คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565

ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ **ชื่อเดิม** วารสารวิชาการ รมยสาร / ISSN 1686-0101

■ **เจ้าของ** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ **ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ**

รศ.มาลิณี จุโฑปะมา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ **กองบรรณาธิการ**

ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.ประสาท เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
รศ.ดร.สิงหนาท น้อมเนียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.สารภี วรรณตรง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รศ.ดร.ศุภกรณ์ ภู่เจริญศิลป์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.โกวิทย์ พิมพวง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.นวมินทร์ ประชานันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.หลี่ เหรินเหลียง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Prof. Dr. R. Michael Smith	Niagara University, U.S.A.
Prof. Ni Ni Hlaing	Mandalay University of Distance Education, Myanmar

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565

ISSN : 2673-0243 (Print)   ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu	National Pingtung University, Republic of China (Taiwan)
Prof. Dr. Irom Gambhir Singh	Manipur University, India

■ **ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความประจำฉบับ**

ศ.ดร.กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ	มหาวิทยาลัยซิตี้ไอส์แลนด์ ประเทศไซปรัส
ศ.ดร.พะนอเนื่อง สุทัศน์ ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ศ.ศรีณัฏฐ์ ไทรชมภูนพกุล	นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน
รศ.ดร.ประกาศิต สิทธิ์ติกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.ประสาท เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ณัฐวงศ์ พูนพล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ธนพร ศรียากูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
รศ.ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รศ.ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รศ.ดร.ทิวัตถ์ มณีโชติ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รศ.ดร.สมมาตร์ ผลเกิด	ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์
ผศ.ดร.แจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัศมี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.ภิศักดิ์ กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจำนงค์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผศ.ดร.กมลวัฒน์ ภูวิชิต	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผศ.ดร.สราวุธ ณ พัทลุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.ประเสริฐ ฉิมท้วม	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565

ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผศ.ดร.ภิญโญ ภู่เทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผศ.ดร.เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.กิติยวดี ชาญประโคน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.วนิดา ถึงแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.สุภัทรษร ทวีจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผศ.ดร.เสนีย์ พวงยาณี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผศ.นารีนารถ กลิ่นหอม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.กษิดิศ วัชรพรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ทัศนีพร วิศาลสุวรรณกร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ดร.เพ็ญนภา เรียบร้อย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.จิรานุวัฒน์ สวัสดิ์พิชญสกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร

■ **บรรณาธิการ**

รศ.ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ **รองบรรณาธิการ**

ผศ.ดร.คำภีรภาพ อินทะนู	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ศุภกิจ ภูวงค์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์เฉลิมเกียรติ เย็นเพชร	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565
ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ **ตรวจสอบภาษาอังกฤษ**

Mr. Smith Gasi Takeh Azah

■ **เตรียมต้นฉบับและจัดทำรูปเล่ม**

นางสาวจรัลรัตน์ อุ่นรัมย์

■ **ประชาสัมพันธ์**

นายสุรพงค์ กันถัด

■ **กำหนดการพิมพ์เผยแพร่**

ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค.- เม.ย. / พ.ค.- ส.ค. / ก.ย.- ธ.ค.)

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 20 No. 2 (May-August) 2022

ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

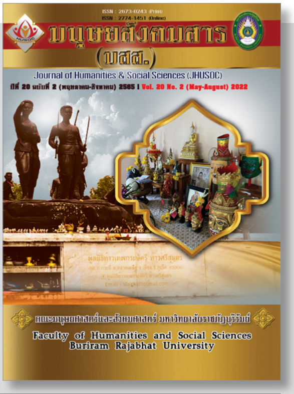

- **Former Name:** Rommayasan/ISSN 1686-0101

- **Publisher**

  Faculty of Humanities and Social Sciences

  Buriram Rajabhat University

- **Editorial Advisor**

Assoc. Prof. Malinee Chutopama	President of Buriram Rajabhat University

- **Editorial Board**

Prof. Dr. Prayong Saenburan	Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Prof. Dr. Bunthan Dokthaisong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Watchara Ngamjitcharoen	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalerm	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Cholvit Jeanrajit	Srinakharinwirot University
Assoc. Prof. Dr. Anchalee Wannaruk	Suranaree University of Technology
Assoc. Prof. Dr. Singhanat Nomniam	Mahidol University
Assoc. Prof. Dr. Saraphi Wantrong	Surindra Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Supakorn Phoocharoensil	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Kowit Pimpuang	Kasetsart University
Asst. Prof. Dr. Nawamin Prachanant	Buriram Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 20 No. 2 (May-August) 2022

ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Asst. Prof. Dr. Li Renliang	National Institute of Development Administration
Prof. Dr. R. Michael Smith	Niagara University, U.S.A.
Prof. Ni Ni Hlaing	Mandalay University of Distance Education, Myanmar
Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu	National Pingtung University, Republic of China (Taiwan)
Prof. Dr. Irom Gambhir Singh	Manipur University, India

■ **Peer Reviewers of the Issue**

Prof. Dr. Kittisak Jermsittiparsert	University of City Island, CYPRUS
Prof .Dr. Panornuang Sudasna Na Ayudhya	Bansomdej Chaopraya Rajabhat University
Prof. Sreenath Caichompoonoppakull	Community Development Expert
Assoc. Prof. Dr. Pragasit Sitthitikul	Thammasart University
Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalerm	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Nattavong Poonpool	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Thanaporn Sriyakul	Mahanakorn University of Technology
Assoc. Prof.Dr. Prajhak Maicharoen	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Suphot Saengngoen	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Thiwat Manichot	Panyapiwat Institute of Management
Assoc. Prof. Dr. Sommat Phonkoet	Specialist in History

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 20 No. 2 (May-August) 2022

ISSN : 2673-0243 (Print)   ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Asst. Prof. Dr. Jaemjan Sriarunrasmee	Srinakharinwirot University
Asst. Prof. Dr. Phisak Kanlayanamit	Valaya Alongkorn Rajabhat University In the roya
Asst. Prof. Dr. Aniwat Kaewjomnong	Thaksin University
Asst. Prof. Dr. kamonwat Phuwichit	Kamphaengphet Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sarawut Napatalung	Phranakhon Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Prasert Chimtoum	Chandrakaseam Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Pinyo Puthed	Nakhon Sawan Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Katekanok Chumpradit	Chiang Rai Rajabhat University
Asst. Dr. Kitiyawadee Chanprachone	Ramkhamhaeng University
Asst. Prof. Dr. Wannida Thungsang	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Suphatsorn Thaaweechan	Sisaket Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Senee Puangyanee	Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Asst. Prof. Nareenard Klinhom	Khon Kaen University
Asst. Prof. Kasidit Watcharaphan	Phranakhon Rajabhat University
Asst. Prof. Tassaneeporn Wisansuwannakorn	Nakhon Sawan Rajabhat University
Dr. Pennapa Riabroi	Kasetsart University
Dr. Jiranuwat Swaspitchayaskun	Naresuan University

■ **Editor in Chief**

Assoc. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom	Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 20 No. 2 (May-August) 2022

ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ **Deputy Editors**

Asst. Prof. Dr. Khampheeraphab Intanoo — Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Suphakit Phoowong — Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

Mr. Chaleomkiet Yenphech — Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

■ **English Editor**

Mr. Smith Gasi Takeh Azah

■ **Manuscript Preparation and Journal Design**

Miss Jaralrat Oonram

■ **Public Relations**

Mr. Surapong Kuntud

■ **Periodicity**

Three issues per year (January-April, May-October, September-December)

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565

ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

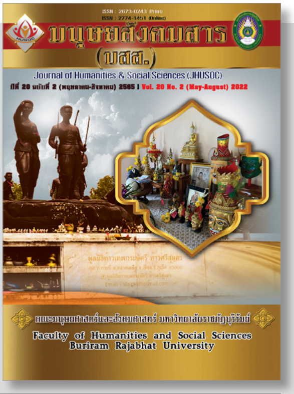

"มนุษยสังคมสาร" คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีนโยบายในการรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ Social Sciences และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้องอยู่ใน 5 กลุ่มย่อย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences

"มนุษยสังคมสาร" มีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน / พฤษภาคม-สิงหาคม / กันยายน-ธันวาคม) แต่อาจจะออกเป็นฉบับพิเศษ (Special issue) ในการร่วมประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติกับทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ไม่เกินปีละ 2 ฉบับ

ทุกบทความใน "มนุษยสังคมสาร" จะต้องผ่านการพิชญพิจารณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewer) ในสาขาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความนั้น (Double-blind peer review) ทั้งนี้ เพื่อให้บทความมีคุณภาพและได้มาตรฐานทางวิชาการ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ใน "มนุษยสังคมสาร" จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้นิพนธ์บทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยอย่างเคร่งครัด

ผู้นิพนธ์ที่จะส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน "มนุษยสังคมสาร" จะต้องส่งผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงาน (Plagiarism) ด้วยโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์ ผ่านเว็บไซต์ http://plag.grad.chula.ac.th/ โดยร้อยละของดัชนีความซ้ำซ้อนของบทความไม่เกินร้อยละ 10 ทั้งนี้ ให้ผู้นิพนธ์แนบผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานส่งมาที่วารสารพร้อมกับบทความด้วย

ข้อความภายในบทความที่ตีพิมพ์ใน "มนุษยสังคมสาร" ทั้งหมด รวมถึงรูปภาพประกอบ ตาราง เป็นลิขสิทธิ์ของ "มนุษยสังคมสาร" การนำเนื้อหา ข้อความหรือข้อคิดเห็น รูปภาพ ตารางที่ปรากฏในบทความไปจัดพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการวารสารอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร วารสารอนุญาตให้สามารถนำไฟล์บทความไปเผยแพร่ต่อเพื่อประโยชน์ทางวิชาการได้ แต่ต้องแสดงที่มาจากวารสาร โดยห้ามแก้ไขดัดแปลงเนื้อหาใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารนี้ ทัศนะและความคิดเห็น ตลอดถึงข้อผิดพลาดใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในบทความใน "มนุษยสังคมสาร" ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์บทความนั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับกองบรรณาธิการ

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 20 No. 2 (May-August) 2022

ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) is the academic journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. The journal has a policy for publishing articles covering the main subject category of Social Sciences. This category includes the following three subject areas: 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics, and Finance, and 3) Social Sciences. Moreover, the manuscripts must also be under the following five sub-subject areas: 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics, and Finance, 4) General Social Sciences, and 5) Sociology and Political Sciences.

The journal is published three times a year: January-April, May-August, and September-December. However,JHUSOC, with no more than two (2) issues per year, might be published as a special issue upon joining in the special academic events of national and international conferences held both in Thailand and other countries.

All articles in this journal must be reviewed by at least three (3) external peer reviewers in the relevant fields from different institutes. More importantly, the authors' and reviewers' identities are concealed from each other (Double-blind peer review) in order to have the articles with high quality and academic standards. The articles submitted for publication in JHUSOC have not already been published elsewhere or are not under consideration by peer reviewers for publication in other journals. The authors must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

The authors who will submit their articles to be published in JHUSOC must submit the plagiarism results obtained from the Akkaravisut program via the website http://plag.grad.chula.ac.th/ of which the similarity index for plagiarism check is not more than 10%. Moreover, the authors must also attach these results to the journal together with their articles.

All messages in the articles published in JHUSOC, including illustrations, and tables, are the copyright of the journal, so the use of contents, messages or comments, pictures, and tables in a particular article in various formats for commercial purposes must have the written permission from the journal editorial board. However, the article files used for academic purposes are permitted by the journal, but the journal citation is needed. The journal contents cannot be modified. Moreover, the views, opinions, and errors that may be found in the articles published in JHUSOC are the responsibility of the authors, and the editorial board is not responsible for these.

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565
ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิชาการ “มนุษยสังคมสาร” ฉบับที่ 3 ประจำปี 2565 ซึ่งเป็นฉบับส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ทางกองบรรณาธิการจึงขอถือโอกาสนี้อำนวยอวยพรให้ทุกท่านด้วยกลอนปีใหม่สั้น ๆ ดังนี้

ศุภฤกษ์เบิกดิถีขึ้นปีใหม่
ทั้งกาย-ใจให้ปรีดิ์เปรมเกษมศรี
ไร้ทุกข์โรคพาลภัยให้โชคดี
ทรัพย์มากมีร่ำรวยสุขทุกท่านเทอญฯ

ในปี 2566 เป็นต้นไป “มนุษยสังคมสาร” ขอแจ้งให้ทุกท่านทราบว่าจะมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลหลายรายการอันเนื่องมาจาก ระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ว่าด้วย การจัดทำวารสารวิชาการ พ.ศ. 2565 ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2565 เช่น คุณสมบัติของกองบรรณาธิการ ซึ่งต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป และ/หรือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์การทำงานด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยกองบรรณาธิการจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบัน ที่มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าของจำนวนกองบรรณาธิการทั้งหมด และประเด็นเรื่องอัตราค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ เป็นต้น ซึ่ง “มนุยษสังคมสาร” จะประกาศให้ทุกท่านทราบผ่านเว็บไซต์วารสาร https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc ต่อไป

“มนุยสังคมสาร” ฉบับนี้มีบทความที่ผ่านการพิชญพิจารย์ของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อยจำนวน 3 ท่าน ทั้งหมดจำนวน 11 บทความ ทุกบทความได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบการคัดลอกผลงาน (plagiarism) และความคล้ายของผลงานวิชาการ (similarity index) ด้วยโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์แล้ว

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565
ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความซ้ำซ้อนไม่เกินร้อยละ 10 ภาพปกของวารสารฉบับนี้ได้นำมาบทความวิจัย เรื่อง “การสร้างสรรค์ ละครพันทางหลังยุคจารีตนิยม เรื่อง เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก” ซึ่งได้รับการอนุญาตจากผู้นิพนธ์บทความแล้ว

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณากลั่นกรองทั้ง 11 บทความ (double-blind peer review) จนได้มาตรฐานทางวิชาการสามารถนำไปใช้ประโยชน์และอ้างอิงได้ และขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ (author) จากหลากหลายสถาบันที่ได้ให้ความสนใจส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยสังคมสาร” ฉบับนี้ ทางกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งจะได้รับความไว้วางใจจากทุกท่านส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยเพื่อมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยสังคมสาร” ในฉบับต่อ ๆ ไป

รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม
บรรณาธิการ

สารบัญ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565
ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต 1
Guidelines for the Development of Historical Tourist Attractions in Thep Krasattri Subdistrict, Thalang District, Phuket Province
จารุณี คงกุล
Jarunee Khongkun

พิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของ คณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จังหวัดระยอง 23
Rites and Beliefs of Rum Suad Performance by Orachun Luksunthornphu Troupe in Rayong Province
มุกดา การินทร์ / บุษกร บิณฑสันต์
Mukda Karin / Bussakorn Binson

ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีน 43
Cultural Reflection in Chinese Address Terms
พชรมน ซื่อสัจลือสกุล / วรยศ ชื่นสบาย / วิชมัย อิ่มวิเศษ / แก้วตา ลีลาตระการกุล / อรุณรัตน์ ศรีสุราช
Pacharamon Suesajluesakul / Worayot Chuensabai / Witchamai Imviset / Kaeota Leelatrakarnkun / Arunrat Srisurach

สารบัญ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565
ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

คำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทย: การศึกษาเชิงภาษาศาสตร์พฤกษศาสตร์ **65**

Cactus Names in Thai: A Study in Botanical Linguistics

โชติกา เศรษฐธัญการ

Chotika Settanyakan

การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน **89**

Activity-Based Learning Management Integrated with Technology to Promote Students' Innovativeness and Creative Products

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน / สุวิมล สพฤกษ์ศรี / สราญจิต อ้นพา / บุญรอด ชาติยานนท์ / เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ / เอกชัย ภูมิระรื่น / เสกสรร สุขเสนา

Chanasith Sithsungnoen / Suwimon Saphuksri / Saranjit Aonpa / Boonrod Chatiyanon / Akesit Chanintarapum / Akkachai Poomraruen / Seksan Sooksena

Translation as a Tool to Teach English to Thai Learners **111**

Asana Cherdchoo

หนังกวาง กับ การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตครั้งแรกของสยาม **133**

Deer Leather and Siam's First Loss to Extraterritoriality

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์

Kovit Wongsurawat

สารบัญ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2565
ISSN : 2673-0243 (Print) ISSN : 2774-1451 (Online)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การจัดการขยะของชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน กรณีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น 157
Community Waste Management Based on Cultural Capital of Isan Way: A Case Study of Ban Phue Municipality, Nong Ruea District, Khon Kaen Province
จตุพร ดอนโสม / พัชรินทร์ ฤชุวรารักษ์
Jatuporn Donsom / Patcharin Ruchuwararak

ผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 179
Impact of Accounting Information Reliability Affecting Financial Reporting Quality of Accounting Office in the Northeastern Region
ทิพย์สุดา ทาสีดำ
Thipsuda Thasedom

ลักษณะเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ 201
A Study of Sports Content on Website for Corporate Image of Thailand National Sports University, Chaiyaphum Campus
จักรพันธ์ เรืองนุภาพขจร
Jakkraphan Ruangnuphapkhajorn

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

Guidelines for the Development of Historical Tourist Attractions in Thep Krasattri Subdistrict, Thalang District, Phuket Province

จารุณี คงกุล[1]

Jarunee Khongkun

[1]อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Received: July 15, 2022
Revised: August 21, 2022
Accepted: August 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และผลิตสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย วัดพระทอง อนุสรณ์สถานถลางชนะศึก (โคกพม่า) วัดพระนางสร้าง บ้านท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร (รนย่าจัน) วัดม่วงโกมารภัจจ์ นบนางดัก และสุสานแม่หม้าเสี้ย ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.67) สำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว ควรได้รับการสนับสนุน

จากหน่วยงานต่าง ๆ และเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรมีป้ายบอกสถานที่ การเพิ่มแสงสว่าง และสื่อประชาสัมพันธ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรเพิ่มบุคลากรดูแล ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรเพิ่มกิจกรรมให้หลากหลายและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ควรมีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ผลิตภัณฑ์ มัคคุเทศก์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เส้นทางท่องเที่ยว การจัดรถโพถ้องเป็นพาหนะนำเที่ยว ด้านการปลูกจิตสำนึก ควรร่วมกันรักษาและอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ สถาบันการศึกษาควรนำนักเรียนมาศึกษาในแหล่งประวัติศาสตร์ ในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ พบว่า สื่อวีดิทัศน์มีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17) คือ ชื่อ เนื้อหาน่าสนใจ และใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: แหล่งประวัติศาสตร์, แนวทางการพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were to study the potential of historical sources, to develop guidelines for enhancing historical tourist attractions, and to produce public relations media on historical tourism in Thep Krasattri Subdistrict, Thalang District, Phuket Province. Questionnaires, interviews, and an assessment of media quality were used as the research instruments. The major findings revealed that historical attractions in the Thep Krasattri Sub-district, Thalang District, Phuket Province included Phra Thong Temple, Thalang Chana Suek Memorial (Kok Burma), Phra Nang Sang Temple, Thao Thep Kasattri Thao Si Sunthon House (House of Lady Chan), Muang Komaraphat Temple, Water Barrier (Nob Nang Dak), and Mae Ma Sie. The potential of historical tourist attractions in general is at a high level ($\bar{x}$ = 3.67). In relation to guidelines for the development of historical tourist

attractions, it was suggested that historical tourist attractions need to be supported by multiple organizations and linked to other attractions. To increase the accessibility of tourist attractions, more place name signs, adequate lighting, and public relations media should be provided. Regarding facilities for tourist attractions, more personnel in charge of promoting tourism activities are needed. It is suggested that the diversity of activities and linkages to various attractions should be increased. A budget is needed to support tourism activities such as enhancing professional skills, developing products and tour guides, community tourism, tourist routes, and setting up the Pho Thong bus as a travel vehicle. To increase awareness, tourist attractions are conserved and perceived as learning centers. Educational institutions should offer students more opportunities to study historical sites. In aspects of creating public relations media based on the experts' opinions, video media including titles of video media and interesting content were found to have opinions from experts at a high level ($\bar{x}$= 4.17).

Keywords: historical sources, development guidelines, historical tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจโลกและประเทศไทย เพราะสร้างรายได้เป็นอันดับหนึ่ง อีกทั้งการท่องเที่ยวยังเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม โรงแรม ร้านอาหาร การขนส่ง เป็นต้น ประเทศไทยจึงตั้งองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย United Nation World Tourism Organization (UNWTO) ซึ่งระบุว่า พ.ศ. 2560 ประเทศไทยติดอันดับ 4 ที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากที่สุดในโลก อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ เพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น ดังนั้น

ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการได้สร้างการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) (TAT Review Magazine, 2020)

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะได้ชื่อว่า *"ไข่มุกอันดามัน"* เมืองแห่งการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาจำนวนมาก เพราะมีหาดทรายสวยงาม และมีเกาะต่าง ๆ จำนวนมาก (Thailand Tourism Directory, 2020) มีความสะดวกสบายด้านการเดินทาง ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก บริษัทนำเที่ยว ประเพณีวัฒนธรรม ทั้งเป็น แหล่งประวัติศาสตร์ คือ ประวัติศาสตร์วีรกรรมท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร สำหรับตำบลเทพกระษัตรีเคยเป็นค่ายเมืองเก่าสมัยพม่ายกทัพมาตีเมืองถลาง (ชื่อเดิมจังหวัดภูเก็ต) ขณะนั้นเจ้าเมืองถลางได้ถึงแก่กรรม ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร (ย่าจันและย่ามุก) นำชาวเมืองถลางร่วมกันต่อสู้กับกองทัพพม่าที่นำทัพเข้ามาตีเมืองถลางจนชนะ เพื่อเป็นเกียรติคุณให้อนุชนรุ่นหลังได้รำลึกถึงความดีที่ท่านทั้งสองรักษาผืนแผ่นดินภูเก็ตไว้จึงตั้งชื่อ *"ตำบลเทพกระษัตรี"* เป็นอนุสรณ์สำคัญ

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและตระหนักถึงศักยภาพของตำบลเทพกระษัตรีที่มีทรัพยากรด้านแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า ควรแก่การเผยแพร่และส่งเสริม จึงได้นำแนวคิดศักยภาพ แนวคิดการพัฒนา ทฤษฎีการมีส่วนร่วม แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดการท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แนวคิดสื่อประชาสัมพันธ์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร รวมถึงตำบลเทพกระษัตรีให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

3. เพื่อผลิตสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรตำบลเทพกระษัตรี จำนวน 9,057 คน โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ด้วยการใช้แบบสอบถามจำนวน 400 คน และแบบสัมภาษณ์ จำนวน 22 คน ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ เอกชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชน และผู้เชี่ยวชาญการประเมินสื่อประชาสัมพันธ์ จำนวน 7 คน รวบรวมข้อมูลโดยกำหนดประเด็นศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม

2. การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

3. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เชิงประวัติศาสตร์ และแนวทางการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

4. การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาออกแบบรูปแบบการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ และประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ศักยภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรในตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นเพศหญิงจำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 58.75 เพศชาย จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.25 เป็นผู้ที่มีอายุ 30 - 39 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.75 รองลงมาเป็นอายุ 50 - 59 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.25 และน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 ตามลำดับ เป็นผู้อาศัยในชุมชน 30 ปีขึ้นไป จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 รองลงมาอาศัยอยู่ในชุมชน 10 - 30 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และน้อยที่สุด คือ อาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25 ตามลำดับ

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการรับรู้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พบว่า

ตาราง 1

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. วัดพระนางสร้าง	4.00	0.95	มาก
2. บ้านท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร (รนย่าจัน)	3.67	0.98	มาก
3. นบนางดัก	2.95	1.17	ปานกลาง
4. อนุสรณ์สถานถลางชนะศึก (โคกพม่า)	3.68	1.05	มาก
5. วัดม่วงโกมารภัจจ์	3.55	1.05	มาก
6. สุสานแม่หม้าเสี้ย	2.45	1.17	ปานกลาง
7. วัดพระทอง (วัดพระผุด)	4.10	1.00	มาก
รวม	**3.49**	**1.05**	**มาก**

ตาราง 1 พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.49) พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับศักยภาพมากที่สุด คือ วัดพระทอง (วัดพระผุด) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10) รองลงมา คือ วัดพระนางสร้าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.00) และอนุสรณ์สถานถลางชนะศึก (โคกพม่า) อยู่ในระดับมาก $\bar{x}$ = 3.68) ตามลำดับ

ตาราง 2

ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
1. ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	4.02	0.93	มาก
2. ความสมบูรณ์ของหลักฐานโบราณคดี	3.82	0.96	มาก
3. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว	3.94	0.97	มาก
4. ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	3.93	0.98	มาก
5. ความผูกพันของประชาชนในชุมชน	3.87	1.01	มาก
รวม	**3.92**	**0.97**	**มาก**

ตาราง 2 พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.92) พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.02) รองลงมา คือ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.94) และความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.93) ตามลำดับ

ตาราง 3

ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก	3.68	1.01	มาก
2. การเพิ่มแรงจูงใจให้แหล่งท่องเที่ยว	3.64	1.04	มาก
3. การเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากหน่วยงานรัฐ	3.45	1.05	มาก
4. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.65	1.00	มาก
5. ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว	3.65	0.98	มาก
รวม	**3.61**	**1.02**	**มาก**

ตาราง 3 พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.61) ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.68) รองลงมา คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.65) ตามลำดับ

ตาราง 4

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.49	1.05	มาก
2. ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.92	0.97	มาก
3. ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.61	1.02	มาก
รวม	***3.67***	**1.01**	**มาก**

ตาราง 4 พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.67) พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.92) รองลงมา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.61) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ($\bar{x}$ = 3.49) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ และมีความน่าเชื่อถือในพื้นที่เกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พบว่า

1. วัดพระนางสร้าง เป็นวัดประจำเมืองถลางที่เก่าแก่ที่สุด บริเวณหลังวัดเคยเป็นค่ายตั้งรับข้าศึกในสงครามศึกถลาง เมื่อ พ.ศ. 2328 สันนิษฐานว่า วัดพระนางสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โบสถ์วัดพระนางสร้างเป็นโบสถ์มหาอุดใช้สำหรับ

ประกอบพิธีพุทธาภิเษกเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ภายในโบสถ์มีพระพุทธรูปสร้างด้วยดีบุก เรียกว่า พระในพุง หรือพระสามกษัตริย์ สร้างตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เป็นพระพุทธรูปดีบุกที่ใหญ่และมีอายุเก่าแก่ที่สุดในภูเก็ต (Committee of Documents and Archives, 2001, p. 123) ภายในพระอุระมีเศียรพระพุทธรูปปูนปั้นปางไสยาสน์ 1 องค์ และปางมารวิชัยสกุลช่างเมืองถลาง 3 องค์ ในอดีตวัดพระนางสร้างมีการจัดการเรียนการสอนหนังสือแห่งแรกในจังหวัดภูเก็ต ต่อมาเป็นโรงเรียนวัดพระนางสร้างจนถึงปัจจุบัน มีตำนานกล่าวว่า พระนางเลือดขาวชายาเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชถูกกล่าวโทษว่ามีชู้และต้องโทษประหารชีวิต ก่อนต้องโทษประหารพระนางเลือดขาวขออนุญาตเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชเดินทางไปไหว้พระธาตุที่ศรีลังกาก่อนรับโทษ ขณะเดินทางกลับพระนางเลือดขาวได้แวะพักและสร้างวัดที่เมืองถลางเพื่อเป็นอนุสรณ์จึงตั้งชื่อว่า วัดพระนางสร้าง (Chotchuang, Y., personal communication, April 12, 2021) ซึ่งเป็นวัดที่มีลายแทงยาวที่สุด (Phoompoothavorn, 2007, pp. 69-71) โดยพบในอุโบสถ

2. บ้านท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร (รนย่าจัน) จดหมายเหตุเมืองถลางระบุตำแหน่งบ้านเรือนท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรว่า ใน พ.ศ. 2329 คุณจันกลับถึงเมืองถลาง ขณะนั้นผู้คนหนีภัยจากพม่าไปเกือบหมด คุณจันจึงรวบรวมคนที่บ้านตะเคียนเพื่อต้านศึกพม่า ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) เสด็จถึงเมืองถลางทรงบันทึกว่า บ้านท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรอยู่ริมวัดพระนางสร้างใกล้คลองบางใหญ่ (Pinputthasilp, S., personal communication, April 24, 2021) หรือทางทิศเหนือของวัดพระนางสร้าง สถานที่นี้เคยเป็นจวนของจอมร้างบ้านเคียน ผู้รั้งเมืองถลางในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ และเป็นมรดกของคุณจัน (ท้าวเทพกระษัตรี) (Committee of Documents and Archives, 2001, p. 126) ลักษณะบ้านท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรเป็นบ้านเรือนไทยภาคใต้ ใต้ถุนสูง ภายในบ้านมีรูปหล่อจำลองท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร มีข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต

3. นบนางดัก เป็นเขื่อนกั้นน้ำแรกในประวัติศาสตร์การสงครามของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ (Thep Krasattri Subdistrict Municipality, 2020, pp. 65-66) ในสงครามศึกถลาง คุณจันและครอบครัวถูกจับตัวโดยพระยาธรรมไตรโลก และพระยาพิพิธโภไคยมาที่ค่ายปากพระเพื่อนำตัวไปพิจารณาโทษที่เพราะค้างค่าภาษีดีบุกตั้งแต่พระถลางยังมีชีวิต ขณะนั้นกองทัพที่ค่ายปากพระได้ต่อสู้กับทัพพม่าและไม่สามารถต้านทัพพม่าได้ ทัพฝ่ายไทยจึงถอยไปพังงา ส่วนคุณจันและครอบครัวได้ตีฝ่าวงล้อมทัพพม่ามายังเมืองถลางและรวบรวมชาวเมืองถลางป้องกันทัพพม่าที่บ้านตะเคียน ซึ่งคุณจันได้บัญชาการสร้างเขื่อนกั้นน้ำคลองบางใหญ่หรือนบนางดักไม่ให้น้ำไหลไปค่ายพม่า เพื่อปิดกั้นการไหลของน้ำและเป็นการตัดเส้นทางการเดินทัพทางเรือ การขนส่งเสบียงหรืออาวุธของทัพพม่า พม่าจึงต้องเดินเท้าเปล่าบริเวณน้ำขังซึ่งไม่เอื้อต่อการสู้รบ พม่าจึงตกเป็นเป้าในการยิงปืนใหญ่แม่นางกลางเมือง (Chantawat, S., personal communication, April 16, 2021) จนทหารบาดเจ็บและล้มตาย

4. อนุสรณ์สถานถลางชนะศึก (โคกพม่า) ตั้งอยู่กลางทุ่งนาริมคลองบางใหญ่ระหว่างบ้านตะเคียนกับบ้านดอน เดิมเรียกว่า นาหลวง (Chanasuk, Y., personal communication, April 12, 2021) พ.ศ. 2328 พม่ายกกองทัพมาตีเมืองถลางบ้านตะเคียน คุณจัน คุณมุก และวีรชนเมืองถลางสู้รบกับกองทัพพม่าโดยใช้ยุทธวิธีพิรุณสังหาร กองทัพพม่าจึงเจ็บป่วย ล้มตาย และแตกพ่ายไปเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2328 ชาวถลางจึงสร้างประติมากรรม 9 วีรชนเมืองถลาง ประกอบด้วย ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร พระยาถลางทองพูน พระยาถลางเทียน แม่ปราง เจ้าจอมมารดาทอง พระยกกระบัตรจุ้ย เนียม และทองเพ็ง (Sukbanjong, T., personal communication, July 20, 2021) เพื่อให้คนรุ่นหลังรู้จักและตระหนักในความสามารถของผู้กล้า

5. สุสานแม่หม้าเสี้ย เป็นเนินดินสูง มีหินตาหนาเป็นหินแปรขนาด 4-5 ตารางฟุต จำนวนไม่ต่ำกว่า 6 แท่ง ปักไว้ที่หลุมศพระหว่างศีรษะกับปลายเท้า ชาวบ้านเรียกว่า สานแขก หรือสุสานของมุสลิม เชื่อว่าเป็นที่ฝังศพของแม่หม้าเสี้ย และคณะ แม่หม้าเสี้ยเป็นบุตรสาวเจ้าเมืองไทรบุรีแต่งงานกับจอมร้างบ้านเคียนเจ้าเมืองถลางมี

บุตรธิดา คือ คุณจัน (ท้าวเทพกระษัตรี) คุณมุก (ท้าวศรีสุนทร) พระยาถลางอาด หมา และปลัดเรือง (Committee of Documents and Archives, 2001, p. 127)

6. วัดม่วงโกมารภัจจ์ หรือวัดม่วง เป็นวัดร้างในความดูแลของวัดพระนางสร้าง มีมูลนิธิท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรและประชาชนร่วมกันสร้างวิหารศาลาจัตุรมุข เจดีย์เป็นอนุสรณ์และประดิษฐานรูปปั้นท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร ภายในวัดมีพระพุทธรูปปูนปั้นครึ่งท่อนสกุลช่าง ธรรมจักร ภายในวัดมีต้นทึงและต้นทังเป็นลายแทงของวัดม่วงโกมารภัจจ์ กล่าวว่า ระหว่างต้นทึงและต้นทังเป็นที่ฝังสมบัติ วัดม่วงโกมารภัจจ์เป็นสถานที่ฝึกซ้อมทหาร เคี่ยวน้ำมัน ลงยันต์ทหาร ซ้อมรำกริช ผสมดินปืน และมีบ่อน้ำให้ทหารอาบน้ำเพื่อการอยู่ยงคงกระพัน (Tansakul, W. & Utachkul, personal communication, April 12, 2021)

7. วัดพระทอง หรือวัดพระผุด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) พระราชทานนามว่า วัดพระทอง (Thep Krasattri Subdistrict Municipality, 2020, pp. 30 - 32) เชื่อว่า สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เดิมเป็นที่นาทุ่งกว้าง เรียกว่า ทุ่งนาใน ใช้สำหรับเลี้ยงโคและกระบือของชาวถลาง ต่อมามีคนเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จึงเรียกว่า บ้านนาใน วัดนี้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นวัดกินสมภาร คือ พระรูปใดมาเป็นเจ้าอาวาสถ้าแกะลายแทงซึ่งมีอยู่ว่า “ยักษ์สามยักษ์สี่ หามผีไปเผา ผีไม่ทันเน่า หอมฟุ้งตลบ ถ้าใครคิดศพ ให้เอาที่กลบปากแดง ถ้าใครคิดแจ้ง ให้เอาที่แร้งลอกคอ” ไม่ได้อยู่ได้ไม่เกิน 3 ปีจะมรณภาพหรือมีสติไม่สมประกอบ วัดพระทองเป็นศูนย์รวมของความเชื่อและความเคารพของศาสนาพุทธ เพราะพระทองเป็นพระประธานแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และลัทธิเต๋าเพราะเป็นที่เคารพของพระจีนทุกศาลเจ้า วัดพระทองมีหลวงพ่อพระทอง (พระผุด) เป็นพระพุทธรูปทองคำอยู่ใต้องค์พระพุทธรูปพระทองครึ่งองค์ ชาวบ้านในจังหวัดภูเก็ต เรียกว่า พระผุด เพราะเป็นพระพุทธรูปผุดเพียงพระเกตุมาลาสูงประมาณ 1 ศอก คนจีนเชื่อว่า พระผุด คือ พระกิมมิ่นจ้อ เรียกว่า ภู่ปุ๊ค (พู่ฮุก) มาจากเมืองจีนเป็นที่เคารพของคนจีนในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่

สรุป ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตมาตั้งแต่สงครามเก้าทัพ และศึกถลาง ส่งผลให้หลายพื้นที่ในตำบลเทพกระษัตรีเป็นแหล่งประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทุกสถานที่มีความสำคัญด้านองค์ความรู้และจิตใจต่อคนจังหวัดภูเก็ต สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรี มีความแตกต่างด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ นำมาสู่แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

2.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรีมีหลายหน่วยงานดูแล จึงควรมีผู้ประสานงาน แหล่งประวัติศาสตร์บางแห่งชำรุด ทรุดโทรม จึงควรปรับปรุงและซ่อมแซมให้พร้อมใช้งาน บริเวณอนุสรณ์สถานถลางชนะศึก (โคกพม่า) ควรพัฒนาเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมหรือเป็นศูนย์กลางของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรี และจัดสรรพื้นที่ให้คนในชุมชนขายสินค้าพื้นถิ่นหรือสร้างตลาดชุมชน

2.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ ควรมีป้ายบอกสถานที่ ลูกศรบอกทิศทาง ควรเพิ่มแสงสว่าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักด้วยสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น วิทยุชุมชน วารสาร นิตยสาร สื่อออนไลน์ ควรรณรงค์ให้คนในพื้นที่เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาชมแหล่งประวัติศาสตร์

2.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คือ ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแล ซ่อมแซม บำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องน้ำ ถังขยะให้เพียงพอ และเพิ่มพื้นที่ร่มเงา

2.4 ด้านส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรีมีควรเพิ่มกิจกรรมและงบประมาณเพื่อสนับสนุนการทำกิจกรรม ควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตให้แก่นักเรียน นักศึกษา

และบุคคลที่สนใจ ควรเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น หรือกับจังหวัดอื่น ควรให้ภาคเอกชนจัดโปรแกรมทัวร์ในจังหวัดภูเก็ตควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรี ควรส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพคนในชุมชน ทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มัคคุเทศก์ชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน เส้นทางท่องเที่ยว และให้หน่วยงานในพื้นที่จัดรถโพถ้องเป็นพาหนะนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ กิจกรรมที่จัดควรสอดแทรกความรู้และความบันเทิงควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก

2.5 ด้านการปลูกจิตสำนึก คือ ควรรณรงค์ให้ความรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่คนในพื้นที่และเยาวชนรุ่นใหม่ สร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานรัฐโดยให้ทุกฝ่ายร่วมกันรักษา อนุรักษ์ และรู้สึกรับผิดชอบต่อแหล่งประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ของคนรุ่นหลัง สถาบันการศึกษาในจังหวัดนำนักเรียนไปเรียนรู้

สรุป ตำบลเทพกระษัตรีมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำนวนมาก มีความสำคัญต่อคนในชุมชนและพื้นที่ บางสถานที่เป็นที่รู้จักและยังไม่เป็นที่รู้จัก ดังนั้น เพื่อรองรับการเข้ามาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในชุมชนควรร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพสมบูรณ์

3. การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัด พบว่า ควรผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ทันสมัย มีปราชญ์หรือคนในชุมชนมีส่วนร่วมโดยบรรยายความสำคัญ ควรเชื่อมโยงประวัติของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ควรกำหนดให้ชุมชนจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การทำสื่อประชาสัมพันธ์ควรสอดคล้องกับสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีอยู่ สื่อประชาสัมพันธ์ คือ สื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ (Website) โซเชียลมีเดีย (Social Media) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น สื่อวีดิทัศน์ควรนำเสนอเนื้อหาแบบสั้น ๆ สื่อสิ่งพิมพ์และป้ายประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกสถานที่ เป็นต้น ในงานวิจัยจึงนี้ได้จัดทำสื่อวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ได้จัดทำทั้งซับไตเติ้ล (subtitle) ภาษาไทย คือ https://youtu.be/FnivCSjJo7I และภาษาอังกฤษ คือ https://youtu.be/mcgU8P0ZLt4

ภาพ 1

สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ตาราง 5

ผลการประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
1. เนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์มีความน่าสนใจ	4.37	0.51	มากที่สุด
2. เนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์ให้ความรู้ ความเข้าใจ	4.25	0.46	มากที่สุด
3. เสียงผู้บรรยายมีความเหมาะสม	3.75	1.03	มาก
4. ความคิดสร้างสรรค์ของสื่อวีดิทัศน์	3.62	0.91	มาก
5. ดนตรีประกอบเหมาะสมกับสื่อวีดิทัศน์	4.12	0.64	มาก
6. ความเหมาะสมของมุมภาพ	4.25	0.70	มากที่สุด
7. เทคนิคพิเศษของสื่อวีดิทัศน์	3.75	0.88	มาก
8. สื่อวีดิทัศน์สามารถใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ได้	4.37	0.51	มากที่สุด
9. ชื่อของสื่อวีดิทัศน์มีความเหมาะสม	4.50	0.70	มากที่สุด
10. สื่อวีดิทัศน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ได้	4.25	0.53	มากที่สุด
11. ระยะเวลาของสื่อวีดิทัศน์มีความเหมาะสม	4.12	0.64	มาก
12. สื่อวีดิทัศน์มีประโยชน์ต่อการศึกษา	4.37	0.51	มากที่สุด
13. ได้รับประโยชน์จากสื่อวีดิทัศน์	4.37	0.51	มากที่สุด
14. ภาพรวมของสื่อวีดิทัศน์	4.37	0.51	มากที่สุด
รวม	**4.17**	**0.65**	**มาก**

ตาราง 5 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.17) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ชื่อของสื่อวีดิทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.50) รองลงมา คือ

เนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์มีความน่าสนใจ สามารถใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ และมีประโยชน์ต่อการศึกษา โดยได้รับประโยชน์จากสื่อวีดิทัศน์ และภาพรวมของสื่อวีดิทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.37)

สรุป แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นการรวบรวมข้อมูลแหล่งประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนควรร่วมกันส่งเสริมและขับเคลื่อนให้แหล่งประวัติศาสตร์ในตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลางเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และบุคคลที่สนใจ ทั้งร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศักยภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต คือ วัดพระทอง (วัดพระผุด) เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของถลาง อนุสรณ์สถานถลางชนะศึก (โคกพม่า) เป็นสมรภูมิสำคัญในศึกถลางมีประติมากรรม 9 วีรชนเมืองถลาง วัดพระนางสร้าง เคยเป็นฐานตั้งรับข้าศึกเมื่อครั้งศึกถลาง โบสถ์ของวัดพระนางสร้างเป็นโบสถ์มหาอุดใช้ประกอบพิธีพุทธาภิเษกเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง บ้านท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร (รนย่าจัน) เป็นเรือนจำลองสร้างขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัดม่วงโกมารภัจจ์ เป็นสถานที่รวมพลและฝึกซ้อมทหารชาวเมืองถลาง นบนางดัก เป็นเขื่อนกั้นน้ำในสมัยสงครามศึกถลาง สุสานแม่หม้าเสี้ย เป็นที่ฝังศพมารดาของคุณจัน (ท้าวเทพกระษัตรี) คุณมุก (ท้าวศรีสุนทร) พระยาถลางอาด หมา และปลัดเรือง สำหรับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.67) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การเดินทางเข้าสู่

แหล่งท่องเที่ยว ความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทาง ป้ายสัญลักษณ์ ความเพียงพอและความปลอดภัย ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว คือ ความสำคัญ ความมีชื่อเสียง และความเป็นเอกลักษณ์ ด้านการประชาสัมพันธ์ คือ การประชาสัมพันธ์ การเข้าถึง และความน่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Noknoi (2022) เรื่อง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในมุมมองของคนพื้นที่ กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์ถังแดง พบว่า ศักยภาพของอุทยานประวัติศาสตร์ถังแดงในมุมมองของคนพื้นที่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ควรมีคนกลางทำหน้าที่ประสานงานในด้านต่าง ๆ ควรรพัฒนาพื้นที่ให้พร้อมใช้งาน และเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ควรมีป้ายบอกสถานที่และทิศทาง ควรเพิ่มแสงสว่าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ควบคู่กับการรณรงค์ให้คนในพื้นที่เชิญชวนให้คนที่ไม่รู้จักมาท่องเที่ยวและชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรเพิ่มบุคลากรดูแล ควรเพิ่มห้องน้ำ ถังขยะ และจุดพักผ่อน ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมและเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จังหวัดภูเก็ต ควรเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องภายในตำบลเทพกระษัตรี หรือจังหวัดอื่น หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ควรสอดแทรกความรู้และความบันเทิงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ ควรสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพ เช่น ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มัคคุเทศก์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เส้นทางท่องเที่ยว การจัดรถโพถ้องเป็นพาหนะนำชม ให้ภาคเอกชนจัดโปรแกรมทัวร์ในจังหวัดภูเก็ตควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรี ด้านการปลูกจิตสำนึก ควรให้ทุกฝ่ายร่วมกันรักษา อนุรักษ์ สร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดภูเก็ต ควรนำนักเรียนนักศึกษาเข้าศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำบลเทพกระษัตรี สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ Kongsiri (2017) เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานคลองท่อม อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ พบว่า แนวทางการพัฒนา 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการพื้นที่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยว ด้านการปลุกจิตสำนึก และด้านเศรษฐกิจชุมชน

3. การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต งานวิจัยนี้ได้ผลิตวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้จัดทำทั้งซับไตเติ้ล (subtitle) ภาษาไทย คือ https://youtu.be/FnivCSjJo7I และภาษาอังกฤษ คือ https://youtu.be/mcgU8P0ZLt4 โดยผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17) คือ ชื่อ เนื้อหามีความน่าสนใจ ทันสมัย สามารถบรรยายความสำคัญ มีการเชื่อมโยงประวัติของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และสามารถใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ตได้ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phralabraksa (2016) เรื่อง การผลิตสื่อมัลติมิเดียเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การผลิตสื่อมัลติมีเดียสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านหนองข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นและจังหวัดควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้เยาวชนรู้จักแหล่งประวัติศาสตร์ควบคู่กับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

2. หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้เยาวชนในท้องถิ่นและสังคมนำมาเป็นแบบอย่าง เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนรู้สึกหวงแหนประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทั้งทำให้การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อยู่อย่างยั่งยืน

3. ควรส่งเสริมให้ทุกกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับคนในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว

4. ควรทำการวิจัยเพื่อส่งเสริมการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นสู่การร่วมกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

5. ควรทำการวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียงหรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเครือข่ายและความเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวกับรูปแบบอื่นในท้องถิ่น

6. ควรทำการวิจัยการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ในตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เพื่อนำเสนอการท่องเที่ยวที่หลากหลายในชุมชนให้สาธารณะ

References

Committee of Documents and Archives. (2001). *Culture, historical development identity and wisdom of Phuket Province.* Bangkok: Fine Arts Department. [in Thai]

Kongsiri, S. (2017). Guidelines for developing the potential of historical tourist attractions: Khlong Thom Museum Khlong Thom District Krabi Province. *Journal of Social Sciences and Buddhist Anthropology, 1*(1), 21 - 26. [in Thai]

Noknoi, J. (2022). Potential of historical tourist attractions in the perspective of local people: Tang Daeng Historical Park. *Journal of Economics and Business Administration Thaksin University, 14*(1), 141 - 166. [in Thai]

Phoompoothavorn, R. (2007). *Phuket* (9th ed.). Phuket: Phuket Blueletin Co., Ltd. [in Thai]

Phralabraksa, N. (2016). *Producing multimedia media to disseminate local wisdom through community participation*. Faculty of Information Technology Research. Maha Sarakham: Maha Sarakham Rajabhat University. [in Thai]

TAT Review Magazine. (2020). *Presentation to tourism promotion direction of TAT in 2020.* https://is.gd/hAMphZ [in Thai]

Thailand Tourism Directory. (2020). *Thalang victory monument.* https://is.gd/l2avvR/ [in Thai]

Thep Krasattri Subdistrict Municipality. (2020). *Culture, way of life and wisdom of Thalang Ban Khian.* Phuket: Patong Offset Place Co., Ltd. [in Thai]

Author

Dr. Jarunee Khongkun

Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Ratsada, Muang District, Phuket 83000

Tel.: 081-9390529 E-mail: Jarunee.k@pkru.ac.th

พิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของ คณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จังหวัดระยอง

Rites and Beliefs of Rum Suad Performance by Orachun Luksunthornphu Troupe in Rayong Province

มุกดา การินทร์[1] / บุษกร บิณฑสันต์[2]

Mukda Karin / Bussakorn Binson

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Master's Degree Student, Thai Music Program,

Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

[2]ศาสตราจารย์, ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชาดุริยางค์ไทย กรรมการศูนย์เชี่ยวชาญวัฒนธรรมดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Professor, Principal Advisor, Thai Music Program Committee: Center of Excellence for Thai Music and Culture Research, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

Received: May 6, 2022
Revised: July 13, 2022
Accepted: August 21, 2022

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องพิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำสวดและศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ คือ ครูทรงศักดิ์ บรรจงกิจ คณะรำสวดนี้ได้รับว่าจ้างไปแสดงในงานสวดหน้าศพและงานแสดงโอกาสอื่น ๆ บทสวดเป็นเรื่องราวในวรรณคดีเป็นส่วนใหญ่ ในด้านดนตรีพบว่าเพลงที่นำมาใช้มีความคล้ายคลึงกับทำนองเพลงไทยและเพลงลูกทุ่งในปัจจุบัน เพลงในพิธีกรรมบทร้องมีเนื้อหาสาระสะท้อนความเชื่อทางพุทธศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ มีเครื่องดนตรีประกอบ

จังหวะ 4 อย่าง คือ ตะโพน กลองบองโก้ ฉิ่งและกรับ การสวดสั่งเปรตเป็นพิธีที่สำคัญของคณะ โดยเชื่อว่าเป็นการชี้นำให้ผู้ตายได้ไปสู่ภพภูมิที่ดี เพื่อเป็นกุศโลบายให้กับคนที่มีชีวิตอยู่ได้รู้จักบาปบุญคุณโทษ อีกทั้งทางคณะยังมีการไหว้ครูประจำปี เชื่อว่าเมื่อได้มาเข้าพิธีไหว้ครูครอบครูแล้วจะทำให้เกิดสิริมงคลกับตนเอง และยังเป็นการพบปะสังสรรค์กับนักแสดงรำสวดรุ่นอื่น ๆ มีการใช้เครื่องบูชาครูประกอบพิธี โดยเชื่อว่าจะปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากร่างกายและช่วยให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น พิธีกรรมและความเชื่อของคณะนี้จึงได้รับการสืบทอดมาและยังปฏิบัติสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: พิธีกรรมความเชื่อ, รำสวด, เพลงงานศพ, งานศพ, การสวดไทย

Abstract

This study aimed to study the basic elements including rites and beliefs of Rum Suad Performance by Orachun Luksunthornphu Troupe in Rayong. The results of the study found that Master Shongsak Banjongkit was the leader of Orachun Luksunthornphu troupe. This troupe was hired to perform in funeral ceremonies and on other occasions. The lyrics of the chanting were mostly referred to stories in Thai literature, and the songs that used were similar to the melodies of the original Thai classical and country songs. The content of lyrics are related to the worship of their sacred beliefs which is Buddhism and supernatural. There were four musical instruments found in the performance, double faced drum, bongo drums, cymbal and clappers. Regarding performance in the funeral, it was believed to guide the deceased to a better world as well as being a guidance to the participants to understand goodness and sin. In addition, the troupe also has an annual Wai Kru ceremony regarding their beliefs when one came to the ceremony to pay respect to the teacher, and this would bring prosperity to oneself. Morever, it was also an opportunity for all

members to reunite. The beliefs to dispel bad things from the body expressed in the offerings as well. Each of the sacrifices was meant to protect and support the quality of life of participants according to their beliefs. The rites in the performance have been passed down from generation to generation within the members of the troupe.

Keyword: rituals and belief, Rum Suad, funeral music, funeral performance, Thai chanting

บทนำ

ความเชื่อเป็นสำนึกที่เป็นนามธรรมอยู่ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งมักจะได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ความเชื่อนั้นประกอบด้วยความคิดที่มีต่อจินตนาการตามที่มนุษย์แต่ละสังคมเห็นพ้องและยอมรับร่วมกันแล้วถ่ายทอดต่อกันมา สังคมแต่ละยุคมีความเชื่อที่แตกต่างกันไป เพราะวิวัฒนาการความเชื่อจะแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของสังคม และปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งคงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องก็คือ ผู้ถ่ายทอดและผู้สืบทอด ดังนั้นพิธีกรรมก็คือภาพสะท้อนแห่งความเชื่อของสังคมมนุษย์ ซึ่งแสดงออกมาเป็นรูปธรรมโดยมีรูปแบบมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่มนุษย์ในสังคมยอมรับร่วมกัน มีการถ่ายทอดปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประเพณี (Binson, Rodchangphuen, Puchadapirom, & Pornprasit, 2006, p. 47)

การสวดหน้าศพ หรือการสวดพระอภิธรรม เป็นขั้นตอนหนึ่งของประเพณีการทำศพ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องการสอนคนที่ยังมีชีวิตอยู่ให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท โดยให้พิจารณามรณานุสสติกัมมัฏฐาน คือ ให้มีสติระลึกถึงความตายอยู่เสมอ เป็นบทสวดที่กล่าวถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร ตามปกติการสวดหน้าศพมักจะสวดตลอด 7 คืน หรือ 3 คืนก็ได้ แล้วแต่ความสะดวกของเจ้าภาพ สมัยก่อนจะมีการสวดหน้าศพกันเกือบตลอดทั้งคืน แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่จะสวดเพียงไม่กี่ชั่วโมงเท่านั้น

การเล่นรำสวด เป็นการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการสวดหน้าศพของคนในภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยสมัยก่อนชาวบ้านนิยมตั้งศพบำเพ็ญกุศลกันหลาย ๆ วัน หลังจากการสวดพระอภิธรรมจบแล้ว พระจะสวดบทพระมาลัยต่อเสมือนการอยู่เป็นเพื่อนศพ ซึ่งคนนิยมฟังกันมาก เนื่องจากท่วงทำนอง ลีลา และจังหวะของการสวดจะเป็นแบบละครที่มุ่งสื่ออารมณ์แก่ผู้ฟัง ด้วยลีลาน้ำเสียงที่ฟังสนุก แต่มีเนื้อหาเน้นการสอนเรื่องบาปบุญคุณโทษ ครั้นต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงการสวดพระมาลัยจากพระมาเป็นฆราวาสเป็นผู้สวดแทนเรียกว่า “สวดคฤหัสถ์” ซึ่งบางแห่งก็มีการปรับใหม่เรียกว่า “การเล่นรำสวด” แทน เช่น ที่จังหวัดระยอง ถือเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่ใช้เล่นในงานศพหลังจากพระสวดอภิธรรม เพื่ออยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพให้คลายความโศกเศร้า (Mongkolthawat & Ngamluan, 2014, p. 2)

รำสวดในจังหวัดระยองนั้นนับวันยิ่งจะสูญหายไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความนิยมของเพลงพื้นบ้านได้ถดถอยลงไปจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้บางคณะที่มีวงดนตรีรำสวดได้ยกเลิกไป แยกย้ายกันไปทำอาชีพอื่น และด้วยการไม่มีผู้สืบทอดให้การแสดงนี้ยังคงอยู่ จึงเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้การเล่นรำสวดในจังหวัดระยองนั้น มีผู้สืบทอดน้อยมาก ด้วยเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้บริโภค ในปัจจุบันนี้การแสดงรำสวดตามคณะต่าง ๆ ที่ยังคงอยู่ ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเล่นที่มุ่งเน้นลีลาในการร่ายรำ ประดับประดาไปด้วยเครื่องแต่งกายที่เป็นชุดเครื่องพระนาง โดยนางรำไม่จำเป็นต้องร้องเอง มีนักดนตรีนั้นทั้งร้องและบรรเลงให้ ซึ่งบทเพลงที่ใช้ในปัจจุบันก็มีบทเพลงที่ร่วมสมัย เช่น บทเพลงลูกทุ่ง เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป (Bissuri, 2015, p. 3)

สำหรับคณะแสดงรำสวดอรชุน ลูกสุนทรภู่นั้น เป็นคณะรำสวดที่มีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น มีการรับวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นต้นแบบของคณะรำสวดทั่วไป หัวหน้าคณะมีความรู้ความสามารถด้านการรำสวดที่ยึดถือกันมาตั้งแต่โบราณ ตลอดจนสมาชิกส่วนใหญ่มีหลากหลายช่วงอายุตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้สูงอายุ มีการใช้บทร้องเพลงประกอบส่วนใหญ่มาจากเรื่องราวในวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

กับท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ยังคงทำนองบทร้องพระมาลัยเป็นลักษณะทำนองโบราณ บทสวดทั่วไปใช้ทำนองเพลงที่มีลักษณะจังหวะของทำนองเพลงไทยและเพลงลูกทุ่ง ในปัจจุบัน มีการดัดแปลงบทร้องและแต่งขึ้นมาใหม่โดยใช้ทำนองเพลงที่เข้ากับยุคสมัย เนื่องจากรำสวดมีความเสี่ยงต่อการสูญหายไปจากสังคมไทยเพราะหาดูได้ยาก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมและความเชื่อ ตลอดจนศึกษามูลบทของรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และทำนองเพลงรำสวด เพื่อใช้ในการอนุรักษ์สืบทอด และเป็นข้อมูลสำหรับใช้ในระบบศึกษา วิเคราะห์การวิจัยสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาต่อยอดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำสวดคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่
2. เพื่อศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อการแสดงรำสวดคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “พิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จังหวัดระยอง” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ โดยขออนุญาตในการบันทึกเสียงไว้ในระหว่างการสัมภาษณ์ด้วย เพื่อให้ข้อมูลที่จะได้มานั้นสมบูรณ์ถูกต้องมากที่สุด ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากความสามารถในการเป็นผู้รู้ และเชี่ยวชาญเรื่องดนตรีและการแสดงพื้นบ้านเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเรื่องการแสดงรำสวด โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มศิลปินรำสวด โดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คือ อาจารย์ไอยเรศ งามแฉล้ม อาจารย์พิเศษคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขานาฏกรรมไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง และร้อยตรี ทองคู่ จันทิกา อนุศาสนาจารย์ มลฑลทหารบกที่ 16 จังหวัดราชบุรี ส่วนศิลปินคณะรำสวดได้

สัมภาษณ์ ครูทรงศักดิ์ บรรจงกิจ หัวหน้ารำสวดคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ครูวิชัย เวชโอสถ หัวหน้ารำสวดคณะวิชัย ราชันย์ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี รวมถึงนักแสดงท่านอื่นในคณะรำสวดอรชุน ลูกสุนทรภู่ด้วย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยสังเกตพิธีกรรมและบทสวดต่าง ๆ จากนั้นจดบันทึกรวมถึงบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ทำการศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยตรง โดยร่วมแสดงรำสวดกับสมาชิกของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ด้วย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้านพิธีกรรมความเชื่อและบริบทที่เกี่ยวข้อง พร้อมนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการวิจัย ซึ่งได้นำเสนอดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จังหวัดระยอง พบผลการวิจัยจำแนกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ มูลบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำสวด และพิธีกรรมความเชื่อในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ ดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

1. มูลบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำสวด

จากการศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำสวด ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวกับมูลบทที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดระยอง และมูลบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำสวด พบว่า จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีความน่าสนใจทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม มีภาษาที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองเรียกว่า “ภาษารายอง” มีสำเนียงการพูดที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวชอง อีกทั้งยังมีประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตาย ซึ่งเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดระยองเรียกว่า “รำสวด” ซึ่งคำว่ารำสวดนี้เพี้ยนมาจากภาษาชองที่เรียกว่า “รำสร้าง” เป็นภาษาถิ่นของคนระยอง (Kanboon & Somnuek, 2017, pp. 26-27)

การแสดงรำสวด มีวิวัฒนาการมาจากการสวดพระมาลัยก่อน มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มักใช้เล่นในงานศพ ซึ่งสวดโดยพระสงฆ์ แต่ก็ได้ถูกยกเลิกไปเพราะไม่มีความ

เหมาะสม (Niroottisart, 2008, p. 25) ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นฆราวาสเป็นผู้สวดแทน เรียกว่า "สวดคฤหัสถ์" มีการออก 12 ภาษา และมีการแต่งกายให้เหมาะสมกับเนื้อหาของบท อีกทั้งยังใช้อุปกรณ์การแสดง แตกต่างจากรำสวดที่ใส่ชุดเดิมตลอดการแสดง สวมชุดสุภาพสีดำ พันผ้าสไบ บทเพลงที่ใช้ในการแสดงส่วนมากจะมาจากบทสวดมนต์ บทละครในวรรณคดี และบทร้องที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งบทร้องในการแสดงรำสวดจะมีชื่อเพลงว่า "ลำ" กลอนเพลงจึงมีลักษณะที่เป็นการด้นเนื้อร้องโดยใช้ลักษณะของกลอนบทลิเก โดยใช้ทำนองเพลงลูกทุ่งและทำนองเพลงไทยในอัตราจังหวะสองชั้น มาประยุกต์ให้เข้ากับบรรยากาศในงาน

คณะรำสวดอรชุน ลูกสุนทรภู่มีครูทรงศักดิ์เป็นหัวหน้าคณะ ท่านได้เริ่มเรียนรำสวดครั้งแรกตอนอายุ 12 ปี โดยเริ่มจากการรู้จักนักแสดงในคณะบ้านกร่ำก่อน จากนั้นได้ถูกชักชวนเข้าคณะ เริ่มออกงานการแสดงโดยเป็นคนฉิ่งและคนกรับ เริ่มเรียนรำสวดอย่างจริงจังเมื่ออายุ 13 ปี และได้ออกแสดงรำสวดเป็นกิจจะลักษณะเมื่อตอนอายุ 15 ปี ครูผู้สอนครูทรงศักดิ์ ได้แก่ แม่ลำดวน สุวรรณโชติ แม่ไพเราะ ควรหา แม่สม ควรหา แต่หลักในการฝึกเกิดจากครูพักลักจำ เพราะมีความจำที่เป็นเลิศและยังขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ครูทรงศักดิ์ได้ฝากตัวเป็นของลูกศิษย์กับครูขวัญจิต ศรีประจันต์ ซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติ ปัจจุบันครูสมศักดิ์มีลูกศิษย์ในด้านรำสวดมากมายตั้งแต่อายุ 12 ปี จนไปถึง 70 ปี ด้วยความที่รำสวดไม่ได้จำกัดอายุผู้เล่นจึงทำให้มีผู้สนใจเรียนอย่างกว้างขวางในตำบลบ้านกร่ำ ในระหว่างทำการแสดงมักจะมีการประชันบทกลอนกันอยู่เสมอ

ภาพ 1

ครูทรงศักดิ์ บรรจงกิจ (คนกลาง) และคณะ

การแต่งกายในการแสดงของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่เน้นการแต่งกายที่เข้ากับพิธีในงานนั้น ๆ โดยชุดที่สวมใส่จะเป็นชุดสุภาพ ผู้หญิงนุ่งกางเกงหรือกระโปรงยาว ผู้ชายนุ่งกางเกงขายาว เสื้อที่สวมใส่จะเป็นเสื้อแบบใดก็ได้โดยเน้นที่ชุดสุภาพเรียบร้อย หรืออาจใส่ชุดไทยที่ไม่โชว์เนื้อหนังของผู้แสดงมากเกินไป (ดูภาพที่ 1) หากเป็นการแสดงที่เป็นการสวดหน้าศพ ผู้แสดงจะแต่งกายด้วยชุดสีดำ ส่วนงานแสดงที่เป็นงานรื่นเริงก็จะใส่ชุดหลากสีได้ไม่จำกัด ยกเว้นงานศพของคนจีนหรือมีเชื้อสายจีนจะไม่ใส่ชุดสีดำ การพันผ้าสไบก็จะพันได้สองแบบ คือ คล้องผ้าที่ลำคอกับผูกที่เอว หากเป็นการคล้องผ้าที่คอจะใช้ในช่วงที่เน้นพิธีการ เช่น การสวดมาลัย การสวดสั่งเปรต แต่ถ้าพันที่เอวก็จะเป็นการร้องกลอนลำที่เน้นความสนุกสนานทั่วไป

ในการรำสวดแต่เดิมนั้นในสมัยอดีตไม่มีการนำเครื่องดนตรีเข้ามาใช้ในการแสดงรำสวดแต่อย่างใด ส่วนมากจะใช้วิธีการปรบมือและร้องเพลงตามไปด้วย ปัจจุบันจึงได้นำเครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงรำสวด ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี

ประกอบจังหวะ 4 ชนิด คือ ตะโพน กลองบองโก้ ฉิ่งและกรับ ซึ่งผู้ที่บรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานการร้องก็ได้ ส่วนมากมักผลัดกันบรรเลงภายในคณะ เมื่อมีผู้ร้องกลอนลำ นักแสดงคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ร้อง มีหน้าที่ในการตีเครื่องประกอบจังหวะให้เข้ากับเสียงร้อง

การสวดกลอนลำทั่วไปเป็นการสวดเพลงที่มีเนื้อหาสนุกสนาน บทร้องมาจากบทสวดมนต์ บทละครในวรรณคดี และบทร้องที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ในบางช่วงบางตอนจะคล้ายคลึงกับการสวดคฤหัสถ์ เนื้อหาจะเป็นลักษณะออก 12 ภาษา ตัดตอนมาจากวรรณคดีไทย เช่นเรื่อง พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน อิเหนา ฯลฯ บทร้องในการแสดงรำสวดจะการขึ้นเพลงว่า “ลำ” ลำหมายถึง “ลำกลอน” ลักษณะที่ร้องออกมาเป็นลำ เป็นวรรค เป็นกลอน กลอนเพลงจึงมีลักษณะเป็นการฝึกด้นเนื้อร้องโดยใช้ลักษณะของกลอนบทลิเก ประพันธ์ขึ้นมาใหม่โดยใช้ทำนองเพลงลูกทุ่งและทำนองเพลงไทยอัตราจังหวะ 2 ชั้นมาดัดเพลงเนื้อร้องให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน จังหวะในการร้องมีจังหวะที่ปานกลาง ไม่ช้าไม่เร็วจนเกินไป ลักษณะโครงสร้างของคำประพันธ์เป็นแบบกลอน 8 แต่ละวรรคจะมี 8-9 คำ มีการสัมผัสในคำกลอนเดียวกันและสัมผัสระหว่างวรรคของกลอนแปด การสวดพระมาลัยลักษณะทำนองมีความใกล้เคียงแบบทำนองหลวง ไม่ใช้เครื่องประกอบจังหวะในการร้อง จะมาใช้เครื่องประกอบจังหวะในบทสวดเพลงรำไหว้ครูและบทร้องขอขมาศพเป็นต้นไป

ด้วยบริบทการใช้ชีวิตของคนไทยในปัจจุบันพบว่า รำสวดไม่ได้แสดงแค่ในงานศพอย่างเดียว เพราะการสื่อสารทางเทคโนโลยีที่มากขึ้นและรวดเร็ว ประกอบกับไม่มีผู้ว่าจ้างให้คณะรำสวดได้ไปทำการแสดง จึงทำให้การแสดงรำสวดในงานศพหาดูได้ยาก รำสวดจึงพบเห็นได้ตามสื่อเทคโนโลยี รายการทีวี และในงานรื่นเริงต่าง ๆ ผนวกกับความเชื่อในเรื่องของการแสดงเพื่ออยู่เป็นเพื่อนศพ และเพื่อนเจ้าภาพให้หายจากความโศกเศร้า เพราะนอกจากจะเป็นการสวดเพื่อเป็นเพื่อนศพแล้ว เจ้าภาพยังมีความรู้สึกว่าได้แสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณอีกด้วย การแสดงรำสวดจึงเป็นการแสดงชนิดหนึ่งที่ได้รับความนิยมในจังหวัดระยอง การแสดงส่วนมากใช้ระยะ

เวลานาน บางครอบครัวอาจจะไม่สะดวกในการว่าจ้าง ทั้งด้านเวลาและปัญหาเศรษฐกิจ จึงทำให้การแสดงรำสวดเริ่มทำการแสดงน้อยลงและหาชมได้ยากมากขึ้นในปัจจุบัน

2. พิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่

จากการศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดรวมทั้งการลงภาคสนามและเก็บข้อมูลในการศึกษาพบว่า ขั้นตอนพิธีการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ ก่อนที่จะมีการแสดงต้องมีการสวดพระอภิธรรมเพื่อเป็นการระลึกถึงผู้ตายและอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตายได้ไปสู่สุคติก่อน ต่อจากนั้นเริ่มเข้าสู่การแสดงรำสวดซึ่งต้องมีการไหว้ครูก่อนการแสดง การไหว้ครูก่อนการแสดงของคณะนั้น เป็นการบอกกล่าวครูบาอาจารย์ เจ้าที่เจ้าทาง ให้มารับเครื่องบูชาครู โดยเชื่อว่าจะส่งผลให้นักแสดงแสดงรำสวดได้ดีไม่ผิดพลาด เกิดความเชื่อมั่นในระหว่างการแสดงสามารถแสดงได้อย่างราบรื่นไม่ติดขัด เป็นสิริมงคลก่อนที่จะเริ่มทำการแสดงทุกครั้งและเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับนักแสดง สันนิษฐานว่ายังเป็นการขอขมาด้วย สิ่งนี้นับเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ดีงาม สร้างความรักใคร่กลมเกลียวและนับถือซึ่งกันและกันเป็นอย่างมาก การนั่งของนักแสดงทุกคนเป็นการนั่งเป็นวงกลมเข้าหาหีบพระอภิธรรม ตำแหน่งของนักแสดงจึงมีความแตกต่างกันในบางช่วงที่มีการทำพิธี สิ่งที่เหมือนกันในการแสดงรำสวดหน้าศพกับการแสดงรำสวดในโอกาสอื่น ๆ คือ การทำพิธีบูชาครูก่อนการแสดง โดยใช้เครื่องบูชาครูเหมือนกันและทำทุกครั้งก่อนที่จะมีการแสดงรำสวด พิธีกรรมนี้จะทำหน้าโลงศพโดยใช้เครื่องบูชาครูได้แก่ เงิน 12 บาท ดอกไม้ ธูป เทียน เหล้า น้ำเปล่า บุหรี่ หมากพลู การแสดงแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนด้วยกันคือ 1) สวดพระมาลัย 2) สวดรำไหว้ครู 3) สวดขอขมาหน้าศพ 4) สวดลำกลอนทั่วไป 5) สวดสั่งเปรต การสวดพระมาลัยเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์และต้องทำทุกครั้งก่อนที่จะมีการแสดงลำกลอนในลำดับต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นกุศโลบายให้กับญาติของผู้ตายและคนที่อยู่ในงานได้ตระหนักถึงการทำความดีละเว้นความชั่ว การสวดพระมาลัยและการสวดสั่งเปรตนั้นต้องมีการใช้หีบพระอภิธรรมและบทสวดในหีบพระอภิธรรมในการสวด

เพื่อต้องการให้ผู้ที่อยู่ในพิธีกรรมได้ฟังธรรมจากการแสดงรำสวด และการนำเงินมาใส่ในหีบพระอภิธรรม เป็นการนำพาให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้มีแสงสว่างนำทาง เมื่อจากโลกนี้ไปแล้วจะได้ไปอยู่ในภพภูมิที่สูงขึ้น อีกทั้งการสวดสั่งเปรตเป็นพิธีที่สำคัญของคณะ เพราะเชื่อว่าการสวดสั่งเปรตนี้จะเป็นการชี้นำให้ผู้ตายได้ไปสู่ภพภูมิที่ดี เพื่อเป็นกุศโลบายให้กับคนที่มีชีวิตอยู่ได้รู้จักบาปบุญคุณโทษ และยังเป็นความเชื่อและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งเชื่อกันว่าการสวดส่งเปรตเป็นการร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพชนผู้มีพระคุณ

ภาพ 2

พิธีการสวดพระมาลัย

เพลงที่ใช้ในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ ถูกแปลงมาจากกลอนบทสวดต่าง ๆ โดยทำนองเพลงที่ใช้จะมีเครื่องประกอบจังหวะหรือไม่มีเครื่องประกอบจังหวะ ขึ้นอยู่กับบริบทและความหมายของเพลงนั้น ๆ บทสวดจะเป็น

เรื่องราวในวรรณคดีเป็นส่วนใหญ่ และยังมีเพลงที่ครูทรงศักดิ์ได้ประพันธ์ขึ้นเอง ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่นำมาใช้ มีความคล้ายคลึงกับทำนองเพลงไทยและเพลงลูกทุ่งในปัจจุบัน เช่น เพลงของดีเมืองระยอง เพลงชาวบ้านกร่ำ เพลงนกกระจาบ เพลงลา เป็นต้น อีกทั้งยังมีใช้เครื่องประกอบจังหวะเพื่อทำให้ทำนองมีความสนุกสนานมากขึ้น ส่วนเพลงในพิธีกรรม เช่น เพลงสวดพระมาลัย เพลงรำไหว้ครู เพลงขอขมาหน้าศพ และเพลงสวดสั่งเปรต ก็เป็นทำนองที่เป็นบทสวดในปัจจุบัน มีการใส่ลูกเล่นที่เป็นลูกเอื้อนในบางทำนอง ไม่มีจังหวะหน้าทับกลองและจังหวะฉิ่งในการควบคุมทำนอง เนื่องจากบทร้องมีเนื้อหาสาระกล่าวถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากมีหน้าทับหรือจังหวะฉิ่งเข้าประกอบ จะเสริมให้ทำนองเพลงมีความสนุกครึกครื้น ทำให้ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของบทร้องที่กล่าวบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะต้องกระทำด้วยความสำรวม ในส่วนของการสวดลำกลอนทั่วไปนี้ จะหยิบยกเนื้อร้องในบทใดมาร้องก่อนก็ได้ ขึ้นอยู่กับผู้นำสวดในเพลงนั้น ๆ ประเภทเพลงที่ร้องจะประกอบไปด้วย 4 ประเภท คือ 1) เพลงที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดระยอง 2) เพลงในวรรณคดี 3) เพลงเบ็ดเตล็ด 4) เพลงลา โดยเพลงที่มีเนื้อร้องเป็นเพลงลาจะถูกนำมาร้องท้ายสุด เพื่อเป็นการบอกกล่าวผู้ชมการแสดงว่ารำสวดได้จบลงแล้ว

พิธีกรรมและความเชื่อในการไหว้ครูประจำปีของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ เกิดจากสังคมไทยถูกปลูกฝังให้รู้จักความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ส่วนหนึ่งที่ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยย่อมรำลึกถึงผู้มีพระคุณนั่นก็คือครู คณะอรชุน ลูกสุนทรภู่มีความเชื่อในเรื่องเทพ เทวดา และครูรำสวดที่ล่วงลับไปแล้ว เชื่อว่าเมื่อได้มาเข้าพิธีไหว้ครูครอบครูแล้วจะทำให้เกิดสิริมงคลกับตนเอง อีกทั้งยังเป็นการได้มาพบปะสังสรรค์กับนักแสดงรำสวดรุ่นอื่น ๆ การไหว้ครูจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มักปฏิบัติกันในทุกปี พิธีไหว้ครูที่ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเก็บข้อมูล ได้จัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 28 พฤศจิกายน 2564 ณ บ้านเลขที่ 71/1 หมู่ที่ 1 ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ในการจัดพิธีไหว้ครูมีข้อกำหนดว่า ให้ทำพิธีเฉพาะวันพฤหัสบดีหรือวันอาทิตย์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากพราหมณ์ แต่ต้องไม่ตรงกับวันพระ บุคคลที่จะมาประกอบพิธีในการไหว้ครูได้นั้นต้อง

มีความรู้ มีความประพฤติดี ต้องผ่านการพิจารณาอย่างดี มีวัยวุฒิและคุณวุฒิในด้านการแสดงรำสวด

ภาพ 3

ประรำพิธีไหว้ครูประจำปีของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่

เครื่องบูชาครูและเครื่องสังเวยที่นำมาถวายต้องมีความหมายดีและทำให้เกิดสิริมงคลต่อผู้มาร่วมพิธี ที่เป็นเช่นนี้เพราะศิลปินมีความเชื่อว่า อาหารที่นำมาถวายต้องเป็นอาหารที่มีความหมายดี มีความเป็นสิริมงคลทั้งตัวผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมพิธี การจัดวางเครื่องสังเวยเมื่อนำมาจัดเข้าด้วยกัน ควรแยกระหว่างของคาวกับของหวานอย่างชัดเจน และต้องจัดให้ถูกต้องตามหลัก เพื่อเป็นการเปิดทางให้เทพเทวดา เจ้าที่เจ้าทาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธี ได้มารับเครื่องสังเวยอย่างถูกต้อง เกิดความพึงพอใจ ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยปกป้องคุ้มครองผู้ประกอบพิธีและผู้มาร่วมงาน

สิ่งที่น่าสนใจในพิธีไหว้ครูคณะนี้ คือ การใช้บายศรีซ้ายขวาและใบพลูร่วมใจ (ใบพลูแฝด) ในการทำพิธี เป็นเครื่องบูชาที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวจังหวัดระยอง เพราะเชื่อว่าจะปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากร่างกาย ก่อนที่จะมีการเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้าไปใน

ตัวของผู้ร่วมพิธีเพื่อปกป้องคุ้มครอง ใบพลูร่วมใจถูกนำมาใช้ในการพรมน้ำมนต์ เพราะใบพลูถือว่าเป็นใบไม้ที่ศักดิ์สิทธิ์ ใช้บูชาเทวดา ครูบาอาจารย์ ใช้ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยรอบตัวได้ ซึ่งครูทรงศักดิ์ได้อธิบายถึงเรื่องบายศรีและใบพลูร่วมใจ ความว่า

คนที่ทำบายศรีซ้ายขวามาให้เป็นเพื่อนกัน อยู่อำเภอบ้านค่าย ความจริงเป็นต้นเหมือนบายศรีทั่วไป มีแค่ที่ระยองที่เดียว ที่อื่นไม่มี ใช้แทนบายศรีได้ทุกชนิด ถูกทำขึ้นเมื่อ 5 ปีที่แล้ว ถ้าไม่มีบายศรีมาตั้งในงานก็สามารถใช้บายศรีเวียนซ้ายขวาแทนได้ เพราะได้ลงอาคมไว้ในบายศรีนี้แล้ว บายศรีเวียนซ้ายขวานี้ใช้เพื่อปัดเสนียดจัญไรออกจากตัว และยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทักขิณาวัฏ คือการเวียนเลี้ยวทางขวาอย่างเข็มนาฬิกา ถ้าเวียนทางซ้ายก็จะเป็นอุตราวัฏ หรืออุตราวรรต คือตรงกันข้ามกับเวียนขวานั่นเอง

ส่วนใบพูลร่วมใจนั้นใช้แทน “กำคา” ซึ่งคนระยองมีความเชื่อว่าใบพูลเป็นใบไม้ศักดิ์สิทธิ์ ที่ใช้ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยรอบตัวได้ พลูยังเป็นสัญลักษณ์ความหมายของความยั่งยืนอีกด้วย ใบพลูร่วมใจเป็นใบไม้ที่ศักดิ์สิทธิ์ ใช้บูชาเทวดา ครูบาอาจารย์ จากการที่ใบพลูแฝดติดกันตรงก้านพลู ใบพลูหน้าชนติดกัน ก้านพลูติดเป็นเนื้อเดียวกัน มีความเชื่อว่า หากเก็บไว้จะเป็นมหานิยมแก่ตัว มียศศักดิ์พรั่งพรู ถ้าใบแห้งแล้วก็ยังใช้ได้ เป็นมหานิยมแก่คนทั่วไป และยังเชื่อว่าใช้ในทางป้องกันสิ่งไม่ดีและแคล้วคลาดจากอันตรายต่าง ๆ พลูเป็นไม้เลื้อย มีข้อและปล้องชัดเจน ใบพลูมีรสเผ็ดร้อน นิยมนำมาทากับปูนแดงเคี้ยวร่วมกันกับหมาก โดยเฉพาะในคนรุ่นก่อน หากใช้เคี้ยวก็จะทำให้มีอายุยืนขึ้น นอกจากนี้ยังใช้ในพิธีมงคลเป็นเครื่องเซ่นไหว้ทำเครื่องบายศรีสู่ขวัญ เหตุนี้จึงนำใบพลูร่วมใจมาใช้แทน “กำคา”

นั่นเอง (Banjongkit, personal communication, November 28, 2021)

ในการทำพิธีไหว้ครู ผู้ประกอบพิธีต้องนำหัวโขนไปครอบให้ตนเองก่อน พร้อมบริกรรมคาถา จากนั้นจึงนำไปครอบให้กับผู้ร่วมประกอบพิธี เป็นธรรมเนียมของคณะ และเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ สิ่งที่น่าสนใจในพิธีไหว้ครูอีกอย่าง คือ การฝากตัวเป็นศิษย์กับครูผู้อาวุโสในงานไหว้ครู ทั้งนี้เพื่อเป็นการเรียนเพลงรำสวดในระดับที่สูงขึ้น และสามารถสืบทอดรำสวดให้กับผู้อื่นได้ อีกทั้งยังเป็นการเรียกขวัญกำลังใจให้กับผู้ที่เริ่มต้นในการเรียนรำสวด ให้ประสบผลสำเร็จในด้านการแสดงอีกด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำสวดคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จังหวัดระยอง พบว่า คณะอรชุน ลูกสุนทรภู่มีหัวหน้าคณะ คือ ครูทรงศักดิ์ บรรจงกิจ ได้รับการสืบทอดความรู้มาจาก แม่ลำดวน สุวรรณโชติ แม่ไพเราะ รุ่งเรือง แม่สน ควรหา และครูขวัญจิต ศรีประจันต์ การแสดงมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การแสดงในพิธีศพและการแสดงในวาระอื่น เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงรำสวด มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ 4 อย่าง คือ ตะโพน กลองบองโก้ ฉิ่งและกรับ มีการใช้ตะโพนในการแสดงรำสวดในวาระอื่น ๆ และใช้กลองบองโก้ในพิธีการสวดหน้าศพ เพลงที่ใช้ในการแสดงถูกแปลงมาจากกลอนบทสวดต่าง ๆ โดยบทสวดจะเป็นเรื่องราวในวรรณคดีเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังมีเพลงที่ครูทรงศักดิ์ได้ประพันธ์ขึ้นเอง พบว่าเพลงที่นำมาใช้มีความคล้ายคลึงกับทำนองเพลงไทยและเพลงลูกทุ่งในปัจจุบัน ส่วนเพลงในพิธีกรรมบทร้องมีเนื้อหาสาระกล่าวถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีจังหวะหน้าทับกลองและจังหวะฉิ่งในการควบคุมทำนอง ประเภทเพลงที่ร้องมี 4 ประเภท คือ 1) เพลงที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดระยอง 2) เพลงในวรรณคดี 3) เพลงเบ็ดเตล็ด 4) เพลงลา โดยเพลงที่มีเนื้อร้องเป็นเพลงลาจะถูกนำมาร้องปิดท้ายการแสดง

ส่วนในด้านของพิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ พบว่าพิธีการไหว้ครูก่อนการแสดงของคณะนั้น ปรากฏอยู่ในทุกการแสดง เป็นการบอกกล่าวครูบาอาจารย์ เจ้าที่เจ้าทาง ให้มารับเครื่องบูชาครู โดยเชื่อว่าจะส่งผลให้นักแสดง แสดงรำสวดได้ดีไม่ผิดพลาด เกิดความเชื่อมั่นในระหว่างการแสดง และเป็นสิริมงคลก่อนที่จะเริ่มทำการแสดง อีกทั้งการสวดสั่งเปรตก็เป็นพิธีที่สำคัญของคณะ เพราะเชื่อว่าการสวดสั่งเปรตให้กับผู้ตายนี้จะเป็นการชี้นำให้ผู้ตายได้ไปสู่ภพภูมิที่ดี เพื่อเป็นกุศโลบายให้กับคนที่มีชีวิตอยู่ได้รู้จักบาปบุญคุณโทษ อีกทั้งการไหว้ครูประจำปีของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ มีความเชื่อในเรื่องเทพ ครูของเทวดา หรือครูรำสวดที่ล่วงลับไปแล้ว เชื่อว่าเมื่อได้มาเข้าพิธีไหว้ครูครอบครูแล้วจะทำให้เกิดสิริมงคลกับตนเอง อีกทั้งยังเป็นการได้มาพบปะสังสรรค์กับนักแสดงรำสวดรุ่นอื่น ๆ เครื่องบูชาครูและเครื่องสังเวยที่นำมาถวาย มีความหมายในทางดีทำให้เกิดสิริมงคลต่อผู้มาร่วมพิธี ที่เป็นเช่นนี้เพราะศิลปินมีความเชื่อตามพุทธคติ การจัดวางเครื่องสังเวยเมื่อนำมาจัดเข้าด้วยกัน จะแยกระหว่างของคาวกับของหวานอย่างชัดเจน และต้องจัดให้ถูกต้องตามหลักเพื่อเป็นการเปิดทางให้เทพเทวดา เจ้าที่เจ้าทาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีได้มารับเครื่องสังเวยอย่างถูกต้อง สะท้อนความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่น่าสนใจในพิธีไหว้ครูคณะนี้ คือ การใช้บายศรีซ้ายขวาและใบพลูร่วมใจในการทำพิธีเป็นพิธีกรรมของชาวจังหวัดระยอง เพราะเชื่อว่าจะปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากร่างกาย จากการสังเกตพบว่า ผู้ประกอบพิธีต้องนำหัวโขนไปครอบให้ตนเองก่อนพร้อมบริกรรมคาถา จากนั้นจึงนำไปครอบให้กับผู้ร่วมประกอบพิธีอีกครั้ง ซึ่งเป็นธรรมเนียมของคณะและเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษของชาวจังหวัดระยอง และสิ่งที่น่าสนใจในพิธีอีกหนึ่งสิ่ง คือ การฝากตัวเป็นศิษย์กับครูผู้อาวุโสในงานไหว้ครู สะท้อนถึงความเชื่อในการถ่ายทอดความรู้ที่สืบทอดกันมาว่า การเรียนนั้นต้องมีครู เป็นการเรียนเพลงรำสวดในระดับที่สูงขึ้น และให้อำนาจในความเป็นครูแก่ผู้ที่มีความรู้ สามารถสืบทอดรำสวดให้กับผู้อื่นได้ และยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้กับผู้ที่เริ่มต้นในการเรียนรำสวด ให้ประสบผลสำเร็จในด้านการแสดงรำสวดต่อไปได้

ความเชื่อที่ปรากฏในคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ ยึดความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยปฏิบัติตามแบบแผนที่ได้สืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ ที่มีความเชื่อในลักษณะวิถีพุทธ กล่าวคือ เป็นการทำกุศลและความดีโดยอาศัยการแสดงรำสวด เพื่อเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ตนเองและหมู่คณะ นอกจากนั้นยังมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเชื่อว่ามีเทพเทวดา คุณครู อาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้วคอยปกปักษ์รักษา โดยจะตอบสนองความเชื่อนั้นด้วยการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การไหว้ครูก่อนการแสดง การสวดพระมาลัย และการไหว้ครูประจำปี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนวิธีคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และอัตลักษณ์ของกลุ่มคน ซึ่งอาศัยการแสดงออกทั้งในด้านลีลาท่าทาง การเคลื่อนไหว การพูด การร้อง การเต้น การบรรเลง การขับกล่อม และการละเล่นต่าง ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในประเพณี พิธีกรรม และเทศกาลของท้องถิ่น การแสดงเหล่านี้มีทั้งความงดงามและมีความหมายทางวัฒนธรรม เพราะใช้สื่อสารให้สมาชิกในชุมชนมีสำนึกร่วมกัน และสื่อสารกับบุคคลภายนอก ให้รู้ว่าวัฒนธรรมของกลุ่มแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่นอย่างไร การแสดงรำสวดก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งจากลีลาท่าทางของผู้แสดง ความวิจิตรงดงามของเครื่องแต่งกาย ความหมายของเนื้อเพลง และการสร้างบรรยากาศของความศักดิ์สิทธิ์ในขณะแสดง รำสวดถือเป็นศูนย์รวมของความงามทางศิลปะหลากหลายสาขา ทั้งดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ วรรณศิลป์ มัณฑนศิลป์ วิจิตรศิลป์ และขนบธรรมเนียมประเพณีอันงดงามของท้องถิ่น ทั้งนี้คนท้องถิ่นอาจใช้การแสดงรำสวดภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น จากเดิมที่เคยแสดงในพิธีกรรมทางศาสนา อาจเปลี่ยนไปสู่การแสดงเพื่อการท่องเที่ยว และการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต รำสวดคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จึงเป็นหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาทางภาษา วรรณกรรมและวัฒนธรรมของคนในจังหวัดระยอง ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการแต่งคำประพันธ์ การคิดค้นท่ารำ และการร้องเพลงด้วยทำนองเพลงไทย อันเป็นการดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มคน ให้คงคุณค่าในด้านค่านิยมใน

สังคม นอกจากนี้ยังคงไว้ในเรื่องของพิธีกรรมและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และหลักปฏิบัติอันดีงามต่อผู้มีพระคุณอีกด้วย

จากการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการแสดงรำสวดในปัจจุบันเริ่มที่จะสูญหาย ไม่ค่อยได้พบเห็นมากเหมือนในสมัยก่อน เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้วยปัจจัยเรื่องค่าครองชีพที่สูงขึ้น ค่านิยมของผู้คน มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น และเพื่อประหยัดระยะเวลาในการสวดศพที่ถูกตัดทอนลง ซึ่งจะทำให้พิธีกรรมที่งดงามในอดีตนี้สูญหายไป ดังนั้นประโยชน์ของงานวิจัยเล่มนี้ คือ การได้มีโอกาสบันทึกประวัติศาสตร์ในด้านความเชื่อและพิธีกรรมของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ไว้ เพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เชิงพฤติกรรมและการสืบทอดภูมิปัญญาของมนุษย์ เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรมของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ หนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

นอกจากพิธีกรรมและความเชื่อในการแสดงรำสวดของคณะอรชุน ลูกสุนทรภู่ จังหวัดระยองแล้ว ยังมีพิธีกรรมและความเชื่อในการสวดพระมาลัยและการสวดคฤหัสถ์ ที่ยังไม่มีการศึกษาวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษา ในเรื่องของการวิเคราะห์บทเพลงทางพิธีกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบในทางการศึกษาต่อไป

การแสดงรำสวดเป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของคนในภาคตะวันออก และเป็นมรดกศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งหน่วยงานราชการหรือองค์กรเอกชน ควรเข้ามาร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์เผยแพร่การเรียนรู้ ศาสตร์และศิลป์ในการแสดงรำสวด ควรมีการจัดสร้างหลักสูตรท้องถิ่น บรรจุการร้องรำสวดไว้ในรายวิชาพื้นเมืองของโรงเรียนในจังหวัดระยอง เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงการแสดงรำสวด

และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดระยองให้คงอยู่ต่อไป

References

Bissuri, A. (2015). *Rum Suad of Krusakhon Prajong troupe from Ban Khai district in Rayong province,* [Master's thesis]. Bankok: Chulalongkorn University. [in Thai]

Binson, B., Pornprasit, K., Puchadapirom, P., & Rodchangphuen, P. (2006). *Thai music culture central and south east: Rituals and beliefs related to the transfer of knowledge.* [Research report]. Bankok: Chulalongkorn University. [in Thai]

Kanboon, P., & Somnuek, Ch. (2012). *Teacher salutation analysis in Chanthaburi Province,* [Research report]. Chanthaburi: Rambhai Barni Rajabhat University. [in Thai]

Mongkolthawat, P., & Ngamluan, S. (2004). *Funeral performances (Rumsuod dance) in Trat province.* [Research grants]. Office of the National Culture Commission. [in Thai]

Niroottisart, N. (2008). *Pra Ma Lai Chanting: A case study of Narng Ram Nar Sob group at Tharngkwaian subdistrict, Klaeng district, Rayong province,* [Master's thesis]. Bankok: Srinakharinwirot University. [in Thai]

Author

Miss Mukda Karin

Performing Thai Music Program, Faculty of Fine and Applied Arts,

Chulalongkorn University

256/163 M. 3 Bowin Subdistrict, Siracha District, Chonburi Province 20230

Tel: 090-9704871 E-mail: Mukdakarin2535@gmail.com

ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีน

Cultural Reflection in Chinese Address Terms

พชรมน ซื่อสัจลือสกุล[1] / วรยศ ชื่นสบาย[2] / วิชมัย อิ่มวิเศษ[3] /

แก้วตา ลีลาตระการกุล[4] / อรุณรัตน์ ศรีสุราช[5]

Pacharamon Suesajluesakul / Worayot Chuensabai / Witchamai Imviset /

Kaeota Leelatrakarnkun / Arunrat Srisurach

[1-5] คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Received: May 15, 2022
Revised: August 8, 2022
Accepted: August 20, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปภาษาและภาพสะท้อนวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีนตามมุมมองภาษากับวัฒนธรรม โดยใช้กรอบแนวคิดรูปภาษาคำเรียกขานภาษาจีนของ Ding (2005) และ Sodsongkrit (2010) และกรอบแนวคิดภาษาสะท้อนวัฒนธรรมของ Su (2006) โดยผู้วิจัยรวบรวมคำเรียกขานภาษาจีนจากละครโทรทัศน์จีน 18 เรื่องผ่านแอปพลิเคชัน WeTV ปีพ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2564 จัดหมวดหมู่รูปภาษาของคำเรียกขานและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกขานภาษาจีนกับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจีน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าความถี่และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีนปรากฏ 5 ประเภท 83 รูป 2) คำเรียกขานภาษาจีนสะท้อนภาพทางวัฒนธรรมจีน 3 ด้าน คือ (1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (2) วัฒนธรรมทางจารีตหรือขนบธรรมเนียม ได้แก่ ความสำคัญของนามสกุล ความแตกต่างทางสถานภาพทางสังคม (3) วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ แนวความคิดเรื่องลำดับอาวุโส ศาสนากับความเชื่อ และเพศ

คำสำคัญ: คำเรียกขานภาษาจีน, วัฒนธรรมจีน, ภาษากับวัฒนธรรม

Abstract

This research aims to study the types of Chinese address term and Chinese cultural reflection in address terms based on Chinese language and culture. This study employed conceptual frameworks from the types of Chinese address term by Ding (2005) and Sodsongkrit (2010), language as a reflection of culture by Su (2006). The data were collected from address words used in Chinese dramas via WeTV application from 2018 to 2021, totaling eighteen dramas. Categorization and the analysis of the relationship between these address terms and cultural reflection were used in this study. The data obtained were analyzed by using frequency and percentage. The results showed that: 1) Chinese address terms can be classified into five types eighty-three forms. 2) There were three aspects of address terms reflecting Chinese cultures: (1) Cultural objects, (2) Norms and traditions: significance of the last name and differences in cultural status, and (3) Morals and values: seniority, religion, belief and gender.

Keywords: Chinese address terms, Chinese culture, language and culture

บทนำ

ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสองสิ่งที่อยู่คู่กัน และบางครั้งก็แฝงอยู่ด้วยกันไม่สามารถแยกได้ Kramsch (2014, p. 3) กล่าวว่าอักษรที่ใช้ในการสื่อสารมักจะสะท้อนทัศนคติ ความเชื่อ หรือแม้แต่มุมมองความคิดของผู้เขียน ดังนั้นภาษาจึงเป็นภาพสะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการ

คำเรียกขาน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ผู้พูดสื่อสารกับคู่สนทนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ด้วยการสื่อสารในชีวิตประจำวันผู้พูดมักพบเจอกับคู่สนทนาที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้พูดต้องเลือกใช้คำเรียกขานที่เหมาะสม คำเรียกขานจึงผันแปรตามสถานการณ์ของการสื่อสาร การศึกษาคำเรียกขานจึงช่วยให้เข้าใจลักษณะทางวัฒนธรรมหรือสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ ได้ ในภาษาจีนปรากฏการคำเรียกขานภาษาจีนหลากหลายรูปแบบ และชาวจีนก็มีความพิถีพิถันในการเลือกใช้คำเรียกขาน ดังที่ Ji (2000, as cited in Sodsongkrit, 2010, p. 4) ได้กล่าวไว้ว่า “คำเรียกขานภาษาจีนมีจำนวนมากมายและซับซ้อน ซึ่งเป็นลักษณะที่พบได้น้อยในภาษาอื่น ๆ ความละเอียดพิถีพิถันและสลับซับซ้อนเช่นนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นในยุคสมัยหนึ่งสมัยใด ไม่ได้เกิดในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใด ไม่ได้เกิดในที่หนึ่งที่ใด หรือแง่หนึ่งแง่ใด แต่เป็นผลลัพธ์ของการตกผลึกของพัฒนาการทางภาษามาเป็นพันพันปี” ดังนั้น การศึกษาคำเรียกขานภาษาจีนจึงสามารถช่วยให้ผู้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ หรือผู้ที่สนใจในภาษาจีนสามารถเข้าใจวัฒนธรรมจีนที่แฝงอยู่

สำหรับการศึกษาคำเรียกขานภาษาจีนนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาคำเรียกขานภาษาจีนในแง่มุมต่าง ๆ เช่น Qin (2001) ศึกษาคำเรียกขานภาษาจีนผ่านมุมมองทฤษฎีวัจนกรรม โดยมุ่งศึกษาเจตนาและหน้าที่ของคำเรียกขาน Ding (2005) และ Sodsongkrit (2010) ศึกษารูปแบบและการใช้คำเรียกขานภาษาจีนตามบริบทของผู้เรียกและผู้ที่ถูกเรียก ได้แก่เพศ อายุ ความใกล้ชิด รวมถึงระดับชั้นทางสังคม Yi (2013) ศึกษาที่มา โครงสร้างและการใช้คำเรียกขานภาษาจีนรูปแบบ “เสี่ยว+นามสกุล+พี่ชาย/พี่สาว” โดย Yi เห็นว่าคำเรียกขานนี้มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์เหมาะกับการเลือกใช้ เพราะประกอบด้วยส่วนที่แสดงทั้งนามสกุล เพศ และอายุของคู่สนทนา และ Qi (2020) ศึกษาวิวัฒนาการคำเรียกขานภาษาจีนที่มีความหมายกว้างออก พบว่าปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นจากความต้องการลดช่องว่างความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา ความต้องหาคำทดแทนคำเรียกขานที่ขาดแคลน และเกิดขึ้นจากการใช้ภาษาของคนบางพื้นที่ เช่น การใช้คำเรียกญาติเรียกขานผู้ที่ไม่ใช่ญาติ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวกับคำเรียกขานภาษาจีนเผยแพร่ออกมาอย่างต่อเนื่อง แต่งานวิจัยคำเรียกขานภาษาจีนผ่านมุมมองด้านภาษากับวัฒนธรรมยังมีน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกนำเสนอมุมมองภาพสะท้อนวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีน เพื่อให้ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทย หรือผู้ที่เรียนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศมีความเข้าใจวัฒนธรรมจีนที่แฝงอยู่ในคำเรียกขานภาษาจีน สามารถใช้คำเรียกขานภาษาจีนได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของวัฒนธรรมจีน โดยผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาคำเรียกขานภาษาจีนที่ปรากฏในบทสนทนาของละครโทรทัศน์จีน ผ่านแอปพลิเคชัน WeTV เพราะการสนทนาของตัวละคร นอกจากจะเป็นการสื่อสารเสมือนจริงแล้ว คำเรียกขานที่ตัวละครเลือกใช้ยังมีความหลากหลาย ทั้งคำเรียกขานตามหลักความสุภาพ (Politeness Principle) และคำเรียกขานที่ขัดต่อหลักความสุภาพ ซึ่งทำให้ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีนมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีน
2. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนวัฒนธรรมจีนจากคำเรียกขานภาษาจีน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำเรียกขานภาษาจีนในบทความนี้หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่ผู้เรียกใช้เรียกขานผู้ที่ถูกเรียก (ผู้ฟังหรือบุคคลที่สาม) ซึ่งจะปรากฏอยู่ที่ตำแหน่งใดของบทสนทนาก็ได้ แต่จะไม่นับรวมบุรุษสรรพนามและการเรียกขานระหว่างเครือญาติ ยกเว้นคู่สามีภรรยา

2. คำเรียกขานภาษาจีนประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนหลักและส่วนขยาย โดยจะใช้เครื่องหมาย + คั่นแต่ละส่วน นอกจากนี้ส่วนขยายจะแสดงด้วยสัญลักษณ์ ( ) และรูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีน 1 รูป จะแสดงด้วยสัญลักษณ์ [ ]

3. งานวิจัยนี้ถอดเสียงภาษาจีนจากอักษรโรมันระบบพินยินเป็นภาษาไทย ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2549 เรื่อง หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยคือ คำเรียกขานภาษาจีนในสมัยปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างคำเรียกขานภาษาจีนแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประเภทของละครโทรทัศน์ในแอปพลิเคชัน WeTV 6 ประเภท คือ ดราม่า โรแมนติก Idol ขบขัน ระทึกขวัญ/สยองขวัญ และแอคชั่น โดยคัดเลือกละครโทรทัศน์จีนที่ได้รับความนิยมสูงที่สุด และออกฉายระหว่างปีพ.ศ.2561 - พ.ศ. 2564 ประเภทละ 3 เรื่อง รวม 18 เรื่อง ดังนี้

ละครประเภทดราม่า ได้แก่ นายเย็นชากับยัยปลาหมึก (亲爱的,热爱的) ฝากรักไว้ที่ท้ายครัว (我,喜欢你) ถักทอรักที่ปลายฝัน (以家人之名)

ละครประเภทโรแมนติก ได้แก่ ละลายรักนายมาดนิ่ง (好想和你在一起) กุหลาบกลางมรสุม(小风暴之时间的玫瑰) สุขเล็กๆที่เรียกว่าเธอ(我的小确幸)

ละครประเภทIdol ได้แก่ สะกดใจให้เจอเธอ (我不能恋爱的女朋友) รอก่อนพี่ชาย (兄台请留步) รักข้างเดียวที่หวายหนาน (暗恋橘生淮南)

ละครประเภทขบขัน ได้แก่ รักนะ…ยัยต่างดาว (外星女生柴小七) รักวุ่นๆในฤดูร้อน (仲夏满天心) คุณบอสเพื่อนรัก (拾光里的我们)

ละครประเภทระทึกขวัญ/สยองขวัญ ได้แก่ จิตสัมผัสแห่งรัก (我心深触) เธอคือเรื่องมหัศจรรย์ (你是我的奇迹) คำให้การจากศพ ตอนผู้รอดชีวิต (法医秦明之幸存者)

ละครประเภทแอคชั่น ได้แก่ รักเกินห้ามใจ (盛势) หลัวเฟย ยอดนักสืบ (绅探) คนขุดสุสาน ตอน อุโมงค์ปริศนาแห่งเขามังกร (龙岭迷窟)

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีนและภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจีน ผู้วิจัยประยุกต์กรอบแนวคิดรูปภาษาคำเรียกขานภาษาจีนของ Ding (2005, pp. 56-62) และ Sodsongkrit (2010, p. 146) กรอบแนวคิดภาษาสะท้อนวัฒนธรรมของ Su (2006, pp. 51-57) สามารถสรุปเกณฑ์การศึกษาภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีนได้ดังนี้

2.1 คำเรียกขานภาษาจีนแยกตามรูปภาษาได้ทั้งหมด 5 ประเภท คือ 1) คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนหลักเพียงส่วนเดียว 2) คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนขยายหนึ่งส่วนกับส่วนหลัก 3) คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนขยายสองส่วนกับส่วนหลัก 4) คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนขยายสามส่วนขึ้นไปกับส่วนหลัก และ 5) คำเรียกขานภาษาจีนรูปแบบอื่นๆ

คำเรียกขานภาษาจีนทั้ง 5 ประเภทที่กล่าวข้างต้น ประกอบด้วยส่วนหลักและส่วนขยาย 16 ชนิด ได้แก่ 1) ชื่อ 2) นามสกุล 3) นามสกุลและชื่อ 4) คำเรียกเพศชาย 5) คำเรียกเพศหญิง 6) คำบอกฐานะ ตำแหน่งหรืออาชีพ 7) คำนามอื่นๆ 8) คำบอกความอาวุโส ได้แก่ คำว่า “เสี่ยว 小” แสดงถึงบุคคลที่มีอายุน้อย และ คำว่า “ต้า 大” กับ คำว่า “เหล่า 老” แสดงถึงผู้ที่มีอายุมากหรือมีฐานะสูงกว่า 9) คำบอกกำหนด คือ คำนิยมสรรพนามหรือสรรพนามชี้เฉพาะ ได้แก่ คำว่า “เจ้อ 这” แปลว่า นี่ นี้ และคำว่า “น่า 那” แปลว่า นั่น นั้น รวมถึง “เจ้อเก้อ 这个” ที่แปลว่า คนนี้ และ “น่าเก้อ 那个” ที่แปลว่า คนนั้น 10) คำหรือวลีแสดงความรู้สึก 11) วลีจำนวนและลักษณนาม 12) ตัวเลขลำดับ 13) คำเสริมหน้า “อา 阿” 14) คำสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ 15) คำทักทาย และ 16) โครงสร้าง “XX de”

2.2 ภาษาสะท้อนวัฒนธรรม Su (2006, pp. 51-57) กล่าวว่า ภาษาสามารถสะท้อนวัฒนธรรมได้ 3 ด้าน คือ 1) วัฒนธรรมทางวัตถุ คือสิ่งที่มนุษย์คิดค้นขึ้นจากธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นจากการประดิษฐ์ การปรับเปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วให้ดียิ่งขึ้น เช่น เทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ ยานพาหนะในการเดินทาง อาคารและสิ่งปลูก

สร้างต่างๆ เป็นต้น 2) วัฒนธรรมทางจารีตหรือขนบธรรมเนียม คือ รูปแบบ วิธีการหรือระเบียบแบบแผนในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เช่น บรรทัดฐานของสังคม ระบบการเมืองและกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น และ 3) วัฒนธรรมทางด้านจิตใจ คือ ค่านิยมของคนในสังคมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายในจิตใจ เช่น ระบบความคิด รสนิยม ศาสนาความเชื่อ เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 กำหนดนิยามของคำเรียกขานภาษาจีนและกำหนดขอบเขตข้อมูล

3.2 รวบรวมคำเรียกขานภาษาจีนจากละครโทรทัศน์จีน 18 เรื่อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 จดบันทึกคำเรียกขานภาษาจีนแยกตามรูปภาษา หลังจากนั้นนับจำนวนรูปภาษาที่พบทั้งหมด โดยนับการปรากฏซ้ำ คิดค่าความถี่และร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกขานภาษาจีนกับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจีน

4.3 นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ แสดงตารางข้อมูลเชิงปริมาณและอภิปรายผลการวิจัย

5. สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

5.1 วิเคราะห์และจัดประเภทรูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีน หลังจากนั้นจัดลำดับความถี่ที่ปรากฏตามความถี่สูง-ต่ำ และหาค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีนกับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจีนที่ส่งผลต่อรูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีน หลังจากนั้นวิเคราะห์ผลโดยการจัดหมวดหมู่ภาพสะท้อนของวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถแยกวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 รูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีน

คำเรียกขานภาษาจีน 6,392 คำ สามารถจัดกลุ่มรูปภาษาได้ 5 ประเภท ดังนี้

ตาราง 1

แสดงรูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีนและความถี่ที่ปรากฏ

ประเภท	ความถี่	ร้อยละ
1. คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนหลักเพียงส่วนเดียว	3,819	59.75
2. คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนขยายหนึ่งส่วนกับส่วนหลัก	2,278	35.64
3. คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนขยายสองส่วนกับส่วนหลัก	120	1.88
4. คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนขยายสามส่วนขึ้นไปกับส่วนหลัก	4	0.06
5. คำเรียกขานภาษาจีนรูปแบบอื่นๆ	171	2.67
รวม	**6,392**	**100**

จากตาราง 1 จะเห็นว่ารูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีนที่ปรากฏความถี่สูงสุดในละครโทรทัศน์จีนคือ คำเรียกขานภาษาจีนที่ประกอบด้วยส่วนหลักเพียงส่วนเดียว ร้อยละ 59.75 ในขณะที่คำเรียกขานที่ประกอบด้วยส่วนขยายสามส่วนขึ้นไปกับส่วนหลักปรากฏความถี่ต่ำสุดคือ ร้อยละ 0.06 เป็นข้อสังเกตว่าชาวจีนนั้นนิยมใช้คำเรียกขานที่มีส่วนประกอบน้อยส่วน ไม่นิยมขยายความคำเรียกขานให้ซับซ้อน รูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีนทั้ง 5 ประเภทอธิบายได้ดังนี้

1.1 คำเรียกขานที่ประกอบด้วยส่วนหลักเพียงส่วนเดียว ปรากฏ 3,819 คำ คิดเป็นร้อยละ 59.75 เป็นกลุ่มคำเรียกขานที่ไม่ต้องเติมส่วนประกอบอื่น พบคำเรียกขาน 7 รูป เรียงตามความถี่สูงไปต่ำได้ดังนี้ [นามสกุลและชื่อ] ร้อยละ 28.25 [ชื่อ] ร้อยละ 13.11 [คำบอกฐานะ ตำแหน่งหรืออาชีพ] ร้อยละ 7.48 [คำเรียกเพศหญิง] ร้อยละ 3.85 [คำเรียกเพศชาย] ร้อยละ 3.79 [คำนามอื่นๆ] ร้อยละ 2.97 [นามสกุล] ร้อยละ 0.30 อธิบายได้ดังนี้

1.1.1 [ชื่อ] [นามสกุล] และ [นามสกุลและชื่อ] เป็นรูปแบบคำเรียกขานที่ใช้โดยทั่วไป โดยคำเรียกขาน [นามสกุลและชื่อ] มีความถี่สูงสุด เช่น [หลิง เซียว 凌霄] [ชี เหนียน 戚年] [เฉิ้ง หฺวายหนาน 盛淮南] เป็นต้น ส่วนคำเรียกขาน [ชื่อ] ปรากฏการใช้ถี่ระหว่างเพื่อนสนิทและใช้เรียกผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยอาจจะเรียกด้วยชื่อจริง ชื่อเล่น หรือฉายา เช่น เรียก [วัง เป่ย์เฉิน 汪北辰] ว่า [เป่ย์เฉิน 北辰] เรียก [ฉี หมิงเยฺว่ 齐明月] ว่า [เยฺว่เลี่ยง 月亮] เรียก [ถัง ชั่น 唐灿] ว่า [ชั่นชั่น 灿灿] เรียก [จี้ ซือฉี 纪思齐] ตามนามปากกาว่า [คีย์เจี้ยง key 酱] เป็นต้น และคำเรียกขาน [นามสกุล] ปรากฏ 3 ลักษณะ คือ 1) เรียกด้วยนามสกุล 2) เรียกนามสกุลซ้ำพยางค์ 3) เรียกนามสกุลตามด้วยคำเสริม “de 的” ซึ่งการเรียกนามสกุลอย่างเดียวพบเห็นได้น้อย และการเรียกในลักษณะที่ 3 มักถูกใช้ในขณะที่ผู้เรียกอยู่ในอารมณ์โกรธหรือโมโห เช่น เรียก [เว่ย์ เฟิง 魏峰] ว่า [แซ่เว่ย์+de 姓魏的] แปลว่า ไอ้แซ่เว่ย์ เรียก [หู ปาอี 胡八一] ว่า [แซ่หู+de 姓胡的] แปลว่า ไอ้แซ่หู เป็นต้น

1.1.2 [คำเรียกเพศชาย] และ [คำเรียกเพศหญิง] พบคำเรียกเพศชายทั่วไป คือ คุณผู้ชาย [เซียนเชิง 先生] พบคำเรียกเพศหญิงทั่วไปคือคุณผู้หญิง [นฺหวี่ฉื่อ 女士]และพบคำว่า [เสียวเจี่ย 小姐] ใช้เรียกหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงาน นอกจากนี้ยังปรากฏคำเรียกขานที่ต้องคำนึงถึงอายุของผู้ที่ถูกเรียก เช่น ในการเรียกเพศชาย พบการใช้คำว่า พี่ชาย [เกอเกอ/เกอ 哥哥/哥] ในการเรียกขานวัยรุ่นชายที่อายุมากกว่าตนเอง พบการใช้คำว่า น้องชายพ่อหรืออา [ชูชู 叔叔] เรียกขานชายที่อายุน้อยกว่าพ่อหรือแม่ พบการใช้คำว่าพี่ชายของพ่อหรือลุง [ปั๋วปั๋ว 伯伯] เรียกขานชายที่อายุมากกว่าพ่อหรือ

แม่ และพบการใช้คำว่าพ่อของพ่อหรือปู่ [เหฺยเหฺย 爷爷] เรียกขานชายสูงอายุ ส่วนคำเรียกเพศหญิงที่พบ ได้แก่ คำว่าน้องสาว [เม่ย์เม่ย์ 妹妹] ใช้เรียกขานวัยรุ่นหญิงที่อายุน้อยกว่าตนเอง คำว่าพี่สาว [เจี่ยเจี่ย 姐姐/姐] ใช้เรียกขานวัยรุ่นหญิงที่อายุมากกว่าตนเอง พบการใช้คำว่า [กูเหนียง 姑娘] เรียกขานหญิงสาวอายุน้อยและยังไม่แต่งงาน พบการใช้คำว่า หนู [ยาโถว 丫头] เรียกขานเด็กสาวที่สนิทด้วยความเอ็นดู พบการใช้คำว่าน้าสาว [อาอี๋ 阿姨] เรียกขานหญิงที่อายุน้อยกว่าแม่ ใช้คำว่าภรรยาของพี่ชายพ่อหรือป้าสะใภ้ [ปั๋วหมู่ 伯母] เรียกขานแม่ของเพื่อน ใช้คำว่าแม่ของพ่อหรือย่า [หน่ายหน่าย 奶奶] เรียกขานหญิงสูงอายุ และยังปรากฏการใช้คำว่าแม่คุณ [กูหน่ายหน่าย 姑奶奶] เรียกผู้หญิงที่สนิทเชิงตำหนิอีกด้วย

จากคำเรียกขานที่กล่าวมาข้างต้น จะสังเกตเห็นการใช้คำเรียกญาติฝ่ายพ่อเรียกขานบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งการเรียกผู้อื่นด้วยคำเรียกญาติฝ่ายพ่อในภาษาจีนนี้สืบเนื่องจากชาวจีนในอดีตถือว่าเพศชายเป็นใหญ่ กดขี่สตรีเพศ จึงใช้คำเรียกญาติฝ่ายพ่อเรียกผู้อื่นแสดงถึงความเคารพ (Sodsongkrit, 2010, p. 129)

1.1.3 [คำบอกฐานะ ตำแหน่งหรืออาชีพ] เช่น เรียกบุคคลที่เรายกย่องเป็นผู้นำว่าลูกพี่ [เหล่าต้า 老大] เรียกเจ้าของร้านค้าว่าเถ้าแก่ [เหลาปั่น 老板] เรียกเจ้าของร้านค้าผู้หญิงว่าเถ้าแก่เนี้ยะ[เหลาปั่นเหนียง 老板娘] เรียกบุคคลที่เกิดก่อนว่าผู้อาวุโส [เฉียนเป้ย์ 前辈] เรียกผู้สอนว่าคุณครู [เหล่าซือ 老师] และเรียกพนักงานบริการว่าพนักงานบริการ [ฝูอู้เหฺยวียน 服务员] เป็นต้น

1.1.4 [คำนามอื่นๆ] เป็นกลุ่มคำนามที่ใช้เรียกขานในสถานการณ์เฉพาะประกอบด้วยกลุ่มคำเรียกขานที่ผู้เรียกใช้ในขณะที่มีอารมณ์เชิงบวก เช่น พบคำว่า [ชินอ้ายเตอ 亲爱的] หรือคำว่า [เป่าเป้ย์ 宝贝] ที่ใช้เรียกขานระหว่างคู่รัก พบคำว่า [โฉ้วซิง 寿星] ที่หมายถึงผู้เฒ่าดาวอายุยืน เรียกขานบุคคลที่ฉลองวันเกิด พบคำว่า [ซือฝุ 师傅] ในการเรียกขานยกย่องผู้ที่มีความชำนาญในศิลปะวิชาด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เรียกคนขับแท็กซี่ ช่างซ่อม เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบคำว่าเทพเจ้า [ต้าเฉิน 大神]

ในการเรียกขานผู้ที่มีความเก่งกาจทางใดทางหนึ่ง หรือมีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม โดยอาจระบุเพศว่าเทพธิดา [นฺหวี่เฉิน 女神] หรือ เทพบุตร [หนานเฉิน 男神]

กลุ่มคำเรียกขานที่ผู้เรียกใช้เรียกเพื่อดูหมิ่นผู้ที่ถูกเรียกในขณะที่มีอารมณ์เชิงลบ เช่น พบคำว่าหลายชาย [ซุนจึ 孙子] และ เด็กผู้ชาย/หนูน้อย [เสี่ยวจึ 小子] ในการเรียกขานผู้ชายในเชิงดูถูกว่าอายุน้อย อ่อนหัด พบการใช้คำว่าหมาป่าตาขาว [ไป๋เหยี่ยนหลาง 白眼狼] เรียกขานคนเนรคุณ พบการใช้คำว่าขยะ [ลาจี 垃圾] เรียกขานผู้ที่ถูกรู้สึกให้รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า พบคำว่าตือโป๊ยก่าย [จูปาเจี้ย 猪八戒] เรียกขานผู้ที่ถูกเรียกอย่างดูถูกในเชิงอ้วนและน่าเกลียด พบการใช้คำว่าเด็กตูดหมึก [เสี่ยวพี่ไห 小屁孩] เรียกขานผู้ที่มีอายุน้อย เพื่อต้องการให้ผู้ที่ถูกเรียกรู้สึกว่าตนเองอ่อนต่อโลก ไม่เป็นผู้ใหญ่ และไม่รู้ว่าอะไรควรไม่ควรทำ เป็นต้น

1.2 คำเรียกขานที่ประกอบด้วยส่วนขยายหนึ่งส่วนกับส่วนหลัก ปรากฏ 2,278 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.64 พบคำเรียกขาน 38 รูป เรียงตามความถี่สูงไปต่ำ 5 ลำดับได้ดังนี้ [(นามสกุล)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] ร้อยละ 12.39 [(คำบอกความอาวุโส)+นามสกุล] ร้อยละ 4.80 [(นามสกุล)+คำเรียกเพศชาย] ร้อยละ 3.44 [(นามสกุล)+คำเรียกเพศหญิง] ร้อยละ 3.27 และ [(คำบอกความอาวุโส)+คำเรียกเพศชาย] ร้อยละ 2.05 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 [(คำบอกความอาวุโส)+นามสกุล] ได้แก่ [(เสี่ยว)+จาง 小张] จากเรื่องคำให้การจากศพ ตอนผู้รอดชีวิต และ [(เหล่า)+สฺหวี 老徐] จากเรื่องจิตสัมผัสแห่งรัก

ตัวอย่างที่ 2 [(ชื่อ)+คำเรียกเพศหญิง] ได้แก่ [(เจิน)+เจี่ย 珍姐] แปลว่าพี่(สาว)เจิน จากเรื่องสะกดใจให้เจอเธอ และ [(เสี่ยวชี)+เสียวเจี่ย 小七小姐] แปลว่าคุณเสี่ยวชี จากเรื่องรักนะยัยต่างดาว

ตัวอย่างที่ 3 [(นามสกุลและชื่อ)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] ได้แก่ [(ซั่งกวน อี้)+เหล่าชือ 上官易老师] แปลว่าคุณครูซั่งกวน อี้ จากเรื่องสุขเล็กๆที่เรียกว่าเธอ และ [(อู๋ เหยียน)+ ปั๋วฉื่อ 吴岩博士] แปลว่า ดร.อู๋ เหยียน จากเรื่องจิตสัมผัสแห่งรัก

1.3 คำเรียกขานที่ประกอบด้วยส่วนขยายสองส่วนกับส่วนหลัก ปรากฏ 120 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.88 พบคำเรียกขาน 27 รูป เรียงตามความถี่สูงไปต่ำ 5 ลำดับได้ดังนี้ [(คำบอกความอาวุโส)+(นามสกุล)+คำเรียกเพศหญิง] ร้อยละ 0.47 [(คำบอกความอาวุโส)+(นามสกุล)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] ร้อยละ 0.28 [(นามสกุล)+(คำบอกความอาวุโส)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] ร้อยละ 0.17 [(นามสกุล)+(คำบอกความอาวุโส)+คำเรียกเพศชาย] ร้อยละ 0.14 และ [(คำบอกความอาวุโส)+(นามสกุล)+คำเรียกเพศชาย] ร้อยละ 0.11 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 4 [(คำหรือวลีแสดงความรู้สึก)+(คำบอกความอาวุโส)+นามสกุล] ได้แก่ [(เทียนไฉ)+(เหล่า)+หาน 天才老韩] แปลว่า พี่หานผู้มีพรสวรรค์ จากเรื่องนายเย็นชากับยัยปลาหมึก

ตัวอย่างที่ 5 [(ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ)+(คำบอกความอาวุโส)+คำเรียกเพศชาย] ได้แก่ [(เป่าอัน)+(ต้า)+เกอ 保安大哥] แปลว่าพี่(ชาย)รปภ. จากเรื่องรักข้างเดียวที่หวายหนาน

ตัวอย่างที่ 6 [(คำบอกกำหนด)+(นามสกุลและชื่อ)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] ได้แก่ [(เจ้อเก้อ)+(ชี เหนียน)+จู้เจี้ยว 这个戚年助教] แปลว่า ผู้ช่วยสอนชี เหนียนคนนี้ จากเรื่องละลายรักนายมาดนิ่ง

1.4 คำเรียกขานที่ประกอบด้วยส่วนขยายสามส่วนขึ้นไปกับส่วนหลัก ปรากฏคำเรียกขาน 4 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.06 ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก เช่น

ตัวอย่างที่ 7 รูปแบบ [(คำบอกกำหนด)+(ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ)+(คำบอกความอาวุโส)+คำเรียกเพศชาย] ได้แก่ [(น่าเก้อ)+(เหิ่นหุ้ย ลาฮฺวา)+(เสี่ยว)+เกอ 那个很会拉花的小哥] แปลว่า พี่ชายที่วาดลายเก่งคนนั้น จากเรื่องละลายรักนายมาดนิ่ง

ตัวอย่างที่ 8 รูปแบบ [(คำบอกกำหนด)+(คำบอกความรู้สึก)+(คำบอกความอาวุโส)+คำเรียกเพศชาย] ได้แก่ [(น่าเก้อ)+(จี๋ผิ่น)+(ต้า)+ฉ้วยเกอ 那个极品大帅哥] แปลว่า หนุ่มหล่อชั้นหนึ่งคนนั้น จากเรื่องสุขเล็กๆที่เรียกว่าเธอ

ตัวอย่างที่ 9 รูปแบบ [(คำบอกกำหนด)+(ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ)+(คำบอกความอาวุโส)+คำเรียกเพศหญิง] ได้แก่ [(น่าเก้อ)+(เมี่ยนกว่าน)+(เสี่ยว)+กูเหนียง 那个面馆的小姑娘] แปลว่าสาวน้อยร้านก๋วยเตี๋ยวคนนั้น] จากเรื่องถักทอรักที่ปลายฝัน

1.5 คำเรียกขานรูปแบบอื่นๆ ปรากฏคำเรียกขานภาษาจีนที่ใช้บ่อย 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.67 เรียงตามความถี่สูงไปต่ำได้ดังนี้

1.5.1 [วลีคำเท่าเทียม] ร้อยละ 0.67 เช่น พบคำว่า เมียผู้ยิ่งใหญ่ [เหล่าผัว ต้าเหริน 老婆大人] เจ้าเด็กน้อยติง เสี่ยวโหรว [ติง เสี่ยวโหรว เสี่ยวเผิงโหย่ว 丁小柔小朋友] และ พี่สาวคนสวยลั่ว จื่อ [ลั่ว จื่อ เสียวเจี่ยเจี่ย 洛枳小姐姐] เป็นต้น

1.5.2 [คำทักทาย] ร้อยละ 0.55 เช่น พบคำว่า เห้ [เว่ย์ 喂] สวัสดี [หนีเห่า 你好] ไฮ [ไฮ 嗨] เป็นต้น

1.5.3 [คำเรียกขานที่ใช้คำสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ] ร้อยละ 0.53 เช่น พบคำว่าที่รักของฉัน [(หวั่ว)+เป่าเป่า 我宝宝] แฟนเทวดาของคุณ [(หนี่)+(เฉินเซียน)+หนานโหย่ว 你的神仙男友] และเสี่ยวชีของบ้านฉัน [(หวั่วเจีย)+เสี่ยวชี 我家小七] เป็นต้น

1.5.4 [คำเสริมหน้า อา 阿+ชื่อ] ร้อยละ 0.39 เช่น [อาหลิน 阿琳] [อาเฟิง 阿峰] และ[อาเซียง 阿香] เป็นต้น

1.5.5 [ชื่อ+คำบอกความอาวุโส] ร้อยละ 0.30 ปรากฏหนึ่งตัวอย่างคือ [เคอ+เหล่า 珂老] เฒ่าเคอ

1.5.6 [คำบอกความอาวุโส+ตัวเลขลำดับ] ร้อยละ 0.12 เช่น พบคำว่า เพื่อนสาม [เหล่า+ซัน 老三] เพื่อนสี่ [เหล่า+ซื่อ 老四] เพื่อนห้า [เหลา+อู่ 老五] เป็นต้น

1.5.7 [อื่นๆ] ร้อยละ 0.11 ได้แก่ โครงสร้าง XXde เช่น ที่มาใหม่ [ซินไหล+de 新来的] ที่สวมเสื้อสูท [ชวนซีจวง+de 穿西装的] หรือรูปแบบ พวกพี่ ๆ [เกอจี่เก้อ 哥几个] เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ภาพสะท้อนวัฒนธรรมจีนจากคำเรียกขานภาษาจีน

ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจีนจากคำเรียกขานภาษาจีน แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ

วัฒนธรรมทางวัตถุหมายถึง ความคิดที่บุคคลหรือสังคมมีต่อวัตถุหรือสิ่งต่างๆทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งตามปกติแล้วบุคคลจะให้ค่ากับวัตถุที่มีราคาหรือมีค่าสำหรับการเก็บรักษา ในทางตรงกันข้ามก็ไม่ได้ให้คุณค่ากับวัตถุที่ไม่มีราคา จากการศึกษาวิจัยพบว่า คำเรียกขานภาษาจีนบางรูปแบบประกอบขึ้นจากวัตถุที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยคำเรียกขานรูปแบบนี้มีทั้งการใช้เพื่อสื่อความหมายที่ดีและไม่ดี ดังนี้

- คำเรียกขานภาษาจีนที่มาจากวัตถุและมีความหมายในทางที่ดี พบ 1 คำ คือ คำว่า “[โช้วซิง 寿星] หรือผู้เฒ่าดาวอายุยืน หรือดาว Canopus” ใช้เรียกบุคคลที่ฉลองวันเกิด

- คำเรียกขานภาษาจีนที่มาจากวัตถุและมีความหมายในทางไม่ดี หรือใช้เรียกบุคคลเพื่อลดทอนความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น ๆ อันเป็นอิทธิพลมาจากการที่มนุษย์คิดว่าตนเป็นสัตว์ที่ประเสริฐแตกต่างจากสัตว์อื่น ดังเช่นในตำราคลาสสิกแห่งความกตัญญูกตเวที บันทึกคำพูดของขงจื่อไว้ว่า 天地之性,人为贵 แปลว่า อันธรรมชาติแห่งฟ้าดิน มนุษย์ประเสริฐสุด (Yu, 2015, p. 66) ดังนั้นมนุษย์จึงมีความคิดสืบทอดต่อกันมาว่าตนเองสูงกว่าสัตว์หรือสิ่งต่าง ๆ จึงมีการนำวัตถุทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตเรียกขานบุคคลเพื่อดูถูก เช่น นำคำว่า หมาป่าตาขาว [ไป๋เหยี่ยนหลาง 白眼狼] เรียกขานคนเนรคุณ นำคำว่า ขยะ [ลาจี 垃圾] เรียกขานบุคคลให้รู้สึกว่าตนด้อยค่า นำคำว่า หมู [จู 猪] เรียกขานบุคคลที่อ้วนและโง่ แต่คู่รักมักใช้ [จู 猪] เป็นคำเรียกขานแสดงการหยอกล้อ นำคำว่า ห่านสมองทื่อ [ไตโถวเอ๋อ 呆头鹅] เรียกขานบุคคลที่ซื่อบื้อ เป็นต้น

2.2 วัฒนธรรมทางจารีตหรือขนบธรรมเนียม

2.2.1 ความสำคัญของนามสกุล

ลำดับการเขียนชื่อนามสกุลของชาวจีนคือวางนามสกุลไว้หน้าชื่อ หรือรูปแบบ [นามสกุลและชื่อ] ซึ่งลำดับการวางชื่อนามสกุลนี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนให้ความสำคัญกับนามสกุลที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมากกว่าชื่อของตนเอง นอกจากนี้ชาวจีนก็ยังให้ความสำคัญกับการเรียกขานชื่อ-สกุล กล่าวคือผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าจะหลีกเลี่ยงการเรียกขานชื่อ-สกุลของคู่สนทนาโดยตรง แต่จะเลือกใช้คำเรียกขานรูปแบบคำเรียกเพศชาย คำเรียกเพศหญิง หรือคำบอกฐานะ ตำแหน่งหรืออาชีพแทน Zhang (2020, p. 184) กล่าวว่าตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดในเรื่องของฐานะกับชื่อสกุล คือ ในสมัยจีนโบราณนั้น ชื่อของกษัตริย์เป็นสิ่งต้องห้ามในการเรียกขาน หรือถ้าชื่อใครพ้องเสียงกับชื่อของกษัตริย์จะต้องเปลี่ยนชื่อ นี่คืออิทธิพลที่ได้รับจากความคิดของลัทธิขงจื่อและระบบการปกครองแบบชนชั้นของชาวจีน

2.2.2 ความแตกต่างทางสถานภาพทางสังคม

ปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบการใช้คำเรียกขานภาษาจีน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ตำแหน่ง ฐานะ และอาชีพ เช่น คำว่า คุณผู้ชาย [เซียนเชิง 先生] คือคำเรียกขานผู้ชายอย่างสุภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นคำที่ภรรยาใช้เรียกสามีตนเองด้วย คำว่า [เสียวเจี่ย 小姐] คือคำเรียกขานผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงาน ในขณะเดียวกันก็เป็นคำเรียกขานหญิงที่อยู่ในธุรกิจบริการด้วยเช่นกัน รูปคำเรียกขานภาษาจีนที่มี “ตำแหน่ง” เป็นส่วนประกอบและถูกใช้บ่อยครั้ง คือ คำเรียกขานรูปแบบ [(นามสกุล)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] เช่น [(ฉิน)+ต่ง 秦董] แปลว่า ประธานบริษัทฉิน [(หวง)+จู่เหริ้น 黄主任] แปลว่า หัวหน้าหวง เป็นต้น

นอกจากนี้ฐานะทางสังคมของผู้ที่ถูกเรียกก็มีอิทธิพลต่อการใช้คำเรียกขานเช่นกัน ฐานะ หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่; หลักฐาน ลำดับความเป็นอยู่ในสังคม (Office of the Royal Society, 2013, p. 415) อิทธิพลจากฐานะนั้น นอกจากจะบ่งบอกถึงความร่ำรวยของบุคคลแล้วยังบ่งบอกถึงอำนาจระหว่างผู้เรียกกับผู้ที่ถูกเรียก

กล่าวคือ สามารถสะท้อนถึงฐานะสูงต่ำของคู่สนทนาได้ เช่น ผู้เรียกเรียกขานผู้ที่ถูกเรียกว่า คุณชาย [เฉ้าเหฺย/ เฉ้า 少爷/少] สามารถอนุมานได้ว่าผู้เรียกมีฐานะต่ำกว่าหรือก็คือคนรับใช้นั่นเอง เช่น [(เซี่ย)+เฉ้า 夏少] แปลว่า คุณชายเซี่ย แต่ในบางครั้งคำเรียกขานที่แสดงฐานะก็เป็นเพียงเครื่องแสดงฐานะทางสังคม ไม่ได้บ่งบอกความร่ำรวยของคู่สนทนา เช่น เถ้าแก่ [เหลาปั่น 老板] ศาสตราจารย์ [เจี้ยวโช่ว 教授] เพื่อนนักเรียน [ถงเสวฺ 同学] เป็นต้น Liu et al. (2010, p. 755) กล่าวว่า ในคำเรียกขานภาษาจีน คำว่า สหาย [ถงจื้อ 同志] สามารถใช้ได้กับทุกเพศ และเป็นคำที่แสดงความเท่าเทียมกันทางฐานะเศรษฐกิจ หรือฐานะทางสังคมของบุคคล ตัวอย่างคำเรียกขานที่มี [ถงจื้อ 同志] เป็นส่วนประกอบ เช่น [(จิ่งฉา)+ถงจื้อ 警察同志] แปลว่าสหายตำรวจ [(หู ปาอี)+ถงจื้อ 胡八一同志] แปลว่าสหายหู ปาอี และ [ถงจื้อเมิน 同志们] แปลว่าเหล่าสหาย เป็นต้น

อิทธิพลด้านสุดท้ายคือ “อาชีพ” คำเรียกอาชีพต่างๆมักถูกใช้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของคำเรียกขานภาษาจีน ตั้งแต่การนำมาใช้เป็นคำเรียกขานเดี่ยวๆ เช่น พนักงานบริการ [ฝูอู้เหฺยเวียน 服务员] พยาบาล [หู้ฉื้อ 护士] นักสืบ [เจินทั่น 侦探] เป็นต้น จนถึงการนำมาประกอบเป็นคำเรียกขานรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น เช่น [(นามสกุล)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] เป็นรูปคำเรียกขานภาษาจีนที่ปรากฏการใช้ถี่รูปแบบหนึ่ง ตัวอย่างเช่น [(หนาน)+อีเชิง 南医生] แปลว่า แพทย์หนาน [(จี้)+เหล่าซือ 纪老师] แปลว่า คุณครูจี้ [(เฉิน)+เจี้ยวเลี่ยน 陈教练] แปลว่า โค้ชเฉิน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังปรากฏคำเรียกขานรูปแบบ [(นามสกุล)+(คำบอกความอาวุโส)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] เช่น [(หลัว)+(ต้า)+เจินทั่น 罗大侦探] แปลว่า ท่านนักสืบหลัว [(ฉือ)+(ต้า)+จื้อจั้วเหริน 迟大制作人] แปลว่า ท่านโปรดิวเซอร์ฉือ และคำเรียกขานรูปแบบ [(คำบอกความอาวุโส)+(นามสกุล)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] เช่น [(เสี่ยว)+(จู)+จิ่งฉา 小朱警察] แปลว่า ตำรวจจู [(เสี่ยว)+(ชี)+เหล่าซือ 小戚老师] แปลว่า คุณครูชี เป็นต้น แต่ด้วยความแตกต่างทางอาชีพนี้เองทำให้บางอาชีพ

ถูกนำมาใช้เป็นคำเรียกขานที่ไม่สุภาพ เช่น เรียกผู้หญิงอย่างดูถูกว่า [(โฉ้ว)+เปี่ยวจึ 臭婊子] แปลว่า อีนังโสเภณี เป็นต้น

2.3 วัฒนธรรมทางด้านจิตใจ

2.3.1 แนวความคิดเรื่องระบบอาวุโส

ชาวจีนให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส และลำดับความอาวุโสของบุคคล คำเรียกขานภาษาจีนได้นำคำที่บ่งบอกถึงความอาวุโส คือ "เหล่า 老" แสดงถึงอายุมาก และ "เสี่ยว 小" แสดงถึงอายุน้อยมาเป็นส่วนประกอบของคำเรียกขานภาษาจีน เพื่อแสดงถึงความสนิทสนมและมีความสุภาพ Luo et al. (2018, p. 44) กล่าวว่า ในภาษาจีน คำว่า "เหล่า 老" มักจะสัมพันธ์กับประสบการณ์ ความรู้ และความมีเมตตา ดังนั้นคำเรียกขานภาษาจีนจึงมักใช้คำนี้เพื่อแสดงความเคารพ ดังปรากฏคำเรียกขานภาษาจีนรูปแบบ [(คำบอกความอาวุโส"เหล่า 老")+นามสกุล] เพื่อใช้เรียกผู้อาวุโสที่สนิทสนมแต่ไม่ใช่ญาติ เช่น [(เหล่า)+เผิง 老彭] [(เหล่า)+สุหวี 老徐] เป็นต้น อย่างไรก็ตาม Zhao (2009, pp. 130-131) กล่าวว่า คำเรียกขานรูปแบบนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เรียกผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เพราะผู้หญิงจะมีอคติต่อคำว่า "เหล่า 老" ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงใช้คำเรียกขานรูปแบบนี้กับผู้หญิง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในปัจจุบันคำเรียกขาน [(คำบอกความอาวุโส"เหล่า 老")+นามสกุล] ยังปรากฏการใช้ระหว่างบุคคลที่อายุเท่ากันและสนิทกันเป็นพิเศษ เช่น ระหว่างเพื่อน ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ระหว่างคู่สามีภรรยา จะเห็นว่าการใช้คำเรียกขานรูปแบบนี้ได้เปลี่ยนไปจากคำที่ใช้เรียกเพื่อแสดงความเคารพ แปรเปลี่ยนเป็นคำที่ใช้เพื่อแสดงความสนิทสนม นอกจาก "เหล่า 老" ที่แสดงถึงอายุมากหรือความอาวุโสแล้วยังปรากฏการใช้คำว่า "ต้า 大" ที่แปลว่าใหญ่ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายเพื่อบ่งบอกถึงความอาวุโสเช่นกัน เช่น ใช้คำว่า [(ต้า)+เจี่ย 大姐] เรียกขานหญิงสาววัยรุ่นที่อายุมากกว่า ใช้คำว่า [(ต้า)+เฉ่า 大嫂] เรียกขานพี่สะใภ้ใหญ่ ใช้คำว่า [(ต้า)+เสียวเจี่ย 大小姐] เรียกขานคุณหนู (ผู้หญิง) หรือเรียกลูกสาวคนโตของครอบครัวหนึ่งในเชิงหยอกล้อหรือประชด ใช้คำว่า [(ต้า)+ชู 大叔] เรียกขานชายวัยกลางคนที่อายุมากกว่า ใช้คำว่า [(ต้า)+เกอ

大哥] เรียกขานชายวัยรุ่นที่อายุมากกว่า และใช้คำว่า[(ต้า)+เหฺย 大爷] เรียกขานชายสูงอายุ เป็นต้น

ส่วน "เสี่ยว 小" หรืออายุน้อยมักใช้ประกอบเป็นคำเรียกขานภาษาจีน เพื่อเรียกขานผู้ที่มีอายุน้อยกว่า โดยสามารถใช้ได้กับผู้ที่ถูกเรียกเพศหญิงและเพศชาย ดังปรากฏคำเรียกขานภาษาจีนรูปแบบ [(คำบอกความอาวุโส "เสี่ยว 小")+ชื่อ] เช่น [(เสี่ยว)+หวั้ว 小沃] [(เสี่ยว)+เลี่ยเลี่ย 小烈烈] และรูปแบบ [(คำบอกความอาวุโส "เสี่ยว 小")+นามสกุล] เช่น [(เสี่ยว)+ซ่ง 小宋] [(เสียว)+หลี่ 小李] เป็นต้น และยังปรากฏการนำคำนามเกี่ยวกับผู้ที่มีอายุน้อยมาใช้เป็นคำเรียกขานที่ไม่สุภาพ เพื่อแสดงการดูหมิ่นบุคคลหนึ่งๆ เช่น เรียกผู้ชายในเชิงดูถูกว่าเป็นเด็กอ่อนหัดด้วยคำว่า หลานชาย [ซุนจึ 孙子] หรือเด็กผู้ชาย/หนูน้อย [เสี่ยวจึ 小子] หรือ [(โฉ้ว)+เสี่ยวจึ 臭小子] ที่แปลว่า ไอ้เด็กบ้า

2.3.2 แนวความคิดเรื่องศาสนากับความเชื่อ

ชาวจีนนับถือศาสนาเต๋าที่มีต้นกำเนิดในประเทศจีนผสมผสานกับลัทธิขงจื่อ โดยศาสนาเต๋าเชื่อว่ามนุษย์สามารถปฏิบัติตนจนกลายเป็นเทพ และจะมีอายุที่ยืนยาว ดังนั้นคำเกี่ยวกับความ "ตาย [สื่อ 死]" จึงถือว่าไม่เป็นมงคล ในคำเรียกขานภาษาจีนพบการใช้คำว่า "ตาย [สื่อ 死]" มาเป็นส่วนประกอบคำเรียกขานที่ไม่สุภาพ โดยปรากฏอยู่ใน "คำหรือวลีแสดงความรู้สึก" เช่น คำเรียกขานรูปแบบ [(คำหรือวลีแสดงความรู้สึก)+นามสกุลและชื่อ] เช่น [(สื่อ)+ถัง ชั่น 死唐灿] แปลว่า ไอ้บ้าถัง ชั่น [(สื่อ)+ฟาง เหลิ่ง 死方冷] แปลว่า ไอ้บ้าฟาง เหลิ่ง [(สื่อ)+หลิน เจ๋อ 死林泽] แปลว่า ไอ้บ้าหลิน เจ๋อ หรือคำเรียกขานรูปแบบ [(คำหรือวลีแสดงความรู้สึก)+คำนามอื่นๆ] เช่น [(สื่อ)+ไหจึ 死孩子] แปลว่า ไอ้เด็กบ้า เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามชาวจีนยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีเทวดาตามความเชื่อโบราณ ซึ่งก็ได้มีการใช้คำที่เกี่ยวกับ "เทพยดา [เฉิน 神]" มาประกอบเป็นคำเรียกขานเพื่อสะท้อนว่าผู้ที่ถูกเรียกคนนั้น ๆ มีความฉลาด เก่ง เหมือนเทพเจ้า เช่น คำว่า [(เฉิน)+ถั่น 神探] แปลว่า นักสืบเทวดา ใช้เรียกนักสืบที่เก่งกาจ คำว่า [นฺหวี่เฉิน 女神] แปลว่า เทพธิดา ใช้เรียกผู้หญิงที่สวย

และเก่ง คำว่า [(ต้า)+เฉิน 大神] แปลว่า เทพผู้ยิ่งใหญ่ ใช้เรียกผู้ที่เก่งกาจ คำว่า [(ลู่)+นฺหวี่เฉิน 路女神] ใช้เรียกหญิงแซ่ลู่ที่เก่งและสวย หรือใช้คำว่า [สื่อเฉิน 死神] ที่แปลว่า พยายม เรียกขานชายคนหนึ่งที่น่าเกรงขาม เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็ปรากฏการใช้คำที่เกี่ยวกับ“ผี [กุ่ย 鬼]” มาประกอบเป็นคำเรียกขานภาษาจีนเช่นกัน เพื่อสะท้อนถึงความไม่สมบูรณ์หรือด้านไม่ดีของคนนั้นๆ เช่น [(จี๋)+เซ่อกุ่ย 急色鬼] แปลว่า คนบ้ากามที่ใจร้อน [(เถ่าเหยี้ยน)+กุ่ย 讨厌鬼] แปลว่า คนน่ารำคาญ [(ต้า)+หมัวกุ่ย 大魔鬼] แปลว่าคนที่ชั่วร้าย เป็นต้น

2.3.3 แนวความคิดเรื่องเพศ

สังคมจีนในสมัยบรรพกาลเคยเป็นสังคมที่ผู้หญิงเป็นใหญ่หรือสังคมระบบมาตุพงศ์ หลังสมรสฝ่ายชายแต่งเข้าบ้านฝ่ายหญิง และใช้นามสกุลของฝ่ายหญิง (Ren, 2007, p. 64) แต่เมื่อสังคมที่ผู้หญิงเป็นใหญ่สิ้นสุดลง ฐานะของสตรีก็เปลี่ยนแปลงไป สตรีกลายเป็นสมบัติของบุรุษและต้องอยู่ในโอวาทของบุรุษ คำเรียกขานภาษาจีนที่สะท้อนความคิดที่ว่าหญิงเป็นสมบัติของชายคือ คำว่า คุณนาย [ไท่ไท่ 太太] ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกสตรีที่แต่งงานแล้วอย่างยกย่อง โดยจะใช้นามสกุลฝ่ายชายนำหน้า กลายเป็นคำเรียกขานรูปแบบ [(นามสกุล)+คุณนาย] เช่น เรียกภรรยาของ [ว่าน เจียเหอ 万嘉和] ว่า [(ว่าน)+ไท่ไท่ 万太太] เรียกภรรยาของ [หวาง จีฟู่ 王积富] ว่า [(หวาง)+ไท่ไท่ 王太太] เป็นต้น แนวความคิดเรื่องเพศยังสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางด้านครอบครัว กล่าวคือ ชาวจีนมักใช้คำเรียกขานที่แปรมาจากคำเรียกญาติของฝ่ายชายเรียกบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเพื่อลดระยะห่างในความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1.1.2 นอกจากนี้ยังสามารถพบภาพสะท้อนแนวคิดเรื่องเพศจาก [คำเรียกเพศชาย] และ [คำเรียกเพศหญิง] ซึ่งเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญของคำเรียกขานภาษาจีน เช่น คำเรียกขานภาษาจีนที่ใช้เรียกผู้อาวุโสกว่าที่หมายถึง “พี่” ชาวจีนมักจะระบุว่าเป็น พี่ชาย [เกอเกอ 哥哥] หรือ พี่สาว [เจี่ยเจี่ย 姐姐] หรือแม้แต่คำเรียกขานที่ใช้เรียกรุ่นพี่ที่โรงเรียนก็มักจะระบุว่าเป็น รุ่นพี่ผู้ชาย [เสวฺจ่าง 学长] หรือ รุ่นพี่ผู้หญิง [เสวฺเจี่ย 学姐] เป็นต้น

อภิปรายผล

การศึกษาภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากคำเรียกขานภาษาจีนที่ปรากฏในละครโทรทัศน์จีน 18 เรื่อง พบคำเรียกขานภาษาจีน 5 ประเภท 83 รูป ซึ่งสะท้อนภาพทางวัฒนธรรมจีน 3 ด้าน คือ 1) วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ได้แก่ ค่านิยมชาวจีนที่มีต่อสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต 2) วัฒนธรรมทางจารีตหรือขนบธรรมเนียม ได้แก่ ความสำคัญของนามสกุล ความแตกต่างทางสถานภาพทางสังคม 3) วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ แนวความคิดเรื่องลำดับอาวุโส ศาสนากับความเชื่อ และเพศ เมื่อพิจารณารูปภาษาของคำเรียกขานภาษาจีนจะพบรูปภาษาที่ปรากฏบ่อย10ลำดับแรก คือ 1) [นามสกุลและชื่อ] 2) [ชื่อ] 3) [(นามสกุล)+ตำแหน่ง/ฐานะ/อาชีพ] 4) [คำบอกฐานะ/ตำแหน่ง/อาชีพ] 5) [(คำบอกความอาวุโส)+นามสกุล] 6) [คำเรียกเพศหญิง] 7) [คำเรียกเพศชาย] 8) [(นามสกุล)+คำเรียกเพศชาย] 9) [(นามสกุล)+คำเรียกเพศหญิง] และ10) [คำนามอื่นๆ] จะเห็นได้ว่าใน 10 ลำดับแรกนี้ [นามสกุล] คือส่วนประกอบที่สำคัญของคำเรียกขานภาษาจีน เพราะสามารถประกอบเป็นคำเรียกขานภาษาจีนที่ใช้บ่อยถึง 5 รูป ซึ่งก็สอดคล้องกับ Zhang (2020, p. 184) ที่กล่าวว่าชาวจีนค่อนข้างให้ความสำคัญกับนามสกุลดังจะเห็นได้จากลำดับของการเขียนชื่อที่จะใช้นามสกุลวางไว้หน้าชื่อ และเช่นเดียวกับ Ding (2005) และ Sodsongkrit (2010) ที่พบว่ารูปแบบคำเรียกขานภาษาจีนที่ต่างจากไทยอย่างเด่นชัดคือ คำเรียกขานที่มีนามสกุลเป็นส่วนประกอบ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าในขณะที่ผู้เรียกอยู่ในอารมณ์โกรธก็มักจะใช้คำเรียกขานรูปแบบ [นามสกุล+de] เรียกผู้ที่ถูกเรียก แสดงให้เห็นว่านามสกุล เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในคำเรียกขานภาษาจีน และมีความสำคัญกับชาวจีน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลคำเรียกขานภาษาจีนในสมัยปัจจุบันจากละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่ ผู้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศหรือผู้ที่สนใจภาษาจีนสามารถศึกษาคำเรียกขานภาษาจีนจากงานวิจัยชิ้นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมเฉพาะคำเรียกขานในสังคม ไม่รวมคำเรียกขานระหว่างเครือญาติยกเว้นคู่สามีกับภรรยา ในการศึกษาวิจัยครั้งหน้าสามารถต่อยอดวิจัยเรื่องคำเรียกขานระหว่างเครือญาติในภาษาจีนเพิ่มเติม

References

Ding, J. (2005). *A comparison of the use of address terms in Thai and Chinese*, [Thesis]. Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]

Kramsch, C. (2014). *Language and culture*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.

Liu, X., Zhang, L., & Zhang, Y. (2010). Study on addressing terms and relevant culture in America and China. *Journal of Language Teaching and Research*, *1*(5), 753 - 756.

Luo, Y., Xu, L., & Li, Y. (2018). *Teaching Chinese as a foreign language: Chinese address terms*. Chengdu: Sichuan University Press.

Notifications of the Prime Minister's Office Re: *Transliteration rules for Chinese and Hindi to Thai 2007*. (2006, December 22nd). Royal Thai government gazette. Volume 124 (Special ed. 2 D.), 1 - 10. [in Thai]

Office of the Royal Society. (2013). *Thai dictionary of the Royal Institute 2011*. Bangkok: Nanmeebooks Publication. [in Thai]

Qi, H. (2020). An analysis of the evolution of Chinese address terms. *Cultural Industries*, *163*(18), 114 - 115.

Qin, X. (2001). Speech act of address: Pragmatic forms, functions and contextual restraints. *Journal of Yangzhou College of Education*, *19*(1), 23 - 27.

Ren, Q. (2007). *Common knowledge about Chinese culture*. Hongkong: Hong Kong China Tourism Press.

Sodsongkrit, M. (2010). *Culture and Thai - Chinese language use: Address terms system*. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University Press. [in Thai]

Su, X. (2006). *Cultural linguistics: Course book*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.

Yi, Z. (2013). "Xiao+surname+brother/sister" form: Should be generalized in Chinese direct addressing. *Modern Chinese*, *2013*(01), 73 - 75.

Yu, J. (2015). *The classic filialpiety* (illustrated ed.). Beijing: China Textile & Apparel Press.

Zhang, L. (2020). A comparative study of English and Chinese address terms: Based on cognitive linguistics. *Industrial & Science Tribune*, *19*(16), 183 - 184.

Zhao, L. (2009). The analysis of semantic and pragmatic in Chinese address term "Lao+surname". *Modern Chinese*, *2009*(10), 128 - 131.

Authors

Dr. Pacharamon Suesajluesakul

Mr. Worayot Chuensabai

Mr. Witchamai Imviset

Miss Kaeota Leelatrakarnkun

Miss Arunrat Srisurach

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

340 Suranarai Rd., Muang District, Nakhon Ratchasima Province 30000

Tel: 087-8702122 E-mail: pacharamon.s@nrru.ac.th

คำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทย: การศึกษาเชิงภาษาศาสตร์พฤกษศาสตร์

Cactus Names in Thai: A Study in Botanical Linguistics

โชติกา เศรษฐธัญการ[1]

Chotika Settanyakan

[1]สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

Received: May 7, 2022
Revised: August 13, 2022
Accepted: August 22, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาคำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทยตามแนวทฤษฎีภาษาศาสตร์พฤกษศาสตร์ การศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชร 2) โครงสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชร และ 3) ความหมายเชิงมโนทัศน์ของคำเรียกชื่อกระบองเพชร จากการเก็บรวบรวมข้อมูลคำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทยจากหนังสือและอินเตอร์เน็ตภายในปี พ.ศ. 2564 พบผลการวิจัย ดังนี้ 1) การสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทยมีทั้งหมด 6 วิธี ได้แก่ การยืมคำ (36%) การย่อคำ (27%) การประสมคำ (26.6%) การแปล (10%) การใช้ชื่อเฉพาะ (0.3%) และการเลียนเสียง (0.1%) 2) โครงสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทยประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ คำบ่งชื่อพืช แก่นชื่อพืชและส่วนขยายตามลำดับ และ 3) การวิเคราะห์ความหมายเชิงมโนทัศน์ พบความหมาย 3 ประเภทหลัก ได้แก่ ความหมายเฉพาะ (88%) ความหมายอุปลักษณ์ (66%) และความหมายนามนัย (56%) ประเภทความหมายอุปลักษณ์ที่พบมากที่สุด คือ สัตว์และอวัยวะสัตว์ (22.5%) สิ่งของ (21%) พืชชนิดอื่น (11%) และธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ

(8%) นอกจากนี้ ประเภทความหมายนามนัยที่พบมากที่สุด คือ หนาม (26%) ทรงต้น (22%) ลวดลาย (20%) และสีต้น (14%)

คำสำคัญ: ภาษาศาสตร์พฤกษศาสตร์, คำเรียกชื่อกระบองเพชร, การสร้างคำ, ความหมายเชิงมโนทัศน์, อรรถศาสตร์ปริชาน

Abstract

The purposes of this study were to investigate cactus names in Thai based on botanical linguistics. The study was divided into three areas: word formation, structures, and conceptual meaning of cactus names in Thai. The data were collected from cactus books and the Internet in 2021. The results of the study were as follows: 1) There were six types of the formation of cactus names in Thai: borrowing (36%), shortening (27%), compounding (26.6%), translation (10%), proper names (0.3%) and imitation (0.1%). 2) The structure of cactus names in Thai consists of three main compositions: plant class terms, cores and modifiers, respectively. 3) The analysis of the conceptual meaning of cactus names in Thai was found that there were three main types of meaning: proper meaning (88%), metaphorical meaning (66%), metonymical meaning (56%), respectively. The most frequently occurring types of metaphorical meaning were animals and their organs (22.5%), things (21%), other kinds of plants (11%), and nature or natural phenomena (8%). In addition, the most frequently occurring types of metonymical meaning were thorns (26%), body shapes (22%), patterns (20%) and body colors (14%).

Keywords: botanical linguistics, cactus names, word formation, conceptual meaning, cognitive linguistics

บทนำ

ในช่วงปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นี้ จะเห็นได้ว่ามีธุรกิจบางชนิดยังคงอยู่รอดและขยายตัวได้ดีสวนทางกับเศรษฐกิจ อย่างเช่น ธุรกิจออนไลน์ประเภทต่าง ๆ โดยที่เห็นได้ชัดคือธุรกิจการสั่งอาหารและเครื่องดื่มออนไลน์ แต่อย่างไรก็ตาม กลับพบธุรกิจที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นสามารถขยายตัวได้ดีในช่วงนี้เช่นกัน นั่นก็คือธุรกิจการซื้อขายต้นไม้ทั้งในรูปแบบปกติและทางโลกออนไลน์ เนื่องจากวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ของคน (new normal) ที่ต้องอยู่กับบ้าน ลดการเข้าสังคมที่มีการสัมผัสกับผู้อื่น และใส่ใจสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งต้นไม้ยอดนิยมตลอดกาลที่มีการซื้อขายผ่านตลาดออนไลน์มากที่สุดอีกชนิดหนึ่งก็คือต้นไม้จิ๋วหรือกระบองเพชรพันธุ์ต่าง ๆ (Bangkok Business Online Team, 2020)

คุณสุภศักดิ์ ดิษยบุตร ประธานชมรมกระบองเพชรแห่งประเทศไทย ได้กล่าวว่า กระบองเพชรหรือแคคตัสเป็นต้นไม้ที่มีกระแสเพราะวิกฤติ เริ่มนิยมตั้งแต่ช่วงต้มยำกุ้งหรือน้ำท่วมในปี 2554 จนกระทั่งในช่วงโควิดนี้ก็ยิ่งมีผู้นิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากใช้วิธีนำเข้าเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศมาปลูก จนกระทั่งขยายพันธุ์ขายและกลายเป็นอาชีพของใครหลายคนในที่สุด ความน่าสนุกในการเลี้ยงกระบองเพชรจิ๋วนี้คือการพัฒนาสายพันธุ์ ทำให้มีพันธุ์กระบองเพชรเกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบันมากถึง 30-50 สายพันธุ์หลัก (Thairath Online, 2020)

จุดเด่นที่น่าสนใจเรียกได้ว่าเป็นเสน่ห์ของกระบองเพชรที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากต้นไม้ประดับสายพันธุ์อื่น นอกจากลักษณะภายนอกที่สวยงามดูแปลกตา เช่น ทรงลำต้น หนาม ผิว สีและดอกแล้ว ชื่อเรียกของต้นไม้ชนิดนี้ก็เป็นที่น่าสนใจศึกษาเช่นเดียวกัน ตั้งแต่ชื่อเรียกทางวิทยาศาสตร์ ทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ เช่น *ยิมโน โลบิเวีย แมมมิลลาเรีย โลโฟ*และ*ฮามาโตะ* เป็นต้น หรือการเรียกชื่อต้นไม้เป็นภาษาไทยก็ตาม ที่ฟังแล้วรู้สึกแปลกหู จนไม่น่าเชื่อว่านี่จะเป็นชื่อเรียกพันธุ์ต้นไม้ได้ เช่น *แมมลูกกอล์ฟ ยิมโนแมงมุม ตุ๊กตากระดาษ มิกกี้เมาส์ กลีบกระทง* และ*คอนโดนางฟ้า* ฯลฯ ซึ่ง

ส่วนใหญ่มักจะเรียกตามลักษณะภายนอกของต้น ไปจนถึงการเปรียบเทียบลักษณะเด่นของต้นกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มรายละเอียดของสี ลาย หนาม และทรงต้น ผสมกับชื่อสายพันธุ์หลัก เพื่อใช้เรียกสายพันธุ์ที่เกิดขึ้นใหม่เรื่อยๆ เช่น *แมมขนนกเหลือง แมมหนามตะขอดำ แอสโตรไฟทัมลายวี ยิมโนด่าง ยิมโนพิงค์ไดมอนท์* (ด่างชมพู) *ยิมโนคริส* (ทรงต้นผิดปกติ) ฯลฯ ซึ่งวิธีการเรียกชื่อดังกล่าวนี้ Sarapan Cactus Succulent (2016) ได้นำเสนอไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

เนื่องจากแคคตัสส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้ที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในต่างประเทศ จึงมักมีชื่อวิทยาศาสตร์และเป็นภาษาต่างประเทศ มีเพียงบางชนิดที่นำมาปลูกในประเทศไทยตั้งแต่อดีต จนกระทั่งได้รับการตั้งชื่อเรียกเป็นภาษาไทย จึงมีแคคตัสหลายชนิดที่ได้รับความนิยมเรียกชื่อภาษาไทยแทนชื่อวิทยาศาสตร์ ซึ่งชื่อวิทยาศาสตร์ คือ ชื่อที่บัญญัติขึ้นเป็นสากล ใช้สำหรับเรียกชื่อสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ชื่อสกุล (genus) และชื่อชนิด (species) เปรียบเสมือนนามสกุลและชื่อของคน แคคตัสแต่ละสกุล อาจมีเพียงชนิดเดียว เช่น สกุล Obregonia หรืออาจมีหลายชนิด เช่น สกุล Astrophytum มี 7 ชนิด หรือสกุล Mammillaria ที่มีมากกว่า 100 ชนิด ซึ่งชื่อชนิดนี้อาจซ้ำกันได้ระหว่างแคคตัสต่างสกุล แต่เป็นแคคตัสต่างชนิดกัน เหมือนกับคนเราซึ่งอาจจะมีชื่อเหมือนกันได้ แต่มีนามสกุลต่างกัน ดังนั้น การเรียกชื่อแคคตัสให้เป็นที่เข้าใจตรงกันโดยไม่เกิดความสับสน จึงควรเรียกด้วยชื่อวิทยาศาสตร์ ทั้งชื่อสกุลและชื่อชนิด ยกเว้นหากเข้าใจตรงกันในกลุ่มใหญ่แล้ว อาจจะเรียกแคคตัสด้วยชื่อเล่นแทน เช่น Coryphantha Elephantidens มักเรียกว่า *ช้าง* เนื่องจากในชื่อมีคำว่า *elephant* อยู่รวมไปถึงสกุล Coryphantha ชนิดอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้มีคำว่า *elephant* ในชื่อ ก็มักจะเรียกว่า *ช้าง* เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นที่เข้าใจตรงกัน แม้จะไม่ถูกต้องนัก บางครั้งชื่อวิทยาศาสตร์ค่อนข้างยาว ทำให้ไม่สะดวกในการสื่อสาร จึงอาจย่อให้สั้นลง จนเป็นที่เข้าใจตรงกันในวงกว้าง เช่น *แมม* หมายถึง Mammillaria *โลโฟ* หมายถึง Lophophora และ *ยิมโน* หมายถึงแคคตัสสกุล Gymnocalycium เท่านั้น แต่จะไม่ได้หมายถึงสกุล Gymnocactus ซึ่งมีสกุลต่างกันแต่มีชื่อคล้ายกัน อย่างไรก็ตาม การเรียกชื่อแคคตัสนั้น ควรเป็นชื่อที่

เข้าใจตรงกัน และมีเสียงที่ถูกต้องตามชื่อวิทยาศาสตร์ เช่น Melocactus อาจเรียกว่า *เมโล* ได้ แต่ไม่ควรเรียกว่า *เมโร* หรือ *ไมโล* เป็นต้น”

นอกจากที่มาของการตั้งชื่อ บทความนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความน่าสนใจตลอดจนปัญหาในการตั้งชื่อพันธุ์กระบองเพชร กล่าวคือ ยังคงมีความสับสนในการระบุชื่อสายพันธุ์ อันเนื่องมาจากวิธีการตั้งชื่อที่หลากหลาย และความคล้ายกันมากของชื่อ ถึงแม้จะมีชื่อวิทยาศาสตร์กำหนดไว้เป็นแบบแผนแล้วก็ตาม แต่ชื่อวิทยาศาสตร์มักเป็นภาษาต่างประเทศที่ยาวและออกเสียงยาก จึงไม่แปลกที่คนไทยจะตั้งชื่อเป็นภาษาไทยเหมือนกับต้นไม้ชนิดอื่น แต่เนื่องจากกระบองเพชรมีชื่อเรียกทั้งสกุลหลักและชื่อเรียกสายพันธุ์ที่หลากหลายและซับซ้อนมาก จึงพบการตั้งชื่อที่หลากหลายกว่าต้นไม้ชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีทั้งการทับศัพท์ชื่อวิทยาศาสตร์และการตั้งชื่อเป็นภาษาไทยผสมกัน เพื่อแยกความแตกต่างในแต่ละสายพันธุ์ แต่ถึงอย่างไรก็ต้องขึ้นอยู่กับค่านิยมหรือทัศนคติของผู้เลี้ยงต้นไม้ชนิดนี้ด้วยว่า มีความต้องการเรียกชื่อพันธุ์ด้วยวิธีใด เพื่อให้เหมาะสมและเป็นที่นิยมมากที่สุด เพราะการตั้งชื่อยังถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างจุดขายเพิ่มรายได้ให้กับผู้ขายได้อีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากกระบองเพชรสายพันธุ์ที่มีราคาแพงและเป็นที่นิยมในขณะนี้มักจะมีชื่อที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น *ไข่มังกร ก็อตซิลล่า เรนโบว์ ยิมโนทีเร็กส์ (ไดโนเสาร์) ยิมโนเดย์ครีม คางคก กระดองเต่า* ฯลฯ

จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาเรื่องกลวิธีการตั้งชื่อพันธุ์กระบองเพชร จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจวิธีการและสร้างบรรทัดฐานการตั้งชื่อพืชชนิดนี้ ตลอดจนเผยแพร่องค์ความรู้นี้ เพื่อให้ผู้เลี้ยงกระบองเพชรทั่วไปสามารถยึดถือเป็นแนวทางอย่างเป็นรูปธรรม ไม่เกิดความสับสนเหมือนที่ผ่านมา ในขณะที่ปัจจุบันนี้งานวิจัยเกี่ยวกับคำเรียกชื่อพืชยังจำกัดอยู่เฉพาะชื่อพืชในท้องถิ่นเท่านั้น โดยเน้นที่การศึกษาโครงสร้างของคำและความหมาย ดังตัวอย่างเช่น งานของ Wongwattana (2014) เรื่องการศึกษาคำเรียกชื่อพืชแบบพื้นบ้านไทย และงานของ Laobawornseti (n.d.) เรื่องคำเรียกชื่อพืชสมุนไพรไทยในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งใช้กรอบแนวคิดการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์ พฤกษศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethno-Botanical Linguistics)

ในด้านคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยดังกล่าว Wongwattana (2014) ได้ศึกษาคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยตามทฤษฎีภาษาศาสตร์แนวหน้าที่นิยมแบบลักษณ์ภาษา ซึ่งมองว่าโครงสร้างภาษามีทั้งโครงสร้างทางไวยากรณ์หรือวากยสัมพันธ์และโครงสร้างทางอรรถศาสตร์หรือความหมายประกอบเข้าด้วยกัน จึงแสดงการวิเคราะห์คำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) โครงสร้างคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทย ซึ่งผลการศึกษาพบโครงสร้างทั่วไป 2 ส่วน (แก่นชื่อพืช + ส่วนขยาย) และโครงสร้างซับซ้อน 4 ส่วน (คำบ่งกลุ่ม + ตัวบ่งกลุ่ม + แก่นชื่อพืช + ส่วนขยาย) นอกจากนี้ยังจัดจำแนกพืชแบบอนุกรมวิธานพื้นบ้านไทยตามแนวทางพฤกษศาสตร์ (folk categorization and bio-taxonomic system) ออกเป็น 9 ระดับชั้น ได้แก่ ชั้นอาณาจักรพืช ชั้นส่วนประกอบพืช ชั้นกลุ่มก้อนพืช ชั้นหน้าที่พืช ชั้นผลพืช ชั้นเพศสภาพพืช ชั้นชนิดพืช ชั้นชนิดพืชเฉพาะและชั้นชนิดพืชแปร 2) การสื่อความหมายเชิงมโนทัศน์ในคำเรียกชื่อพื้นบ้านไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน ซึ่งผลการวิเคราะห์พบความหมายของหน่วยศัพท์หรือหน่วยความหมาย (lexeme) ทั้งหมด 3 ชั้น ได้แก่ ความหมายเฉพาะ ซึ่งสื่อความหมายตรงไปตรงมา (พบร้อยละ 42) ความหมายเชิงนามนัย ซึ่งสื่อความหมายซับซ้อนมากขึ้น (พบร้อยละ 32) และความหมายเชิงอุปลักษณ์ ซึ่งสื่อความหมายซับซ้อนที่สุด (พบร้อยละ 26) และจากการศึกษาการสื่อความหมายเชิงมโนทัศน์นี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของคนไทยพื้นบ้านผู้เรียกชื่อพืช (folk conceptualiztion) อีกด้วย

เมื่อพิจารณาคำเรียกชื่อพืชต่างประเทศเช่นกระบองเพชร ประกอบกับเหตุผลและแนวคิดข้างต้น จึงพบมุมมองที่น่าศึกษาเพิ่มเติมดังนี้ ประการแรก การสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรที่ใช้กันในปัจจุบันนี้มีวิธีการอย่างไร และวิธีใดที่นิยมใช้มากที่สุด เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการเรียกชื่อกระบองเพชรพันธุ์ใหม่อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ประการที่สอง โครงสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรซึ่งเป็นพืชนำเข้าจากต่างประเทศ จะมีโครงสร้างเหมือนหรือต่างกับพืชพื้นบ้านไทยหรือไม่อย่างไร และประการที่สาม คำเรียกชื่อกระบองเพชรจะมีการสื่อความหมายเชิงมโนทัศน์รูปแบบ

เดียวกับคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยหรือไม่ การศึกษาจะสามารถสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้เรียกชื่อกระบองเพชรในประเทศไทยอย่างไร จะมีความเหมือนหรือแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนในท้องถิ่นหรือไม่ ซึ่งประโยชน์ของการศึกษาเรื่องดังกล่าว ไม่เพียงแต่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ข้างต้นประการหนึ่งเท่านั้น ประการต่อมายังเป็นการศึกษาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ภาษาศาสตร์เชิงพฤกษศาสตร์ หรือการศึกษาภาษาที่เกี่ยวข้องกับพืชด้วยทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ ให้สมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างของคำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทย
3. เพื่อศึกษาความหมายเชิงมโนทัศน์ในคำเรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ ชื่อเรียกกระบองเพชรภาษาไทย ที่ปรากฏในหนังสือ (Supananthananon, 2020) และสื่ออินเตอร์เนทภายในปี พ.ศ. 2564

2. การเก็บรวมรวมข้อมูลคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย จะดำเนินการโดยค้นหาคำเรียกชื่อกระบองเพชรจากแหล่งข้อมูล โดยตั้งต้นจากชื่อวิทยาศาสตร์ก่อนแล้วจึงค้นหาคำเรียกชื่อภาษาไทยที่ตรงกัน และจะคัดเลือกเฉพาะชื่อที่สร้างขึ้นใหม่หรือดัดแปลงขึ้นจากชื่อเรียกวิทยาศาสตร์เดิมเท่านั้น ไม่รวมถึงคำเรียกชื่อที่ทับศัพท์มาจากชื่อวิทยาศาสตร์ทั้งคำ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

1) วิเคราะห์วิธีการสร้างคำเรียกชื่อพันธุ์กระบองเพชรภาษาไทยตามแนวคิดวิธีการสร้างคำใหม่ในทฤษฎีวิทยาหน่วยคำ (Morphology) (Finegan, 1989, pp. 48-53)

2) วิเคราะห์โครงสร้างของคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยตามทฤษฎีไวยากรณ์แนวหน้าที่นิยมแบบลักษณ์ภาษา (Functional-Typological Grammar) (Givón, 2001 as cited in Wongwattana, 2014)

3) วิเคราะห์ความหมายเชิงมโนทัศน์ของคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานและการจำแนกหมวดหมู่ (Cognitive Linguistic and categorization) (Wongwattana, 2014)

3.2 หากพบข้อมูลที่แตกต่างจากหมวดหมู่เดิมที่ตั้งไว้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีหลัก จะอภิปรายเป็นข้อค้นพบใหม่ในงานวิจัยต่อไป

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาความถี่ของการสร้างคำ โครงสร้างคำ และความหมายเชิงมโนทัศน์ของคำเรียกชื่อกระบองเพชร ตามลำดับ โดยการนำเสนอเป็นค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. วิธีการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย

พบวิธีการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยทั้งหมด 6 วิธี เรียงจากวิธีที่พบใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ 1) การยืมคำ 2) การย่อคำ 3) การประสมคำ 4) การแปล 5) การใช้ชื่อเฉพาะ และ 6) การเลียนเสียง โดยที่ในคำเรียกชื่อกระบองเพชรแต่ละคำมักเกิดจากวิธีการสร้างคำดังกล่าวนี้รวมกันมากกว่าหนึ่งวิธี และเกิดจากการประกอบด้วยหลายหน่วยคำ ดังรายละเอียดและตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 การยืมคำ (borrowing) คือ การทับศัพท์ชื่อวิทยาศาสตร์ หรือการใช้เสียงภาษาต่างประเทศในการเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยโดยตรง อย่างไรก็ตาม

จะพิจารณาเฉพาะการยืมคำเป็นบางส่วนหรือบางหน่วยคำเท่านั้น เนื่องจากการยืมคำภาษาต่างประเทศทั้งคำ งานวิจัยนี้ไม่ถือเป็นการสร้างคำใหม่ในภาษาไทย วิธีการยืมคำเป็นวิธีการสร้างคำที่พบการใช้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36 จากวิธีการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรทั้งหมด ดังเช่นตัวอย่าง (1) – (3)

	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย
(1)	ariocarpus fissuratus cv. Godzilla	แคคตัส ก๊อดซิลลา
(2)	opuntia sp. (varigated)	(แคคตัส) โอพันเทีย ด่าง
(3)	rhipsalis burchellii	ริพซาลิส สายฝน

1.2 การย่อคำ (shortening) คือ การตัดทอนส่วนประกอบบางส่วนของชื่อวิทยาศาสตร์เดิม ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะนิยมตัดส่วนหลังสุดของคำ และคงไว้เฉพาะส่วนหน้าสุดของคำ วิธีการย่อคำเป็นวิธีการสร้างคำที่พบการใช้มากเป็นอันดับที่สองรองจากการยืมคำ โดยพบการใช้ร้อยละ 27 ดังเช่นตัวอย่าง (4) – (6)

	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย
(4)	mammillaria shumannii	(แคคตัส) แมมชูแมน
(5)	pelecyphora aselliformis	(แคคตัส) เปเล่หนามปลิง
(6)	stenocereus Pruinosus Rittero	ตอริตเทอโร

1.3 การประสมคำ (compounding) คือ การนำคำภาษาไทยที่มีอยู่เดิมมาใช้ในการเรียกชื่อกระบองเพชร พบทั้งการใช้คำภาษาไทยเรียกชื่อกระบองเพชรทั้งคำและการรวมเข้ากับชื่อวิทยาศาสตร์เดิม เช่นตัวอย่าง (7) - (8) นอกจากนี้ ยังพบการประสมคำด้วยคำสามัญภาษาอังกฤษซึ่งไม่ใช่ชื่อเรียกทางวิทยาศาสตร์อีกด้วย เช่นตัวอย่าง (9) วิธีการประสมคำเป็นวิธีการสร้างคำที่พบการใช้มากเป็นอันดับสาม รองจากการยืมคำและการย่อคำ โดยพบการใช้ร้อยละ 26.6

	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย
(7)	tephrocactus geometricus	(แคคตัส) ไข่มังกร
(8)	gymnocalycium mihanovichii	(แคคตัส) ยิมโนหัวสี

(9) mammillaria zeilmanniana (แคคตัส) แมมพีค็อก

1.4 การแปล (translation) คือ การแปลชื่อวิทยาศาสตร์เดิมให้เป็นคำสามัญในภาษาไทย วิธีการสร้างคำด้วยวิธีการแปลพบการใช้ร้อยละ 10 ดังเช่นตัวอย่าง (10) – (12)

	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย
(10)	coryphantha elephantidens Lem.	(แคคตัส) ช้าง
(11)	opuntia microdasys pfeiff (bunny ears)	(แคคตัส) หูกระต่าย
(12)	discocactus hybrid variegated	ดิสโก้แคคตัส ลูกผสม ด่าง

1.5 การใช้ชื่อเฉพาะ (proper names) คือ การใช้ชื่อตัวการ์ตูนในการเรียกชื่อกระบองเพชร โดยการเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของตัวการ์ตูนนั้นกับรูปทรงหรือลักษณะภายนอกของต้นกระบองเพชร การใช้ชื่อเฉพาะพบการใช้ร้อยละ 0.3 เช่น ตัวอย่าง (13) – (14)

	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย
(13)	hatiora salicornioides	ต้นปีอปอาย
(14)	opuntia microdasys subsp. rufida	(แคคตัส) มิกกี้เมาส์

1.6 การเลียนเสียง (imitation) คือ การเรียกชื่อกระบองเพชรโดยการใช้คำภาษาไทยที่มีเสียงใกล้เคียงกับชื่อวิทยาศาสตร์ ซึ่งแตกต่างจากการสร้างคำด้วยวิธีการยืมคำที่ใช้วิธีการทับศัพท์เท่านั้น วิธีการเลียนเสียงนี้พบใช้ร้อยละ 0.1 ดังเช่นตัวอย่าง (15) เรียกกระบองเพชรพันธุ์หนึ่งว่า *ที่รัก* แทนชื่อภาษาอังกฤษว่า *T-Lux* ซึ่งมีเสียงคล้ายกัน

	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย
(15)	gymnocalycium mihanovichii T-Lux	(แคคตัส) ยิมโน ที่รัก

2. โครงสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย

คำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยส่วนใหญ่มักมีโครงสร้างซับซ้อนประกอบด้วยส่วนประกอบ 1-3 ส่วนหลัก ดังโครงสร้างและรายละเอียดต่อไปนี้

แผนภาพ 1

แสดงโครงสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย

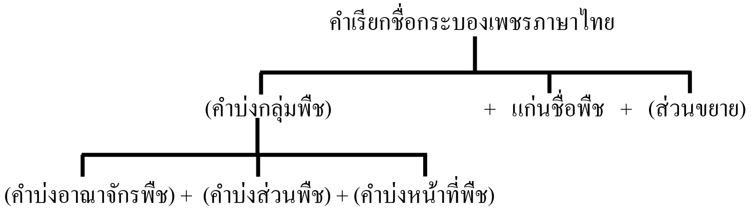

1.1 คำบ่งกลุ่มพืช (plant class terms) มีลักษณะเป็นหน่วยคำอิสระ (free morphemes) อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ หากปรากฏจะอยู่ตำแหน่งข้างหน้าสุดของคำเรียกชื่อกระบองเพชร ในงานวิจัยนี้พบคำบ่งกลุ่มพืชทั้งหมด 3 ชนิด ได้แก่ คำบ่งอาณาจักรพืช คำบ่งส่วนพืช และคำบ่งหน้าที่พืช ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 คำบ่งอาณาจักรพืช (plant-kingdom terms) คือ คำที่ใช้เพื่อแสดงกลุ่มพันธุ์พืช หรือเพื่อตีกรอบพันธุ์พืชให้อยู่ในวงศ์เดียวกัน ซึ่งในที่นี้คือ *กระบองเพชร* หรือมักนิยมเรียกชื่อทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า *แคคตัส* สลับกัน โดยที่คำบ่งอาณาจักรนี้อาจจะกล่าวถึงหรือละไว้ก็ได้ ดังตัวอย่างเช่น *(แคคตัส/กระบองเพชร) โลโฟ*

1.1.2 คำบ่งส่วนพืช (plant-part terms) คือ คำที่ใช้เพื่อแสดงส่วนประกอบพืช เช่น ต้น ดอกหรือใบ เป็นต้น พบปรากฏอยู่ต่อจากคำบ่งอาณาจักรพืช ดังตัวอย่างเช่น *ต้นเรนโบว์* และ*ต้นโอลีฟ*

1.1.3 คำบ่งหน้าที่พืช (plant-kingdom terms) คือ คำแสดงถึงการนำพืชนั้นไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ คำว่า *ตอ* ซึ่งใช้เป็นรากและต้นตอให้กับกระบองเพชรต้นอื่น และคำว่า *ว่าน* ซึ่งใช้เป็นยารักษาโรคได้ โดยคำบ่งหน้าที่พืชนี้ปรากฏต่อจากคำบ่งอาณาจักรพืช ดังตัวอย่างเช่น *(แคคตัส) ตอหนามดำ* และ*ว่านนาคราชปิ่นแก้ว*

1.2 แก่นชื่อพืช (core) คือ คำเรียกชื่อพันธุ์ของกระบองเพชรแต่ละชนิด เป็นคำหลักที่จำเป็นต้องกล่าวถึง ไม่สามารถละได้ แก่นชื่อกระบองเพชรอาจปรากฏได้ 1-2 ชั้น ได้แก่ ชั้นชนิดพืช (plant generic class) และชั้นชนิดพืชเฉพาะ (plant specific class) เมื่อเทียบเคียงกับคำเรียกชื่อพืชตามหลักพฤกษศาสตร์ (Wongwattana, 2014, p. 59) ดังตัวอย่างเช่น *(แคคตัส)<u>คอตซู</u>* และ*(แคคตัส)<u>คอตซู</u> <u>ช้าง</u>*

1.3 ส่วนขยาย (modifiers) ปรากฏหลังแก่นชื่อพืช ใช้เพื่ออธิบายลักษณะหรือส่วนประกอบเพิ่มเติมของกระบองเพชร อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ ในทางพฤกษศาสตร์จัดอยู่ในหมวดหมู่ชั้นชนิดพืชแปร (plant varietal class) (Wongwattana, 2014, p. 59) ส่วนขยายของกระบองเพชรมีรายละเอียดค่อนข้างมาก เนื่องจากสายพันธุ์ที่หลากหลายประกอบกับลักษณะภายนอกที่ซับซ้อน ส่วนขยายมักเรียงตามลำดับนี้ ได้แก่ 1) ลักษณะหนาม ตุ่มหรือขน 2) วิธีขยายพันธุ์และถิ่นกำเนิด 3) ลักษณะรูปทรง ขนาด หรือสีของต้น 4) ลักษณะผิวและลวดลาย และ 5) ลักษณะดอก ผลหรือฝัก ดังรายละเอียดและตัวอย่างต่อไปนี้

1.3.1 ลักษณะหนาม ตุ่มหรือขน เป็นจุดเด่นของกระบองเพชรที่แตกต่างจากพืชชนิดอื่นอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุนี้ส่วนขยายลักษณะหนาม ตุ่มหรือขนรอบต้นกระบองเพชร จึงมักกล่าวถึงเป็นอันดับแรกสุด หรือกล่าวถึงก่อนส่วนขยายอื่น ดังตัวอย่างเช่น *(แคคตัส)แมม<u>หนาม</u>ตะขอดำ* และ*(แคคตัส)แมม<u>ขน</u>แมว*

1.3.2 วิธีขยายพันธุ์และถิ่นกำเนิด เป็นส่วนขยายที่ใช้เพื่ออธิบายกระบองเพชรที่มีลักษณะเด่นในด้านการขยายพันธุ์และประเทศถิ่นกำเนิด ตัวอย่างเช่น *(แคคตัส) โลบิเวีย<u>ลูกผสม</u>* และ *(แคคตัส)แมมลูกกอล์ฟ<u>ญี่ปุ่น</u>*

1.3.3 ลักษณะรูปทรง ขนาดหรือสีของต้น เป็นลักษณะเด่นอีกด้านหนึ่งของกระบองเพชร จึงมักปรากฏเป็นส่วนขยายอันดับรอง ดังตัวอย่างเช่น *(แคคตัส)*

แอสโตร<u>เว้าปลาดาว</u> (แคคตัส)แมมสมอง<u>แดง</u> (แคคตัส)แมมเฟรด<u>แคระ</u> (แคคตัส) แมมหนามทุเรียน<u>มอนส์</u>[1] และ*(แคคตัส)ยิมโนบัลเดียนัม<u>คริส</u>*[2]

1.3.4 ลักษณะผิวและลวดลาย เป็นลักษณะเด่นด้านหนึ่งของกระบองเพชรบางสายพันธุ์ ดังตัวอย่างเช่น *(แคคตัส)ถังทองหนามกุด<u>ด่าง</u> (แคคตัส) แอสโตร<u>นูดัม</u>*[3] และ*(แคคตัส)แอสโตร<u>ลายวี</u>*

1.3.5 ลักษณะดอก ผลหรือฝัก กระบองเพชรบางสายพันธุ์มีฝักหรือผล หรือบางสายพันธุ์มีดอกที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องระบุถึง ดังตัวอย่างเช่น *(แคคตัส)แมมขนนกเหลือง<u>ดอกชมพู</u> (แคคตัส)แมม<u>เม็ดพริก</u>* และ*แก้วมังกร<u>เนื้อแดง</u>*

2. ความหมายเชิงมโนทัศน์ของคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย

นอกจากโครงสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรแล้ว ยังพบความหมายเชิงมโนทัศน์ที่สื่อความหมายอยู่ภายในหน่วยศัพท์ทั้งหมด 3 ประเภท เรียงตามการสื่อความหมายตรงที่สุดไปจนถึงซับซ้อนที่สุด ดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายเฉพาะ คือ การสื่อความหมายตรงและเฉพาะตามสายพันธุ์กระบองเพชร ไม่แสดงภาพพจน์อื่น นอกจากข้อมูลของกระบองเพชรชนิดนั้น ความหมายเฉพาะมักทับศัพท์จากชื่อวิทยาศาสตร์และเป็นแก่นชื่อพืชมากกว่าส่วนขยาย พบร้อยละ 88 ดังตัวอย่างเช่น *อิพิโบเคอาย ฟิสซูราตัส ยิมโนบัลเดียนัม* และ*แมมโอรุกะ*

2.2 ความหมายนามนัย คือ การสื่อความหมายถึงส่วนประกอบของกระบองเพชรหรือคุณสมบัติเด่นของกระบองเพชร เช่น ทรงต้น หนาม ดอก ผ่านทาง

---

[1] *มอนส์* (monstrose) หมายถึง รูปทรงของต้นกระบองเพชรที่แปลกประหลาด มีลักษณะเป็นปุ่มปมคล้ายกับก้อนมะเร็ง (Supananthananon, 2020, pp. 28 – 35)

[2] *คริส* (cristata) แปลว่าหงอนไก่ ใช้เรียกต้นกระบองเพชรที่มีรูปทรงบิดเบี้ยว มียอดออกทางด้านข้างติดกันเป็นแผ่นหรือขดเป็นกลุ่มก้อน (Supananthananon, 2020, pp. 28 – 35)

[3] *นูดัม* (nudum) หมายถึง กระบองเพชรผิวเรียบสายพันธุ์หนึ่ง

หน่วยศัพท์ที่อยู่ภายในคำเรียกชื่อกระบองเพชรโดยรวม พบร้อยละ 56 ของความหมายทุกประเภท และพบความหมายเชิงนามนัยประเภทย่อยต่าง ๆ ในหน่วยศัพท์ โดยเรียงลำดับตามความถี่ที่พบมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ดังต่อไปนี้

2.2.1 หนาม พบร้อยละ 26 ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สุดของพืชชนิดนี้ ปรากฏทั้งรูปทรงและสีของหนาม ดังนี้

1) **รูปทรงหนาม** ตัวอย่างเช่น *เฟโรไร้หนาม* *ยิมโนออคโชหนามคู่* *แมมเปเรซหนามตรง* และ*เมโลหนามยาว*

2) **สีหนาม** ตัวอย่างเช่น *เฟโรหนามเหลือง* *แมมสปินโนหนามแดง* *ตอหนามดำ* หรือบางกรณีอาจไม่ปรากฏคำว่า *หนาม* โดยตรง เช่น *ถังทอง* *คบเงิน* และ*แมมนิ้วนาก*

2.2.2 ทรงต้น พบร้อยละ 22 ตัวอย่างเช่น *ตอสามเหลี่ยม* *ยิมโนบรูชิอายต้นเวียน* *เทอร์บิเส้น* และ*คางคกเหลี่ยม*

2.2.3 ลวดลาย พบร้อยละ 20 ตัวอย่างเช่น *คอตซูด่าง* *แอสโตรลายวี* *แอสโตรนูดัม* (ผิวเรียบปราศจากลาย) และ*แอสโตรซุปเปอร์คาบูโตะ* (ผิวลายจุดสีขาว)

2.2.4 สีต้น พบร้อยละ 14 ตัวอย่างเช่น *ยิมโนหัวสี* *เมโลฟ้า* *ตอบลูช้างบูแมมมากรีน* *ยิมโนแบล็กพิ้งค์* *ยิมโนออเร้นจ์โกลด์* และ*ยิมโนเรดไทเกอร์*

2.2.5 การขยายพันธุ์ พบร้อยละ 4.1 ตัวอย่างเช่น *สแคปลูกผสม* *โลบิเวียลูกผสม* และ*ยิมโนโคลนญี่ปุ่น*

2.2.6 ขน พบร้อยละ 3 ตัวอย่างเช่น *แผงคอม้าขนเหลือง* *แมมขนแกะ* *แมมขนแมว* *แมมขนนกขาว* และ*แมมขนนกเหลือง*

2.2.7 ขนาดต้น พบร้อยละ 2.5 ตัวอย่างเช่น *ดิสโก้แคระ* *แก้วมังกรแคระ* *แมมรังนกเล็ก* *แมมลูกกอล์ฟยักษ์* และ*หูกระต่ายยักษ์*

2.2.8 แหล่งที่มา พบร้อยละ 2.5 ตัวอย่างเช่น *โบตั๋นไทย* *ยิมโนสยามไทเกอร์* *ยิมโนโคลนญี่ปุ่น* และ*กุหลาบเมาะลำเลิง*

2.2.9 วัตถุประสงค์ พบร้อยละ 1.5 ต้นกระบองเพชรสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นต้นตอให้กับกระบองเพชรต้นอื่น จึงพบหน่วยศัพท์ *ตอ* นำหน้าคำเรียกชื่อกระบองเพชร ตัวอย่างเช่น *ตอหนามดำ* *ตอประติมา* และ*ตอสามเหลี่ยม*

2.2.10 สีดอก พบร้อยละ 1.5 ตัวอย่างเช่น *ขนนกเหลืองดอกชมพู* *แอสโตรดอกสองสี* และ*แอสโตรอะคาบานะ (ดอกสีชมพูหรือแดง)*

2.2.11 กลีบดอก พบร้อยละ 1 ตัวอย่างเช่น *โลบิเวีย ดอกชินโชวะ* (กลีบดอกเป็นฝอย) และ*แอสโตรดอกขนนกแดง*

2.2.12 พู พบร้อยละ 1 ตัวอย่างเช่น *ไมริโอสามพู* *แอสโตรพูแทรก* และ*แอสโตรห้าพู*

2.2.13 ตุ่ม พบร้อยละ 0.3 บางครั้งใช้หน่วยศัพท์ *ดอท* ตัวอย่างเช่น *แอสโตรตุ่ม(ดอท)ฟู*

2.2.14 ผล พบร้อยละ 0.3 ตัวอย่างเช่น *แมมเม็ดพริก* และ*แก้วมังกรเนื้อแดง* เป็นต้น

2.2.15 เจ้าของ พบร้อยละ 0.3 ตัวอย่างเช่น เช่น *ยิมโนชนินทร์ทร*

2.3 ความหมายอุปลักษณ์ คือ การสื่อความหมายถึงลักษณะของกระบองเพชร โดยใช้สิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบองเพชรโดยตรง มาใช้เป็นหน่วยศัพท์เพื่อสื่อถึงลักษณะเด่นของกระบองเพชรสายพันธุ์นั้นให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น โดยสิ่งอื่นที่เป็นสื่อแทนความหมายอุปลักษณ์นั้นเกิดจากการหลอมรวมกันของประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อและวัฒนธรรมของสังคมผู้เรียกชื่อกระบองเพชร เกิดเป็นความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ความหมายอุปลักษณ์พบร้อยละ 66 มีความซับซ้อนมากกว่าความหมายนามนัย และสามารถจำแนกตามหมวดหมู่ของความหมาย โดยเรียงลำดับตามความถี่ที่พบมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ดังต่อไปนี้

2.3.1 สัตว์และอวัยวะสัตว์ พบร้อยละ 22.5 ตัวอย่างเช่น *แคคตัสงูเหลือม* *ยิมโนหนังช้าง* *แอสโตรหนามเคราแพะ* และ*แอสโตรกระดองเต่า*

2.3.2 สิ่งของ พบร้อยละ 21 ตัวอย่างเช่น *ดินสอดำ หนามกระดาษ แมมเข็มเงิน แมมหนามหวี เมโลหนามตะกร้อ* ตลับเงิน และยิมโน*สเตนต์กลาส*

2.3.3 พืชชนิดอื่น พบร้อยละ 11 ตัวอย่างเช่น *แมมดอกพิกุล แคคตัสสนทอง แมมบร็อคโคลี่ กุหลาบพุกาม แมมกล้วยหอม* และซัลโครีบูเทีย*เงาะ*

2.3.4 ธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ พบร้อยละ 8 ตัวอย่างเช่น *แคคตัสปะการัง แมมปุยหิมะ* ริพซาลิส*สายฝน เรนโบว์*แคคตัส ยิมโน*ออโรร่า* ยิมโน*ฟอสซิล* ยิมโน*ลาวา*โฟลว์ ยิมโน*ไลท์* ยิมโน*อัสดง* และ*โลบิเวียซันไรส์*

2.3.5 คนและอวัยวะคน พบร้อยละ 7 ตัวอย่างเช่น *แคคตัสผู้เฒ่า โลบิเวียพิงค์เลดี้* ยิมโน*ที่รัก แคคตัสนิ้วนางรำ แมมสมอง*แดง และ*นม*พันเต้า

2.3.6 กิริยาอาการหรือพฤติกรรมของคน พบร้อยละ 6.5 ตัวอย่างเช่น ยิมโนแม่ลูกดก แอสโตรหนามหยักศก กระดูกเริงระบำ *แมมโฉมสกาว โลบิเวียเฟิร์สต์เลิฟ* ยิมโน*คำหวาน* ยิมโน*สวีทแพสชั่น* และยิมโนเซ็กซี่บอมบ์

2.3.7 เทพนิยายหรือความเชื่อเหนือธรรมชาติ พบร้อยละ 6 ตัวอย่างเช่น *ปราสาทนางฟ้า* ยิมโนลิตเติ้ล*แฟรี่* ยิมโน*มังกร*หนามดาบ ลิ้น*ปีศาจ* ยิมโน*ทศกัณฐ์ ว่านนาคราช*ปิ่นแก้ว ยิมโนเรด*ดราก้อน* และยิมโน*มนตรา*

2.3.8 ดวงดาว อวกาศหรือวิทยาศาสตร์ พบร้อยละ 5 ตัวอย่างเช่น *แคคตัสดาวล้อมเดือน* ยิมโน*จานบิน* ยิมโน*กาแล็กซี* ยิมโน*นอร์ทสตาร์* ยิมโน*จูปิเตอร์* ยิมโน*เพอร์เพิลเนบิวลา* ยิมโน*คาไลโดสโคป* และยิมโน*สเปกตรัม*

2.3.9 อัญมณีหรือแร่ธาตุ พบร้อยละ 4 ดังตัวอย่างเช่น *เสมาหยก* ริพซาลิส*ไข่มุก* ริพซาลิสสาย*ทับทิม* ยิมโนพิงค์*ไดมอนด์* และยิมโน*ลิเธียม*

2.3.10 อาหาร พบร้อยละ 3 ตัวอย่างเช่น *แคคตัสซาลาเปา* ยิมโน*บิงซู* ยิมโน*ออเร้นจ์เชอร์เบต* ยิมโน*รู้ตเบียร์* ยิมโนเบิร์นต์*คาราเมล* และยิมโน*ค็อกเทล*

2.3.11 การ์ตูนหรือภาพยนตร์ พบร้อยละ 2 ตัวอย่างเช่น *ต้นป๊อปอาย โลบิเวียพิงค์แพนเตอร์ แคคตัสมิกกี้เมาส์ แคคตัสก๊อดซิลลา* และยิมโน*แฟนตาเซีย*

2.3.12 ความเป็นสิริมงคล พบร้อยละ 1.5 ตัวอย่างเช่น *หยกนำโชค แมมหงอนไก่นำโชค ตอประติมา* และ*ยิมโนออเร้นจ์วิกตอรี*

2.3.13 ที่อยู่อาศัย พบร้อยละ 1 ตัวอย่างเช่น *ปราสาท/คอนโดนางฟ้า ดิสโก้รังนก* และ*แมมรังนกเล็ก*

2.3.14 เครื่องประดับหรือเครื่องแต่งกาย พบร้อยละ 1 ตัวอย่างเช่น *สร้อยไข่มุก* และ*ยิมโนพลีตเท็ตสเกิร์ต*

2.3.15 ภาษา พบร้อยละ 0.5 ดังตัวอย่างเช่น *ยิมโนสวาฮีลี*

อภิปรายผล

1. วิธีการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย

งานวิจัยนี้พบวิธีการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยทั้งหมด 6 วิธี เรียงลำดับอัตราการพบมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ การยืมคำ การย่อคำ การประสมคำ การแปล การใช้ชื่อเฉพาะ และการเลียนเสียง ตามลำดับ

ผลการวิจัยที่พบวิธีการยืมคำ การย่อคำและการแปลนั้น เนื่องจากกระบองเพชรเป็นพืชนำเข้าจากต่างประเทศ ผู้เรียกชื่อจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการดัดแปลงจากชื่อวิทยาศาสตร์เดิม โดยการทับศัพท์และย่อคำทับศัพท์นั้นให้สั้นกระชับขึ้น ในกรณีที่ผู้เรียกชื่อเห็นว่าชื่อวิทยาศาสตร์นั้นยาวเกินกว่าจะเรียกชื่อได้อย่างสะดวก นอกจากนี้การพบวิธีการเลียนเสียง ซึ่งเป็นวิธีการสร้างคำที่พบใหม่นอกเหนือจากแนวคิดการสร้างคำของ Finegan (1989) ยังแสดงให้เห็นการดัดแปลงชื่อวิทยาศาสตร์ให้เป็นคำเรียกชื่อกระบองเพชร โดยการใช้คำในภาษาไทยที่มีเสียงคล้ายกับชื่อวิทยาศาสตร์ด้วย

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยของ Wongwattana (2014) และ Laobawornseti (n.d.) พบความแตกต่างในวิธีการศึกษา กล่าวคืองานวิจัยที่ผ่านมาไม่พบการศึกษาเรื่องการสร้างคำจากชื่อวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม พบการศึกษาที่มาของคำเรียกชื่อพืชจากภาษาถิ่นหรือการแปรเสียงที่แตกต่างกันของคำเรียกชื่อพืชในภาษาถิ่นแต่ละภาษา เนื่องจากพืชพื้นบ้านไทยเป็น

พันธุ์พืชดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากพืชนำเข้าจากต่างประเทศอย่างเช่นกระบองเพชรที่มีชื่อวิทยาศาสตร์หรือชื่อเรียกภาษาต่างประเทศแต่เดิม โดยที่ผู้เรียกสามารถนำมาเป็นต้นแบบได้ ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชร โดยการเปรียบเทียบกับชื่อวิทยาศาสตร์

2. โครงสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่าคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ (คำบ่งกลุ่มพืช) + แก่นชื่อพืช + (ส่วนขยาย) ซึ่งสอดคล้องกับคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยที่ประกอบด้วยทั้ง 3 ส่วนหลักข้างต้น แต่แตกต่างกันที่ส่วนประกอบตัวบ่งกลุ่มพืช กล่าวคือ คำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยมีตัวบ่งกลุ่มพืชด้วย ในขณะที่คำเรียกชื่อกระบองเพชรไม่พบส่วนประกอบนี้ ตัวบ่งกลุ่มพืชในคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยอยู่ในตำแหน่งด้านหน้าของแก่นชื่อพืช ซึ่งอาจจะเป็นตัวบ่งผลพืชเช่น *หมากขาม* หรือตัวบ่งเพศสภาพพืช เช่น *บักชมพู่* เป็นต้น (Wongwattana, 2014, pp. 47-56)

ผลการวิจัยพบว่าคำบ่งกลุ่มพืชในคำเรียกชื่อกระบองเพชรสามารถอยู่ในรูปแบบของ คำบ่งอาณาจักรพืช เช่น *แคคตัสคลื่นสมอง* คำบ่งส่วนพืช เช่น *ต้นเรนโบว์* หรือคำบ่งหน้าที่พืช เช่น *ตอบลู* เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยจะพบว่าคำบ่งกลุ่มพืชมีรูปแบบที่มากกว่า กล่าวคือ นอกจากทั้ง 3 รูปแบบนี้ ยังมีคำบ่งกลุ่มก้อนพืช เช่น *ดอกพวงแสด* เป็นต้น (Wongwattana, 2014, p. 49) ซึ่งการปรากฏนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างทางส่วนประกอบกลุ่มก้อนพืชที่ปรากฏอยู่ในเฉพาะคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏในคำเรียกชื่อกระบองเพชร

เมื่อเปรียบเทียบส่วนขยายพบว่า ส่วนขยายคำเรียกชื่อกระบองเพชรมีรูปแบบที่หลากหลายกว่า คำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยที่มีส่วนขยายมากที่สุดถึง 3 ส่วน เช่น *เจตมูลเพลิงเทศ* (Wongwattana, 2014, pp. 55-56) ในขณะที่คำเรียกชื่อกระบองเพชรมีส่วนขยายเรียงต่อกันมากที่สุดได้ถึง 5 ส่วน เช่นตัวอย่างดังต่อไปนี้

คำบ่งกลุ่ม	แก่นชื่อพืช	ส่วนขยาย				
		1.หนามตุ่มหรือขน	**2.วิธีขยายพันธุ์หรือถิ่นกำเนิด**	**3.รูปทรงขนาดสีต้น**	**4.ผิวหรือลวดลาย**	**5.ดอก ผลหรือฝัก**
แคคตัส	แอสโตร	ดอทฟู	ลูกผสม	ปลาดาว	ซุปเปอร์คาบูโตะ	อะคาบานะ
แคคตัส	ยิมโน	หนามเดี่ยว	โคลนญี่ปุ่น	คริส	ด่าง	ดอกชมพู

3. ความหมายเชิงมโนทัศน์ของคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย

3.1 ความหมายเฉพาะในคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยเป็นความหมายประเภทที่ปรากฏการใช้ในคำเรียกชื่อกระบองเพชรมากที่สุด เช่นเดียวกันกับคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทย เนื่องจากเป็นการสื่อความหมายหมายที่เที่ยงตรงและชัดเจนที่สุด และโดยส่วนมากคำเรียกชื่อกระบองเพชรมักทับศัพท์มาจากชื่อวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น *ยิมโนบัลเดียนัม ลูซเทนเบอร์เกียพริ้นซิพิส และแมมสปินโนหนามแดง* เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยที่ความหมายเฉพาะมักอยู่ในหน่วยศัพท์ที่เป็นภาษาถิ่นแบบดั้งเดิม และแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น (Wongwattana, 2014, pp. 67-70)

3.2 ความหมายนามนัยในคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทยพบปรากฏในความถี่ที่น้อยที่สุดในความหมายเชิงมโนทัศน์ทุกประเภท ซึ่งแตกต่างจากคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยที่พบความหมายนามนัยเป็นอันดับสองรองจากความหมายเฉพาะ โดยประเภทความหมายนามนัยที่พบมากที่สุด 4 อันดับแรกในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันได้แก่ หนาม (ร้อยละ 26) รูปทรงต้น (ร้อยละ 22) ลวดลายต้น (ร้อยละ 20) และสีต้น (ร้อยละ 14) ซึ่งความหมายทั้งหมดนี้เป็นลักษณะเด่นของกระบองเพชร และยังถือเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้กระบองเพชรมีความแตกต่างจากพืชชนิดอื่น แสดงว่าผู้เรียกชื่อกระบองเพชรในภาษาไทยให้ความสำคัญกับส่วนประกอบเด่นของกระบองเพชร และ

ผลการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทย ที่ปรากฏว่าคนไทยพื้นบ้านให้ความสำคัญกับส่วนประกอบเด่นและสีเป็นอันดับต้นเช่นเดียวกัน เห็นได้จากการพบความหมายนามนัยประเภทส่วนประกอบเด่นและสี มากเป็นอันดับที่สองและสาม แต่สิ่งที่คนไทยพื้นบ้านเห็นความสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรกคือสถานที่ เนื่องจากปรากฏเป็นความหมายนามนัยในคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง (Wongwattana, 2014, pp. 70-82)

3.3 ความหมายอุปลักษณ์ในคำเรียกชื่อกระบองเพชรภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียกชื่อกระบองเพชรใช้หน่วยศัพท์ที่มีความหมายอุปลักษณ์เพื่ออธิบายลักษณะของพืชกระบองเพชรให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยปรากฏการใช้เป็นอันดับที่สองรองจากความหมายเฉพาะ ในขณะที่คำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยมีความหมายอุปลักษณ์น้อยที่สุด เนื่องจากเป็นการสื่อความหมายที่ซับซ้อนมากกว่าความหมายเชิงมโนทัศน์ประเภทอื่น

ผลการวิจัยที่พบการเปรียบเทียบสัตว์และสิ่งของกับพืชกระบองเพชรมากกว่าสิ่งอื่นนั้น แสดงว่าคนไทยผู้เรียกชื่อกระบองเพชรมีความคุ้นเคยกับสัตว์และสิ่งของที่อยู่รอบตัวมากที่สุด จึงนำมาใช้เป็นหน่วยศัพท์สื่อความหมายแทนกระบองเพชร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทยที่ปรากฏว่าสัตว์ อวัยวะสัตว์และวัสดุสิ่งของเป็นความหมายอุปลักษณ์ที่พบมากที่สุด

ในคำเรียกชื่อกระบองเพชรและคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านยังพบประเภทความหมายอุปลักษณ์ที่ใกล้เคียงกันหลายประเภท ได้แก่ พืชชนิดอื่น ธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ คนและอวัยวะคน กิริยาอาการหรือพฤติกรรมของคน ความเป็นศิริมงคล อาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนประเภทอุปลักษณ์ที่ปรากฏเฉพาะในคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านไทย แต่ไม่ปรากฏในคำเรียกชื่อกระบองเพชร คือ สิ่งปฏิกูลมูลฝอย (Wongwattana, 2014, pp. 83-89) ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้เรียกชื่อกระบองเพชรมองว่ากระบองเพชรเป็นพืชที่มีคุณค่า

นอกจากนี้ ยังพบความหมายอุปลักษณ์อีกหลายประเภทที่ปรากฏเฉพาะในคำเรียกชื่อกระบองเพชร แต่ไม่ปรากฏในคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้าน ได้แก่ เทพนิยายหรือความเชื่อเหนือธรรมชาติ ดวงดาว อวกาศหรือวิทยาศาสตร์ อัญมณีหรือแร่ธาตุ การ์ตูนหรือภาพยนตร์ เครื่องประดับหรือเครื่องแต่งกายและภาษา ซึ่งจะเห็นได้ว่าความหมายอุปลักษณ์แต่ละประเภทนี้มีความเป็นสากลมากขึ้นกว่าความหมายอุปลักษณ์ในคำเรียกชื่อพืชพื้นบ้านอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ ความหมายอุปลักษณ์จึงสามารถสะท้อนมโนทัศน์การมองโลกที่เปิดกว้างอย่างเป็นสากลและมีความทันสมัยมากขึ้นของคนไทยผู้เรียกชื่อกระบองเพชร ซึ่งจัดเป็นพันธุ์พืชสากลเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำผลการวิจัยในด้านวิธีการสร้างคำเรียกชื่อกระบองเพชรไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการตั้งชื่อกระบองเพชรพันธุ์ใหม่ได้ เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมและตรงกับความนิยมมากที่สุด

2. ผลการวิจัยในด้านโครงสร้างคำเรียกชื่อพืชและความหมายเชิงมโนทัศน์สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาแนวคิดทฤษฎีในตำราภาษาศาสตร์ต่อไปในอนาคต

3. สำหรับงานวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยสามารถศึกษาคำเรียกชื่อพืชที่นำเข้าจากต่างประเทศชนิดอื่น เช่น ไม้อวบน้ำ (succulents) เนื่องจากอาจมีผลการวิจัยที่แตกต่างกัน และอาจนำมาซึ่งแนวคิดคำเรียกชื่อพืชที่มีความสมบูรณ์ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

References

Bangkok Business Online Team. (2020). *Why the "tree selling" business can thrive in times of crisis*. https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/880136 [in Thai]

Finegan, Edward. (1989). *Language: its structure and use*. Orlando: Harcourt Brace College.

Laobawornseti, P. (n.d.). *Thai herb names in Chanthaburi District*. Bangkok: Kasem Bundit University. https://liberalarts.kbu.ac.th/home/research/2561/คำเรียกชื่อพืชสมุนไพรไทยในจังหวัดจันทบุรี.pdf [in Thai]

Thairath Online. (2020, July 2). *What is cactus, is it difficult to raise, why is it popular?*. https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/1880459. [in Thai]

Sarapan cactus succulent. (2016, January 7). *Let's call the cactus correctly* [Facebook page]. Facebook. https://www.facebook.com/sarapancactus/photos/มาเรียกชื่อแคคตัสให้ถูกต้องกันเถอะทุกคนย่อมมีชื่อ-มีทั้งชื่อ-นามสกุล-ชื่อเล่น-รว/483612648507159/ [in Thai]

Supananthananon, P. (2020). *Cactus*. Bangkok: Baanlaesuan Amarin Printing and Pulishing. [in Thai]

________. (2020). *Top hit cactus & succulents*. Bangkok: Baanlaesuan Amarin Printing and Pulishing. [in Thai]

Wongwattana, U. S. (2014). *Thai folk plant names: A study in ethno-botanical linguistics*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]

Author

Dr. Chotika Settanyakan

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Pibulsongkram Rajabhat University

118/12 Moo.5, Banklong, Muang District, Phitsanulok 65000

Tel. 098-7711954 E- mail: s.chotikaa@gmail.com

การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน

Activity-Based Learning Management Integrated with Technology to Promote Students' Innovativeness and Creative Products

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน[1] / สุวิมล สพฤกษ์ศรี[2] / สราญจิต อ้นพา[3] / บุญรอด ชาติยานนท์[4] / เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ[5] / เอกชัย ภูมิระรื่น[6]/ เสกสรร สุขเสนา[7]

Chanasith Sithsungnoen / Suwimon Saphuksri / Saranjit Aonpa / Boonrod Chatiyanon / Akesit Chanintarapum / Akkachai Poomraruen / Seksan Sooksena

[1-2]ภาคหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[3-7]โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University

Demonstration School, Faculty of Education, Silpakorn University

Received: May 19, 2022
Revised: August 24, 2022
Accepted: August 27, 2022

บทคัดย่อ

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม ซึ่งเป็นทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของ John Dewy โดยเนื้อหาสำคัญคือ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ในปัจจุบันได้ สามารถค้นคว้าหาความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลาและเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนรู้อย่างจริงจัง ผู้เรียนจะต้องอยู่ใน

สภาวะกระตือรือร้นที่อยากเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริง ในการออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ช่วยนักเรียนในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กระตุ้นและให้ประสบการณ์ 2) ให้ความรู้ใหม่ 3) จัดกิจกรรม 4) นำเสนอผลงาน 5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 6) ปรับปรุงและนำไปใช้ ซึ่งทุกขั้นตอนครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี, นวัตกร, ผลงานสร้างสรรค์

Abstract

Activity-based learning is a cognitivist learning theory which is part of the constructivist learning theory following the learning-by-doing concept coined by John Dewey. In essence, this learning approach seeks to equip learners with the abilities to autonomously construct bodies of knowledge by connecting previous and new knowledge and experiences, to explore new knowledge when needed, and to maintain attentiveness when engaged in learning. Furthermore, learners are projected to improve their eagerness to learn and engage in authentic experiences. To implement activity-based learning, activities should be designed to enhance predetermined knowledge, skills, competencies, and desirable characteristics. Technology is also a vital instrument for 21st century learning as it helps optimize learning effectiveness.

To cultivate innovators and enrich creative products, technology could be incorporated into activity-based learning in six steps: 1) providing stimulation and experience, 2) introducing new knowledge, 3) organizing activities, 4) presenting work products, 5) sharing knowledge, and 6) improving and implementing. Technology should also be utilized in every step when teachers and students participate in activities.

Keywords: technology-integrated activity-based learning, innovators, creative products

บทนำ

ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้ 3R 8Cs (Education Council Secretariat, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะทางด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2008, p.7) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา พ.ศ. 2561 (Education Council Secretariat, 2019, pp. 4-6) ที่กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ ก้าวทันโลกดิจิทัล เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนานวัตกรรม อีกทั้งจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2564 (Ministry of Education 2019) ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยครูผู้สอนจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning จากการลงมือปฏิบัติ ร่วมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและความสามารถทางด้านดิจิตัล และทักษะชีวิต

ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 โดยแปลจากมาตรฐานครูในมลรัฐฟลอริดา (Florida Education Standards Commission) สรุปได้ว่า ครูต้องมีสมรรถนะใช้ยุทธศาสตร์การประเมินอย่างหลากหลาย ใช้เทคนิคการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคนิคและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้นักเรียนคิด ใช้ยุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่หลากหลาย จัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางการเรียนรู้ วางแผนการสอนและดำเนินการตามแผนได้อย่างหลากหลาย และสามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน (National Institute for Development of Teachers, Faculty Staff and Educational Personnel (NIDTE), 2015)

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist) อย่างหนึ่ง โดยเนื้อหาสำคัญคือ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมในอดีตกับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ในปัจจุบันได้ ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลาและเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนรู้อย่างจริงจัง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) มีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างสถานการณ์ปัญหาในโลกความจริงแก่ผู้เรียนเป็นสิ่งแรกไม่ใช่เป็นผู้ชี้นำวิธีการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนโดยตรง การบูรณาการณ์องค์ประกอบต่างๆ ของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยึดกิจกรรมเป็นฐานนั้นเป็นวิธีการที่น่าสนใจในการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (Stößlein, 2009, p. 4) อีกทั้งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เด็กซึมซับความรู้ ความเข้าใจ ผ่านการเล่มเกม กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้เด็กได้เข้าใจ และได้ฉุกคิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรม และเล่นเกม เพื่อให้เด็ก ๆ สามารถพัฒนาแนวคิดความรู้เฉพาะตนขึ้นมาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมกลุ่มด้วยแล้ว ก็จะสามารถทำ

ให้เด็กพัฒนาภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการเข้าสังคมต่าง ๆ ได้อีกด้วย (Lakkhana-adisorn, 2009) ซึ่งบทความนี้จะกล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรและสร้างผลงานสร้างสรรค์ ความสามารถในการกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะกลายเป็นลักษณะนิสัยของผู้เรียนที่จบการศึกษาแล้วจะเป็น “บุคคลที่คิดเป็น รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้ ด้วยการลงมือทำ (Learning by doing) ของ John Dewey เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ พฤติกรรม สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมาย ทัศนะ ของคำว่า “การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน” ซึ่งบางท่านก็ใช้คำว่า “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม” Stößlein (2009, p.4) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนรู้อย่างจริงจัง ครูผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) ในการสร้างสถานการณ์ปัญหาจริงแก่ผู้เรียน ไม่ใช่เป็นผู้ชี้นำวิธีการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Lakkhana-adisorn (2009,) ; Festus (2013); Eka (2013) ; Sakunee (2017) ; Gupte et al. (2018); Sithsungnoen (2021); Soisamut (2021) ที่เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน คือ การที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทดลองทำกิจกรรมด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้เด็กซึมซับความรู้ ความเข้าใจ ผ่านการเล่มเกม กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้เด็กได้เข้าใจและได้ฉุกคิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรม ผ่านการเล่นเกมให้เด็ก ๆ สามารถพัฒนาแนวคิดความรู้เฉพาะตนขึ้นมาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมกลุ่มด้วยแล้ว ก็จะสามารถทำให้เด็กพัฒนาภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การทำงาน

เป็นทีม ความสามารถในการเข้าสังคมต่าง ๆ ได้อีกด้วย ครูเป็นพี่เลี้ยงและเทรนเนอร์ แต่กิจกรรมที่นำมาใช้นี้ต้องมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้เนื้อหานั้นๆ มีจุดมุ่งหมาย สนุก และน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย คุณครูจึงเป็น "นักออกแบบกิจกรรม Activity Designer" มืออาชีพ ที่สามารถ "มองเห็นภาพกิจกรรม" ได้ทันที สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ครูออกแบบมา มีจุดมุ่งหมายให้เกิดความสนุกสนาน น่าสนใจ และไม่เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งนักเรียนจะซึมซับความรู้ ความเข้าใจ และได้ฉุกคิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรม โดยครูจะผู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

ประโยชน์ของการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

นักวิชาการและนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้ระบุถึงประโยชน์ของการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (McGrath & MacEwan, 2011; Limbu, 2012; Phakdijit, 2014; Sakunee, 2017; Sithsungnoen, 2021; Soisamut, 2021) ผู้เขียนจึงได้สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้ 1) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาได้ 2) ช่วยส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรืออยากร่วมกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดขึ้น 3) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมาย มีความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งและคงทน 4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ 5) ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา 6) สร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนและช่วยเพิ่มความสุขในการเรียน 7) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกส โดยผ่านการทำกิจกรรมได้ 8) สามารถนำไปเชื่อมโยงปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านการลงมือทำ

ลักษณะของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

Pimphan and Yindeesuk (2014, pp. 72-73) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้สอน ต้องเปลี่ยนจากผู้สอน (Teacher) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยเป็นผู้จัดประสบการณ์ กิจกรรม สื่อการเรียน การสอนให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้อำนวยความสะดวกจำเป็นต้องมีความรู้ มีทักษะและคุณลักษณะบางประการที่ช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ ดังคุณลักษณะ ต่อไปนี้ 1) เป็น Catalyst Reinforce, Feed Back, Guide และ Director ตลอดเป็น Organizer 2) มีบุคลิกภาพเป็นกันเองกับผู้เรียน ความเป็นกันเองจะช่วยบรรยากาศการเรียนที่ดี ผู้เรียนกล้าพูด กล้าแสดงออก 3) มีเจคติที่ดีต่อผู้เรียน 4) ไวต่อความรู้สึกของผู้เรียน และมีการสังเกตความต้องการผู้เรียน 5) ไม่ยกตนข่มท่านหรือแสดงอำนาจ 6) ไม่วิพากษ์วิจารณ์ หรือแปลพฤติกรรมผู้เรียนโดยไม่จำเป็น 7) ไม่นำปัญหาของตนเป็นศูนย์กลาง ชักนำให้ผู้อื่นสนใจจนลืมความต้องการของผู้เรียน 8) มีเทคนิคและวิธีการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเข้าใจสิ่งที่เรียน 9) รู้จักใช้ความคิดของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์ และ 10) สามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงความคิด และสรุปความคิดเห็นต่างๆ ได้ดี

หลักการของการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

นักวิชาการและนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้ระบุถึง หลักการของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานว่า ควรเน้นการจูงใจให้ผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น โดยสิ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงคือ สิ่งที่ต้องการสอน วิธีการสอน ผู้เรียน สถานที่ ระยะ และผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน บทบาทของผู้สอนคือผู้วางแผน ผู้จัดงาน ผู้ประเมิน ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ทำการตัดสินใจ ผู้มีส่วนช่วยแนะนำความรู้ และผู้รักษากฎกติกา ผู้สอนทำหน้าที่เป็นนักออกแบบกิจกรรม (Activity Designer) ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือทำและได้รับประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริง

(Learning by Doing) และปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหา เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม กิจกรรมที่นำมาใช้ต้องมีประสิทธิภาพ เนื้อหามีจุดมุ่งหมาย สนุก และน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อหน่ายลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้ เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ การทำโครงงาน การเรียนรู้โดยการบริการสังคม อาจใช้วิธีการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและให้มีการสรุปผลการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองด้วย การเรียนรู้วิธีนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้คิดและใช้เหตุผล การแบ่งกลุ่มย่อยควรคละผู้เรียน โดยแต่ละกลุ่มให้มีทั้งสมาชิกที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน วิธีการในการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น การใช้คำถามนำ และให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากทั้งในและนอกห้องเรียนและมานำเสนอในชั้นเรียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามเพื่อถามกลุ่มที่นำเสนอ แต่สรุปสาระความรู้ท้ายคาบทุกครั้ง (Limbu, 2012; Festus, 2013; Worawitthanalert, 2013; Phakdichit, 2014; Soisamut, 2021) จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ด้วยกิจกรรมเป็นฐาน จึงยึดหลักการจัดการเรียนรู้ 1) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง 2) ทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ ลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 3) กิจกรรมที่นำมาใช้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน สนุก และน่าสนใจ และ 4) ครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นพี่เลี้ยง ผู้อำนวยความสะดวกและนักออกแบบกิจกรรม

องค์ประกอบของการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของนักวิชาการการศึกษาต่าง ๆ สรุปได้ 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านผู้เรียน : ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความรู้กัน กล้าถาม กล้านำเสนอผลงาน และสนุกกับการเรียน (Fallon, Walsh & Prendergast, 2013; Superfine, 2018)

2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ : ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีการทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือกัน และมีการอภิปรายในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น (Festus, 2013; Superfine, 2018)

3. ด้านเนื้อหาและภาระงาน : ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาซึ่งน่าสนใจ จูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ เนื้อหาบทเรียนมีความหมาย มีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (Fallon, Walsh, & Prendergast, 2013; Festus, 2013)

4. ด้านสื่อการสอน : ออกแบบสื่อการสอนที่น่าสนใจและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน (Fallon, Walsh, & Prendergast, 2013; Festus, 2013)

5. ด้านสิ่งแวดล้อม : จัดให้มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถามตอบ แสดงความคิดเห็น ได้ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่ม จูงใจให้อยากเรียน บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ (Fallon, Walsh, & Prendergast, 2013; Superfine, 2018)

ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

มีนักการศึกษาหลายคนได้เสนอขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ไว้ดังนี้

แนวคิดที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามแนวคิดของ NCSALL

NCSALL (2006) ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นนำ คือการระบุบทบาทหน้าที่ของนักเรียน กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียน

2. ขั้นศึกษาและอภิปราย โดยให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาบทเรียนที่ครูได้จัดเตรียมให้และนำมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3. ขั้นกิจกรรม แบ่งกลุ่มนักเรียน แล้วทำงานร่วมกันตามที่จัดไว้

4. ขั้นผลสะท้อนจากกิจกรรม ให้นักเรียนสะท้อนความคิด และองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

5. ขั้นประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่นักเรียนได้เรียนมาทั้งหมด

แนวคิดที่ 2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามแนวคิดของ Lakshmi

Lakshmi (2007) ได้เสนอขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แบ่งเป็น 6 ขั้น ได้แก่

1. ขั้นนำ ครูให้โอกาสการเรียนรู้และให้คำแนะนำการเรียนรู้แก่นักเรียน

2. ขั้นประสบการณ์ ครูให้สถานการณ์การเรียนรู้ โดยให้นักเรียนมีโอกาสที่จะสังเกต สำรวจ เพื่อพัฒนาความเข้าใจของตนเอง

3. ขั้นกิจกรรม นักเรียนทุกคนสร้างความรู้ของตนเอง โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพวกเขาทั้งในและนอกห้องเรียน

4. ขั้นสร้างความรู้ นักเรียนทุกคนสร้างความรู้ของตัวเอง โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพวกเขาทั้งในและนอกห้องเรียน

5. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนในกลุ่มพูดคุยร่วมกันทำงานและการเคารพในมุมมองของผู้อื่น

6. ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

แนวคิดที่ 3 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามแนวคิดของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข

Pimphan and Yindeesuk (2014, p.72) ได้ให้ขั้นตอน แบ่งเป็น 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นนำ เป็นขั้นเริ่มต้นของการถ่ายทอดความรู้สึก และประสบการณ์ เพื่อกระตุ้นยั่วยุให้นักเรียนอยากรู้อยากเห็น ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เป็นการสร้างหรือเตรียมพร้อมในการรับความรู้ และประสบการณ์ให้กับนักเรียน

2. ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของกระบวนการสอน เพราะเป็นส่วนที่ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิดประสบการณ์และความรู้ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่คาดหวัง

3. ขั้นอภิปราย เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้มีโอกาสนำประสบการณ์ที่ได้จากขั้นกิจกรรมเพื่อให้ได้ความเข้าใจ และอภิปรายเป็นกิจกรรมระหว่างผู้สอนกับนักเรียนโดยมีผู้สอนเป็นผู้นำอภิปราย (นำผลการทำกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป โดยมีผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้นำการอภิปราย)

4. ขั้นสรุป เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนและนักเรียนรวบรวมความรู้ที่ได้จากขั้นกิจกรรมและขั้นอภิปรายแล้วนำมาสรุปให้ได้สาระสำคัญ กิจกรรมขั้นนี้ประกอบด้วย การสรุป (Summarization Review) และการเน้นประเด็นสำคัญ (Reemphasize)

แนวคิดที่ 4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามแนวคิดของ จริมจิต สร้อยสมุทร

Soisamut (2021) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษและความสุขในการเรียนโดยใช้บริบทท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่

1. ขั้นกระตุ้น (Inspire: I) ครูบอกวัตถุประสงค์ของการเรียน จูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ โดยการใช้กิจกรรมเกมหรือเพลง สอบถามความรู้เดิมของนักเรียนเกี่ยวกับบริบทท้องถิ่น

2. ขั้นนำเสนอความรู้ (Present: P) ครูให้ความรู้เนื้อหาใหม่แก่นักเรียนโดยสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในบริบทท้องถิ่น สอนรูปแบบประโยคและบทสนทนาในสถานการณ์ต่างๆ

3. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (Practice: P) นักเรียนทำกิจกรรมฝึกการออกเสียงคำศัพท์ รูปแบบประโยค และบทสนทนาที่เรียน และเตรียมบทสนทนาหรือบทพูดบรรยายเพื่อแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การพูดบรรยายและการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในชั่วโมงถัดไป

4. ขั้นสื่อสาร (Communicate: C) นักเรียนได้ใช้ภาษาอย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง โดยการนำคำศัพท์ รูปแบบประโยค และตัวอย่างบทสนทนาที่เรียน ผนวกกับข้อมูลที่ได้ค้นคว้าด้วยตนเองมาสร้างเป็นประโยค บทสนทนา หรือบทพูดของตนเอง มีการนำเสนอผลงาน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน

5.ขั้นประเมินผล (Evaluate: E) นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายผลจากการแสดงบทบาทสมมติ การพูดเล่าบรรยาย และผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวต่างชาติ ช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการเรียน สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และครูประเมินความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนจบหน่วยการเรียนเป็นรายบุคคล

การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน

ผู้เขียนได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับ

นักเรียน (NSCALL, 2006; Lakshmi, 2007; Lijanporn & Khlaisang, 2015; Dechakup & Yindeesuk, 2014; Pankhum & Phetchaburi, 2019) มี 6 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นและให้ประสบการณ์ (Stimulation and Experience)

วัตถุประสงค์ : เพื่อกระตุ้นความและสร้างความสนใจให้แก่นักเรียน เสริมประสบการรู้เดิม และสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักเรียน

บทบาทครู : - นำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ ที่สอดคล้องกับความรู้เดิมของนักเรียน และเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ โดยใช้ภาพ วิดีทัศน์ คลิป เกม จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยี

- ครูตั้งคำถามจากสื่อนั้น ด้วยคำถามง่าย เช่น 5W 1 H และเพิ่มคำถามที่ท้าทายชวนคิด เพื่อให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้

- แจ้งวัตถุประสงค์ ผลการเรียนรู้และเนื้อหาสาระที่จะเรียน

บทบาทนักเรียน : - ร่วมชมภาพ วิดีทัศน์ คลิป เกม จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยี -ร่วมทำกิจกรรม/ตอบคำถามหรือจากคำถามตามที่ครูกำหนด - รับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นผลการเรียนรู้ที่ต้องการและเนื้อหาสาระที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ใหม่ (New Knowledge Provision)

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ความรู้เนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้แก่นักเรียน

บทบทครู : - นำเสนอสาระการเรียนรู้ใหม่แก่นักเรียน โดยใช้ภาพ วิดีทัศน์ คลิป เกม จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยี เป็นการเชื่อมโยงจากความรู้เดิมสู่ความรู้ใหม่

- ครูตั้งคำถามเพื่อทบทวนและสรุปความรู้ใหม่ จากสื่อนั้น ด้วยคำถามง่าย เช่น 5W 1 H และเพิ่มคำถามที่ท้าทาย ชวนคิด เพื่อนำเข้าสู่กิจกรรมและนวัตกรรม ผลงาน/ชิ้นงานของผู้เรียน

บทบาทนักเรียน : - ร่วมชมภาพ วิดีทัศน์ คลิป เกม จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยี

- ร่วมทำกิจกรรม/ตอบคำถามหรือจากคำถามตามที่ครูกำหนด

ขั้นที่ 3 จัดกิจกรรม (Activity Organization)

วัตถุประสงค์ : เพื่อจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกปฏิบัติ กำหนดผลงาน ชิ้นงาน และนวัตกรรม

บทบทครู : - ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนเท่า ๆ กัน

- เสนอผลงาน ชิ้นงาน และนวัตกรรมที่น่าสนใจและทันสมัย จากสารสนเทศเทคโนโลยีต่าง ๆ

- จัดกิจกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่น่าสนใจ สนุกสนาน และท้าทาย

- กำหนดกติกา เกณฑ์ และเงื่อนไข หรือวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

- คอยแนะนำ ช่วยเหลือแก่นักเรียน และตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติงาน เช่น จะเริ่มต้นทำอะไรก่อน เลือกวิธีปฏิบัติที่ดีสุด แบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างไร เลือกวัสดุหรือออกแบบอะไร อย่างไร เป็นต้น

- สังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน และความเป็นนวัตกร

บทบาทนักเรียน : - แบ่งกลุ่มตามความสนใจ

- ศึกษาตัวอย่างผลงาน ชิ้นงาน และนวัตกรรม ที่ครูกำหนดให้ จากสารสนเทศเทคโนโลยีต่าง ๆ

- ร่วมกันวางแผน อภิปราย ปฏิบัติการออกแบบผลงาน ชิ้นงาน และนวัตกรรมนั้น โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยทั้งสืบค้นข้อมูลและการออกแบบ

- ทำงานร่วมกันตามกิจกรรมที่จัดไว้

ขั้นที่ 4 นำเสนอผลงาน (Presentation)

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอ ผลงาน ชิ้นงาน นวัตกรรมที่เกิดจากการเรียนตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้นั้น ๆ

บทบทครู : - กำหนดเกณฑ์ กติกา และมารยาท ทั้งของกลุ่มที่นำเสนอผลงานและกลุ่มที่ฟังการนำเสนอของกลุ่มอื่น

- จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เทคโนโลยี สารสนเทศ ให้พร้อม
- สร้างบรรยากาศกายภาพเหมาะแก่การนำเสนองานของนักเรียน
- ตั้งคำถามเกี่ยวกับผลงานของนักเรียน เช่น วางแผนอย่างไร อุปกรณ์ที่ใช้มีอะไรบ้าง ใครมีส่วนร่วมในผลงานชิ้นนี้ตรงไหน ทำไมต้องออกแบบหรือเลือกวัสดุนั้น และมีประโยชน์อย่างไร เป็นต้น
- สังเกตพฤติกรรมการนำเสนองาน และการมีส่วนร่วมของนักเรียน
- ประเมินผลงาน ชิ้นงานของนักเรียน

บทบาทนักเรียน : - วางแผนการ แบ่งภาระหน้าที่การนำเสนอ ผลงาน ชิ้นงานนวัตกรรม

- เสนอผลการปฏิบัติงาน/ขั้นตอนการทำงานผ่าน Flowchart
- นำเสนอผลงาน ชิ้นงาน และนวัตกรรมโดยใช้ของจริงหรือเสนอผ่านเทคโนโลยี
- นำเสนอตามข้อคำถาม เช่น วางแผน อุปกรณ์ที่ใช้ ผู้มีส่วนร่วมในผลงานชิ้น การออกแบบหรือเลือกวัสดุ และประโยชน์ เป็นต้น
- ปฏิบัติตามกำหนดเกณฑ์ กติกา และมารยาทในการนำเสนอและการเป็นผู้ฟังที่ดี
- มีส่วนร่วมในการนำเสนองานและบอกถึงบทบาทหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ

ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share)

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้นักเรียนได้อภิปราย วิพากย์ถึงผลงานที่เกิดจากการเรียนตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้นั้นของกลุ่มอื่น ๆ ร่วมกัน ว่ามีข้อดี ข้อจำกัด อย่างไรและนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้จากขั้นปฏิบัติกิจกรรม มาแลกเปลี่ยนกันสรุปร่วมกันและการเน้นประเด็นสำคัญ ประเมินผลงานของตนเองและของกลุ่มอื่น และเคารพความคิดเห็นของกันและกัน

บทบทครู : - ครูตั้งคำถามเชิงประเมินแก่นักเรียน เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ถึงงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น ว่ามีข้อดี และข้อจำกัดอย่างไร หากปรับเปลี่ยนวิธีใหม่จะทำอะไร อย่างไรบ้าง ใช้วัสดุ อุปกรณ์อื่นแทนได้หรือไม่ เป็นต้น

- ใช้สื่อเทคโนโลยี หรือ Application หรือใช้กิจกรรมผ่านกระดาษบรู๊ฟ/กระดาษ เอ 4 ในการแสดงความคิดเห็นเป็น Table Mapping เป็นต้น

- ครูให้นักเรียนอาสาสมัครตัวแทนกลุ่มนำเสนอ สรุปจากผลการประเมิน และเลือกหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อมาปรับปรุงพัฒนาผลงานของตนเอง

- สร้างบรรยากาศแบบเปิด เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเต็มที่

- ครูสังเกตพฤติกรรมการส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น การเปิดใจรับฟัง และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

บทบาทนักเรียน: - ร่วมกันพิจารณาผลงานของตนเองและกลุ่มอื่น

- เสนอความคิด และอภิปรายถึงข้อดี และข้อจำกัดของผลงาน ชิ้นงานนวัตกรรมของตนเอง และของกลุ่มอื่น

- นำเสนอด้วยเทคโนโลยี หรือ Application s หรือ Table Mapping

- แสดงความชื่นชม และเสนอแนะของผลงานกลุ่มอื่น

- เปิดใจรับฟัง น้อมรับ และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และตัดสินใจ

- สรุปเลือกหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อมาปรับปรุงพัฒนาผลงานของตนเอง

ขั้นที่ 6 ปรับปรุงและนำไปใช้ (Improvement and Implementation)

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้นักเรียนนำข้อเสนอแนะ มาปรับปรุง ผลงาน ชิ้นงาน นวัตกรรมของตนเองให้สมบูรณ์ นำผลงาน ชิ้นงาน และนวัตกรรมไปจัดแสดง เผยแพร่ หรือ ขยายผลงานของตนเองในสื่อสารสนเทศต่าง ๆ

บทบทครู : - กระตุ้นด้วยคำถามแก่นักเรียน ว่า "ผลงาน ชิ้นงานมีอะไรที่ต้องแก้ไข ปรับปรุง หรือจะพัฒนาอย่างไรบ้าง และด้วยวิธีการ/วัสดุอุปกรณ์อะไร อย่างไร" เป็นต้น

- เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

- แนะนำการนำผลงานไปแสดงและการขยายผล

- สร้างบรรยากาศแห่งการท้าทาย ให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของการปรับปรุง พัฒนาผลงาน

- สังเกตพฤติกรรมการทำงาน การมีส่วนร่วม และความเป็นนวัตกรของนักเรียน

บทบาทนักเรียน : - ร่วมอภิปราย พิจารณาและสรุปสิ่งที่ต้องนำมาแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา ชิ้นงานของตนเอง

- ร่วมกันวางแผนปฏิบัติงาน ปรับปรุงชิ้นงานใหม่

- เสนอแนวคิดว่าจะนำหลักการ แนวคิด และทฤษฎีนี้ไปทำอะไรที่เป็นรูปธรรมต่อไป

- นำผลงานไปแสดงและขยายผลในสารสนเทศต่าง ๆ และรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสนใจของผู้ชม

ภาพ 1

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน

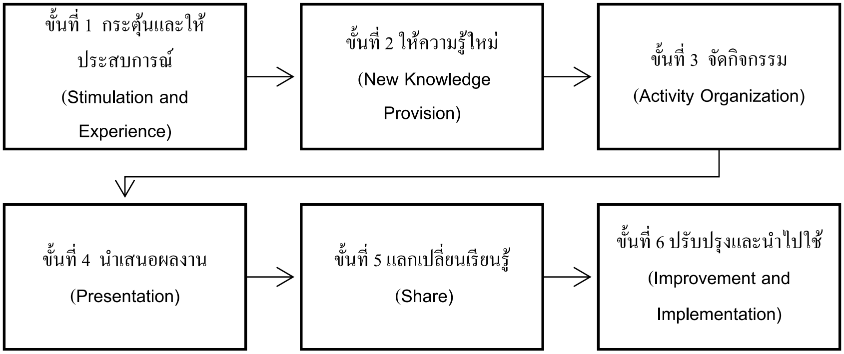

สรุป

การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ครูออกแบบ มีจุดมุ่งหมายให้เกิดความสนุกสนาน น่าสนใจ ซึ่งนักเรียนจะซึมซับความรู้ ความเข้าใจ และได้ฉุกคิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรม โดยครูจะผู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ ประโยชน์ของการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมาย ได้ฝึกแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ กล้าแสดงออก เชื่อมโยงปรับใช้ในชีวิตประจำวัน หลักการของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน คือ

1) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ค้นคว้าหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2) ทุกคนในกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 3) กิจกรรมที่นำมาใช้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน สนุก และน่าสนใจ และ 4) ครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นพี่เลี้ยง ผู้อำนวยความสะดวกและนักออกแบบกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กระตุ้นและให้ประสบการณ์ ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 จัดกิจกรรม ขั้นที่ 4 นำเสนอผลงาน ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และงขั้นที่ 6 ปรับปรุงและนำไปใช้

References

Dechakup, P., & Yindeesuk, P. (2014). *Learning management in the 21st centu*ry. Bangkok: Printing House of Chulalongkorn University. [in Thai]

Education Council Secretariat Ministry of Education. (2019). *National education standards 2018*. Bangkok: 2019. [in Thai]

Eka, S. (2014). Activity-based learning. http://www.krumontree.com/www/index.php/documents/74-abl-activity-basedlearning [in Thai]

Fallon, E., Walsh, S., & Prendergast, T. (2013). An activity-based approach to the learning and teaching of research methods: Measuring student engagement and learning. *Irish Journal of Academic Practice, 2*(1), 1 - 24.

Festus, A. (2013). Activity–based learning strategies in the mathematics classrooms. *Journal of Education and Practice, 4*(13).

Gupte & et al. (2018). *Workshop a: Activity-based learning: Disruptive innovation in education across three schools*. http://www. bumc.bu.edu /jmedday/archives/2016-workshops/activity-based-learning-disruptive-innovation-in-education-across-three-schools/

National Institute for Development of Teachers, Faculty Staff and Educational Personnel (NIDTE). (2015). *Project to develop teacher competency according to the teacher and educational personnel development system*. Bangkok: Ministry of Education. [in Thai]

Lakkhana-adisorn, W. (2009). *Building your child to be good with BBL*. http://www.igetweb.com/www/sureesri/index.php?mo=3&art=377603 [in Thai]

Lakshmi, A. (2007). *Activity-based learning a report on an innovative method in Tamil Nadu*. http://www.ssa.tn.nic.in/Docu/ABL-Report-by-Dr.Anandhalakshmi.pdf

Limbu, P. (2012). *Why do we need to use activity based learning method?* from http://eprogressiveportfolio.blogspot.com/2012/06/activity-based-teaching-thod.htmlMayer

McGrath, J. R., & MacEwan, G. (2011). Linking pedagogical practices of activity-based teaching. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences, 6*(261-274).

Ministry of Education. (2008). *Basic education core curriculum 2008 (Revised 2017)*. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. [in Thai]

Ministry of Education. (2010). *Activity-based learning*. https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=16207&Key= news15 [in Thai]

Newell, Shaw. (1963). *Career education: The state of the science*. Washington, D.C.: Office of Career Education, United States Office of Education.

NSCALL. (1979). *Activity-based instruction: Why and How*. www.ncsall.net/fileadmin/resources/teach/GED_inst.pdfOller.

Office of the Education Council Secretariat. (2018). *National Education Plan 2017-2036*. Bangkok: Prikwan Graphic Company Limited. [in Thai]

Phakdichit, Y. (2014). *Active learning and learner development in the 21st century.* Nakhon Sawan: Department of Social Studies, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University. [in Thai]

Sakunee, N. (2017). Attitude development, achievement motivation and mathematics learning behavior of Mathayom Suksa 3 students using activity-based instructional management. *An Online Journal of Education (OJED), 12*(2), 50 - 66A. [in Thai]

Sithsungnoen, C., & Chanintaraphum, A. (2021). The development of learning activities using activity-based learning to enhance creative learning management ability of pre-service teachers, Faculty of Education, Silpakorn. *Academic journal Phetchaburi Rajabhat University*, *11*(2), 38 - 48. [in Thai]

Soisamut, J. (2021). *Developing an activity-based English language teaching model to promote English communicative skills and happiness in learning using local contexts for elementary school students*. Thesis Doctor of Philosophy Department of Curriculum and Instruction, Faculty Education, Silpakorn University. Nakhon Pathom: Graduate School. [in Thai]

Stößlein, M. (2009). *Activity-based learning experiences in quantitative research methodology for (Time-Constrained) young scholars – course design and effectiveness*." School of Management, (Visiting Professor) Changchun, P.R. China, Jilin University.

Superfine, W. (2018). *Why use activity-based learning in the young learner classroom?* https://www.scribd.com/document/145265975/Activity-Based-Learning-Wendy-Superfine-1

Worawitthanalert, N. (2013). Results-based teaching by using activities as a base. https://dputhp.wordpress. com/2013/10/05/km-04 [in Thai]

Author

Asst. Prof. Dr. Chanasith Sithsungnoen

Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University Sanam Chandra Palace Campus, Nakorn Patthom Thailand 73000

Tel.:0-34-219134 Mobile: 066-94-5466-453

E-mail: sithchon@hotmail.com

Translation as a Tool to Teach English to Thai Learners

Asana Cherdchoo[1]

[1]Assistant Professor Dr., Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

Received: June 14, 2022
Revised: August 18, 2022
Accepted: August 22, 2022

Abstract

This article aims to describe the use of translation as a tool to teach English to Thai learners, to make learners aware of lexical and grammatical differences between Thai and English, to teach new words through translation and to enable them to translate English text into Thai satisfactorily. The translation method is nowadays not much appreciated as it is viewed that the aim in learning English is a communicative ability. However, translation still has a very important role to play as far as learning English is concerned. The point is that the teacher of translation has to be tactful in planning and selecting what to teach. The teacher must be able to combine translation with other disciplines such as reading, applied linguistics, and semantics. It is recommended that in using translation as a teaching tool, more focus should be on a grammatical structure and vocabulary learning as these two categories are the fundamentals that could serve as a stepping stone to a more advanced level. However, it is to bear in mind that a grammatical explanation should be done only if necessary. A good way to encourage learners to improve their learning potential is through a short, but frequent exercise.

Keywords: translation, tool, Thai learners, teaching approach

Introduction

To get the idea what translation is, it is important to first understand a basic definition of translation. Although translation has been variously defined by different scholars, in the present article only two definitions are selected. The first definition is given by Bell: "Translation is the expression in another language or target language of what has been expressed in another, source language, preserving semantic and stylistic equivalences." (1993, p. 5). The second definition of translation is derived from the book, *Fundamentals of Translation* by Sonia Colina. The definition given therein is: "Translation refers to the process of, or the product resulting from, transferring or mediating written texts of different lengths from one human language to another" (2015, p.3). In addition, more details are added on the concept of translation: written text, transfer, from one natural language to another. Colina explains that translation deals with the transfer of written text, When the text or the medium is oral, however, the term is interpreting or interpretation.

Translation has been used for thousands of years from the ancient times to the present day. Nowadays it is more or less being superseded by machine. As a teacher of English for years, I have observed that Thai learners do not take translation seriously. Possibly they think that it is not important any more. They have got the impression that they can rely on their gadgets like cell phones to do the work instead, which is fast although not totally correct.

As regards using translation as a teaching tool in teaching English to Thai learners, it is contentious whether or not translation should be used at all in teaching English to foreign learners. It can be argued that translation may not be much useful if it is rigidly used to teach learners how to memorize a sentence or a word and then mechanically translate it in another language. However, if translation is used in

combination with other disciplines like discourse analysis, communicative learning, and other teaching methods, translation can be a helpful hand to learners (Mallikamat, 2010, p.14).

Based on my teaching experiences, I have found that one of the major obstacles that considerably impede the learning progress among Thai learners is the influence from their mother tongue (Thai). The influence in question can be felt not only in speaking, and writing, but also in translating. The mother tongue's influence is conspicuous particularly when Thai learners are required to translate Thai into English. In most cases, Thais who have to translate Thai into English often translate it based on their language structure. Hence, the result is the translation is unintelligible to readers/ receivers.

Regarding the hurdles posed by the mother tongue, (Girard, 1980, p.2) had this to say:

> *When teachers of a foreign language start teaching, they find themselves fighting against the linguistic habits of the mother tongue which have by now been firmly entrenched. The biggest problem will therefore be how to break down habits of hearing and producing speech, even to alter fixed ways of thought and to establish new systems in their place.*

There are some teachers who avoid using a mother tongue in the classroom. However, this may be useful to some extent. One has to realize that Thai learners of English learn English mostly in the classroom or a formal situation. Apart from that they all the times use their own mother tongue. It does not matter how much effort the teacher uses to communicate in English in the class, an influence as exerted by a

mother tongue remains powerful. With this in mind, it is no use trying to get rid of a mother tongue influence. Rather, an effort should be made to best utilize it instead. Translation should be carefully combined with other methods in a teaching - learning process in a wider scope, not just in memorizing the meaning of a word or a sentence. That does not only help learners to perform better, but also makes them aware of "similarity in difference" and "difference in similarity" (Mallikamat, 2010, p.16).

Does translation matter?

There is a long running debate over which method is the best to teach English to foreign learners. On one side of the scale is what is known as 'a translation method'. It is the method which allows the teacher to explain the meaning or communicate in his mother tongue.

In this traditional language teaching, the way into the new language was through the student's first language. Complicated rules were mastered and this mastery then tested by means of translation. Success was measured in terms of the accurate use of grammar and vocabulary rather than effective communication (Cook, 2003, p. 32).

On the other side is a direct method in which the students' own languages were banished and everything was to be done through language under instruction. Translation and first - language explanation were banned and the new method enforced. Besides, there is a natural approach which holds that learning would take place without explanation or grading, and without correction of errors, but by exposure to 'meaningful input'(Cook, 2003, p. 34). The direct method means teaching 'directly' in the foreign language, without the intermediary of the mother

tongue, and demanding the active participation of learners who were required to use the new language from the start (Girard, 1980, p. 4).

Significance of translation

The problems facing Thai learners are that they do not learn English as a foreign language; hence they do not acquire it naturally, rather they learn it consciously in a formal setting and in a set time scale.

Many people have a wrong impression that translation is not concerned with the grammatical structure and the vocabulary. It is to be argued that without a proper understanding of grammar and sufficient vocabulary, learners will find it impractical and impossible to translate from one language into another. Suwanee Pinmanee (2012, p. 180) held that a grammatical structure is the principle in organizing language in a meaningful way. When an organized structure changes, meanings also change.

The present article describes translation in relation to two main categories: grammatical parts and lexical parts. The reasons for selecting these two aspects are that grammatical parts very essential to learning a foreign language like English. They can be likened to the bones of a body as far as a foreign language learning-teaching process is concerned. Without these, reading, writing and even translating are impossible. However, grammatical parts can be voluminous, thus it is impossible to describe all in one paper. Thus, I have chosen some parts to illustrate the points I want to make. Vocabulary is also indispensable to learning any given foreign language. Without vocabulary, nothing can be expected from both learners and a teaching process. In brief, for teaching and learning translation to be effective, learners are to be equipped with these parts, and teachers have to pay more attention

to these as well. Mention is to be made that Thai learners in question are at beginner and intermediate levels. Hence, the aspects to be described are deemed suitable for them.

The first category covers *noun phrases, verbs, sentences, question words.* The second covers *a learning of a vocabulary and collocational meaning*.

It is to be understood that these two aspects are closely intertwined. One cannot be removed without affecting the other.

As is mentioned above, the grammatical structure is highly essential to translating. It is the essential element learners have to grasp in order to read and then translate. Ariyapitipan (2007, p. 55) had a similar view. She viewed that the problem commonly found is that learners lack fundamental knowledge of grammar, which proves difficult to solve. A majority of learners focus their attention more on the meaning of a word. She further added that although learners might have known all meanings of any individual words, without knowledge of the grammatical structure, they were still unable to grasp relevant meaning of the text, or possibly learners may misinterpreted the meaning of the words. Therefore, it can be said that good knowledge of the structure can greatly help learners to correctly grasp the meaning.

The purpose in taking up these two aspects is to describe what points should be taught to learners in the first place. Another important point is that understanding the grammatical parts in either English or Thai may be insufficient. Thus, learners have to know the similarity and the difference in both languages.

To deal with the differences in two languages, it is necessary to describe the word order to enable learners to get an idea as regards the translation process. Here there is a vital point I would like to make. This article describes only the basic methods of translation based on some grammatical aspects, and the main target is Thai leaners

who are at beginner and intermediate levels. I will not go into other domains like semantic, syntactic and pragmatic aspects as these are too advanced for the target learners. Practically speaking, some basic aspects may be more useful than highly theoretical ones.

Phrases

Phrases in English can be divided into different types such as a noun phrase, a verb phrase, a prepositional phrase, an adjectival phrase. In this article I deal only with the noun phrase. This is because this phrase is used with the high frequency as compared to other types.

In this aspect, teachers are to explain the structure of a noun phrase in Thai and English, and then show how they are different and similar. At this point, they have to show that English can have pre-modifiers and post-modifiers whereas Thai has only the post-modifier, e.g. (Mallikamat, 2021, p. 169).

He bought <u>two expensive</u> cars which are made in Japan.

A noun phrase in Thai from the above sentence is: *he bought cars <u>expensive</u> two which are made in Japan.*

The reason why teachers have to give attention to this point is that a noun phrase with long pre-modifiers can particularly pose a problem to Thai learners. A teacher is to bear this in mind and give more care when dealing with this structure. Learners are to be guided to translate the head noun first, then move on to the pre-modifiers and post-modifiers respectively.

The difficulty often occurs when a head noun had many modifying words. That is, the more modifying words a noun phrase in English has, the more difficult it becomes for Thai learners of English. It is often found that many Thai learners

translate English using their own language structure. Judging from my teaching experience, many of Thai learners of the translation course often translate a long noun phrase. For example:

Obelisk is *the tall, pointed stone column* *with four sides.*

With the long noun phrase as in the sentence, Thai learners often move in a right-branching order as in Thai from *Tall,* then to *Pointed*, and to *Stone, column* respectively. It is the teacher's task to point out the difference of noun phrases of the two languages. As for noun phrases in English, learners have to start with the head first, then move to its modifiers.

Things become especially problematic when they have to translate the sentence like:

China conducted a test of *ground-based mid-range missile interception technology* *within its territory*.

As was said above, the longer the modifiers are, the more difficult the noun phrase is.

Verb

A verb can be a useful point in teaching translation. Students are to be taught that a verb in English is changed according to time, number, and aspects. In contrast, a verb in Thai remains the same regardless of these elements. A teacher has to point this out and demonstrate the difference in a sentence or paragraph. Example:

He goes to buy a flower.

Boys sit.

She went yesterday.

The teacher has to point out the difference as to why the first sentence has –s added to a verb, while the second has no –s, and explain why the third one has its

verb in the past form (went). An English sentence changes according to the time of action, while it is not the case in Thai. In other words, although the word order in two languages are the same, a subject and a verb in English vary according to the time, the number and the completion of action, while those in Thai do not.

Prasitratthasin, et al. (1999, p. 74) made a point, saying that Thai and English were different in a time concept in that every English sentence had to show whether the action happened in the present, past or future. In contrast, Thai did not consider it important when the action occurred. It did not specify the time sequence. Readers could easily interpret the incidents from the context.

Sentence

The sentence structure in English can be up to hundreds. Hence, it is impossible for the teachers to teach all. What the teacher should do is selecting the common sentence pattern for a teaching purpose. Furthermore, the selected sentences should consist of basic elements only, that is, **Subject, Verb, Object, Complement**. The teacher should realize and start from simple sentences to difficult ones. While teaching, if possible, the teacher should ask learners to analyze the elements in question.

It is true that Thai and English may have a similar structure, which can prove beneficial to both learners and teachers alike. Nonetheless, there are more differences between the two languages. The most apparent similarity of the sentence structure is the word order: *subject verb object*. For example:

English	*He*	*buys*	*a book*.	S	V	O
Thai	*/khao*	*sue*	*nangsue/*	S	V	O

In the examples presented the structures of Thai and English are similar. In the example, the structure is **subject verb** and **object**. When similarities are present in two languages, things may become easier. However, the teacher of translation is advised to pay more attention when the differences occur, especially when some features present in the original language are absent in the target language.

In teaching how to translate the verbs like *give, show, bring, buy*, the teacher is to show learners how to translate the sentences below. In the first sentence, learners can move to a right hand as in Thai. However, in the second, they have to translate a direct object (flowers) first and then followed by an indirect object (me). Learners should be told that this structure is not used in Thai.

They buy flowers for me. S V O prep IO

They buy me flowers. S V IO DO

In the first sentence, the structures in Thai and English are similar. In the second sentence, however, they are different. In Thai language, the indirect object (me) does not precede the direct object (flowers). Learners of translation are to be made aware of this type of the differences.

Question Words

This is a useful point the teacher of translation can utilize to teach translation. He or she should point out the different positions of question words in English and Thai, particularly in the question patterns.

The word order in Thai and English is different when the sentence has the question words, who, why, when, where, etc. For example:

When have you finished your work?

Why do they arrive late?

Where are my books?

The difference in a word order is that the question words in English are placed at the beginning of a sentence, while those in Thai are placed at the end of a sentence. The examples shown here are short and therefore relatively simple. However, if the sentence having any of the question words is longer and more complicated, things become more difficult.

The word order in Thai and English is similar in some points and different in others when it comes to the auxiliary verbs. Consider the examples:

Some animals can be dangerous.

They could stay with me tonight.

In an affirmative sentence as shown above, the word order in both Thai and English is the same. However, the difference occurs if the sentence is in a form of a question. For example:

Could you turn on the light?

May I borrow your book?

Can you pass me the salt?

It is to be observed that in English the auxiliaries are placed before the subject, while in Thai they come after the subject with the particles / mai/, /ruemai/, /daimai/ being added at the end of each sentence (Higbie & Tinsan, 2008, p. 60). A common pattern in Thai is to ask the question first, then state what you are referring to:

English	Is Thai food good?
Thai	(Is it good –Thai food) or
	(Thai food- is it good?)

Vocabulary

One problem learners of a foreign language often face is one English word can have multiple meanings. The learners who come across such words may find themselves in a great dilemma as to which meaning they are supposed to use in the phrase or sentence they are about to translate. If they choose the wrong or inappropriate meaning, the translation they made may sound unnatural and incomprehensible. The example of the words with multiple meanings given below is 'plant' (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2009, p. 1081).

The word 'plant' can mean:

1) (noun) A living thing that grows in earth, in water, or on other plants, usually has a stem, leaves, roots and flowers:

   This plant grows quickly.

2) (noun) A factory in which a product is made or power is produced:

   Two car production plants were closed by the strike.

3) (verb) to put a plant into the ground or into a container of soil so that it will grow:

   The farmers plant rubber trees.

4) (verb) to put something or someone in a position secretly:

   She insisted that the drugs had been planted on her without her knowledge.

It is true that one word can have multiple meanings. The context clues, however, at times can be of immense help to make things easy for learners to select an accurate meaning. The difficulty as described above can be appropriately dealt with when learners are given additional exercises on the words with the multiple

meanings so that they develop more skills and can translate such words more effectively later on.

In a language learning process, if the structure of language is comparable to a body, then vocabulary is to the soul. Both elements are indispensable parts to learning English. In order to learn foreign languages such as English, a learner is required to know sufficient vocabulary to be able to communicate in English successfully. Regrettably, this area of learning is often underappreciated. As a result, Thai learners cannot do well as they do not have working words particularly in the discipline of reading and translating. Translation is a good means which requires learners to work out on the meaning of vocabulary.

Vocabulary is not only crucial to translating a foreign language, it is also to reading it. Thais who learn English as a foreign language should realize that reading and translating English are closely related. In other words, when they read a sentence or a passage in English, Thai learners unknowingly translate the sentence in their mind. Then the translation process has already occurred. However, the translation in question is not produced in a writing form as is commonly seen. The type of the mental translation happens because Thais learn English as a foreign language. In most cases, they learn English in the classroom or formal situation. Once they are outside the class, their opportunity to use English in their daily life is minimum. Thus, it does not come as a surprise to find that in spite of their having learned English for many years, they have hardly been successful or fluent in the language.

In teaching vocabulary in translation, thus, teachers also have to teach the part of speech, and the correct meaning based on context, so that learners are able to choose the right meaning. As learners cannot memorize words for very long, teaching a translation of a word or sentence in a context not only makes a learning

process more interesting, but it also helps learners to retain their memory of the words for much longer.

A short example of learning vocabulary in context given below helps make the point clear. Learners should be encouraged to learn not an isolated word or sentence, but they should be taught to learn the word as a family.

*The **situation** in our cities with regard to **traffic** is going from bad to worse. Congestion is a daily feature of urban life. The **problem** is now beginning to **affect** our national economies. Unless a new **approach** is found to control traffic, we will never find a **solution** to the **dilemma**.*

From the above passage, the key words are ‘*situation, traffic, problem, affect, approach, solution, dilemma*’. Although a learner cannot know the meanings of all the words in bold, he or she may know any of these words. Besides, it is not difficult for a learner to guess the overall meaning of the passage from the key words. In addition, there are words of secondary importance like ‘bad *to worse, urban life, control traffic’*. All these words can be useful clues to learners. Teaching vocabulary through a lexical field can make the translation task a lot easier for learners.

Collocation

One area which is problematic in translation, but highly useful in teaching translation is collocation. Collocation is a habitual juxtaposition of a particular word with other words. It is a type of syntagmatic relationship between words. There are two kinds of collocation. 1) Grammatical collocation is the type where a verb, adjectives, etc. must be followed by a particular preposition, e.g. *account for, afraid of*. 2) Lexical collocation is a construction where particular nouns, adjectives, verbs

or adverbs form predictable connections with each other, e.g. *tell a story, miss a lesson* (Redman, 2008: p.30-31). Other common collocations are:

tell a joke, make money, make friends, do homework, do business, a soft drink, a strong coffee, a strong accent, heavy traffic, highly unlikely, fully aware, terribly sorry.

In teaching translation, it is advisable that the teacher should give more attention to collocational words. That is, they should teach words in a group or a phrase that normally come together, not teaching isolated words. Example:

A large number of workers had been laid off when the factories where they were working had suffered great losses and had to close down.

The teacher can teach learners by having them underline the collocational words in the sentence, and then translate those underline words. Teaching collocational words rather than individual words as shown can save time and help learners learn faster. If learners know the collocational words, their tasks in translating will prove easier and more natural.

Therefore, this method of teaching not only contributes to students' ability to translate the words correctly, it also makes their translation sound more natural. In addition, using collocation can help them learn more words faster and more efficiently.

It can be said that translation is an interesting approach to help learners get more words provided that there is an effort to make a translation approach more interesting. An advantage a translation method has over a direct method referred to earlier is that it saves time for both teachers and students. While teaching a teacher saves time by quickly translating any given word in a mother tongue. The teacher

who uses a direct method and is not allowed to use a mother tongue has to explain and give a definition of a word, which might consume more time in the process.

However, the teachers are to be fully aware that they must not prescribe a long exercise to their students. A long exercise is at times impractical. The point is that teachers should assign a short, but frequent exercise to their students. In other words, the exercise prescribed is to be practical and manageable.

It is widely accepted that a short, but regular exercise is more beneficial to learners (Mallikamat, 2010, p. 210) The reasons are a long exercise would require a lot of time and a lot of attention on the part of both students and teachers. The activity which requires longer time can easily make learners lose their concentration on and interest in what they are doing. As a result, the learners' performance may not be efficient as expected. As for the teachers, if they give a long exercise, they may require more time to evaluate the students' paper. Importantly, when there are many mistakes made by learners, the students may be unable to realize what points they are supposed to focus on.

On the other hand, a frequent, but short, practice can be more efficient, and make them aware of their mistakes. Thus, teachers have to be tactful and selective in using translation to teach English. With carefully chosen methods, translation can be interesting, not dry and boring as perceived by many.

Conclusion

Translation is still a very important tool in learning and teaching English to Thai learners although there are some who are opposed to the translation approach. The crucial factor is that teachers have to wisely use it as a tool to explain some problematic issues to learners, for example, multiple meanings words, cultural

differences, and certain grammatical rules. Although the aim of using translation is to make learners aware of the differences at lexical and grammatical levels, teachers have to be cautious and realize that they must not explain all grammatical rules. Explaining all grammatical rules and giving all details is a time-consuming process, and it can be intolerably boring to learners. Rather they should select only the ones deemed beneficial and necessary to learners.

In addition to the points made, the teachers have to know how to integrate different aspects of language while teaching to maximize the benefits for learners. He or she has to realize that one theory or dimension is not sufficient. A blend of different theories proves to be most effective in the teaching process. In translation care is to be taken of as regards the decisions when to provide explanation and extra detail, and how far to depart from the original. To use translation as a tool in teaching English, teachers have to be aware of what they plan to teach in order to achieve the goals they have set.

Here, it is worth mentioning that both teachers and learners have to realize that translation cannot be conducted at a purely linguistic level, but must incorporate cultural and contextual factors. Only by wisely using translation will learners have a better opportunity to gain the most benefits in their learning of English. The next thing to be properly considered is that the texts for learners to translate should be suitable according to their ability and learning objectives. The teachers have to arrange the original texts from simple to more difficult levels. By property selecting a proper text suitable for the learners, they are expected to be able translate a given text satisfactorily and successfully.

The method of selecting an appropriate text is suggested by Wimonchalao (2001). She explained that sentences or passages assigned for learners can help

teachers know their potential. With the tasks given, learners are required to translate only the sentences or passages specified by teachers. They cannot avoid by using other words or sentences to replace the words or sentences they are required to translate. It is a good way for them to learn English grammar from actual usages. Woranat also added that learners who were given complex sentences could not leave out or leave them untranslated. They were forced to face the problem and tried their best to solve it.

There is another advantage in using translation to teach a foreign language. Teachers can teach new words in English through a translation method. While teaching, teachers are advised to carefully guide them to keywords which are relevant to one another in a text. This is a critical point as learners are to be taught to see the connections of the keywords with other relevant ones. It is important to keep in mind that words or sentences are not to be translated in isolation; they should be taught in contexts in such a way that learners are more or less able to guess the meanings from the clues provided in the text. It is the way to teach the vocabulary in relation to a lexical field, which can be of great help to learners. The similar recommendation is made by Mallikamat (2010, p. 303): "Teaching a fixed word-by-word meaning does not correspond to the nature of language. One word may have a multiple meaning. One meaning can be used in a variety of contexts. Learners, thus, should be taught to carefully select the meaning based on the context. This method can help learners the meaning they want."

To help leaners acquire more words and more learning experience, a wide range of texts should be used. With various texts used, learners are more engaged and bound to get exposed to a variety of topics and different usages of English.

Teachers should give an exercise on translation with focus on particular grammatical rules in which their learners often make mistakes. The goal in focusing on the points which are often problematic to learners is to enhance their exposure to the point. The teachers have to be prudent. They should not give too much attention to one particular point at the cost of others as doing so can unbalance learners' learning potential. It is to be understood that translation cannot be conducted a purely linguistic level, but must incorporate cultural and contextual factors too. In every translation something must be lost. One cannot keep the sound and the word order and the exact nature of the phrase. One cannot always make the translation accurate, feasible and appropriate. Translation may be perfectly impossible but necessary in the world's affairs and in individual lives.

From the reasons described, one can confidently say that translation still plays a vital role in students' learning of English in the contexts such as in Thailand. It is still highly useful as long as the teacher of translation knows how to plan, choose an appropriate text and cleverly apply it in the learning and teaching process. Once this requirement has been wisely fulfilled, then the question, "Does translation matter?" can be positively answered, "Yes, a lot."

References

Ariyapitipan, S. (2007). *Principles of translating English*. Bangkok: M.I. Pioneer Intertrade. [in Thai]

Bell, R.T. (1993). *Translation and translating: Theory and practice*. London: Longman.

Cambridge Advanced Learner's Dictionary (3rd ed.). (2009). *The example of the words with multiple meanings given below is 'plant'*. Cambridge: Cambridge University Press.

Colina, S. (2015). *Fundamentals of translation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cook, G. (2003). *Applied linguistics.* New York: OUP.

Higbie, J., & Thinsan, S. (2008). *Thai reference grammar: Structure of spoken Thai.* Bangkok: Orchid Press.

Girard, D. (1980). *Linguistics and foreign language teaching*. London: Longman.

Mallikamat, P. (2010). *Translation and English language teaching.* Bankok: Chulalongkorn University. [in Thai]

Pinmanee, S. (2012). *Translation: From wrong to right*. Bangkok: Cula Printing Press. [in Thai]

Prasitratthasin, A., Hoonchamlong, Y., & Savetamalya, S. (1999). *Theory of grammar.* Bangkok: Thaiwatana Panit. [in Thai]

Redman, S. (2008). *English vocabulary in use.* Cambridge: Cambridge University Press.

Wimonchalao, W. (2000). *A translation handbook.* Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]

Author

Assistant Professor Dr. Asana Cherdchoo

Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sisaket Rajabhat University

319 Thaipanta Rd., Mueang District, Sisaket Province 33000

Fax: 045-633608 Tel: 080-4806569

E-mail: cheidchuxasna@gmail.com

หนังกวาง กับ การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตครั้งแรกของสยาม

Deer Leather and Siam's First Loss to Extraterritoriality

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์[1]

Kovit Wongsurawat

[1]รองศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

และ ภาคีสมาชิก สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

Associate Professor Dr., School of Law, Assumption University

& Associate Member, Academy of Moral and Political Science, Office of the Royal Society

Received: May 1, 2022
Revised: July 5, 2022
Accepted: July 21, 2022

บทคัดย่อ

การส่งออกหนังกวางไปญี่ปุ่นเป็นธุรกิจของสยามที่เฟื่องฟูอย่างยิ่งในช่วงคริสตศตวรรษที่ 17 เมื่อญี่ปุ่นดำเนินนโยบายอยู่โดดเดี่ยวราว ค.ศ. 1633 บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาได้ก้าวเข้ามาเป็นตัวกลางในการค้าขายดังกล่าว และประสบความสำเร็จในการผูกขาดการส่งออกหนังกวางของสยามไปญี่ปุ่น สร้างรายได้ให้บริษัทเป็นกอบเป็นกำ อย่างไรก็ดี ความขัดแย้งจากการช่วงชิงผลประโยชน์ในการผูกขาดการส่งออกหนังกวางได้นำไปสู่กรณีพิพาทระหว่างราชสำนักสยามและบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาเมื่อ ค.ศ. 1663 การเจรจาเพื่อยุติความขัดแย้งนี้ได้นำไปสู่ข้อตกลงอันมีผลให้สยามต้องสูญเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้กับตะวันตกเป็นครั้งแรก ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

คำสำคัญ: หนังกวาง, สิทธิสภาพนอกอาณาเขต, สยาม

Abstract

Deer leather was a major export of Siam during the 17th century. When Japan, the major importer of Siamese deer leather, implemented its foreign isolation policy in 1633 the Dutch East India Company stepped in to perform the middleman role for this lucrative trade. Rivalry to control the deer leather trade monopoly led to conflict between the Siamese palace and the Dutch East India Company. Negotiations to settle this conflict in 1663 resulted in Siam ceding extraterritorial rights to a Western power for the first time, during King Narai's reign.

Keywords: deer leather, extraterritoriality, Siam

บทนำ

สิทธิสภาพนอกอาณาเขต (Extraterritoriality) คือ สิทธิพิเศษทางกฎหมาย ซึ่งประเทศหนึ่งสามารถบังคับใช้กฎหมายของประเทศตนต่อบุคคลในดินแดนของประเทศอื่นได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการที่ประเทศหนึ่งต้องยอมรับเขตอำนาจศาลของอีกประเทศหนึ่งว่าอยู่เหนือเขตอำนาจศาลของประเทศตนเอง เสมือนเป็นการเสียเอกราชทางการศาลนั่นเอง ทั้งนี้เมื่อกล่าวถึง “การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของสยาม” โดยทั่วไปเรามักจะนึกไปถึงการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเบาว์ริ่งที่สยามทำกับอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2398 และได้มีการลงนามกันเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2399 ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยในครั้งนั้นอังกฤษได้แต่งตั้งให้เซอร์จอห์น เบาว์ริ่ง ข้าหลวงอังกฤษประจำเกาะฮ่องกงเดินทางเข้ามาทำสนธิสัญญาฉบับใหม่แทนที่สนธิสัญญาฉบับก่อน อันได้แก่ สนธิสัญญาเบอร์นีย์ ที่สยามทำกับอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2369 ครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีนายเฮนรี่ เบอร์นีย์ พ่อค้า-นักเดินทาง และนักการทูตของบริษัทบริติชอีสอินเดีย เป็นผู้แทนของรัฐบาลอังกฤษ

เป้าหมายของการทำสนธิสัญญากับสยามของชาติตะวันตกในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั้น มีจุดเน้นในเรื่องของการค้าเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการให้สยามเปิดการค้าเสรีให้แก่ชาติตะวันตก เป้าหมายสำคัญคือการขจัดอิทธิพลของ "พระคลังสินค้า" ออกไปจากระบบการค้าระหว่างประเทศ ดังที่ เขมภัทร ทฤษฎีคุณ อธิบายว่า "การค้าขายกับพระคลังสินค้าสร้างความยากลำบากให้กับประเทศยุโรปตะวันตก เนื่องจากพระคลังสินค้าคอยเอาเปรียบและโก่งราคาสินค้า อีกทั้งยังเก็บภาษีซ้ำซ้อน ทำให้ราคาสินค้าที่ต้องซื้อจากสยามมีราคาแพง ในขณะเดียวกัน บริบทของการค้าในเวลานั้น ต่างถูกควบคุมด้วยพระคลังสินค้า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของราคา เนื่องจากในเวลานั้นพระคลังสินค้าได้ทำการผูกขาดการค้าระหว่างประเทศเอาไว้กับพระคลังสินค้า และพ่อค้ายุโรปตะวันตกไม่สามารถเลือกที่จะทำการค้าโดยไม่ผ่านพระคลังสินค้าได้" (Trisadikoon, 2021) สนธิสัญญาเบาว์ริ่งก็เช่นเดียวกันที่มีวัตถุประสงค์สำคัญในเรื่องการค้าแต่มีผลพวงในเรื่องการที่สยามต้องยอมรับในเขตอำนาจศาลของอังกฤษเหนือแผ่นดินสยามไปด้วย โดยปรากฏในสัญญาข้อที่ 3 ดังนี้ (Treaty of Friendship and Commerce between Great Britain and Siam, 1855)

"ข้อ ๓ ว่า คนซึ่งอยู่ในใต้บังคับไทจะไปเปนลูกจ้างอยู่กับคนในใต้บังคับอังกฤษก็ดี คนอยู่ในใต้บังคับไทที่มิได้เป็นลูกจ้างก็ดี ทำผิดกฎหมายเมืองไทยจะหนีไปอาไศรยอยู่กับคนอยู่ในใต้บังคับอังกฤษซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนในใต้บังคับอังกฤษจริงกงซุนจะจับตัวส่งให้กับเจ้าพนักงานฝ่ายไท ถ้าคนอยู่ในใต้บังคับอังกฤษที่จะเข้ามาตั้งบ้านตั้งเรือน แลเข้ามาอาไศรยค้าขายอยู่ในกรุงเทพมหานครทำผิดหนีไปอยู่กับคนในใต้บังคับไทยมีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่ในใต้บังคับไทจริง กงซุนจะขอเอาตัว เจ้าพนักงานฝ่ายไทจะจับตัวส่งให้ ถ้าพวกจีนคนไรว่าเปนคนอยู่ในใต้บังคับอังกฤษไม่มีสำคัญสิ่งไรเปนพยานว่า เปน คนอยู่ในใต้บังคับอังกฤษกงซุนไม่รับเอาเปนธุระ"

อย่างไรก็ตาม นี่ไม่ใช่การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตครั้งแรกของสยาม หากแต่การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของสยามครั้งแรกของสยามนั้น จะต้องย้อน

เวลากลับไปไกลกว่านั้น คือ ย้อนกลับไปในแผ่นสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ทั้งยังมิใช่การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่รัฐต่างประเทศโดยตรง แต่เป็นการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่บรรษัทข้ามชาติของฮอลันดาอีกด้วย การจะกล่าวถึงประเด็นนี้ จำเป็นต้องทราบถึงสภาพการค้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และความสัมพันธ์ทางด้านการค้าระหว่างสยามและฮอลันดาอันจะเป็นปฐมเหตุให้เกิดการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของสยามเป็นครั้งแรกต่อไป

การค้าระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการกำเนิดของ V.O.C.

ความต้องการเครื่องเทศของชาวยุโรปเป็นตัวการสำคัญที่พลักดันให้ชาวยุโรปจำนวนมากเดินทางมายังทวีปเอเชีย และดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากหากไม่นับเรื่องแร่ทองคำและแร่เงินแล้วดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้เป็นแหล่งเครื่องเทศที่สำคัญ ได้แก่ พริกไทย กานพลู และลูกจันทร์เทศ ซึ่งของเหล่านี้สามารถทำกำไรอย่างมหาศาลให้แก่พ่อค้าชาวยุโรป (Anthony Reid, 2004) สำหรับการค้าต่างประเทศในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต้องนับว่าโปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่มีอำนาจอิทธิพลเหนือเส้นทางการค้าในดินแดนนี้ เนื่องมาจากความเป็นชาติผู้นำในด้านการเดินเรือ ทำให้โปรตุเกสคิดค้นหาเส้นทางการเดินเรือเส้นทางใหม่ เพื่อทดแทนเส้นทางการค้าระหว่างยุโรปกับตะวันออกกลางซึ่งแต่เดิมชาวยุโรปจะค้าขายเครื่องเทศผ่านพ่อค้าชาวอาหรับ ทว่าเมื่อเกิดสงครามครูเสดขึ้นทำให้การค้าระหว่างยุโรปกับอาหรับต้องหยุดชะงักลงไปด้วย ดังนั้น ฝ่ายยุโรปจึงเกิดความคิดที่จะดำเนินการค้าโดยตรงกับอินเดียและจีนเอง ซึ่งก็จำเป็นที่ต้องหาเส้นทางเดินเรือใหม่ นั่นก็คือ เส้นทางอ้อมแหลมกู๊ดโฮปในทวีปอัฟริกา ที่สามารถเดินทางได้สำเร็จโดยบาโธโลมิว ดิแอซ (Bartholemew Diaz) นักเดินเรือชาวโปรตุเกส ใน ค.ศ. 1488 ภายหลังจากนี้ เส้นทางเดินเรือต่อมายังอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เปิดออกสำหรับชาวยุโรป ซึ่งก็ได้เดินเรือตามโปรตุเกสเข้ามายังดินแดนแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นสเปน อังกฤษ หรือ ฮอลันดา

การเข้ามาของนักเดินเรือและพ่อค้าชาวตะวันตกนี้ส่งผลกระทบต่อบทบาททางการค้าของเมืองและอาณาจักรต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แอนโทนี รีด ระบุว่า เมืองที่เป็นศูนย์กลางการค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน "ยุคการค้า ค.ศ. 1400-1650" แต่เดิม เช่น "หงสาวดี อยุธยา พนมเปญ ฮอยอัน (ไฟโฟ) มะละกา ปัตตานี บรูไน ปาไซ อาเจะห์ บันเต็น จาปารา เกรซิก และมากัสซาร์ ได้สูญเสียบทบาทที่สำคัญในการค้าทางไกลแก่หัวหาดที่ชาวยุโรปยึดได้ เช่น มะละกาของโปรตุเกส (ตั้งแต่ ค.ศ. 1511) มะนิลาของสเปน (ค.ศ. 1571) และโดยเฉพาะปัตตาเวียของฮอลันดา (ค.ศ. 1619)" (Anthony Reid, 2004) กล่าวเฉพาะพวกฮอลันดานั้น ภายหลังจากที่ได้เริ่มบุกเบิกการค้าเครื่องเทศใน ค.ศ. 1597 โดยประสบความสำเร็จในการนำเอาเครื่องเทศจากเมืองบันเต็น (เมืองในหมู่เกาะชวาของประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบัน) แล้ว ก็เห็นเป็นโอกาสอันดีในการบุกตลาดการค้าเครื่องเทศให้มากขึ้น ดังนั้น ในปีต่อมา ค.ศ. 1598 พ่อค้าชาวฮอลันดาจึงได้เดินเรือไปยังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง ด้วยจำนวนเรือที่มากถึง 22 ลำ และประสบความสำเร็จในการขนสินค้ากลับมา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทางด้านการค้าจะประสบผลสำเร็จ แต่การเดินทางครั้งดังกล่าวกลับเกิดความขัดแย้งกันเองในหมู่พ่อค้าชาวฮอลันดาที่เดินเรือไปด้วยกัน โดยมีการรายงานเหตุการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวไปยังรัฐบาลของฮอลแลนด์

จากเรื่องดังกล่าวรัฐบาลของฮอลแลนด์เห็นว่าต่อไปหากบรรดาพ่อค้าชาวฮอลันดายังคงมีการแข่งขันทางการค้ากันเองระหว่างพ่อค้าชาวฮอลันดาด้วยกัน จะเป็นผลเสียต่อธุรกิจของชาวฮอลันดาในที่สุด ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขและป้องกันปัญหาทำนองนี้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รัฐบาลฮอลันดาจึงได้คิดออกแบบองค์กรสำหรับทำการค้าขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เป็นองค์กรที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อความมุ่งหมายในการดำเนินงานด้านการค้า (ป้องกันปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งและขัดผลประโยชน์ของพ่อค้าชาวฮอลันดาด้วยกันเอง) และต้องมีศักยภาพในการรบด้วยเพื่อที่จะสามารถต่อสู้กับกองกำลังของไอบีเรียในน่านน้ำเอเชียได้

ใน ค.ศ.1602 ชาวฮอลันดาผู้มีผลประโยชน์ต่างๆ ได้รวมตัวกันเป็นบริษัท เวเรนิกด์ โอสต์-อินดิช์ (Verenigde Oost-Indische) เรียกย่อๆ ว่า วีโอซี (V.O.C) ที่มีสิทธิพิเศษในการค้าทางตะวันออกของแหลมกู๊ดโฮป อัมสเตอร์ดัมได้กลายเป็นตลาดเงินที่มีประสิทธิภาพที่สุด คิดดอกเบี้ยต่ำที่สุดในโลก บริษัท V.O.C เปิดตัวในฐานะสถาบันบริษัทที่ก้าวหน้าที่สุดของสมัยนั้น ด้วยเงินทุน 6.5 ล้านกิลเดอร์ ซึ่งเป็นเงินจำนวนมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน แตกต่างจากบริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งใน ค.ศ. 1600 ด้วยเงินทุนเพียงหนึ่งในสิบเท่านั้น และพวกเดนมาร์กตั้งบริษัทใน ค.ศ. 1616 ด้วยทุนหนึ่งในสิบสี่บริษัท V.O.C ได้พิสูจน์ว่าสามารถส่งเรือปีละสิบกว่าลำในช่วงสามปีแรก และไม่บ่อยนักที่จะต่ำกว่าหกลำ และคน 4,000 คน ในแต่ละปีตลอดทั้งศตวรรษ แตกต่างอย่างชัดเจนจากพวกโปรตุเกสและคู่แข่งอื่นๆ ทั้งหมด ในทศวรรษที่สองของศตวรรษ บริษัท V.O.C มีเรือโดยเฉลี่ย 117 ลำไว้ใช้ ในทศวรรษที่สาม มี 148 ลำ และในทศวรรษ 1660 ยอดสูงสุด 257 ลำ (Anthony Reid, 2004)

อาจกล่าวได้ว่าบริษัท V.O.C นี้ เป็นบรรษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations: MNCs) แห่งแรกๆ ของโลก เนื่องจากมีลักษณะที่เป็นบริษัทธุรกิจเอกชนของประเทศที่มีการดำเนินกิจการและสาขาครอบคลุมไปในหลายประเทศ โดยมีอำนาจการบริหารสั่งการและกำหนดนโยบายมาจากประเทศแม่ ทั้งนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า แม้ V.O.C จะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มนักธุรกิจเอกชนแต่ก็ได้รับการผลักดันและหนุนหลังโดยรัฐบาลฮอลันดา ดังนั้น ผลประโยชน์ของบริษัท VOC นี้จึงเกี่ยวพันกันกับผลประโยชน์ของฮอลันดาไปด้วย

โปรตุเกสเริ่มเสื่อมอิทธิพลในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่โปรตุเกสมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางการค้า ตักตวงผลประโยชน์จากชาวพื้นเมือง และพยายามเผยแพร่ศาสนาด้วยวิธีการที่รุนแรง อาทิ บังคับให้ชนพื้นเมืองเปลี่ยนศาสนา ทำลายศาสนสถานของศาสนาอื่นที่คนพื้นเมืองนับถือ ทำให้ชนพื้นเมืองมีความคิดต่อต้านโปรตุเกสมาก ประกอบกับการที่โปรตุเกสไม่คิดตั้งอาณา

นิคมในดินแดนตะวันออก ทำให้สถานีการค้าสำคัญเช่นที่มะละกาถูกโจมตีบ่อยครั้งจากชาวพื้นเมือง และต่อมาก็ผสมด้วยชาติตะวันตกอื่น เช่น ฮอลันดา ที่ส่งกำลังเข้ามายึดครองดินแดนมะละกาของโปรตุเกส และชาติตะวันตกที่ขึ้นมามีบทบาทในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้มากขึ้นแทนโปรตุเกสก็คือ ฮอลันดา Siwaporn Chaiprasitthikul (1982) มีความเห็นว่า "สำหรับฮอลันดาแล้วมีความเห็นว่าทุกๆ ตารางนิ้วของดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น จะทำให้ฮอลันดาสามารถสร้างอำนาจต่อรองขึ้นในยุโรป ทำให้ฮอลันดามีชัยชนะเหนือสเปนทั้งทางการค้าและการเมือง สร้างประเทศของตนให้เป็นเอกราชและเป็นปึกแผ่นในยุโรป ฮอลันดาจึงพยายามเข้าควบคุมหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และดินแดนเก่าที่โปรตุเกสเคยมีอิทธิพล"

ฮอลันดากับสยาม

ฮอลันดาเริ่มเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับสยามในแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวโดยสรุปเอาไว้ว่า "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเนเธอร์แลนด์หรือที่เรารู้จักกันในภาษาไทยแต่ก่อนว่า ประเทศวิลันดาหรือประเทศฮอลันดานั้น ได้เริ่มขึ้นในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คือได้เริ่มมีการติดต่อกันระหว่างฮอลันดากับไทย ทั้งนี้โดยที่พวกพ่อค้าชาวฮอลันดาได้เดินทางเข้ามาถึงประเทศไทย แล้วก็ได้ตั้งศูนย์การค้าของฮอลันดาขึ้น วัตถุประสงค์ของพ่อค้าชาวฮอลันดาในขณะนั้นก็เพื่อจะติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆ ในเอเชียและโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีน ซึ่งในสมัยนั้นเรียกได้ว่าเป็นประเทศที่ติดต่อยากเพราะเป็นเมืองปิด และในการที่จะติดต่อค้าขายกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีนนั้น ทางฝ่ายฮอลันดาจะต้องมีที่ขนถ่ายสินค้าในระหว่างทาง คือสินค้าจากยุโรปมา ก็จะต้องมาขนลงเรือสำเภาของจีน เพื่อจะไปยังประเทศจีนหรือประเทศญี่ปุ่น ตลอดจนสินค้าของจีนและญี่ปุ่นที่จะไปยังยุโรปก็ต้องมาขนถ่ายลงเรือกัน ณ ที่ใดที่หนึ่ง พ่อค้าชาวฮอลันดาได้มาเห็นประเทศไทยเป็นประเทศที่เหมาะ ก็เริ่มตั้ง

ศูนย์การค้าเพื่อขนถ่ายสินค้าขึ้นที่ปัตตานีก่อน เนื่องจากปัตตานีขึ้นกับไทย พ่อค้าชาวฮอลันดาก็ต้องมีการติดต่อเข้ามายังพระมหานครศรีอยุธยา ในสมัยรัชกาลพระนเรศวรมหาราช และในที่สุดก็ได้ตั้งศูนย์การค้าขึ้นที่กรุงศรีอยุธยานั้นเองในรัชกาลนั้น ในสมัยนั้น คนไทยก็อาจจะยังสงสัยในกิจการต่างๆ ของชาวฮอลันดา ตลอดจนสงสัยว่าคนฮอลันดานั้นจะเป็นบ้านใหญ่เมืองโตสมกับที่จะทำทางพระราชไมตรีด้วยหรือไม่ เพราะข่าวเล่าลือกันในเอเชียสมัยนั้นก็ถือว่าชาวฮอลันดานั้น ความจริงเป็นโจรสลัดเดินทางมาเที่ยวปล้นสะดมทรัพย์สินโดยใช้เรือ ประเทศฮอลันดาจะเป็นอย่างไรก็ไม่มีใครเคยเห็น จะเป็นประเทศที่มีพระราชาธิบดีปกครองหรืออย่างไร ก็ไม่มีใครทราบ และด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นเรื่องที่ชาวฮอลันดาที่จะเข้ามาตั้งค้าขายในประเทศไทย และต้องการที่จะให้รัฐบาลรับรองฐานะของตนจะต้องขวนขวายหาทางผูกสัมพันธไมตรีให้ดียิ่งขึ้น ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระเอกาทศรถ คือประมาณพุทธศักราช 2150 ก็มีชาวฮอลันดาคนหนึ่งซึ่งเป็นพ่อค้าที่ใหญ่โตอยู่ เดินทางกลับไปยังกรุงเฮก ซึ่งเป็นเมืองหลวงของฮอลันดา ในครั้งนั้นสมเด็จพระเอกาทศรถจึงได้ส่งเอกอัครราชทูตพร้อมด้วยทูตานุทูต เป็นจำนวนถึง 20 คน ไปในเรือลำเดียวกันนั้นด้วย การเดินทางของทูตครั้งนั้นก็ไปในแบบอย่างเต็มยศทีเดียว คือมีพระราชสาส์น ตลอดจนเครื่องราชบรรณาการต่างๆ ที่มีค่า ถูกต้องตามแบบแผนประเพณีของการเจริญพระราชไมตรีสมัยกรุงศรีอยุธยาทุกอย่าง และในระหว่างการเดินพระราชสาส์นของสมเด็จพระเอกาทศรถ ซึ่งในสมัยโบราณเราถือว่าสำคัญกว่าคณะทูตหรือสิ่งใดทั้งนั้น คือคณะทูตเมื่อเชิญพระราชสาส์นไปแล้วก็จะต้องถือว่าพระราชสาส์นเหมือนกับเป็นองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะฉะนั้นทั้งพระราชสาส์นและคณะทูตก็ได้รับเกียรติยศยกย่องจากทางฝ่ายฮอลันดาไปตลอดทาง ได้เดินทางจากกรุงศรีอยุธยาเพื่อไปลงเรือใหญ่ เดินทางต่อไปในยุโรป ในพุทธศักราช 2150 ไปถ่ายเรือที่เมืองบันตัม ในเกาะชวา ซึ่งในสมัยนั้นได้มีศูนย์การค้าของพวกฮอลันดาอยู่ที่นั่นใหญ่โตมาก และได้เดินทางต่อไปจนถึงกรุงเฮก การเดินทางครั้งนั้นกินเวลาประมาณ 9 เดือนจึงได้ถึง” (Natchamnong, 2017)

การติดต่อในด้านการค้าระหว่างสยามกับฮอลันดามีความเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ

กระทั่ง สยามกับฮอลันดาก็ได้ทำหนังสือสัญญากันเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ. 1617 (Waithayakon, 2021) โดยเป็นสัญญาการซื้อขายหนังสัตว์ระหว่างกัน

ความรุ่งเรืองของฮอลันดาในแผ่นดินกรุงศรีอยุธยานั้น นับเนื่องตั้งแต่แรกเริ่มเข้ามากระทั่งถึงรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พิจารณาได้จากบันทึกของ Nicolas Gervaise นักเดินทางชาวฝรั่งเศสที่ติดตามคณะเผยแผ่ศาสนาเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาระหว่าง ค.ศ. 1681-1686 ซึ่งระบุว่า “สำหรับชาวฮอลันดานั้น เป็นที่แน่ว่าได้ดำเนินการค้ารุ่มรวยและกว้างขวางมาแล้วตั้ง 40 กว่าปี และเป็นการค้าที่ใหญ่โตกว่าของชนทุกชาติ แม้จะอ้างว่าปัจจุบันนี้ยังไม่ใหญ่โตเท่าแต่ก่อนก็ตาม อาคารที่พวกเขาสร้างขึ้นริมฝั่งแม่น้ำในบริเวณใกล้นครหลวงนั้น นับว่างามและโอ่อ่าที่สุดในราชอาณาจักร พวกเขามีความประสงค์จะก่อกำแพงอิฐล้อมรอบเพื่อความปลอดภัย แต่ในหลวงรับสั่งว่าอภิสิทธิ์เช่นนั้น พระองค์จะโปรดพระราชทานให้ทำได้ก็แต่พระสงฆ์และเจ้านายชั้นผู้ใหญ่แห่งราชสำนักเท่านั้น พวกเขาจึงจำต้องพอใจเพียงล้อมรั้วให้แน่นหนาเข้าไว้ พวกเขายังมีอาคารอีกหลังหนึ่งที่ใกล้อันเป็นทำเลที่เหมาะสำหรับการจอดเทียบเรือมาก แต่ก็ไม่แน่ว่าจะอยู่ไปได้นานสักเท่าไร เพราะตั้งอยู่ใกล้ชายป่านัก ด้วยปรากฏว่ามีเสือร้ายมาเยือนอยู่บ่อยๆ วันหนึ่งกะลาสีหลายคนดื่มเหล้าแล้วนอนหลับไป เสือเลยมาลากเอาตัวไปกินเสีย เขาอนุญาตให้เรือเข้าจอดเทียบท่าเพียงปีละสองครั้งเท่านั้น ในเดือนพฤษภาคมสำหรับการค้ากับญี่ปุ่น และในเดือนตุลาคมสำหรับเรือค้าของพวกเขาเอง ซึ่งกระทำกับประเทศสยาม” (Gervaise, 2007)

หนังกวาง จุดเชื่อมต่อความสัมพันธ์สยาม ญี่ปุ่น และฮอลันดา

ช่วงเวลาที่ชาวฮอลันดาเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้น เป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับการที่ชาวญี่ปุ่นก็เข้ามายังกรุงศรีอยุธยาด้วยเช่นเดียวกัน โดยปรากฏหลักฐาน เช่น เมื่อ ค.ศ. 1593 เมื่อสมเด็จพระนเรศวรทำยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชา มีทหารญี่ปุ่น 500 คน อยู่ในกองทัพของพระนเรศวรด้วย (Waithayakon, 2021) ซึ่งชาวญี่ปุ่นนี้บางส่วนได้เข้ามาประกอบกิจการค้าหนังสัตว์

อันเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความชำนาญในกระบวนการฟอกหนังสัตว์และจัดเตรียมเพื่อการส่งออก เนื่องจากหนังสัตว์นั้นหากไม่จัดการให้ถูกต้องแล้วก็จะเน่าเสียได้ระหว่างการขนส่ง บรรดาหนังสัตว์ที่ญี่ปุ่นต้องการซื้อจากกรุงศรีอยุธยา ไม่ว่าจะเป็นหนังกวาง หนังแพะ หนังปลาฉลาม หนังปลากระเบน หนังวัวและหนังควายนั้น "หนังกวาง" เป็นสินค้าที่ญี่ปุ่นมีความต้องการมากที่สุดในระดับที่เรียกว่า มีสินค้าเท่าไรก็รับซื้อทั้งหมด โดยแต่แรกนั้นกรุงศรีอยุธยาทำการค้าสำเภาโดยตรงกับญี่ปุ่นผ่านองค์กร "พระคลังสินค้า" ทั้งการที่ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาส่งสำเภาการค้าไปยังญี่ปุ่นและพ่อค้าญี่ปุ่นแต่งสำเภามารับสินค้าที่กรุงศรีอยุธยา

นับแต่รัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ระบบการค้าภายใต้พระคลังสินค้าถูกบริหารจัดการให้มีบทบาทอย่างเข้มข้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการค้าให้ตกแก่ราชสำนักให้มากที่สุด ไม่ว่าจะด้วยการกำหนดรายการผูกขาดสินค้า ผูกขาดสินค้าอย่างเข้มงวด ห้ามการซื้อขายด้วยเงินเชื่อ และวิธีการอื่นๆ การควบคุมทางการค้าของราชสำนักนี้นอกจากจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ด้านความมั่งคั่งของท้องพระคลังหลวงแล้วยังเป็นไปเพื่อป้องกันการเติบโตของกลุ่มขุนนางหรือกลุ่มอำนาจอื่นใดที่อาจจะสั่งสมความมั่งคั่งและก้าวขึ้นมาท้าทายอำนาจของพระมหากษัตริย์อีกด้วย ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ระบุว่า "พระเจ้าปราสาททองได้เพิ่มกิจกรรมการค้าขายของพระคลังมากยิ่งขึ้น ใช้ทุนของหลวงในการค้าทั้งโพ้นทะเล เช่น ฝั่งโจฬมณฑลและประเทศใกล้เคียง เช่น พะโค อังวะ เชียงใหม่ ล้านช้าง ฯลฯ ทั้งการค้าภายในราชอาราจักรเอง พระคลังหลวงก็หาได้ทอดทิ้งไม่ เข้ามาค้าขายหากำไรอยู่ด้วยเช่นกัน การขยายการค้าของหลวงย่อมมีผลกระทบต่อขุนนางเป็นสำคัญ เพราะคนเหล่านี้มีทุนและได้หากำไรงอกเงยจากการค้าทางตรงหรือทางอ้อมอยู่แล้ว แม้การค้าของขุนนางจะมิได้ยุติลงโดยสิ้นเชิง แต่ผลกำไรก็ต้องถูกเบียดเบียนไปไม่น้อยเพราะการค้าของหลวงทั้งหมดนั้น" (Eoseewong, 2014)

อย่างไรก็ตาม การค้าขายหนังสัตว์โดยตรงกับญี่ปุ่นนี้ดำรงอยู่ได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งก็ต้องมีอันเปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจาก ราว ค.ศ. 1633 ในรัชกาลพระเจ้าปราสาททอง ญี่ปุ่นเริ่มดำเนินนโยบายที่จะอยู่โดดเดี่ยว ไม่สมัครทำการค้าขายกับ

ต่างประเทศ แต่ก็ได้ยอมให้ฮอลันดาและจีนทำการค้าได้ที่เกาะเดจิมะใกล้นางาซากิ ฉะนั้น การค้าขายระหว่างสยามกับญี่ปุ่นเท่าที่มีต่อไป ก็ต้องผ่านมือพ่อค้าชาวฮอลันดาและชาวจีนเท่านั้น (Waithayakon, 2021) สำหรับการค้าหนังสัตว์นั้นผู้ที่เข้ามารับบทบาทพ่อค้าคนกลางให้แก่กรุงศรีอยุธยาที่สำคัญก็คือกลุ่มพ่อค้าชาวฮอลันดา อันเป็นกลุ่มที่ได้รับสัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์จากสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ทว่าแทนที่เมื่อเปลี่ยนแปลงการค้ากับญี่ปุ่นจากการค้าโดยตรงมาเป็นการค้าผ่านพ่อค้าคนกลางแล้วจะทำให้ปริมาณการค้าหนังสัตว์ลดลง แต่เรื่องนี้กลับทำให้ปริมาณความต้องการหนังสัตว์เพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจาก เมื่อมีพ่อค้าหลายรายที่ต่างคนก็ต่างต้องการสินค้าหนังสัตว์นี้ คำสั่งซื้อจึงเพิ่มขึ้นมาจากหลายทิศทางทำให้ต้องเพิ่มกำลังคนที่เข้าไปยังแหล่งสินค้าเพื่อจัดหา รวบรวม และจัดส่งสินค้าไปยังสถานีการค้าตามเมืองท่าต่างๆ ของกรุงศรีอยุธยา

Nibhutsukit (2007) อธิบายถึงความสำคัญของ “หนังกวาง” ในระบบการค้าระหว่างสยามกับญี่ปุ่นเอาไว้มีความโดยสังเขปกล่าวคือ (Nibhatsukit, 2007) หนังกวางนับเป็นสินค้าขายดีอันดับต้นๆ ที่กรุงศรีอยุธยาส่งไปยังญี่ปุ่น เพราะญี่ปุ่นต้องการใช้หนังกวางเป็นวัตถุดิบในการทำเครื่องหนัง เสื้อหนัง ถุงมือ ซองปืน หนังกวางอ่อนก็ใช้สำหรับเช็ดเลนส์ นอกจากนี้ ยังใช้เป็นส่วนประกอบของเสื้อเกราะ ถุงเท้าที่เรียกว่า Tabi ทั้งยังใช้คลุมกล่องและหีบอีกด้วย ทั้งนี้ แหล่งวัตถุดิบหนังกวางนี้มาจากดินแดนตอนในของกรุงศรีอยุธยา เช่น บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พิษณุโลก กำแพงเพชร สวรรคโลก สุโขทัย สงขลา เชียงใหม่ นครราชสีมา ตาก เพชรบูรณ์ กัมพูชา นครศรีธรรมราช ปัตตานี ล้านช้าง และล้านนา อย่างไรก็ดี การหาหนังกวางนั้น ผู้ประกอบการนอกจากจะต้องต้องมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ซึ่งกวางอาศัย อันตรายจากสัตว์กินเนื้อที่จ้องกินกวางแล้ว ยังต้องเข้าใจเรื่องน้ำมาก น้ำน้อย ในแต่ละปีอีกด้วย เนื่องจากหากปีใดที่น้ำมากเกินไป น้ำในแม่น้ำจะขึ้นสูง กวางอาจจมน้ำตาย และหากกวางเดินข้ามแม่น้ำก็อาจจะถูกจระเข้และเสือกัดกิน ทั้งผู้ที่ไปซุ่มจับกวางก็อาจจะเป็นอันตรายไปด้วยก็ได้ ปัญหาเรื่องน้ำมากนี้ มีตัวอย่างในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1640 ที่เมือง

พิษณุโลกและกำแพงเพชร เกิดปัญหาน้ำมากเกินไปทำให้กวางล้มตายลงเป็นอันมาก แต่กว่าน้ำจะลดชาวบ้านก็ไม่สามารถเข้าไปถลกหนังกวางที่ตายไปแล้วได้เพราะเน่าเปื่อยส่งกลิ่นเหม็นไปหมดแล้ว สิ่งเหล่านี้ทำให้การหาหนังกวางไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ที่คนทั่วไปจะทำได้ ดังนั้น ผู้รวบรวมหนังสัตว์จะต้องมีเครือข่ายหลายๆ แห่ง เผื่อว่าที่ใดเกิดปัญหาจะได้ติดต่อกับเครือข่ายอื่นได้ทันเวลาส่งสินค้า ดังนั้น บริษัท V.O.C. ซึ่งเป็นผู้รวบรวมหนังกวางส่งขายตามสัมปทานผูกขาดจึงมีนายหน้าหาหนังกวางให้หลายกลุ่ม เช่นในบันทึกของชาวต่างชาติกล่าวถึงชาวญี่ปุ่น 2 คน คือ นายโกซาเอมอน และนายกุมเบ ทำหน้าที่เป็นนายหน้าหาหนังกวางให้บริษัท V.O.C. ในกรุงศรีอยุธยา แต่กลับโกงเงินมัดจำที่พ่อค้าของบริษัทจ่ายให้ล่วงหน้าเป็นค่าหนังสัตว์ เอาไปทำทุนซื้อหนังสัตว์มาเป็นของตนเองแล้วเอาไปขายให้กับนายเรือชาวจีน นอกจากนายหน้าค้าหนังสัตว์ชาวญี่ปุ่นแล้วยังมีชาวจีนและชาวมอญอีกจำนวนหนึ่งที่เป็นนายหน้าและผู้รวบรวมหนังสัตว์ให้พ่อค้าฮอลันดาเช่นเดียวกัน

สภาพทางการค้าของกรุงศรีอยุธยากับญี่ปุ่นผ่านคนกลางคือฮอลันดาเป็นเช่นไรนั้น พิจารณาได้จากรายการสินค้าของบริษัท V.O.C. ในสำนักงานที่กรุงศรีอยุธยาส่งไปญี่ปุ่นในแต่ละปีโดยเฉลี่ยช่วง ค.ศ. 1633 - 1694 ดังตารางที่ 1 (Smith, 1977)

จากข้อมูลรายการสินค้าที่บริษัท V.O.C. ส่งออกจากกรุงศรีอยุธยาไปยังญี่ปุ่นนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสินค้าหลักคือ “หนังกวาง” ที่มียอดการส่งออกสูงมากกว่าสินค้าอื่นๆ นับเป็นจำนวนมากกว่าหนึ่งล้านผืนและเกือบจะถึงสองล้านผืนในบางช่วงเวลาเสียด้วยซ้ำ สิ่งนี้เป็นผลจากความต้องการหนังกวางของญี่ปุ่นชนิดที่รับซื้อไม่อั้นนั่นเอง

ตาราง 1

รายการสินค้าของบริษัท V.O.C. ในสำนักงานที่กรุงศรีอยุธยาส่งไปญี่ปุ่น ช่วง ค.ศ. 1633 - 1694

รายการสินค้า	ปริมาณการส่งออกต่อปี ระหว่าง ค.ศ. 1633 - 1663	ปริมาณการส่งออกต่อปี ระหว่าง ค.ศ. 1664 - 1694
หนังกวาง	1,970,124 ผืน	1,453,000 ผืน
ไม้ฝาง	78,343 หาบ	17,839 หาบ
หนังปลากระเบน	464,126 ผืน	500 ผืน
ครั่ง	3,163 หาบ	181 หาบ
หนังวัวและหนังควาย	116,005 ผืน	116,000 ผืน
ไม้กฤษณา	8,353 แคทที	0 แคทที
ดีบุก	307 หาบ	0 หาบ
งาช้าง	309 หาบ	100 หาบ
ขี้ผึ้ง	207 หาบ	79 หาบ
เขาวัว เขาควาย	79,700 เขา	808 เขา
อื่นๆ	เล็กน้อย	0

หนังกวางที่ส่งออกมีทั้งหนังกวางทั่วไป หนังกวางคุณภาพดี และหนังกวางคุณภาพปานกลาง บริษัท V.O.C. มีวิธีการจำแนกชนิดของหนังกวางให้ละเอียดยิ่งขึ้นไปกว่าการจำแนกจากคุณภาพของหนัง ซึ่งอาจจะจำแนกจากชนิดของกวางซึ่งมีขนาดไม่เท่ากัน ราคาหนังกวางซื้อที่กรุงศรีอยุธยา ผืนใหญ่ 100 ผืน ต่อ 5-6 ชั่ง หรือ 7-8 ชั่ง เมื่อเป็นที่ต้องการมาก ส่วนหนังกวาง 3 ชนิดคละกันคือ 100 ผืน ต่อ 3-4 ชั่ง หรือ

5 - 6 ชั่ง เมื่อเป็นที่ต้องการมาก เมื่อ ค.ศ.1613 เพียงปีเดียว เรือญี่ปุ่นส่งออกหนังกวางไปถึง 120,000 ผืน คิดเป็นเงินขั้นต่ำได้ถึง 4,800 ชั่ง (คิดจากหนังกวาง 3 ชนิดคละกันในราคา 100 ผืน ต่อ 4 ชั่ง) (Nibhatsukit, 2007) ดังนี้แล้วจะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ทางการค้าของสินค้าหนังกวางสำหรับกรุงศรีอยุธยานั้นมีมากมายเพียงใด

ปัญหาของสยามกับฮอลันดา

การค้าหนังกวางเพื่อส่งออกไปยังญี่ปุ่น เป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ด้วยผลประโยชน์ทางการค้าของสยามกับฮอลันดาเช่นใด สิ่งนี้ก็กลายเป็นชนวนปัญหาของสยามกับฮอลันดาด้วยเช่นนั้น ปัญหาระหว่างสยามกับฮอลันดาที่กระทบกระเทือนต่อธุรกิจการค้าหนังกวางนี้ อาจสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ความไม่ต่อเนื่องของสัญญาสัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์ ชาวฮอลันดาหรือ บริษัท V.O.C. นี้ ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากราชสำนักสยามในการให้สัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์ อย่างน้อยก็ตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททองโดยบริษัท V.O.C. ได้รับสิทธิ์ผูกขาดการซื้อ-ขายหนังสัตว์เป็นเวลา 1 ปี เมื่อ ค.ศ. 1633 ทว่าในปีต่อมา คือ ค.ศ. 1634 บริษัท V.O.C. ก็ได้รับสิทธิ์ผูกขาดการซื้อ-ขายหนังสัตว์จากราชสำนักกรุงศรีอยุธยาอีกครั้ง แต่สัมปทานในครั้งนี้ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการต่ออายุสัมปทานจากสัญญาฉบับเดิม เพราะสัญญาสัมปทานใน ค.ศ. 1634 นี้ ฮอลันดาได้มาเป็น “สิ่งตอบแทน” น้ำใจของฮอลันดาที่บริษัท V.O.C. ช่วยกรุงศรีอยุธยารบกับปัตตานี หลังจากนั้น การต่อสัญญาสัมปทานก็เงียบหายไป จนกระทั่ง ค.ศ. 1646 บริษัท V.O.C. จึงได้รับสัญญาสัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งครั้งนี้เป็นสัญญาที่ไม่กำหนดระยะเวลาผูกขาด และยังมีข้อกำหนดเพิ่มเติมในสัญญาด้วยว่าผู้อำนวยการบริษัท V.O.C. มีสิทธิ์ขอตรวจค้นหนังสัตว์บนสำเภาที่ออกจากกรุงศรีอยุธยาได้

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าความเคร่งครัดในการดำเนินการตามสัญญาสัมปทานที่ได้ให้ไปนี้จะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของราชสำนักกรุงศรีอยุธยาด้วย

เพราะเมื่อฮอลันดาได้รับสัญญาสัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์แบบไม่กำหนดระยะเวลา ใน ค.ศ. 1646 แล้ว ต่อมาเมื่อ ค.ศ. 1648 สุลต่านสุลัยมาน ชาห์ พระเจ้ากรุงสงขลา กระทำการแข็งเมืองต่อกรุงศรีอยุธยาแยกตัวออกเป็นอิสระ โดยอ้างว่าการขึ้นครองราชย์ของพระเจ้าปราสาททองนั้นเป็นไปอย่างไม่ชอบธรรม ทำให้พระเจ้าปราสาททองต้องส่งกองทัพไปทำการปราบปราม ซึ่งฮอลันดารับปากว่าจะส่งเรือรบมาช่วยฝ่ายกรุงศรีอยุธยา แต่เมื่อถึงเวลาดำเนินการก็กลับส่งมาช้าบ้างหรือแม้แต่ไม่ส่งมาเลยก็มี ประกอบกับการปราบปรามเมืองสงขลาของพระเจ้าปราสาททองไม่ประสบความสำเร็จ จึงทำให้ฝ่ายอยุธยามีความขุ่นเคืองใจต่อฮอลันดาในข้อนี้ มีความเป็นไปได้ว่า “การหลับตาเสียข้างหนึ่ง” ต่อสัญญาสัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์ของฮอลันดาจะเป็นสิ่งตอบแทนที่ราชสำนักกรุงศรีอยุธยามอบให้เป็นสิ่งตอบแทนต่อการไม่เอาธุระของฮอลันดาในการทำสงครามกับเมืองสงขลา เนื่องจากปรากฏว่า แม้ฮอลันดาจะมีสัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์ แต่ก็ยังปรากฏว่ามีผู้ค้ารายอื่นๆ เข้ามาทำการค้าหนังสัตว์แข่งกับบริษัท V.O.C. ด้วย เช่น ใน ค.ศ. 1650 มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาซื้อหนังสัตว์อย่างเปิดเผยโดยให้ราคาซื้อสูงกว่าบริษัท V.O.C. เป็นการตัดหน้า (ทั้งนี้ จีนเป็นอีกชาติหนึ่งที่ญี่ปุ่นยังคงอนุญาตให้เข้ามาทำการค้าขายด้วยได้) หนักกว่านั้น เมื่อบริษัท V.O.C. ขอตรวจค้นสำเภาจีนที่บรรทุกหนังสัตว์ออกจากกรุงศรีอยุธยาใน ค.ศ. 1653 ตามสิทธิ์ที่ระบุในสัญญา ทางราชสำนักกรุงศรีอยุธยาก็กลับเอาเป็นเหตุยกเลิกสิทธิ์ผูกขาดของบริษัทเสีย สร้างความไม่พอใจให้แก่ฝ่ายฮอลันดา

2. การสงครามในช่วงต้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ภายหลังสิ้นแผ่นดินพระเจ้าปราสาททองใน ค.ศ. 1656 และสมเด็จเจ้าฟ้าไชยได้ขึ้นครองราชย์สมบัติเพียง 9 เดือน สมเด็จพระนารายณ์ก็ได้ร่วมกับพระศรีสุธรรมราชาซึ่งเป็นพระปิตุลา โค่นบัลลังก์สมเด็จเจ้าฟ้าไชย และสถาปนาสมเด็จพระศรีสุธรรมราชาขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยมีสมเด็จพระนารายณ์เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทว่า สมเด็จพระศรีสุธรรมราชาก็ครองราชย์ได้เพียงสองเดือนเศษก็เกิดเหตุความขัดแย้งขึ้นกับวังหน้าคือสมเด็จพระนารายณ์ อันมีชนวนเหตุสำคัญมาจากการที่สมเด็จ

พระศรีสุธรรมราชามีความต้องการร่วมสังวาสกับพระราชกัลยาณี อันเป็นพระราชนัดดาแท้ๆ ของพระองค์ แต่อีกสถานะหนึ่งพระราชกัลยาณีเป็นพระขนิษฐาของสมเด็จพระนารายณ์ด้วย ดังนั้น เมื่อพระราชกัลยาณีใช้กลอุบายหลบหนีออกจากพระราชวังหลวงไปทูลฟ้องเหตุต่อสมเด็จพระนารายณ์ ณ พระราชวังบวรสถานมงคลได้แล้ว ทำให้สมเด็จพระนารายณ์ยกกำลังไปยึดอำนาจจากสมเด็จพระศรีสุธรรมราชาและให้สำเร็จโทษเสีย จากนั้นสมเด็จพระนารายณ์จึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติต่อมา เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ราชสำนักกรุงศรีอยุธยาเสียค่าใช้จ่ายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์ก็พยายามหารายได้เข้ามาทดแทนผ่านการค้าภายในของหลวง เพิ่มการประกาศผูกขาดดีบุก ไม้ฝาง ไม้หอม ช้าง งาช้าง และตะกั่ว ส่งเสริมการค้าภายในด้วยการประกาศงดเก็บส่วย อากร ทั้งสินค้านำเข้าและอากรตลาดจากประชาชนเป็นเวลา 3 ปี (Cushman, 2000) การแก้ไขปัญหาทำท่าจะเป็นไปได้ด้วยดี แต่ก็ต้องสะดุดลงเนื่องจากสมเด็จพระนารายณ์ต้องทำสงครามกับเชียงใหม่และล้านช้าง ใน ค.ศ. 1660 การเกณฑ์ไพร่พลเข้าสู่กองทัพเพื่อการพระราชสงคราม รวมทั้งการที่ผู้คนหลบหนีการเกณฑ์ไพ่พลนี้ ส่งผลกระทบต่อกำลังคนในการจัดหาและเตรียมหนังกวางส่งให้แก่นายหน้าค้าหนังกวาง ทางการตั้งด่านตรวจตามฝั่งแม่น้ำเพื่อป้องกันไพร่หนีทัพ ด่านตรวจดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการค้าเพราะพ่อค้าก็ถูกเรียกตรวจด้วย (Nibhatsukit, 2017) สถานการณ์ขณะนั้นจดหมายของพนักงานห้างที่มีไปถึงข้าหลวงใหญ่บริษัท V.O.C. ที่ปัตตาเวีย กล่าวถึงกองทัพของสมเด็จพระนารายณ์ว่า กองทัพของพระองค์ได้เคลื่อนเข้าไปสู่อาณาจักรล้านช้างแล้ว พลเมืองต่างอกสั่นขวัญแขวงอพยพหลบหนีกันหมดก่อนที่พระองค์จะยาตราทัพเข้าไป ณ ที่ใด บรรดาพ่อค้าต่างมองดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ด้วยความตื่นตระหนกและหวาดกลัว แม้ว่าพระองค์ทรงปรารถนาจะกลับมาแต่ก็เชื่อว่ากว่าพระองค์จะเสด็จกลับมาสู่ทางใต้ได้ก็เป็นเวลาอีกนาน เป็นที่คาดกันว่าการศึกสงครามครั้งนี้คงจะใช้เวลานานมากอยู่ เพราะฉะนั้น ในดินแดนทางใต้จึงปรากฏว่าผู้คนหลบหนีศึกสงครามเอาตัวรอดกระจัดกระจายไปหมด การค้าและงานไม้ต้องหยุดชะงักดำเนินต่อไปมิได้และไม่มีอะไรจะให้ใครทำทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

พวกชาวต่างชาติที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารต่างก็ไม่มีอะไรจะทำ (Ketmankit, 1970) สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนกระทบต่อการค้าหนังกวางและผลประโยชน์ทางการค้าของบริษัท V.O.C. ทั้งสิ้น

การสงครามทำให้กรมพระคลังสินค้าเข้มงวดการผูกขาดสินค้ามากขึ้น สินค้าที่ส่งออกได้ต้องนำมาขายให้พระคลังสินค้าและเพิ่มประเภทสินค้าผูกขาดมากขึ้น เพราะเงินในท้องพระคลังถูกใช้ในการสงคราม สองปีหลังจากเกิดสงครามมีข่าวลือว่าในพระคลังหลวงไม่มีเงินเหลือเลย กรมพระคลังพยายามหาวิธีควบคุมการค้าให้ได้มาที่สุดโดยมีออกญาพิชิตรณฤทธิ์ (ชาวเปอร์เซีย นามเดิม อับดูร์ รัซซาค) ปฏิบัติหน้าที่แทนพระคลังที่ตามเสด็จฯ ไปในการสงครามทางเหนือและเขาเป็นหนึ่งในผู้ดำเนินการของพระมหากษัตริย์ด้วยเขาเคยเป็นพ่อค้ามาก่อน หลังจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชขึ้นครองราชย์ไม่นานก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นออกญา เชื่อว่าพระองค์อาจจะเคยติดต่อค้าขายกับ อับดูร์ รัซซาค มาตั้งแต่ครั้งยังทรงเป็นเจ้าฟ้า ออกญาพิชิตรณฤทธิ์สั่งให้ตั้งด่านกักเรือสี่แห่งริมแม่น้ำเพื่อกันสินค้าขาเข้า ความเข้มงวดของกรมพระคลังสินค้า ทำให้เรือของพ่อค้าจากจีน มาเก๊า และมนิลาไม่เข้ามายังกรุงศรีอยุธยา พ่อค้าบริษัทฮอลันดาถูกกีดกันการค้า แต่พ่อค้าที่ทำการค้าถวายพระมหากษัตริย์กลับได้รับเอกสิทธิ์ในการซื้อสินค้าผูกขาดและซื้อสินค้าที่ตลาดต้องการกักตุนไว้เพื่อเอากำไรจากการขายให้พ่อค้าต่างชาติ (Nibhatsukit, 2017)

3. การเข้ามามีส่วนร่วมในการค้าหนังสัตว์ของราชสำนักอยุธยา การที่ผลประโยชน์จากการค้าหนังสัตว์มีมูลค่าสูง ดังนั้น จึงเป็นแรงจูงใจให้เจ้านายและขุนนางระดับสูงก็เข้ามาร่วมทำการค้าหนังสัตว์เช่นเดียวกับพ่อค้าต่างชาติด้วย “บางปีในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ราชสำนักส่งเรือบรรทุกหนังกวางจำนวนมากออกไปจำหน่ายกับญี่ปุ่น และมีหลักฐานว่าสมเด็จพระราชินีและสมเด็จพระราชธิดาของสมเด็จพระนารายณ์ก็ทรงค้าขายกับญี่ปุ่นเช่นกัน ซึ่งก็คงทำการค้าหนังสัตว์ด้วย” (Nibhatsukit, 2017) การค้ากับญี่ปุ่นของสมเด็จพระนารายณ์นี้ ทรงแต่งสำเภาหลวงไปยังญี่ปุ่นโดยตรงใช้คนจีนทำหน้าที่เดินเรือ เรื่องนี้เป็นการก่อความขุ่นเคืองให้แก่

ฮอลันดาโดยตรง เพราะเป็นการแย่งชิงผลประโยชน์ของฮอลันดา ทั้งนี้ สำหรับสมเด็จพระนารายณ์แล้ว ก็อาจจะไม่โปรดชาวฮอลันดาเป็นทุนอยู่ด้วยแล้ว จึงไม่ใยดีนักกับการละเมิดสัญญาผูกขาดการค้าหนังสัตว์ที่ฮอลันดาถืออยู่ ดังที่ Nicolas Gervaise (2007) ระบุว่า “ข้าพเจ้าไม่เชื่อนักว่าพวกเขา (หมายถึงชาวฮอลันดา-ผู้เขียน) จะมีโชคดีอยู่ได้นานเพราะในหลวงไม่โปรด และไม่ทรงไว้วางพระทัยในท่าทีของพวกฮอลันดา ยังรอแต่โอกาสเหมาะและปลอดอุปสรรคเพื่อที่จะขับไล่พวกนี้ออกไปเสียจากราชอาณาจักรเท่านั้น ตัวอย่างจากพระเจ้าแผ่นดินที่บันตัม (Bantam) ซึ่งคนพวกนี้โค่นลงเสียจากราชบัลลังก์ กับเจ้าประเทศใกล้เคียงที่ถูกคนพวกนี้จับล่ามโซ่เสียนั้น ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจและปรารถนาที่จะทำการแก้แค้นอยู่ พวกญี่ปุ่นก็เริ่มไม่แวะจอดที่ท่าเรือแห่งนั้นเพื่อเลือกซื้อสินค้าที่ตนต้องการเช่นแต่ก่อนแล้ว พวกอินเดียนก็ถือว่าเป็นศัตรูร่วมกันเข้าด้วยอีกพวกหนึ่ง เพราะว่าต้องเสี่ยงต่ออันตรายนักในการติดต่อกับพวกฮอลันดา อันมีทางที่จะเสียมากกว่าจะได้”

การยึดเกาะไต้หวันของ เจิ้ง เฉิน กง

ผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกกรุงศรีอยุธยาเรื่องหนึ่งที่ส่งผลสะเทือนมายังกรุงศรีอยุธยาด้วย คือการยึดเกาะไต้หวันคืนจากฮอลันดาของเจิ้น เฉิน กง โดยเกาะไต้หวันนี้ฮอลันดายึดมาเป็นเวลานาน กระทั่งเจิ้น เฉิน กง ขุนนางจีนของราชวงศ์หมิงต้องการหาฐานที่มั่นสำหรับการต่อต้านราชวงศ์ชิง และเล็งเห็นว่าเกาะไต้หวังเป็นสถานที่เหมาะสม ดังนั้น เขาจึงเคลื่อนพลทัพเรือสู่เกาะไต้หวัน การบุกยึดเกาะไต้หวันของเจิ้ง เฉิน กง ยืดเยื้อกว่า 8 เดือน กระทั่งวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1662 เฟรเดอริคขุนนางชั้นผู้ใหญ่ชาวฮอลันดาประจำเกาะไต้หวันเซ็นสัญญายอมจำนนแล้วก็นำทหารที่เหลือจากไปโดยนำทรัพย์สินส่วนตัวกลับไปด้วย (Quan, 2014) ความพ่ายแพ้ของฮอลันดาในครั้งนี้ ทำให้บริษัท V.O.C. รู้สึกเสียหน้าอย่างมาก นอกจากนี้ เจิ้ง เฉิน กง และพรรคพวกกลุ่มคนจีนได้ทำการค้าขายกับอยุธยา นั่นจึงทำให้ บริษัท V.O.C. ซึ่งไม่

พอใจราชสำนักอยุธยาอยู่แล้วที่ได้ค้าขายกับญี่ปุ่น พบทราบว่าอยุธยาค้าขายกับเจิ้ง เฉิน กง ก็ยิ่งไม่พอใจมากยิ่งขึ้น (Na Pombejra, 2021)

บทสรุป

จากปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ การที่สัญญาสัมปทานผูกขาดการค้าหนังสัตว์ของฮอลันดาขาดความต่อเนื่อง กระทั่งในบางครั้งไม่ได้รับการเคารพอย่างเคร่งครัดจากราชสำนักกรุงศรีอยุธยาเท่าที่ควร ทำให้เกิดการละเมิดสัญญาขึ้น การสงครามที่ทำให้ราชสำนักกรุงศรีอยุธยาต้องการทรัพย์สินจากการค้ามากขึ้นเพื่อชดเชยความเสียหาย ซึ่งส่งผลไปสู่การดำเนินการที่เข้มงวดในมาตรการทางการค้าของพระคลังสินค้า และการที่เจ้านายและขุนนางระดับสูงก็เข้ามาร่วมทำการค้าหนังสัตว์เช่นเดียวกับพ่อค้าต่างชาติ และการค้าขายกับเจิ้ง เฉิน กง ที่บริษัท V.O.C. ถือว่าเป็นศัตรู ได้รวมกันเป็นความไม่พอใจอย่างรุนแรงให้แก่ฮอลันดาและบริษัท V.O.C. ที่สุดแล้วความขัดแย้งระหว่างสยามกับฮอลันดาก็เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อ ค.ศ. 1661 เมื่อเกิดกรณีที่บริษัท V.O.C. สั่งการให้เรือ เดอ รูด ฮาร์ท (De Rode Hert) เข้ายึดเรือสินค้าของอยุธยาในทะเลจีนใต้ใกล้เกาะไหหลำ โดยอ้างว่าเรือลำนี้ชักธงโปรตุเกส ซึ่งเป็นชาติศัตรูกับฮอลันดาอยู่ เหตุการนี้สร้างความยุ่งยากให้กับสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับฮอลันดามากยิ่งขึ้น เพราะได้ปรากฏว่าเรือลำนี้เป็นเรือสินค้าของออกญาพิชิตรณฤทธิ์ หรือ อับดูร์ รัซซาค ขุนนางชาวมุสลิมที่กำลังมีอิทธิพลอย่างมากในราชสำนักกรุงศรีอยุธยา และทำหน้าที่พระคลังสินค้าอีกด้วย

การกระทำของบริษัท V.O.C. ดังกล่าวนี้สร้างความไม่พอใจให้แก่ขุนนางในกลุ่มของออกญาพิชิตรณฤทธิ์ เป็นอย่างมากและทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่พระคลังสินค้าสั่งห้ามทำการค้าขายกับบริษัท V.O.C. ในอยุธยาทีเดียว ทั้งนี้ การที่ออกญาพิชิตรณฤทธิ์สามารถสั่งการดังนี้ได้โดยที่ไม่ต้องปรึกษาสมเด็จพระนารายณ์ก็เนื่องจากในเวลานั้นเป็นช่วงเวลาที่สมเด็จพระนารายณ์ทรงติดพันศึกเชียงใหม่ทางเหนืออยู่นั่นเอง การกระทำดังนี้ของออกญาพิชิตรณฤทธิ์ ได้รับการสนับสนุนจากลุ่มคนจีนและกลุ่ม

แขกมัวร์ และยังกระทำการเกินเลยไปจนถึงขั้นที่กลุ่มชาวจีนนำกำลังไปเข้าล้อมบ้านวิลันดาในหมู่ภายฮอลันดาในกรุงศรีอยุธยาเพื่อข่มขู่อีกด้วย ทำให้สำนักงานใหญ่ของบริษัท V.O.C. ที่ปัตตาเวียโกรธเคืองอย่างมาก ผลกระทบของเรื่องนี้ทำให้บริษัท V.O.C. หมดความเชื่อมั่นในศาลของสยาม และเป็นสถานการณ์ที่บริษัท V.O.C. ไม่สามารถยอมรับได้ (Na Pombejra, 1984) แม้ว่าจะเป็นการกระที่เกิดขึ้นจากฝีมือของขุนนางอยุธยา แต่บริษัท V.O.C. ก็ถือว่าเป็นความผิดของราชสำนักอยุธยาที่ละเมิดสัญญาสัมปทานผูกขาดการค้าของฮอลันดา จึงได้ทำการตอบโต้ราชสำนักอยุธยาด้วยมาตรการรุนแรงสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (Na Pombejra, 2021)

1. ปิดสถานีการค้าในอยุธยาลงชั่วคราว โดยหัวหน้าพ่อค้าของบริษัท V.O.C. ประจำอยุธยาและพรรคพวกออกจากอยุธยาอย่างกะทันหัน ไม่ให้ราชสำนักอยุธยารู้ตัวว่า บริษัท V.O.C. จะดำเนินการตอบโต้อย่างฉับพลัน

2. บริษัท V.O.C. ส่งเรือรบมาปิดอ่าวไทย 2 ลำ ลำหนึ่งรับหน้าที่ตระเวนฝั่งตะวันตกของอ่าวไทย บริเวณแหลมกุยบุรี อีกลำหนึ่งรับหน้าที่ตระเวนฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย บริเวณสัตหีบ-เกาะสีชัง โดยมีภารกิจ คือ การโจมตีและยึดเรือที่เดินทางกลับมาจากญี่ปุ่นและจีน ซึ่งหนึ่งในเรือที่บริษัท V.O.C. เข้ายึดไว้เป็นสำเภาหลวงของสมเด็จพระนารายณ์ที่กลับมาจากญี่ปุ่น การปิดอ่าวครั้งนี้กินเวลาระหว่างเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1663 - เดือนกันยายน ค.ศ. 1664

ทั้งนี้ เมื่อสมเด็จพระนารายณ์เสด็จกลับมาจากศึกที่เชียงใหม่และทราบเรื่องเข้าก็ทรงวิตกกังวลอย่างยิ่ง และเพื่อเป็นการหาทางยุติสถานการณ์ที่เลวร้ายนี้ จึงได้ทำการปลดออกญาพิชิตรณฤทธิ์ หรือ อับดูร์ รัซซาค ออกจากตำแหน่ง แต่บริษัท V.O.C. ก็ไม่ยอมยุติมาตรการตอบโต้กรุงศรีอยุธยาอันมีที่มาจากการทำลายผลประโยชน์ทางการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าหนังกวางของฮอลันดา ทำให้ในที่สุดราชสำนักอยุธยาจำต้องเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญากับบริษัท V.O.C. สำหรับให้ความขัดแย้งนี้ยุติลงใน ค.ศ. 1664 นับเป็น Unequal Treaty ฉบับแรกของสยามที่ลงนามกับชาติตะวันตก

เรียกว่า "สนธิสัญญาสัมพันธไมตรีระหว่างพระเจ้ากรุงสยามกับข้าหลวงใหญ่และเคาน์ซิลประจำอินเดีย"

สนธิสัญญาสัมพันธไมตรีฉบับนี้ปรากฏในเอกสาร "บันทึกชาวดัทช์ ลำดับที่ 1 เล่มที่ 27 เลขที่ 714" วันที่ 11 สิงหาคม โอ.เอส. (วันที่ 22 สิงหาคม เอน. เอส.) ค.ศ. 1664 โดยเป็นการกระทำสัญญากับระหว่างพระเจ้ากรุงสยาม (สมเด็จพระนารายณ์มหาราช-ผู้เขียน) กับพีเอเตอร์ เดอ บิตเตอร์ ในนามของข้าหลวงใหญ่ นายพลแจน แมทไซท์เดอร์ และเคาน์ซิลแห่งอินเดีย ซึ่งได้เผยแพร่ในหนังสือชุด Records of the Relations between Siam and Foreign Countries in the 17th Century หนังสือชุดนี้มีทั้งสิ้น 5 เล่ม สำหรับประเทศไทยหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2458 ทั้งนี้ ใน พ.ศ. 2513 กรมศิลปากร ได้มอบหมายให้ นายไพโรจน์ เกษแม่นกิจ เป็นผู้แปลความ (Ketmankit, 1970)

สนธิสัญญาสัมพันธไมตรีระหว่างพระเจ้ากรุงสยามกับข้าหลวงใหญ่และเคาน์ซิลประจำอินเดียนี้ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า 1) สยามกับบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาเป็นไมตรีต่อกัน 2) บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาสามารถดำเนินการค้าในสยามได้อย่างเสรี แต่ยินดีจ่ายภาษีอากรตามธรรมเนียมที่เรียกเก็บ 3) สยามไม่มีสิทธิที่จะว่าจ้างชาวจีน ญี่ปุ่น ชาวกวางตุ้ง โคชินไชน่า ตังเกี๋ย ไว้ใช้ในเรือ หากฮอลันดาตรวจพบ สามารถยึดเรือเหล่านั้นเข้าเป็นสมบัติของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาได้ทันทีโดยไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายใดๆ 4) บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดามีสิทธิผูกขาดการส่งออกหนังกวาง หนังวัว แต่เพียงผู้เดียว 5) สยามไม่มีสิทธิในการพิพากษาคดีคนในบังคับของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา โดยจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่หัวหน้าของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา เพื่อให้ลงโทษตามกฎหมายของฮอลันดา (สัญญาข้อนี้คือการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของสยามให้แก่ฮอลันดา หรือจะกล่าวให้ตรงกว่านั้นก็คือ บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา)

การทำสนธิสัญญาฉบับนี้ ทำให้สมเด็จพระนารายณ์ทรงวิตกกังวลอย่างมากว่าจะไม่สามารถทำการค้าขายกับจีนและญี่ปุ่นได้อีกต่อไป อันจะทำให้อยุธยาสูญเสียผลประโยชน์ทางการค้าไปอย่างมาก ด้วยไม่สามารถใช้ชาวจีนมาเดินเรือสำเภาให้ได้ ราชสำนักอยุธยาจึงมีความพยายามที่จะร้องขอไปยังบริษัท V.O.C. ให้ยกเลิกความในสนธิสัญญาที่ว่า “พระเจ้ากรุงสยามและพสกนิกรของพระองค์ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ใดจะไม่มีสิทธิที่จะว่าจ้างชาวจีน ญี่ปุ่น ชาวกวางตุ้ง โคชินไชน่า ตังเกี๋ย ไว้ใช้ในสำเภาเรือน้อยใหญ่ของตนเลยเป็นอันขาด” นั้นเสีย โดยพยายามยกประเด็นว่า คนจีนที่เข้ามารับราชการในสมเด็จพระนารายณ์นั้นมิได้เป็นคนเจิ้น เฉิน กง แต่ประการใด เป็นคนในบังคับของพระองค์เองโดยแท้ แต่บริษัท V.O.C. ก็ไม่สนใจความพยายามในการขอยกเลิกสนธิสัญญาข้อนี้ เพียงแต่ผ่อนปรนให้ด้วยการส่งนักเดินเรือของบริษัทให้มาช่วยราชสำนักอยุธยาในการเดินเรือไปยังจีนและญี่ปุ่น ทั้งนี้ บริษัท V.O.C. เองก็พิจารณาแล้วว่าตนเองก็ไม่มีกำลังเพียงพอที่จะนำเรือรบไปควบคุมเส้นทางเดินเรือในทะเลจีนใต้ได้เป็นเวลานานเพื่อคอยตรวจตราเรือของกรุงศรีอยุธยาว่าจะมีการละเมิดสนธิสัญญาด้วยการใช้ชาวจีนมาช่วยในการเดินเรือหรือไม่

ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาเอง ก็อาจพิจารณาแล้วว่าบริษัท V.O.C. เองก็ไม่มีความสามารถเพียงพอที่อาจจะดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามสนธิสัญญาได้อย่างเคร่งครัดในเรื่องการเดินเรือไปยังจีนและญี่ปุ่นของกรุงศรีอยุธยา ทำให้ประมาณ 4 ปีให้หลังจากการทำสนธิสัญญา สมเด็จพระนารายณ์ก็ทรงใช้ชาวจีนช่วยในการเดินเรือสำเภาหลวงเพื่อไปค้าขายยังจีนและญี่ปุ่นต่อไปเช่นเดิม

อย่างไรก็ตามนับว่าสยามได้เสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต หรือ สูญเสียอธิปไตยทางการศาลให้แก่ฮอลันดาเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ อันมีต้นเหตุมาจากการขัดผลประโยชน์ทางการค้าสินค้าสำคัญ คือ “หนังกวาง” โดยแท้

References

Chaiprasitthikul, S. (1982). *History of Southeast Asia from the past to the present.* Bangkok: Ramkhamhaeng University. [in Thai]

Cushman, R. (2000). *The Royal chronicles of Ayutthaya.* Bangkok: Siam Society.

Eoseewong, N. (2014). *Thai politics in the reign of King Narai* (7th ed.). Bangkok: Matichon. [in Thai]

Gervaise, N. (2007). *Histoire naturelle et politique du Royaume de Siam* (2nd ed.). Bangkok: Sripanya. [in Thai]

Ketmankit, P. (1970). *Record of friendship between Thailand and other countries in the 17th century.* Vol. 2. Bangkok: Fine Arts Department. [in Thai]

Na Pombejra, D. (1984). *A political history of SIAM under the Prasatthong Dynasty.* Doctor of Philosophy Thesis, University of London.

Na Pombejra, D. (2021). *Conflict of Ayutthaya-V.O.C. in the reign of King Narai Dutch even sent warships to close the Gulf of Thailand.* https://www.silpa-mag.com/history/article_69509. [in Thai]

Natchamnong, T. (2017). *Following in the footsteps of Kukrit: History of the Siam-Netherland Friendship Relationship, the reign of Somdej Phra Eka Thotsarot (1).* https://siamrath.co.th/n/11107. [in Thai]

Nibhatsukit, W. (2007). *Deer skins, fangs, elephants, forest products, Ayutthaya trade, 22nd-23rd Buddhist century.* Bangkok: MuangBoran. [in Thai]

Nibhatsukit, W. (2017). *Ayutthaya period history.* Bangkok: Sarakadee. [in Thai]

Quan, L. (2014). *Brief Chinese history.* Bangkok: Matichon. [in Thai]

Reid, A. (2547). *Southeast Asia in the age of commerce 1450 - 1680, Volume Two: Expansion and Crisis.* Bangkok: Thailand Research Fund. [in Thai]

Smith, G. (1977). *The Dutch in seventeenth-century Thailand.* Illinois: Northern Illinois University.

Trisadikoon, K. (2021). *Bowring treaty: A contract on matters between the Kingdom of Siam and the United Kingdom.* https://pridi.or.th/th/content/2021/07/777 [in Thai]

Waithayakon, W. (2021). *Thai diplomatic history* (7th ed.). Bangkok: International Studies Center, Ministry of Foreign Affairs. [in Thai]

Author

Associate Professor Dr.Kovit Wongsurawat

School of Law, Assumption University, Hua Mak, Bangkok 10240

Academy of Moral and Political Science, Office of the Royal Society, Dusit, Bangkok 10300

Tel.: 089-122-2890 E-mail: kovitw@gmail.com

การจัดการขยะของชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน กรณีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

Community Waste Management Based on Cultural Capital of Isan Way: A Case Study of Ban Phue Municipality, Nong Ruea District, Khon Kaen Province

จตุพร ดอนโสม[1] / พัชรินทร์ ฤชุวรารักษ์[2]

Jatuporn Donsom / Patcharin Ruchuwararak

[1] สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Social Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Buriram Rajabhat University

[2] สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Research Social for Development Institute, Khon Kaen University

Received: June 6, 2022
Revised: August 21, 2022
Accepted: August 22, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการจัดการขยะบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน ที่เหมาะสมต่อชุมชน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ผู้รู้ในชุมชน ตัวแทนครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและมีบทบาทในการจัดการขยะของชุมชน การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพ จุดอ่อน และจุดแข็งในกระบวนการจัดการขยะของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าชุมชนได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะ "ทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน" เข้ามาเป็นฐานในการจัดการขยะในลักษณะที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปแบบ "กองทุนฌาปณกิจขยะ" จนกลายมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและพัฒนา

ชุมชนด้านต่าง ๆ แบบองค์รวม ความเข้มแข็งของชุมชนถูกสร้างขึ้นบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน ทำให้ชุมชนมีอำนาจต่อรองกับภายนอก และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ผ่านกิจกรรมทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสะท้อนการจัดการขยะของชุมชนบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานที่ชัดเจน

คำสำคัญ: การจัดการขยะชุมชน, ทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน, ชุมชนอีสาน, การพัฒนา, การมีส่วนร่วม

Abstract

This article aimed to study the waste management based on cultural capital suitable for the community. This study adopted the method of qualitative research by interviewing a group of both formal and informal leaders, scholars in the community, representatives of households who participated in social activities and played a role in community waste management, interviewing relevant government officials, and conducting small group discussions to cooperatively analyze the potential, weaknesses and strengths of waste management of communities in the service area of Ban Phue subdistrict Municipality, Nong Ruea District, Khon Kaen Province. The results of the study were found that the communities had applied the cultural capital, especially “Cultural Capital of Isan Way”, as a base for waste management in a way that helps support each other. The “Waste Cremation Fund” had become a driving mechanism and holistic community development in various fields. The strength of the community had been generated on the cultural capital foundation of Isan way. This had led to the community to have the power to negotiate with outsiders. In addition, in the community development process, participation has been created

through various social activities. The results of this research obviously reflected the community waste management based on the cultural capital of Isan way.

Keywords: waste management, cultural capital of Isan way, Isan community, development, participation

บทนำ

สถานการณ์ปัญหาขยะของสังคมไทยโดยรวมยังมีอยู่มาก บางปัญหาได้รับการแก้ไขด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย และหลายระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน และรัฐ ขณะเดียวกันปัญหาขยะในหลายพื้นที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนและชุมชน นโยบายการจัดการขยะมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมต่อบริบทแต่ละพื้นที่ จากรายงานสถิติปริมาณขยะมูลฝอย ของกรมควบคุมมลพิษ ระหว่าง พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2561 พบแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยทั้งประเทศ โดยใน พ.ศ. 2557 มีปริมาณขยะมูลฝอย 71,779 ตันต่อวัน และใน พ.ศ. 2561 มีปริมาณขยะมูลฝอย 76,529 ตันต่อวัน สาเหตุมาจากการขยายตัวของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ปัญหาดังกล่าว รัฐได้ประกาศให้ขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมบริหารจัดการ มีการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2564) เป้าหมาย คือ การนำสังคมไปสู่สังคมปลอดขยะ (zero waste society) ด้วยการลดปริมาณขยะต้นทาง ด้วยวิธี 3Rs (reduce reuse recycle) (Pollution Control Department, 2016) ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยดังกล่าว ทำให้เกิดบทเรียนการจัดการขยะชุมชนทั้งด้านปัจจัย เงื่อนไข เทคโนโลยี บุคลากร กลยุทธ์ กระบวนการจัดการ และความร่วมมือของหน่วยงาน มีทั้งประสบผลสำเร็จและล้มเหลว หลายพื้นที่ได้เรียนรู้จนสามารถจัดการขยะชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นบทเรียนสำคัญเฉพาะท้องถิ่น

เทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น มีชุมชนภายใต้เขตบริการทั้งสิ้น 10 ชุมชน เป็นชุมชนอีสานที่สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมฮีต 12 คอง 14 ประวัติศาสตร์ชุมชนสะท้อนพลวัตการจัดการตนเองของชุมชนภายใต้กระแสการพัฒนาของรัฐ ปรากฏการณ์ที่ทำให้ชุมชนสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน คือ "กระบวนการจัดการขยะ" ที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนบนฐานของทุนหลายลักษณะ โดยเฉพาะทุนทางวัฒนธรรม บทความนี้จึงวิเคราะห์การจัดการขยะของชุมชนบนเงื่อนไข และบริบทการเลือกใช้ทุนของชุมชน โดยเน้นให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน ซึ่งเป็นทุนที่โดดเด่นที่ชุมชนนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาขยะชุมชนที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย (Srisontisuk, 2007) และ (Kanchanaphan, 2019) สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเป็นการประสานความร่วมมือ ระหว่างชุมชน รัฐท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการร่วมกัน สำหรับต่อยอดและขยายผลในพื้นที่อื่น บทความนี้จึงประยุกต์ใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมในมิติของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน ที่สะท้อนผ่านคุณลักษณะของคนอีสานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีประเพณีฮีต 12 คอง 14 เป็นตัวผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การจัดการขยะของชุมชนอีสาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทความ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการขยะของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาการจัดการขยะบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methodology) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกองทุนฌาปณกิจขยะ และเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสนทนากลุ่ม และแนวทางการสังเกต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการรับซื้อขยะ ตลอดจนตัวแทนครัวเรือนในชุมชน ทั้งนี้ได้ใช้วิธีการบอกต่อ (snow ball) ในการค้นหาผู้ให้สัมภาษณ์รายถัดไปภายหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละบุคคลเสร็จสิ้น

การวิจัยได้เลือกชุมชนหนองแสง เป็นพื้นที่หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นชุมชนเก่าแก่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ บริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนสะท้อนถึงทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานที่ถูกนำมาปรับใช้ในการจัดการขยะ การมีบ่อขยะโบราณที่มีชุมชนมากกว่า 1 ชุมชนเข้าใช้ประโยชน์ ภายหลังเทศบาลจึงสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้เข้ามาขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะ ดังนั้น การเลือกพื้นที่วิจัยจึงเลือกผ่านประเด็นดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยตัวแทนครัวเรือนในชุมชนที่มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการขยะจำนวน 25 คน และกลุ่มผู้นำ ผู้รู้ในชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลจำนวน 10 คน ขั้นตอนการสัมภาษณ์ได้เน้นสังเกตวิธีคิด และประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ผ่านกระบวนการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ชุมชน และเทศบาล และชื่อผู้ให้ข้อมูลใช้เป็นชื่อสมมติ ตามหลักเกณฑ์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การทบทวนวรรณกรรม

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมวิถีอีสาน

แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม ตามกรอบการวิเคราะห์ของปิแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) เสนอว่าทุนลักษณะต่าง ๆ ได้สร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนท้องถิ่น

เมื่อถูกนำไปใช้เป็นเงื่อนไขต่อรอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ต่าง ๆ (Bourdieu, 1977) บทความนี้เห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมเป็นทุนสำคัญที่ชุมชนนำมาขับเคลื่อนกิจกรรม งานของ Teerasatsawat (2008) ได้ฉายภาพคนอีสานผู้อดทนต่อสู้ แม้ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ส่วนงานของ Kittiasa (2014) นิยามคุณลักษณะของคนอีสานว่า ไม่ใช่คุณลักษณะของผู้อ่อนด้อยหรือถูกเบียดขับจากศูนย์กลางรัฐไทยเช่นในอดีต หากแต่เป็นคนอีสานที่มีขยัน อดทน และมุ่งมั่น พยายามผลักดันตัวเองออกจากความยากจน สู่การสร้างโอกาสในชีวิต ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน งานนี้ยังสะท้อนว่าภูมิภาคอีสานได้กลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ และคนอีสานได้รับโอกาสในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทำให้คนอีสานเปลี่ยนสถานะจากผู้ถูกกระทำไปสู่สภาวะผู้กระทำการมากขึ้น ส่วนการให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบ “ไทพี่น้องและคนบ้านเดียวกัน” พบในงานของ Keyes (1976) ที่อธิบายคุณลักษณะของคนอีสานผู้อพยพเพื่อแสวงหาที่ทำกินใหม่ ต่างชักชวนเครือญาติและเพื่อนบ้านอพยพไปด้วย และงานของ Donsom (2020) ตอกย้ำว่าคนอีสานเป็นผู้อดทน และดิ้นรน ต่อสู้ เพื่อนำพาครอบครัวและเครือญาติพ้นจากความยากจน แม้ต้องอพยพจากภูมิลำเนาเดิม ดังนั้น งานเหล่านี้จึงยืนยันอัตลักษณ์ของคนอีสานว่าเป็น ผู้ที่ให้ความสำคัญกับ “เครือญาติ ไทพี่น้อง และคนบ้านเดียวกัน”

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานดังกล่าว จึงเป็นแนวทางการวิเคราะห์วิถีวัฒนธรรมอีสานของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ เพื่อให้เห็นคุณลักษณะ อัตลักษณ์ มุมมอง และวิธีคิดของคนอีสาน และพลวัตของสังคมอีสานภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของสยามเมื่อ พ.ศ. 2475 ได้ส่งผลให้การถูกกดขี่เชิงโครงสร้างลดลง วิถีชีวิตของคนอีสานเริ่มดีขึ้น งานของ Phupha (2011) อธิบายว่าฮีต 12 คอง 14 เป็นวัฒนธรรมประเพณีของคนอีสาน มักสัมพันธ์กับอาชีพทำนา งานบุญประเพณีแต่ละเดือนเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม ด้วยการอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้ผลผลิตทางการเกษตรได้ผลดี ความเชื่อในประเพณีจึงกำหนดพฤติกรรมคนอีสานที่สืบต่อกันมา กล่าวได้ว่าคนอีสานนั้นเป็นอีสานผู้เดินตามฮีต 12

คอง 14 ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บทความนี้พิจารณาว่าคุณลักษณะดังกล่าวเป็นทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะและการมีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะและการมีส่วนร่วม อาทิ งานของ Sattakorn, Butr-udomet and Jatupatrangsee (2018) ศึกษารูปแบบการจัดการขยะชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของเทศบาลเมืองแม่สุข พบรูปแบบการจัดการขยะของเทศบาล ด้วยการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาผ่านกระบวนการวิจัย การสร้างความร่วมมือในชุมชนเพื่อสร้างผลลัพธ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการขยะชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ กฎระเบียบและการบังคับใช้ของรัฐบาลที่กระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น และกฎระเบียบที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน งานของ Kirdklinhom (2019) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เสนอว่า ควรสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ วางแผน และประเมินผล มุ่งเน้นการตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง และเทศบาลสนับสนุนงานของ Lertyingcharoenchai, Viriyaet and Kongritti (2019) ศึกษาการประเมินการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและน้ำชะขยะ กรณีเทศบาลเมืองตะขบ เสนอว่า เทศบาลควรใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการกำจัดขยะโดยการเผาด้วยเตาเผาลักษณะเฉพาะของขยะมูลฝอย วิธีนี้สามารถลดก๊าซเรือนกระจกลงได้ และควรใช้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแบบบูรณาการ และงานของ Songpak (2019) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วมบ้านไชยสอ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เสนอว่าการส่งเสริมและพัฒนาด้านจิตใจผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบที่สำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม งานของ Muensitthiroj, Pongpunpurtet, Painmanakul and Chawaloesphonsiya (2021) ศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะ

มูลฝอย กรณีศึกษาโครงการอาคารชุดบ้านเอื้ออาทรบางโฉลง จังหวัดสมุทรปราการ มีข้อเสนอว่า ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับขยะมูลฝอยจากครัวเรือน และสร้างแรงจูงใจด้วยรางวัล ควรส่งเสริมกิจกรรมที่ชุมชนเป็นฐาน (community-based activity) และควรสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อปรับปรุงภาพลักษณ์การจัดเก็บขยะ สื่อสารถึงผลการคัดแยกขยะในครัวเรือน การลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการลดการใช้และใช้ซ้ำให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัด งานของ Thacheen (2022) ศึกษาแนวทางการจัดการหนี้สินของชาวนา ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าต้องพิจารณาศักยภาพและความเปราะบางของครัวเรือนด้วย ต้องลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ รวมหนี้สิน และทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนั้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมยังทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการหนี้สินตนเองไปพร้อมกัน งานของ Sanamkate and Jaikhamwang (2022) ศึกษาการเสริมสร้างการเรียนรู้สู่การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมชมรมผู้สูงอายุ ตำบลชัยจุมพล อำเภอลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์ พบปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการทำงานพัฒนา และการมีส่วนร่วมและมีเป้าหมายตรงกัน

กล่าวได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะและการมีส่วนร่วมได้ให้มุมมองต่อวิธีการจัดการขยะที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนยังเป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะในลักษณะการบูรณาการร่วมกับงานพัฒนามิติอื่น

ผลการวิจัย

1. บริบทการจัดการขยะของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

การจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านผือ เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมครั้งแรกใน พ.ศ. 2560 ด้วยการริเริ่มนโยบายด้านการจัดการขยะของนายกเทศมนตรีในขณะนั้นได้นำกลุ่มผู้นำจากแต่ละชุมชนไปศึกษาดูงานในพื้นที่ต้นแบบการจัดการขยะ

ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น อาทิ เทศบาลตำบลบ้านแฮด อำเภอบ้านแฮด ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศด้านการจัดการขยะระดับประเทศ เทศบาลตำบลสาวะถี อำเภอเมือง ที่โดดเด่นเรื่องธนาคารขยะ เป็นต้นแบบชุมชนจัดการขยะที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ทั้งการมีเครื่องแยกและบดอัดขยะ เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ ที่มีเครื่องบดอัดขยะ และรับซื้อขยะถุงพลาสติกจากชาวบ้าน นอกจากนั้นยังมีเทศบาลตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ การศึกษาดูงานจึงเป็นการเรียนรู้เทคนิคการบริหารจัดการ การคัดแยกขยะ ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจให้กับชาวบ้าน

การดำเนินงานเริ่มต้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 เจ้าหน้าที่เทศบาล และกลุ่มผู้นำได้ร่วมกันร่างระเบียบการจัดการขยะ และนำเสนอต่อเวทีประชาคมตำบล ซึ่งประชาคมมีมติให้จัดตั้ง “กองทุนรับซื้อขยะตำบลบ้านผือ” รูปธรรมการจัดการขยะของตำบลบ้านผือ จึงเริ่มต้นขึ้น กิจกรรมในช่วงแรก เริ่มต้นด้วยการประกาศเสียงตามสายเชิญชวนให้ตระหนักในการจัดการขยะ พร้อมเปิดเพลง “เก็บขยะมาขาย” ของเทศบาลตำบลน้ำพองเพื่อสร้างแรงจูงใจ ก่อนมีการประชุมชี้แจงในแต่ละชุมชน จากนั้นให้ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนรับสมัครสมาชิกโดยไม่มีค่าใช้จ่าย แล้วนำรายชื่อส่งเทศบาล ในช่วงเริ่มต้นมีชุมชนที่ยังไม่เข้าร่วม ได้แก่ ชุมชนหนองผือ หมู่ที่ 6 และชุมชนดอนกอก หมู่ที่ 8 อย่างไรก็ตามทั้ง 8 ชุมชนที่เข้าร่วมต่างให้เหตุผลว่ากองทุนขยะมีประโยชน์ เงื่อนไขของกองทุนฌาปณกิจขยะ คือ 1) สมาชิกต้องมีเงินฝากไม่ต่ำกว่า 300 บาท 2) เป็นสมาชิกมาแล้วไม่ต่ำกว่า 6 เดือน การดำเนินงานของกองทุนอยู่ภายใต้นโยบายขยะเป็นศูนย์ มีการจัดการที่เป็นระบบด้วยการคัดแยกขยะจนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน สะท้อนจากปรากฏการณ์ “แย่งชิงขยะ” ในงานประเพณี ซึ่งแตกต่างจากอดีต กระบวนการจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านผือ มีดังนี้

1) การจัดการขยะต้นทาง

การจัดการขยะต้นทางของเทศบาลตำบลบ้านผือมีความโดดเด่นเรื่อง "กองทุนฌาปณกิจขยะ" เป็นการจัดการขยะต้นทางที่เหมาะสมกับบริบทของตำบลบ้านผือ ชาวบ้านเห็นความสำคัญของเงินฌาปณกิจที่จะได้รับ ในขณะที่เทศบาลเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการขยะและการลดปริมาณขยะด้วยการให้ชาวบ้านคัดแยกขยะรีไซเคิลแล้วนำมาขาย การให้ความสำคัญคนละมุมของเรื่องเดียวกัน ระหว่างชาวบ้านกับเทศบาล ได้กลายเป็นความลงตัวในกระบวนการจัดการขยะที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าขยะรีไซเคิลจะลดลง แต่ทว่าขยะอินทรีย์และขยะทั่วไปยังมีอยู่ ด้วยวิถีการบริโภคแบบสังคมเมือง มีการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน มีร้านขายของชำ ร้านอาหารตามสั่ง มีตลาดนัดขายสินค้าในทุกสัปดาห์ ส่งผลทำให้ปริมาณขยะในชุมชนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น การจัดการขยะต้นทางจึงเป็นปัญหาซับซ้อนหากไม่ได้รับการแก้ไข ปริมาณขยะครัวเรือนอาจจะเพิ่มขึ้นจนยากที่จะจัดการ

2) การจัดการขยะกลางทาง

การจัดการขยะกลางทาง นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการจัดการปัญหาขยะในภาพรวมของเทศบาล กล่าวคือ การไม่มีรถจัดเก็บขยะ จึงไม่มีการวางถังขยะในชุมชน แต่เทศบาลมีความพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการแจกมุ้งตาข่ายให้ครัวเรือนนำไปทำเป็นถังใส่ขยะรีไซเคิลที่คัดแยกเอาไว้ ส่วนขยะประเภทอื่นให้ครัวเรือนรับผิดชอบด้วยการนำไปทิ้งที่บ่อขยะ ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านจะรวบรวมขยะลงในถุงสีดำแล้วใช้รถซาเล้งขนไปทิ้ง ขยะที่นำไปทิ้งเป็นขยะทั่วไปที่ปะปนไปกับขยะอินทรีย์บ้าง ส่วนขยะอันตรายจะถูกนำไปทิ้ง ณ จุดทิ้งประจำของแต่ละชุมชน เห็นได้ว่าการจัดการขยะกลางทาง ยังมีช่องโหว่ในกระบวนการจัดการขยะ ขยะปริมาณมากที่ถูกนำไปทิ้งที่บ่อขยะสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการขยะในครัวเรือนยังไม่ประสบความสำเร็จ แม้บาง

ครัวเรือนจะมีการจัดการขยะอินทรีย์อยู่บ้าง เช่น นำไปเป็นอาหารสัตว์เลี้ยง และทำปุ๋ยหมัก แต่ส่วนใหญ่แล้วยังทิ้งขยะอินทรีย์ปะปนไปกับขยะประเภทอื่นโดยไม่คัดแยก

3) การจัดการขยะปลายทาง

เทศบาลตำบลบ้านผือมีบ่อขยะจำนวน 3 บ่อ ได้แก่ บ่อขยะชุมชนหนองแสง หมู่ที่ 3 บ่อขยะชุมชนโพธิ์ตาก หมู่ที่ 4 และบ่อขยะชุมชนบ้านผือ หมู่ที่ 6 บ่อขยะทั้ง 3 บ่อเป็นบ่อขยะที่ตั้งอยู่ในที่สาธารณประโยชน์ เทศบาลได้ใช้รถแมคโครขุดหลุมเมื่อขยะเต็มบ่อจึงเข้าไปฝังกลบ โดยได้จ้างผู้ดูแลบ่อขยะทั้ง 3 บ่อ สำหรับบ่อขยะชุมชนหนองแสงที่มีขนาดใหญ่ เป็นบ่อขยะเก่าแก่ที่ชุมชนใกล้เคียงนำขยะมาทิ้งรวมกัน ก่อนที่เทศบาลจะเข้าไปดูแลอย่างเป็นรูปธรรม การจ้างผู้ดูแลบ่อขยะเทศบาลจัดจ้างผู้สูงอายุในชุมชนด้วยค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท ผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่ดูแลบ่อขยะชุมชนหนองแสงเล่าว่า การทิ้งขยะของชาวบ้านยังเป็นการทิ้งขยะแบบ “ทิ้งให้พ้นตัว” มากกว่าการแยกขยะอย่างจริงจัง ขยะที่ชาวบ้านนำไปทิ้งที่บ่อขยะแสดงดังภาพ 1

ภาพ 1

การนำขยะทั่วไปมาทิ้งยังบ่อขยะของชาวบ้านหนองแสง

การที่เทศบาลไม่มีถังขยะ และไม่มีรถเก็บขยะ ชาวบ้านจึงต้องนำขยะมาทิ้งเอง หลายครัวเรือนไม่ได้คัดแยกขยะ โดยเฉพาะขยะอินทรีย์และขยะทั่วไปที่ทิ้งรวมกันและบ่อขยะยังฝังกลบไม่ถูกวิธี แต่เทศบาลก็มีความพยายามในการดูแลบ่อขยะมาโดยตลอด ปัญหาคือการทิ้งขยะไม่ลงหลุมและมีการลักลอบเผาขยะ ผู้ดูแลบ่อขยะต้องคอยเขี่ยขยะและดับไฟเพื่อไม่ให้ลุกลาม ส่วนกรณีบ่อขยะของหมู่ที่ 4 ที่เกิดปัญหาน้ำท่วมจากท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ ทำให้ขยะลอยเกลื่อนสร้างปัญหาให้ชุมชน นับเป็นปัญหาที่เทศบาลยังแก้ไขไม่ได้จนปัจจุบัน การจัดการขยะปลายทางด้วยการมีบ่อขยะและมีผู้ดูแล ถือเป็นระบบการจัดการขยะปลายทางที่เป็นรูปธรรม และเทศบาลกำลังเร่งดำเนินการหาพื้นที่เพื่อสร้างบ่อขยะรวม และในอนาคตต้องมีระบบการจัดการที่ได้มาตรฐาน เช่น การมีรถเก็บขยะ มีบ่อขยะที่ฝังกลบถูกวิธีไม่เกิดการปนเปื้อนต่อไป

2. การจัดการขยะบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน

การวิจัยนี้พบว่าการจัดการขยะชุมชนด้วย “กองทุนฌาปณกิจขยะ” เป็นการจัดการบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน กล่าวคือ คุณลักษณะของคนอีสานที่มักจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มเครือญาติและไทพี่น้องตลอดจนบ้านเดียวกัน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น หากพิจารณากองทุนฌาปณกิจขยะในมุมมองที่เป็นสวัสดิการชุมชน จึงสามารถชี้ได้ว่าชุมชนได้ออกแบบและจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยเหลือกันเอง และถึงแม้กองทุนฌาปณกิจขยะจะเป็นผลพลอยได้ที่ตามมาจากนโยบายจัดการขยะของเทศบาล แต่ทว่าผลการดำเนินงานของกองทุนฌาปณกิจขยะได้กลายมาเป็นกิจกรรมที่โดดเด่น และสร้างแรงจูงใจให้แก่ชาวบ้าน สะท้อนจาก 2 ชุมชน คือ หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 8 ที่ตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกในภายหลัง การเพิ่มขึ้นของสมาชิกส่งผลให้ยอดเงินฌาปณกิจขยะสูงขึ้น ขยะได้กลายเป็นสิ่งมีคุณค่า การสัมภาษณ์ชาวบ้านส่วนใหญ่พอใจในการจัดการขยะด้วยกองทุนฌาปณกิจขยะ เห็นว่าขยะเป็นเงินออม ในงานบุญประเพณีชาวบ้านจึงแย่งกัน “เก็บขวดเบียร์” และ “กินเบียร์เอาขวด” ลูกหลานที่ไป

ทำงานต่างจังหวัดเมื่อกลับบ้าน ต้องนำขวดน้ำพลาสติกและขวดเบียร์กลับมา เรียกกันว่า “ขยะนำเข้า” ดังนั้น ขยะรีไซเคิลจึงถูกจัดการด้วยกระบวนการดังที่กล่าวมา

การดำเนินการจัดตั้งกองทุนฌาปณกิจขยะ มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การรับซื้อขยะในเดือนเมษายน พ.ศ. 2560 และจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 เทศบาลเริ่มออกรับซื้อขยะตามชุมชน มีการกำหนดราคาขยะแต่ละประเภท โดยในใบรับซื้อขยะจะระบุรายละเอียดน้ำหนักและราคารวมของการขายขยะของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกจะมีสมุดบัญชีซื้อขายขยะประจำตัว เงื่อนไขสำคัญคือ การเน้นเป็นเงินฝากจากการขายขยะ สามารถฝากถอนได้ แต่ให้มีเงินคงเหลือไม่ต่ำกว่า 300 บาท การรับซื้อขยะมี 5 ชุมชน ที่ดำเนินการเอง ได้แก่ หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 10 ซึ่งเทศบาลได้สอนวิธีการซื้อขายและคัดแยกขยะ รายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายต้องนำส่งเทศบาล เพื่อบันทึกข้อมูลในระบบ สำหรับค่าใช้จ่ายในการรับซื้อขยะ เป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้กับผู้คัดแยกขยะ ชั่งน้ำหนักขยะ และลงบันทึกข้อมูลในสมุดประจำตัวสมาชิก และค่าน้ำมันรถที่ใช้ขนขยะไปขาย บางชุมชนนำขยะไปขายยังร้านรับซื้อขยะในตำบลใกล้เคียง บางชุมชนให้ผู้รับซื้อขยะเข้ามารับซื้อขยะโดยตรง ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการรับซื้อขยะส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้นำ และผู้ที่มีจิตอาสาที่มีประสบการณ์ผ่านกิจกรรมทางสังคมของชุมชนมาแล้วทั้งสิ้น

ชุมชนหนองแสง หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านผือ เป็นชุมชนอีสานเก่าแก่มีครัวเรือนรวมกันทั้ง 2 หมู่ จำนวน 384 ครัวเรือน เดิมชาวบ้านมีอาชีพทำนา แต่ปัจจุบันอาชีพหลากหลายขึ้น ลูกหลานเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ ต่างแยกย้ายไปทำงานต่างถิ่น ชาวบ้านที่ยังอาศัยอยู่ในชุมชน บางส่วนทำงานรับจ้างและประกอบธุรกิจส่วนตัว จนทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น วิถีชีวิตบริโภคแบบคนเมืองเริ่มเข้ามาแทนที่ ชาวบ้านนิยมซื้ออาหารถุงพลาสติก มีการสังสรรค์ด้วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วิถีบริโภคเช่นนี้นำมาซึ่งปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น บ่งชี้วิถีชาวบ้านที่เปลี่ยนไป กระบวนการจัดการขยะรีไซเคิลแสดงดังภาพ 2

ภาพ 2

กระบวนการจัดการขยะรีไซเคิลส่งไปขายยังร้านรับซื้อขยะ

ชุมชนหนองแสง เป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการรับซื้อขยะโดยการนำของกลุ่มผู้นำและเจ้าหน้าที่เทศบาล สิ่งที่สะท้อนความสำเร็จ คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่นำขยะออกมาขาย กลายเป็นกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุไปพร้อมกัน กล่าวได้ว่ากิจกรรมการซื้อขายขยะได้สร้าง “พื้นที่สุขภาวะ” และ “กิจกรรมขยะบำบัด” ในกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำเล่าว่าผู้สูงอายุบางคนมีขยะเพียงไม่กี่ชิ้นก็นำมาขาย เพราะต้องการพบปะกัน มีกรณีผู้สูงอายุนำขยะมาขายได้เงินเพียง 1 บาทก็สร้างความสุขได้ สะท้อนว่าการซื้อขายขยะให้ประโยชน์หลายด้าน ส่วนประเด็นสวัสดิการชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหนองแสงให้ข้อมูลว่า ชุมชนมีกองทุนประเภทต่าง ๆ อาทิ กองทุนฌาปณกิจขยะ กองทุนเงินล้านตำบล กองทุนเงินออมวันละบาท กองทุน อสม. กองทุนฌาปณ

กิจหมู่บ้าน กองทุนฌาปณกิจตำบล และกองทุนผู้สูงอายุ นับว่าสวัสดิการชุมชนมีความโดดเด่น และเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้าน ซึ่งพื้นที่อื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

ส่วนการจัดการขยะในโรงเรียน กรณีโรงเรียนชุมชนหนองแสง มีการสอนนักเรียนคัดแยกขยะในโครงการ “ขยะทองคำ” และโรงเรียนชุมชนโพธิ์ตาก ที่มีสโลแกน “เจอขยะที่ไหนต้องเก็บที่นั่น” ครูโรงเรียนชุมชนโพธิ์ตากสะท้อนว่า การคัดแยกขยะได้สร้างวินัยให้นักเรียน และเงินจากการขายขยะได้นำไปใช้จ่ายในโครงการอาหารกลางวัน การจัดการขยะของเทศบาลจึงเป็นการบูรณาการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน และวัด ที่ต่างน้อมรับนโยบายการจัดการขยะด้วยการคัดแยกขยะ ส่วนขยะอินทรีย์จากครัวเรือนนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์เลี้ยง และขยะอินทรีย์ประเภทชิ้นส่วนปลาจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปลาส้ม มีการจัดการด้วยบ่อเกรอะ ขยะอินทรีย์ของหน่วยงานราชการนำไปเทในเสวียนไม้ไผ่ที่จัดทำไว้ ขยะอันตรายชุมชนกำหนดจุดให้ทิ้ง และขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลหนองเรือได้เข้ามารับไปกำจัดในทุกวันศุกร์

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เทศบาลตำบลบ้านผือจะมีการจัดการขยะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม แต่การลดละเลิกใช้ถุงพลาสติกในครัวเรือนยังมีน้อย ค่านิยมของคนชนบทสวนทางกับกระแสการลดละเลิกใช้ถุงพลาสติก หากปล่อยให้ค่านิยมดังกล่าวดำเนินไป นับวันปริมาณขยะพลาสติกจะเพิ่มขึ้น และหากเทศบาลยังไม่มีการจัดการขยะจากครัวเรือนอย่างจริงจัง แนวโน้มปริมาณขยะประเภทนี้อาจจะเพิ่มสูงขึ้น จึงควรแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ และถึงแม้ว่าเทศบาลตำบลบ้านผือยังไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะแบบครบวงจร แต่การจัดการขยะด้วยกองทุนฌาปณกิจขยะ ถือว่าประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง ประกอบกับการขับเคลื่อนกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำ

เจ้าหน้าที่เทศบาล และชาวบ้าน ที่ต่างเรียนรู้และร่วมมือกัน คาดว่าการจัดการขยะจะประสบผลสำเร็จ สู่การเป็นต้นแบบชุมชนจัดการขยะให้พื้นที่อื่นได้เรียนรู้ต่อไป

อภิปรายผล

การจัดการขยะของชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานในลักษณะ "กองทุนฌาปณกิจขยะ" เป็นรูปแบบการจัดการขยะบนฐานของทุนวัฒนธรรมวิถีอีสานที่เหมาะสมต่อชุมชม เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ชาวบ้านสามารถลดปริมาณขยะได้จริง และเป็นการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชน เงินที่ได้รับจากการขายขยะได้กลายมาเป็นแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ ในรูปแบบเงินฝากและการคุ้มครองสมาชิกที่มีชื่อในทะเบียนบ้าน ถือเป็น "สวัสดิการชุมชน" รูปแบบหนึ่ง ที่ให้ประโยชน์และสร้างรายได้สู่ชุมชน เป็นการคุ้มครองชีวิต และให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมบริหารจัดการ โดยเทศบาลเป็นพี่เลี้ยง กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการขยะประสบผลสำเร็จในรูปแบบ "กองทุนฌาปณกิจขยะ" โดยความร่วมมือจาก 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) เทศบาล 2) ผู้นำชุมชน และ 3) ครัวเรือนในชุมชน ทำให้ปริมาณขยะลดลงได้จริง ชาวบ้านให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของขยะรีไซเคิลมากขึ้น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนฌาปณกิจขยะ ยังหมายรวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพราะรายได้บางส่วนนำไปใช้ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การมีกิจกรรมทางสังคมที่มีส่วนร่วม การเกิดขึ้นของพื้นที่สุขภาวะจากกิจกรรมซื้อขายขยะในกลุ่มผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานของ Songpak (2019) ที่เสนอว่าการส่งเสริมและพัฒนาด้านจิตใจผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบที่สำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม และงานของ Sanamkate and Jaikhamwang (2022) พบแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างสุขภาวะของชมรมผู้สูงอายุนั้นควรใช้ทุนชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมบนการมีส่วนร่วม นอกจากนั้นชุมชนยังเกิดการออมเงินและตระหนักรู้เรื่องค่าใช้จ่าย

และหนี้สินครัวเรือนมากขึ้น สอดคล้องกับงานของ Thacheen (2022) ที่ชี้ว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่งผลต่อการแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ

ถึงแม้ว่าการจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านผือ ยังไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะการจัดการขยะปลายทาง เนื่องจากวิธีการฝังกลบยังไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม เทศบาลไม่ได้นิ่งนอนใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะได้วางแผนระยะยาว อาทิ การจัดหาสถานที่ทิ้งขยะแห่งใหม่ และการสร้างจิตสำนึกชาวบ้าน การสรุปบทเรียนการจัดการขยะที่อยู่ในวาระประชุมของเทศบาล การกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศบาล โดยการบูรณาการเข้ากับงานประจำ การจัดการขยะจึงเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรม คาดว่าในอนาคตการจัดการขยะจะประสบผลสำเร็จได้ ในส่วนทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานที่สะท้อนคุณลักษณะของคนอีสานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามรอยวิถีประเพณีฮีต 12 คอง 14 สอดคล้องกับงานของ Keyes (1976) Teerasatsawat (2008) Kittiasa (2014) และ Donsom (2020)

กระบวนการจัดการขยะของชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมวิถีอีสานในรูปแบบกองทุนฌาปณกิจขยะ ที่สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ และตระหนักต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นหากไม่ให้ความร่วมมือ สอดคล้องกับงานของ Lertyingcharoenchai, Viriyaet and Kongritti (2019) และ Muensitthiroj, Pongpunpurtet, Painmanakul and Chawaloesphonsiya (2021) เสนอว่าการจัดการขยะชุมชนที่นำไปสู่ความสำเร็จควรใช้วิธีการในลักษณะบูรณาการ และการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญ และงานของ Tubnonghee, Phianchana and Chaisena (2022) และ Kirdklinhom (2019) ที่เสนอว่าหน่วยงานรัฐท้องถิ่นอย่างเทศบาล ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตั้งแต่การตัดสินใจร่วมวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ด้วย 2 แนวทาง คือ 1) ผลักดันนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นรูปธรรม และ 2) กำหนดปฏิบัติการการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการจัดการขยะ โดยมุ่งเน้นระดับ “ครัวเรือนและชุมชน” ให้ตระหนักร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะ “ตั้งแต่ต้นทาง” ดังนั้น การมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่ม จึงจะทำให้การจัดการขยะประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับงานของ Sattakorn, Butr-udomet and Jatupatrangsee (2018) ที่เห็นว่า กฎระเบียบที่รัฐกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นสอดคล้องกับบริบทชุมชน จึงส่งผลให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของการจัดการขยะ และการสร้างวิธีการใหม่ ๆ สำหรับชุมชน จะนำไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืนด้วยการมีส่วนร่วมและสร้างพฤติกรรมการจัดการขยะให้เอื้อต่อการลดปริมาณขยะ รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวบ้านดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนตนเอง

กล่าวได้ว่า การจัดการขยะบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานในรูปแบบกองทุนฌาปณกิจขยะ ประสบความสำเร็จ สะท้อนโครงสร้างสังคมที่มีรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้คน บางนโยบายอาจจะไม่ตอบสนองความต้องการชาวบ้าน ดังนั้น การจัดการตนเองของชุมชนจึงเป็นเรื่องพึงกระทำด้วยการใช้ทุนที่มีในชุมชน การประสานความร่วมมือกับรัฐท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ต่อครัวเรือน ชุมชน และสังคมโดยรวม ชุมชนอื่นสามารถนำบทเรียนนี้ไปประยุกต์ใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงทฤษฎี

การนำแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมของบูร์ดิเยอมาเป็นกรอบการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่า บริบทและวิถีชุมชนมีผลต่อทุนทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ตัวตนคนอีสานและชุมชนอีสานมีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อนำทุนทางวัฒนธรรมมาวิเคราะห์ จึงทำให้ทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานชัดเจนขึ้น บทความนี้จึงมีข้อเสนอในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม เมื่อต้องนำไปวิเคราะห์ชุมชน ควรคำนึงถึงบริบทและวิถีชุมชนในลักษณะที่เป็นพลวัตเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในเชิงการพัฒนา

ทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานที่สะท้อนจากการจัดการขยะชุมชนในรูปแบบ “กองทุนฌาปณกิจขยะ” บทความนี้เสนอให้รัฐเห็นความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน ที่ส่งผลต่อพื้นฐานความคิดของคนอีสานที่ช่วยเหลือกันให้ชีวิตดีขึ้นอย่างเสมอภาค การจัดการขยะของชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน จึงประสบความสำเร็จและขับเคลื่อนไปพร้อมกับการพัฒนาชุมชนมิติอื่น ดังนั้น การพัฒนาชุมชนอีสาน รัฐควรคำนึงถึงทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสานเหล่านี้ ดังข้อเสนอของนักวิชาการ Srisontisuk (2007) และ Kanchanaphan (2019) ที่เสนอว่า สังคมควรเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม มุมมองที่หลากหลายด้านอื่นจึงจะเกิดขึ้นตามมา

3.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

การวิจัยการจัดการขยะ ที่นำแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นกรอบวิเคราะห์ครั้งนี้ มีประเด็นที่ต่างไปจากงานวิจัยที่ผ่านมา ด้วยการพลิกมุมวิเคราะห์จากโครงสร้างสู่ผู้กระทำการ ด้วยการชูคุณลักษณะคนอีสานซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมวิถีอีสาน ที่สามารถกำหนดรูปแบบการจัดการขยะชุมชนที่เหมาะสม จนนำไปสู่นโยบายการจัดการขยะแบบเฉพาะ ดังนั้น การวิจัยครั้งถัดไปจึงควรศึกษาผ่านมุมมองที่ให้ความสำคัญกับผู้กระทำการ เพื่อเข้าถึงมิติการจัดการขยะที่หลากหลายมากขึ้น

References

Ativanichayapong, N. (2019). Remaining and changing in Isan's rural from the perspectives of granduate volunteer, Thammasat University. *In PSDS Journal of Development Studies Thammasat University, 2*(1), 24-51. [in Thai]

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University.

Donsom, J. (2020). *Practices in the state established border community in Thai - Cambodian border area.* Doctor of philosophy in sociology. Khon Kaen: Khon Kaen University. [in Thai]

Kanchanaphan, A. (2019). *How to think complexly in community research* (2nd ed.). Bangkok: Support Fund Office. [in Thai]

Keyes, C.F. (1976). *"In Search of Land: village formation in the central chi river valley, Northeast Thailand",* Contribution to Asian Studies. 9: 45 - 63.

Kirdklinhom, S. (2019). *Guidelines for public participation in municipal solid waste management: Nakhon Si Thammarat Municipality.* Master of Science (Environmental Management). National Institute of Development Administration. [in Thai]

Kittiasa, P. (2014). *To the new Isan way.* Bangkok: Languages. [in Thai]

Lertyingcharoenchai, W. Viriyaet, H., & Kongritti, N. (2019). Evaluation of greenhouse gas emission from municipal solid waste management and leachate: A case study of Takhob Municipality, Thailand. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research, 8*(2), 1 - 11.

Muensitthiroj, P. Pongpunpurtet, P. Painmanakul, P., & Chawaloesphonsiya, N. (2021). Study of environmental impact from municipal solid waste management: A case study of Bang Chalong Housing, Samut Prakan. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies,10*(2), 27 - 34. [in Thai]

Phutha, P. (2011). *History of Isan people* (5th ed.). Bangkok: Mental Health. [in Thai]

Pollution Control Department. (2016). *Master plan solid waste management of the country (2016 - 2021).* Bangkok: Active Print Co., Ltd. [in Thai]

Sanamkate, T., & Jaikhamwang, N. (2022). The learning process for the development of the participatory aging health development: A case study of the health promotion for eldery people club, Chaichumpon Sub-district, Lublae District, Uttaradit Province. *Journal of Social Development (JSD), 24*(1), 100 - 118. [in Thai]

Sattakorn, W. Butr-udomet, T., & Jatupatrangsee, W. (2018). Waste management in the community: A case study of Maesook Municipality, Chae Hom District, Lampang Province, Thailand. *International Journal of Crime, Law and Social Issues, 5*(1), 213 - 223.

Songpak, K., Sinsupan, N., & Isarankura Na Ayudhya, V. (2019). Development of a health promotion model for the elderly via Chaisor village community participation in Chaisor Sub-district, Chumphae District, Khon Kaen Province. *Journal of Humanities & Social Science (JHUSOC), 17*(2), 159 - 177. [in Thai]

Srisontisuk, S. (2007). The assessment and synthesis of the knowledge state of cultural research in the Northeast: Ethnic diversity. *Journal of Language and Culture, 26*(1-2), 35 - 49. [in Thai]

Thacheen, P., Chaisuparakul, S., & Tongchure, S. (2022). From enemy to friend: Participatory action research to develop a farmers' debt management approach. *Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC), 20*(1), 185 - 208. [in Thai]

Teerasatsawat, S. (2008). *Isan economy after railway (1900-1945).* Khon Kaen: Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University. [in Thai]

Tubnonghee, R. Phianchana, A., & Chaisena, M. (2022). An analysis of factors influencing mask waste management in the Chon Buri community. *International Journal of Crime, Law and Social Issues, 9*(1), 10 - 22.

Authors

Dr.Jatuporn Donsom
Social Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Nai – Muang, Muang District, Buriram 31000, Thailand.
Tel.: +6687 – 644 – 3385 E-mail : jatuporn.ds@bru.ac.th

Dr.Patcharin Ruchuwararak
Research Social for Development Institute, Khon Kaen University 123 Mitraphap Rd., Nai – Muang, Muang District, Khon Kaen 40002, Thailand.
Tel.: +6681 – 592 – 9868 E-mail : padthaipadmee2@gmail.com

ผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Impact of Accounting Information Reliability Affecting Financial Reporting Quality of Accounting Office in the Northeastern Region

ทิพย์สุดา ทาสีดำ[1]

Thipsuda Thasedom

[1]อาจารย์สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Lecturer, Accounting Program, Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

Received: March 4, 2022
Revised: July 5, 2022
Accepted: July 21, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเก็บรวบรวมจากสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 98 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล ด้านระบบการควบคุมภายใน ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา และด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความสำคัญ : ความน่าเชื่อถือ, สารสนเทศทางการบัญชี, คุณภาพรายงานทางการเงิน, สำนักงานบัญชี

Abstract

The purpose of this research was to study an impact of the accounting information reliability affecting the quality of financial reporting of accounting offices in the Northeastern region of Thailand. The data were collected from 98 accounting offices in the Northeastern part of Thailand. The questionnaires were used as the research instrument. The following statistics were used to analyzed the obtained data i.e. multiple correlation analysis, simple regression analysis, and multiple regression analysis. The results revealed that: 1) The opinion on the accounting information reliability was overall at a high level. 2) The opinion on the quality of financial reporting was also overall at a high level. And 3) the reliability of accounting information positively affected the quality of financial reporting in the overall aspects of information accuracy, internal control, timeliness, and complete information at the statistically significant level of 0.05.

Keywords: reliability, accounting information, financial reporting quality, accounting office

บทนำ

ปัจจุบันองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มโอกาสความสามารถในการแข่งขัน ทางข้อมูลทางการบัญชีหรือรายงานทางการเงิน จึงเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กรธุรกิจ

ซึ่งรายงานทางการเงินมีบทบาทต่อผู้ใช้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร และองค์กรที่สามารถใช้รายงานทางการเงินให้เป็นประโยชน์ในการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Rakarnsin, Sawaengwarot & Butsalee, 2022, p. 230) ดังนั้นจึงมีการนำระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพรายงานทางการเงินที่ปราศจากความผิดพลาด และการบิดเบือน ทำให้มีความน่าเชื่อถือ ด้านการดำเนินงานต่าง ๆ รวมถึงกระบวนการจัดทำรายงานทางการเงินที่มีผลต่อความเชื่อถือของข้อมูล และคุณภาพของรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง ให้เป็นไปตามมาตรฐานและทันเวลา เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันไว้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีการเปิดเผยข้อมูลไปยังผู้ลงทุนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และยังเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ขององค์กรในการวิเคราะห์การลงทุนและติดตามฐานะทางการเงินของธุรกิจอีกด้วย (Thawacharee, 2018, p. 25) ดังนั้นสำนักงานบัญชีจึงจำเป็นต้องมีการนำระบบสารสนเทศทางการบัญชีมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้ทำให้เกิดความถูกต้อง ทันเวลา ความน่าเชื่อถือของสารเทศทางการบัญชี และเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูล

ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี เป็นการสะท้อนถึงความมีคุณภาพความสมบูรณ์ของข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งได้จากผู้จัดทำกระบวนการจัดทำการควบคุม และการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพสร้างความเชื่อมั่นได้อย่างสมเหตุสมผลในการใช้สารสนเทศเพื่อสร้างประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการสารสนเทศทางการบัญชีที่ดี จำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้ข้อมูลทั้งภายใน และภายนอกองค์กรว่าข้อมูลที่นำเสนอนั้นสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการนำไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจในอนาคตรวมทั้งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากความน่าเชื่อถือของสารเทศมีมาก ก็จะส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินให้มีปรสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คุณภาพรายงานทางการเงิน เป็นข้อมูลในรายงานทางการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานทางการเงินซึ่งคุณลักษณะเชิงคุณภาพของคุณภาพรายงานทางการเงินประกอบด้วยด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือ

ได้ และด้านการเปรียบเทียบกันได้ (Federation of Accounting Professions under The Royal Patronage of His Majesty The King, 2021, pp. 10 - 14) ข้อมูลในรายงานทางการเงินที่องค์กรนำเสนอ ต้องช่วยให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถเข้าใจได้ทันที มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ โดยข้อมูลจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ข้อมูลที่นำเสนอช่วยให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถคาดคะเนฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานขององค์กรในอนาคต ข้อมูลที่เป็นประโยชน์นั้นต้องเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ ปราศจากความผิดพลาดที่มีสาระสำคัญและความลำเอียง เพื่อให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถเปรียบเทียบรายงานทางการเงินในรอบระยะเวลาต่างกันขององค์กร (Lasritad, Muenthaisong & Janjarasjit, 2015, p. 256) ดังนั้น สำนักงานบัญชีจึงควรมีข้อมูลรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพเพื่อใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ต้องใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินจึงจะเป็นผลดีต่อสำนักงานบัญชีนั้น ๆ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชี และเป็นประโยชน์ช่วยให้สำนักงานบัญชีสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อศึกษาคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อศึกษาผลกระทบระหว่างความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีกับคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

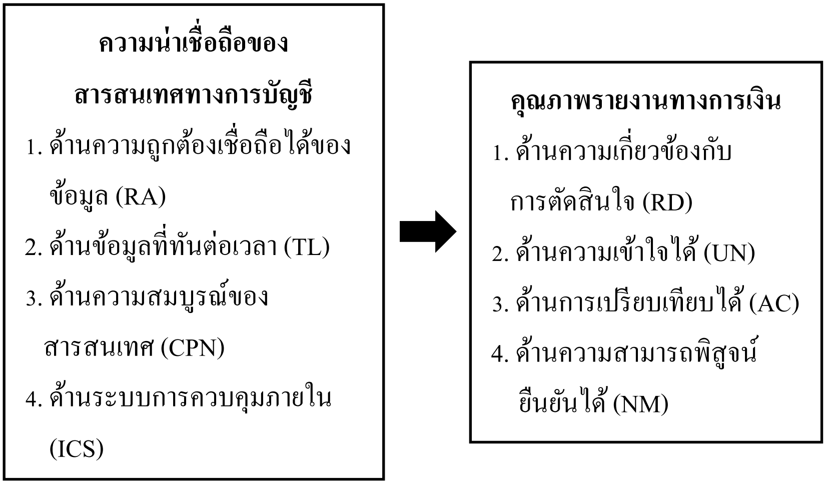

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 264 แห่ง (Department of Business Development, 2021)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 155 คน จากการเปิดตาราง Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้ ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พร้อมตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของเอกสารเตรียมนำส่งทางไปรษณีย์ โดยขอหนังสือราชการจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์แนบไปพร้อมกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 ฉบับ ตามชื่อ ที่อยู่ โดยแนบซองจดหมายตอบกลับไปพร้อมกับแบบสอบถาม เมื่อครบกำหนดมีแบบสอบถามที่นำไปวิเคราะห์ข้อมูลมีทั้งสิ้นจำนวน 98 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 63.23 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar and Day (2001) ดำเนินการนำแบบสอบถามที่มีความครบถ้วน และสมบูรณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี และคุณภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับบรรยายและสรุปผลการวิจัย ซึ่งกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ (Srisa-at, 2017, p. 121)

ระดับความพึงพอใจมากสุด	กำหนดให้เป็น	5	คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	กำหนดให้เป็น	4	คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	กำหนดให้เป็น	3	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อย	กำหนดให้เป็น	2	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	กำหนดให้เป็น	1	คะแนน

แล้วนำคะแนนไปหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (Srisa-at, 2017, p. 121)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการสร้างสมการพยากรณ์ในการทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) การวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่าย (simple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอย (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี และคุณภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังตารางที่ 1 และ 2

ตาราง 1

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมและเป็นรายด้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล	4.56	0.42	มากที่สุด
2. ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา	4.44	0.52	มาก
3. ด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศ	4.43	0.53	มาก
4. ด้านระบบการควบคุมภายใน	4.46	0.54	มาก
รวม	**4.49**	**0.45**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมากที่สุด 1 ด้านและอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล ($\bar{x}$= 4.56, S.D. = 0.42) ด้านระบบการควบคุม($\bar{x}$= 4.46, S.D. = 0.53) ด้านความทันต่อเวลา ($\bar{x}$= 4.44, S.D. = 0.52) และด้านความครบถ้วนสมบูรณ์ ($\bar{x}$= 4.43, S.D. = 0.53)

ตาราง 2

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและเป็นรายด้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	4.34	0.49	มาก
2. ด้านความเข้าใจได้	4.40	0.50	มาก
3. ด้านการเปรียบเทียบได้	4.37	0.51	มาก
4. ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้	4.48	0.51	มาก
รวม	**4.38**	**0.49**	**มาก**

ตารางที่ 2 พบว่า สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.38, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมากที่สุด 2 ด้านและอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ($\bar{x}$= 4.48, S.D. = 0.51) ด้านความเข้าใจได้ ($\bar{x}$= 4.40, S.D. = 0.50) ด้านการเปรียบเทียบได้ ($\bar{x}$= 4.37, S.D. = 0.51) และด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ($\bar{x}$= 4.34, S.D. = 0.49)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการสร้างสมการพยากรณ์ในการทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังตารางที่ 3 – 7

ตาราง 3

การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยโดยใช้ตัวแปรตามคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FPQ) ของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี	คุณภาพรายงานทางการเงิน โดยรวม (FPQ)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.151	0.502	2.295	0.024*
ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA)	0.383	0.130	2.943	0.004*
F = 10.748 p = 0.000 Adjusted R^2 = 0.252				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FPQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำไปสร้างสมการพยากรณ์ของคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FPQ) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($AdjR^2$) เท่ากับ 0.252 โดยได้สมการพยากรณ์ดังนี้

FPQ = 1.654 + 0.599 (RA)

ตาราง 4

การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยโดยใช้ตัวแปรตาม คุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (RD) ของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี	คุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (RD)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.104	0.490	2.254	0.027*
ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA)	0.360	0.127	2.830	0.006*
ด้านระบบการควบคุมภายใน(ICS)	0.226	0.105	2.151	0.034*
$F = 12.424$ $p = 0.000$ Adjusted $R^2 = 0.320$				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี (RAI) ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA) และด้านระบบการควบคุมภายใน (ICS) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำไปสร้างสมการพยากรณ์ของคุณภาพรายงานทางการเงิน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($AdjR^2$) เท่ากับ 0.320 โดยได้สมการพยากรณ์ ดังนี้

RD = 1.198 + 0.418 (RA) + 0.277 (ICS)

ตาราง 5

การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยโดยใช้ตัวแปรตามเป็นคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้ (UN) ของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี	คุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้ (UN)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.294	0.407	0.723	0.472
ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA)	0.219	0.106	2.075	0.041*
ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา (TL)	0.266	0.082	3.242	0.002*
ด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศ (CPN)	0.315	0.087	3.620	0.000*
F = 29.765 p = 0.000 Adjusted R^2 = 0.543				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี (RAI) ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA) ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา (TL) และด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศ (CPN) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพ

รายงานทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำไปสร้างสมการพยากรณ์ของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้ (UN) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($AdjR^2$) เท่ากับ 0.543 โดยได้สมการพยากรณ์ ดังนี้

$$UN = 0.321 + 0.259 (RA) + 0.305 (TL) + 0.349 (CPN)$$

ตาราง 6

การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยโดยใช้ตัวแปรตามเป็นคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านการเปรียบเทียบได้ (AO) ของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี	คุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านการเปรียบเทียบได้ (AO)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.740	0.483	1.533	0.129
ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา (TL)	0.261	0.097	2.674	0.009*
ด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศ (CPN)	0.224	0.103	2.166	0.033*
$F = 16.184$ $p = 0.000$ Adjusted $R^2 = 0.385$				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี (RAI) ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา (TL) และด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศ (CPN) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำไปสร้างสมการพยากรณ์ของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านการเปรียบเทียบได้ (AO) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($AdjR^2$) เท่ากับ 0.385 โดยได้สมการพยากรณ์ ดังนี้

$$AO = 1.322 + 0.334\ (TL) + 0.354\ (CPN)$$

ตาราง 7

การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยโดยใช้ตัวแปรตามเป็นคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ (VM) ของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี	คุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ (VM)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.006	0.517	1.946	0.055
1. ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA)	0.432	0.134	3.223	0.002*
F = 11.607 p = 0.000 Adjusted R^2 = 0.304				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากตารางที่ 7 พบว่า ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชี (RAI) ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล (RA) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำไปสร้างสมการพยากรณ์ของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ (VM) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($AdjR^2$) เท่ากับ 0.304 โดยได้สมการพยากรณ์ ดังนี้

$$VM = 1.558 + 0.641 (RA)$$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล ด้านระบบการควบคุมภายในด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลาและด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสำนักงานบัญชี ดังนั้น สำนักงานบัญชี ควรที่จะต้องมีความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้งาน เพราะเป็นข้อมูลที่ต้องนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการ รวมถึงระบบสารสนเทศทางการบัญชี ยังต้องมีระบบการควบคุมภายในทีดีเพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ มีความปลอดภัย ข้อมูลในสารสนเทศทางการบัญชีจะต้องเป็นข้อมูลที่ทันต่อเวลา และมีความสมบูรณ์ของสารสนเทศซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Horpiyakul et al. (2015, p. 135) พบว่า ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในประเทศไทย มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านระบบบัญชีที่เหมาะสม ด้านความถูกต้องของข้อมูล ด้านประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน และด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศและผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tikam and Sincharoonsak (2020, p. 268) พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านพิสูจน์ยืนยันได้ว่ามีอยู่จริง ด้านความครบถ้วน ด้านการเปรียบเทียบกันได้ และด้านความทันเวลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ด้านความเข้าใจได้ ด้านด้านการเปรียบเทียบได้ และด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เนื่องจาก คุณภาพรายงานทางการเงินเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อสำนักงานบัญชี สำนักงานบัญชีควรที่จะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้งาน และนำมาเป็นข้อมูลที่ต้องนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการ รวมถึงคุณภาพรายงานทางการเงิน ยังต้องมีระบบการควบคุมภายในที่ดีเพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ มีความเข้าใจและสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ข้อมูลในคุณภาพรายงานทางการเงินจะต้องเป็นข้อมูลที่สามารถพิสูจน์และยืนยันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thotham (2016, p. 223) พบว่า คุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และด้านเปรียบเทียบกันได้ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Ansong, Phuwadin and Boon Muenwai (2019, p. 89) พบว่า คุณลักษณะขององค์ประกอบคุณภาพรายงานการเงินที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจ SMEs ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านคุณลักษณะการเปรียบเทียบกันได้ด้านการยืนยันความถูกต้องได้ และด้านการทันต่อเวลาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sinprakob and Jangkloy (2020, p. 239) พบว่า คุณภาพของงบการเงินของส่วนราชการเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านความเข้าใจ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเปรียบเทียบกันได้ อยู่ในระดับมาก

3. ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ได้แก่ ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล ด้านระบบการควบคุมภายใน ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา และด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศ เนื่องจากสำนักงานได้ตระหนักถึงความสำคัญของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีและคุณภาพของรายงานทางการเงินมีประโยชน์ในการตัดสินใจต่อผู้ใช้งานรายงานทางการเงินอย่างมาก เพราะต้องใช้ในการดำเนินงานในกิจการรวมถึงการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการลงทุนในอนาคต ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีส่งผลกระทบต่อคุณภาพรายงานทางการเงินเนื่องจากความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีจะส่งผลให้ผู้ใช้สามารถประเมินการทำงานของกิจการได้ สอดคล้องกับวิจัยของ Monthaison, Robkob and Musik (2019, p. 28) พบว่าประสิทธิผลของระบบบัญชีทางการบริหารส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา และด้านการก่อให้เกิดการควบคุมภายในที่ดี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ด้านความเข้าใจได้ ด้านการเปรียบเทียบได้สอดคล้องกับวิจัยของ Kamhan, Ponikornkij and Ratanapraphatum (2013, p. 182) พบว่าคุณภาพสารสนเทศทางการบัญชี ด้านการจัดเก็บข้อมูล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับ

ประสิทธิภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ด้านความถูกต้องแม่นยำ ด้านความเชื่อถือได้ ทันต่อการตัดสินใจ ด้านความเข้าใจได้ และด้านความครบถ้วนของข้อมูล และสอดคล้องกับวิจัยของ Phuthiethuan (2012, Abstract) สารสนเทศทางการบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ ด้านการรักษาความปลอดภัย มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานบัญชีควรให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีในด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล ด้านข้อมูลที่ทันต่อเวลา ด้านความสมบูรณ์ของสารสนเทศ และด้านระบบการควบคุมภายใน เนื่องจากองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จะนำมาซึ่งข้อมูลทางการบัญชีที่มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานอย่างแท้จริง

1.2 สำนักงานบัญชีควรให้ความสำคัญกับความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล เพื่อให้การจัดทำข้อมูลทางการบัญชีเป็นไปอย่างอย่างถูกต้องเหมาะสม และสะท้อนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

1.3 สำนักงานบัญชีควรให้ความสำคัญกับคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชี ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของการจัดทำสารสนเทศทางการบัญชี เพื่อให้สารสนเทศที่นำเสนอมีความน่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจให้แก่ผู้ใช้รายงานทางการเงิน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

2.1 ในการศึกษาผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่มีต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ว่าแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อเกิดการพัฒนาและปรับปรุงองค์กร

2.2 ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีกับคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น

References

Aaker, D. A, Kumar, V., & Day, G. S. (2001). *Marketing research* (7th ed.). New York: John Wiley and Sons.

Ansong S., Phuwadin, P., & Boon Muenwai, S. (2019). Effect of factors on the quality of tax auditing in the northeastern region, Thailand. *NMCCON 2019, The 6th National Conference Nakhonratchasima College.* 189 -199. [in Thai]

Department of Business Development. (2021). *Information on education and business types in the country*. (Online). https://datawarehouse.dbd.go.th/ [in Thai]

Duangphakdee, A. (2017). *Factor influencing efficiency of accounting information system used for enterprise resources planning : A case study of rubber wood company in Thailand.* Master of accountancy: Prince of Songkla University. [in Thai]

Federation of Accounting Professions under The Royal Patronage of His Majesty The King. (2562). *Financial reporting standards No. 10 presentation of financial statements.* 10 - 14. [in Thai]

Hair, J. F. Jr. Black, W. C., Babin, B. J. Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). New Jersey: Prentice Hall

Horpiyakul, P., Sudsomboo, S., & Musik, N. (2015). Relationship between accounting information reliability and decision making efficiency of education institution office of vocational education commission in Thailand. *Journal of Accountancy and Management, 7*(3), 129 - 137. [in Thai]

Rakarnsin, S., Sawaengwarot, E., & Butsalee, P., (2022). The relationship between code of accounting professional ethics and work efficiency of accountants in the northeastern region. *Journal of Humanities and Social Sciences, 20*(1), 228 - 249. [in Thai]

Kamhan, P., Ponikornkij, N., & Ratanapraphatum, K. (2013). Effects of accounting software quality on financial reporting efficiency of Smes in Udonthani province. *Journal of Accountancy and Management*, *5*(3), 182 - 193. [in Thai]

Lasritad, K., Muenthaisong, K., & Janjarasjit, S. (2015). Effects of accounting practice transparency on financial reporting quality of municipality in the northeast Thailand. *HuJmsu.msu.ac.th, 34*(4), 252 - 260. [in Thai]

Monthaison, P., Robkob, A., & Musik, N. (2019). The effects of the effectiveness of electronic local administrative accounting system e - lass on quality financial reports of municipality in northeastern Thailand. *Journal of Roi Et Rajabhat University, 13*(1), 28 - 48. [in Thai]

Phuthiethuan, P. (2012). *The impact of the internal control system that uses computer with a financial report on the quality of agricultural cooperatives in the northeast of Thailand*. Master of Accountancy: Mahasarakham Business School. Mahasarakham University. [in Thai]

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research, 2,* 49-60.

Sinprakob, S., & Jangkloy, U. (2020). Effect of risk management in government fiscal management information system on quality of financial report: The case of north eastern administrative agencies. *RTUNC 2020 The 5th National Conference "Research to Make A Change"*. 234 - 242. [in Thai]

Srisa-ard, B. (2017). *Basic research*. Bangkok: Suwiriyasan. [in Thai]

Tawacharee, A. (2018). *Impact of modern accounting information system competency on organizational success of listed companies in Thailand.* Master of Accountancy. Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]

Thotham, A. (2016). The quality of financial report of company limited in Muang Mahasarakham Thailand. *Humanities and Social Sciences, 10*(3), 223 - 232. [in Thai]

Tikam, K., & Sincharoonsak, T. (2020). Factors that affect the credibility of financial report from the companies listed in the stock exchange of Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, 5*(1), 268 - 283. [in Thai]

Author

Lecturer Thipsuda Thasedom

Accounting Program, Faculty of Management Science,

Buriram Rajabhat University

439 Jira Rd., Nai - Muang, Muang District, Buriram 31000, Thailand

Tel.: 061-7797828 E - mail: thipsuda.ts@bru.ac.th

ลักษณะเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

A Study of Sports Content on Website for Corporate Image of Thailand National Sports University, Chaiyaphum Campus

จักรพันธ์ เรืองนุภาพขจร[1]

Jakkraphan Ruangnuphapkhajorn

[1]สาขาสื่อสารการกีฬา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

Sports Communication Program, Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University, Chaiyaphum Campus

Received: July 28, 2022
Revised: August 26, 2022
Accepted: August 27, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา ใช้วิธีการการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับมหาวิทยาลัย และมีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์ 420 คน พบว่า แนวทาง การนำเสนอลักษณะเนื้อหาทางการกีฬา ควรจะเชื่อมโยงถึงปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจของหน่วยงาน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ การเผยแพร่เนื้อหาในเว็บไซต์ควรจะเป็นไปตามระยะเวลาและเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง ควรจัดหมวดหมู่ แยกประเภทเนื้อหา ทั้งนี้เนื้อหาทางการกีฬา ประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การออกกำลังกายที่ถูกต้อง การออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา ทักษะการเล่นกีฬา การฝึกเทคนิคและทักษะในแต่ละชนิดกีฬา เทคนิคในการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา วิธีป้องกันการบาดเจ็บทางการกีฬาในชนิดกีฬาต่างๆ การมีน้ำใจนักกีฬา การเล่นตามกฎ กติกา

มารยาท และเนื้อหาเกี่ยวกับมารยาทในการชมกีฬา โดยชนิดและประเภทกีฬาที่ต้องการให้นำเสนอ 5 อันดับแรก คือ มวยไทย ฟุตบอล ฟุตซอล ว่ายน้ำ และเซปักตะกร้อ ในด้านรูปแบบการนำเสนอ ควรจะมีการนำเสนอในรูปแบบ บทความที่มีข้อความประกอบกับวีดิทัศน์ บทความที่มีข้อความประกอบภาพถ่าย และกิจกรรมการตอบคำถาม/เกม ในด้านการผลิตเนื้อหาทางการกีฬานั้น ควรจะผลิตขึ้นมาเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก

คำสำคัญ: เนื้อหาทางการกีฬา, ภาพลักษณ์, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, เว็บไซต์

Abstract

This article aims to study the sports content on website that promote the corporate image of Thailand National Sports University (TNSU), Chaiyaphum Campus. The descriptive method was employed using qualitative data and quantitative data. The purposive sampling was used for structured interviews with 13 stakeholders. Convenience sampling was applied in data collection process with 420 sets of online questionnaires. The study suggested that the guidelines for presenting sports content on website that promote the corporate image of the university should be linked to the philosophy, vision, and mission of the organization in line with the national strategy. The classified publication should be timely and continual. The sports content consists of three domains of learning: knowledge, practical skills, and morality and ethics, for example, the correct exercise, exercise to enhance athletic performance, sports skills, practicing techniques, technique to enhance the performance of athletes, prevention of sports injuries, sportsmanship, the rules and etiquette in each sport, and the etiquette for sports fan. The top five sports to be presented are Muay Thai, football, futsal, Swimming, and Sepak Takraw. The format

of the presentation of sports content should be presented in an article with the video, an article with the photos, and quiz / game activities, most of which should be produced by the cooperation of personnel in and outside the organization.

Keyword: sports content, corporate image, Thailand National Sports University, website

บทนำ

ภาพลักษณ์ขององค์กร เป็นสิ่งที่เป็นผลจากการตีความจากการรับรู้หรือการมีประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับองค์กร การตีความนั้นอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงขององค์กรนั้นๆ ก็ได้ องค์กรจะต้องกำหนดภาพลักษณ์ของตนเองและสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการรับรู้ตามที่ต้องการ (Pitpreecha, 2013, p. 62) ในการดำเนินการจัดตั้งมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงด้านการกีฬานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพ ทำการสอน วิจัยและพัฒนา บริการทางวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้านการกีฬา การพลศึกษา การสร้างเสริมสุขภาพ วิทยาศาสตร์ การกีฬา การบริหารจัดการกีฬา การประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรมการกีฬา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นแหล่งสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาของประเทศ (Thailand National Sports University ACT B.E. 2562 (2019), 2019, pp. 128 - 129) จะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางการกีฬาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 สื่อดิจิทัลเริ่มมีบทบาทเปลี่ยนแปลงวงการสื่อสารมวลชน มีการใช้ช่องทางสื่อดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ต ในการสร้างและเผยแพร่สื่อของบุคคลและองค์กรอย่างเสรี (Kerdvibulvech, 2017, p. 26) เว็บไซต์เป็นเครื่องมือการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างจากสื่ออื่นๆ ด้วยการมีความสามารถในการโต้ตอบ การมี

ส่วนร่วมของผู้ชมได้ทันท่วงที การทำเว็บไซต์ขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ จึงต้องเริ่มจากการตั้งวัตถุประสงค์ของงาน มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเนื้อหาที่นำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นจึงจะทำการสร้างและผลิตเนื้อหาในเว็บไซต์ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาก่อนทำการเผยแพร่ และมีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยอยู่เสมอ (Boonchutima, 2018, pp. 102 - 103) เว็บไซต์ขององค์กรเป็นเครื่องมือหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีประโยชน์ ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เนื้อหาข่าวสารที่นำเสนอสามารถสร้างขึ้นและควบคุมได้ ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับองค์กร เพื่อสื่อสารให้รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวขององค์กร วิสัยทัศน์ การบริหารงานขององค์กร ศักยภาพของบุคลากรในองค์กร (Puksawad, 2017, pp. 118 - 119)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาลักษณะเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการสร้างสรรค์และผลิตเนื้อหาทางการกีฬา และสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามที่ต้องการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรมีลักษณะเป็นประชากรที่มีจำนวนไม่จำกัด (infinite population)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จะเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยา

เขตชัยภูมิ จำนวน 13 คนประกอบไปด้วย บุคลากรภายใน และบุคคลภายนอก ดังนี้ ผู้บริหาร จำนวน 4 คน ได้แก่ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประจำวิทยาเขตชัยภูมิ รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ประจำวิทยาเขตชัยภูมิ รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ ประจำวิทยาเขตชัยภูมิ และหัวหน้าสำนักงานกีฬามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประจำวิทยาเขตชัยภูมิ อาจารย์ จำนวน 2 คน ผู้ฝึกสอนกีฬา จำนวน 2 คน ศิษย์เก่า จำนวน 4 คน และสื่อมวลชนภายในจังหวัด จำนวน 1 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกรณีไม่ทราบค่าประชากร โดยใช้ตารางของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (α = .05) ในการนี้จะเป็นการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience sampling) จำนวน 420 คน ในการตอบแบบสอบถามออนไลน์

กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะดังต่อไปนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชาย จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 เป็นเพศหญิง จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 เป็นบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ จำนวน 349 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 อาจารย์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ผู้ฝึกสอนกีฬา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1 บุคลากร/เจ้าหน้าที่ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 และนักศึกษา จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 71.4 บุคคลภายนอก จำนวน 71 คน จำแนกเป็น ศิษย์เก่า จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 7.6 ผู้มาใช้บริการ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 และสื่อมวลชน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ โดยเครื่องมือเหล่านี้ได้ทำการตรวจสอบถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ พบว่า ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ เท่ากับ 0.83 และประเมินค่าความสอดคล้องแบบสอบถามกับ

วัตถุประสงค์ที่ต้องการ พบว่า ค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 0.94 และมีการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ หลังจากนั้นมีการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มอื่นที่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความความถูกต้องสมบูรณ์และความเชื่อถือได้ พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค .978

วิธีดำเนินการวิจัย เริ่มจาก การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ ประมวลเป็นกรอบแนวความคิด กำหนดขอบเขต และสร้างเครื่องมือในการวิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถาม ทำการตรวจสอบถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ทำการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มอื่นที่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ พร้อมกับการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยจะมีลิงก์ในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่การเข้าตอบแบบสอบถามออนไลน์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปผลของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ เป็นสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คณะวิชา เพื่อผลิตบัณฑิตในสาขาที่เกี่ยวกับพลศึกษาและกีฬา แต่ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่ก็คุ้นเคยเฉพาะสาขาพลศึกษา ที่เปิดสอนในคณะศึกษาศาสตร์ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังจดจำมหาวิทยาลัยในชื่อเดิมคือ วิทยาลัยพลศึกษา มากกว่า ซึ่งแสดงถึง การขาดการ

ดำเนินการประชาสัมพันธ์องค์กรอย่างต่อเนื่อง ที่จะทำให้ประชาชนรับรู้ถึง การจัดการศึกษาในระดับปริญญาตามบริบทขององค์กรที่เพิ่มเติมขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ ของคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ สาขาสื่อสารการกีฬา ของคณะศิลปศาสตร์ ในด้านการให้บริการทางด้านวิชาชีพ สถานที่และบุคลากร ก็ยังเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาขอรับบริการด้านการสอนและการตัดสินกีฬา ภาพลักษณ์ในขณะนี้มีความสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ค่านิยมองค์กร คติพจน์ของมหาวิทยาลัย แต่ยังมีจุดอ่อนด้านงานวิชาการและงานวิจัย ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทย และความเป็นเลิศทางด้านกีฬา ในด้านงานวิชาการและงานวิจัยยังพบว่ามีการนำเสนองานวิชาการและงานวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนและการพัฒนาสังคมน้อยมาก ควรจะมีการส่งเสริมด้านวิชาการและการวิจัยแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อไป ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทย ยังไม่ปรากฏเด่นชัดมากนัก ควรจะมีการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ด้านนี้ให้มากขึ้น ส่วนในด้านความเป็นเลิศทางด้านกีฬา แม้ว่าในขณะนี้ทางมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ จะมีนักกีฬาที่สร้างชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ แต่ก็ยังมีจำนวนไม่มาก และมีเฉพาะบางชนิดกีฬาเท่านั้น ทั้งนี้การพัฒนานักศึกษาที่เป็นนักกีฬาเพื่อไปสู่ความเป็นเลิศทางการกีฬาภายใน 4 - 5 ปี ย่อมจะยากกว่าการพัฒนาต่อยอดนักกีฬาจากโรงเรียนกีฬา ที่มีพื้นฐานกีฬามาแล้ว ดังนั้นแนวทางแก้ไขในเรื่องความเป็นเลิศทางการกีฬานั้น ทางมหาวิทยาลัยจึงมีการลงนามสัญญาความร่วมมือกับโรงเรียนกีฬา เพื่อเปิดโอกาสให้กับนักเรียนที่เป็นนักกีฬาเข้ามาศึกษาต่อมากขึ้น มีการให้ทุนหรือสวัสดิการต่างๆ กับนักกีฬา และมีแนวคิดในการลงนามสัญญาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สมาคมกีฬา และกรมพลศึกษา ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขับเคลื่อนความรู้ในการพัฒนาบุคลากรและนักศึกษาต่อไป

ภาพลักษณ์ที่มีการคาดหวังนั้น มีลักษณะดังต่อไปนี้ ประชาชนให้การยอมรับและเชื่อมั่นในมหาวิทยาลัยในด้านองค์ความรู้ด้านศาสตร์ทางการกีฬาโดยเฉพาะใน

สาขาที่เปิดสอน เป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับ และได้รับความร่วมมือในการขับเคลื่อนพันธกิจร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ บัณฑิตของมหาวิทยาลัย มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทำงานได้ เป็นที่ต้องการในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับกีฬาครอบคลุมในสาขาที่จัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นสาขาพลศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา และสาขาสื่อสารการกีฬา มีการบริการด้านสถานที่เกี่ยวกับกีฬาและการออกกำลังกาย มีการบริการฝึกสอนทักษะกีฬาทั้งในระดับพื้นฐาน และในระดับที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับในการบริการวิชาการทั้งในรูปแบบการจัดการแข่งขันกีฬา การทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินกีฬาและการทำหน้าที่ต่างๆ ในการแข่งขันกีฬา เป็นแหล่งทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทย ที่เป็นไปตามอัตลักษณ์และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ระบบการเรียนการสอน ข้อมูลการดำเนินงานต่างๆ และข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของมหาวิทยาลัย แต่ยังไม่มีเนื้อหาที่เป็นข้อความรู้เกี่ยวกับกีฬา ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการด้านอาคารสถานที่ เช่น สนามกีฬาที่เปิดให้บริการ เป็นต้น ข้อมูลเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอน หรือผู้ฝึกสอนกีฬาที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย การใช้เว็บไซต์ที่เป็นทางการของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เนื่องจากเว็บไซต์เป็นสื่อที่ง่ายต่อการเข้าถึงโดยใช้อุปกรณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ สมาร์ตโฟน หรือแท็บเล็ตพีซี นอกจากนี้เว็บไซต์สามารถสร้างการติดต่อสื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งอาจจะใช้ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไลน์ หรือเฟซบุ๊ก เป็นต้น เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงได้

เนื้อหาทางการกีฬา ควรจะมีลักษณะเชื่อมโยงถึงปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจของมหาวิทยาลัย สอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ และแสดงให้เห็นว่า กีฬาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต โดยอาจจะมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ งานวิจัยทางด้านศาสตร์ทางการกีฬา

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เปิดสอน ไม่ว่าจะเป็น ความรู้เกี่ยวกับกีฬาและการสอนพลศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬา และสื่อสารการกีฬา โดยจะมีทั้งความรู้พื้นฐาน ความรู้ในทักษะปฏิบัติ ความรู้เพื่อสร้างความเป็นเลิศทางการกีฬา หรือเพื่อการแข่งขันในระดับอาชีพที่ชัดเจนและเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นกฎกติกาการแข่งขันกีฬาที่ทันสมัย ข้อมูลเกี่ยวกับนักกีฬาที่มีชื่อเสียง ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านกีฬา แบบฝึก หรือการฝึกทักษะในแต่ละชนิดกีฬา ความรู้ในการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ความรู้ในด้านการป้องกันการบาดเจ็บทางการกีฬา ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การกีฬา ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารการกีฬา การรายงานผลการแข่งขันกีฬาของนักกีฬามหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมการแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ และการนำเสนอเกี่ยวกับละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทยในท้องถิ่น

การสร้างสรรค์เนื้อหาทางการกีฬาที่กล่าวมานี้นั้น ทางมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะผลิตขึ้นมาเองเป็นส่วนใหญ่

รูปแบบการนำเสนอ ควรจะนำเสนอในรูปแบบวีดิทัศน์ จะดึงดูดความสนใจของผู้รับชมได้ดีกว่า แต่ถ้าหากในช่วงแรกที่ยังไม่พร้อม ก็สามารถให้ความรู้ในรูปแบบบทความที่มีภาพประกอบ ซึ่งบทความที่นำเสนอควรจะมีลักษณะเนื้อหาสั้นกระชับและน่าสนใจ นอกจากการนำเสนอในรูปแบบวีดิทัศน์แล้ว การใช้ภาพนิ่งไม่ว่าจะเป็นรูปภาพการแข่งขันกีฬา รูปภาพนักกีฬาที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ก็สามารถสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยได้เช่นกัน มีการเสนอให้มีส่วนของคลินิกกีฬาเพื่อถาม - ตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับกีฬาและการออกกำลังกาย ข้อมูลเกี่วกับการฝึกกีฬาในเว็บไซต์ในส่วนของงานวิจัย หรือเอกสารทางวิชาการ ควรจะอยู่ในรูปแบบเอกสารที่สามารถดาวน์โหลดได้ และอาจจะมีการเล่นเกม ตอบคำถาม มีของแจกในวาระต่างๆ

บุคลากรที่จะมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาทางการกีฬา ก็จะต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก แต่เนื้อหาควรจะมาจากอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญกีฬา ผู้ฝึกสอนในแต่ละชนิดกีฬา นักวิทยาศาสตร์การกีฬา สมาคมกีฬา ชมรมกีฬา ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา มีการวางแผนในการผลิตสื่อหรือ

ชิ้นงานโดยความร่วมมือของนักศึกษา อาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญร่วมกันในการผลิตชิ้นงาน และมีการประเมินชิ้นงานก่อนจะนำไปเผยแพร่ในเว็บไซต์

การเผยแพร่เนื้อหาในเว็บไซต์ ควรจะมีการกำนดระยะเวลาในการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง อาจจะมีการจัดหมวดหมู่ แยกประเภทเนื้อหาเพื่อสะดวกในการสืบค้น และนำไปใช้ตามความต้องการ อาจจะทำเป็นรูปแบบตารางการนำเสนอในแต่ละวันของสัปดาห์ เพื่อให้ผู้รับชมสามารถติดตามได้ หรือหากมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจสามารถนำเสนอเนื้อหาทางการกีฬาที่เกี่ยวข้องอย่างทันที เช่น ในช่วงสถานการณ์โรคระบาด Covid-19 ก็อาจจะนำเสนอวีดิทัศน์การออกกำลังกายในขณะที่เก็บตัวอยู่ภายในบ้าน หรือเมื่อมีการปรับปรุงกฎกติกาหรือระเบียบการแข่งขันกีฬาใหม่ๆ เป็นต้น

ในการประเมินลักษณะเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมินั้น ได้ใช้วิธีวัดแบบลิเคิร์ท (Likert) มีการกำหนดช่วงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ และมีการแปลความคะแนนความคิดเห็นตามที่ (Srisa-ard, 2013, p. 121) ได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้

คะแนน 4.51 - 5.00 ขึ้นไป หมายถึง ระดับความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมาก

คะแนน 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์คะแนนจากเนื้อหาทางการกีฬาด้านความรู้ ในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

หัวข้อความคิดเห็น	N	Mean	S.D.	การแปลความ
1. เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติของกีฬา	420	3.82	.883	เหมาะสมมาก
2. เนื้อหาเกี่ยวกับกฎ กติกา และระเบียบการจัดการแข่งขันกีฬา	420	3.91	.884	เหมาะสมมาก
3. เนื้อหาเกี่ยวกับชนิดและประเภทกีฬาที่เกิดขึ้นมาใหม่ๆ	420	3.76	.976	เหมาะสมมาก
4. เนื้อหาเกี่ยวกับการเล่นกีฬาอย่างปลอดภัย	420	4.01	.901	เหมาะสมมาก
5. เนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการเล่นกีฬา	420	4.05	.892	เหมาะสมมาก
6. เนื้อหาเกี่ยวกับสถิติใหม่ๆในแต่ละกีฬา	420	3.78	.941	เหมาะสมมาก
7. เนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นผู้เล่นและผู้ชมที่ดี	420	3.95	.921	เหมาะสมมาก
8. เนื้อหาเกี่ยวกับการออกกำลังกายที่ถูกต้อง	420	4.12	.901	เหมาะสมมาก
9. เนื้อหาเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา	420	4.07	.894	เหมาะสมมาก
10. เนื้อหาเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับบุคคลในแต่ละช่วงวัย	420	4.02	.910	เหมาะสมมาก
11. เนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บทางการกีฬาและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	420	4.01	.898	เหมาะสมมาก
12. เนื้อหาเกี่ยวกับจิตวิทยาการกีฬา	420	3.79	.967	เหมาะสมมาก
13. เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการทางการกีฬา	420	3.86	.958	เหมาะสมมาก
14. เนื้อหาเกี่ยวกับนักกีฬาที่น่าสนใจ	420	3.90	.936	เหมาะสมมาก

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาทางการกีฬาด้านความรู้ ในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะมีลักษณะเนื้อหา 3 อันดับแรก ดังต่อไปนี้ เนื้อหาเกี่ยวกับการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เนื้อหาเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07และเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการเล่นกีฬา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ตามลำดับ

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์คะแนนจากเนื้อหาทางการกีฬาด้านทักษะปฏิบัติ ในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

หัวข้อความคิดเห็น	N	Mean	S.D.	การแปลความ
1. เนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกเทคนิคและทักษะในแต่ละชนิดกีฬา	420	3.98	.884	เหมาะสมมาก
2. เนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิคในการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา	420	3.96	.891	เหมาะสมมาก
3. เนื้อหาเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับบุคคลในแต่ละช่วงวัย	420	3.93	.891	เหมาะสมมาก
4. เนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บทางการกีฬาในชนิดกีฬาต่างๆ	420	3.94	.922	เหมาะสมมาก
5. เนื้อหาเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลอาการบาดเจ็บของนักกีฬา	420	3.90	.937	เหมาะสมมาก
6. เนื้อหาเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์เสริมในการออกกำลังกาย	420	3.91	.910	เหมาะสมมาก

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาทางการกีฬาด้านทักษะปฏิบัติ ในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะมี

ลักษณะเนื้อหา 3 อันดับแรก ดังต่อไปนี้ เนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกเทคนิคและทักษะในแต่ละชนิดกีฬา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิคในการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บทางการกีฬาในชนิดกีฬาต่างๆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ตามลำดับ

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์คะแนนจากเนื้อหาทางการกีฬาด้านคุณธรรมจริยธรรม ในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

หัวข้อความคิดเห็น	N	Mean	S.D.	การแปลความ
1. เนื้อหาเกี่ยวกับความมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	420	4.08	.929	เหมาะสมมาก
2. เนื้อหาเกี่ยวกับความขยันฝึกซ้อมกีฬา	420	3.92	.919	เหมาะสมมาก
3. เนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัย ตรงต่อเวลา	420	3.93	.899	เหมาะสมมาก
4. เนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	420	3.90	.942	เหมาะสมมาก
5. เนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น	420	3.96	.918	เหมาะสมมาก
6. เนื้อหาเกี่ยวกับความเสียสละเพื่อส่วนรวม	420	3.93	.971	เหมาะสมมาก
7. เนื้อหาเกี่ยวกับความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	420	3.97	.946	เหมาะสมมาก
8. เนื้อหาเกี่ยวกับการเล่นตามกฎกติกา มารยาทในแต่ละชนิดกีฬา	420	4.04	.946	เหมาะสมมาก
9. เนื้อหาเกี่ยวกับมารยาทในการชมกีฬา	420	4.01	.937	เหมาะสมมาก

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาทางการกีฬาด้านคุณธรรมจริยธรรมในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะมีลักษณะเนื้อหา 3 อันดับแรกดังต่อไปนี้ เนื้อหาเกี่ยวกับความมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ รู้อภัย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 เนื้อหาเกี่ยวกับการเล่นตามกฎ กติกา มารยาทในแต่ละชนิดกีฬา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และเนื้อหาเกี่ยวกับมารยาทในการชมกีฬา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ตามลำดับ

ตาราง 4

ผลการวิเคราะห์คะแนนจากรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

หัวข้อความคิดเห็น	**N**	**Mean**	**S.D.**	**การแปลความ**
1. บทความที่มีแต่ข้อความเพียงอย่างเดียว	420	3.48	1.098	เหมาะสมมาก
2. บทความที่มีข้อความประกอบภาพถ่าย	420	3.82	.923	เหมาะสมมาก
3. บทความที่มีข้อความประกอบภาพกราฟิก	420	3.75	.947	เหมาะสมมาก
4. บทความที่มีข้อความประกอบกับวีดิทัศน์	420	3.84	.941	เหมาะสมมาก
5. การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศออกมาเป็นภาพกราฟิก (อินโฟกราฟิกส์: infographics)	420	3.74	.946	เหมาะสมมาก
6. การเผยแพร่เสียงผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (พ็อดคาสติ้ง: podcasting)	420	3.57	1.098	เหมาะสมมาก
7. วีดิทัศน์การถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬา	420	3.72	1.014	เหมาะสมมาก
8. วีดิทัศน์รายการกีฬาในรูปแบบต่างๆ	420	3.75	.960	เหมาะสมมาก
9. กิจกรรมการตอบคำถาม / กิจกรรมเกม	420	3.77	.977	เหมาะสมมาก

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะมีการนำเสนอในรูปแบบดังต่อไปนี้ 3 อันดับแรกดังต่อไปนี้ บทความที่มีข้อความประกอบกับวีดิทัศน์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 บทความที่มีข้อความประกอบภาพถ่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และกิจกรรมการตอบคำถาม / กิจกรรมเกม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ตามลำดับ

ตาราง 5

แสดงค่าร้อยละของชนิดและประเภทกีฬา 5 อันดับแรก ที่ต้องการให้มีการนำเสนอในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

รายการ	**ร้อยละ**
มวยไทย	36.7
ฟุตบอล	31.4
ฟุตซอล	29
ว่ายน้ำ	27.9
เซปักตะกร้อ	26.7

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่า ชนิดและประเภทกีฬาที่ต้องการให้นำเสนอในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ 5 อันดับแรก คือ มวยไทย คิดเป็นร้อยละ 36.7 ฟุตบอล คิดเป็นร้อยละ 31.4 ฟุตซอล คิดเป็นร้อยละ 29 ว่ายน้ำ คิดเป็นร้อยละ 27.9 และเซปักตะกร้อ คิดเป็นร้อยละ 26.7

อภิปรายผล

จากข้อมูลผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า เนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะมีลักษณะเนื้อหาที่มีความครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้ เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่ถูกต้อง เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับทักษะการเล่นกีฬา เนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกเทคนิคและทักษะในแต่ละชนิดกีฬา เนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิคในการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของนักกีฬา เนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บทางการกีฬาในชนิดกีฬาต่างๆ เนื้อหาเกี่ยวกับความมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย เนื้อหาเกี่ยวกับการเล่นตามกฎ กติกา มารยาทในแต่ละชนิดกีฬา และเนื้อหาเกี่ยวกับมารยาทในการชมกีฬา ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ว่า เนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะมีลักษณะเชื่อมโยงถึงปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจของหน่วยงาน สอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ และแสดงให้เห็นว่า กีฬาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และสอดคล้องกับแนวคิดของ Apavate (2014, p. 30) ในเรื่องของการเกิดภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ตามที่องค์กรต้องการ ควรจะใช้ข้อดี หรือข้อแตกต่างมาสร้างภาพให้ชัดเจน เพื่อใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (Thailand National Sports University ACT B.E. 2562(2019), 2019, p. 159) ที่ได้ให้เหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ว่า เนื่องจากรัฐให้ความสำคัญกับการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของพลเมืองและกำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการกีฬา ให้มีการจัดการ ศึกษาและการวิจัยด้านการกีฬา การพลศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬา การบริหารจัดการกีฬา การประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรม การกีฬา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนากีฬาภูมิปัญญาไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติเพื่อประโยชน์ในการสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาของประเทศ

ตามที่ Pitpreecha (2013, p. 227) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์ของสถาบันการศึกษาไม่ว่าในระดับใด จะต้องมีจุดมุ่งหมายในการรักษาความน่าเชื่อถือของสถาบันนั้นๆ ทั้งในด้านคุณภาพของการเรียนการสอน ด้านการบริการสังคม ด้านวิชาการและด้านวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า นอกจากเนื้อหาทั้ง 9 หัวข้อนี้แล้ว ทางมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ยังจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ตนเอง ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยควบคู่กันไปด้วย ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทั้งภายในอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Apavate (2014, p. 32) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ การประชาสัมพันธ์ จะมีบทบาทมากในการเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ โดยการทำภาพลักษณ์ ที่ดีให้แก่หน่วยงานต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในสถาบันหรือองค์การ ซึ่งหากขาดความร่วมมือก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตามการสร้างภาพลักษณ์ ควรตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง และมีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ

ในด้านรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ควรจะมีการนำเสนอในรูปแบบดังต่อไปนี้ 3 อันดับแรก คือ บทความที่มีข้อความประกอบกับวีดิทัศน์ บทความที่มีข้อความประกอบภาพถ่าย และกิจกรรมการตอบคำถาม/กิจกรรมเกมนั้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า ควรจะนำเสนอในรูปแบบวีดิทัศน์หรือภาพเคลื่อนไหว ซึ่งจะดึงดูดความสนใจของผู้รับชมได้ดีกว่า และสอดคล้องกับ Yaipairoj (2014, p. 137) กล่าวว่า วีดิทัศน์ เป็นการทำ Content Marketing ที่ได้ผลที่สุด สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้มากกว่าภาพนิ่งและการใช้ตัวอักษร และยังเป็นการสร้างความสนใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี ส่วนในด้านความถี่ในการเผยแพร่นั้น จากการการสัมภาษณ์พบว่า การเผยแพร่เนื้อหาในเว็บไซต์ควรจะมีระยะเวลาตามที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง อาจจะมีการจัดหมวดหมู่แยกประเภทเนื้อหาเพื่อสะดวกในการสืบค้น ชนิดกีฬาที่ควรจะนำเสนอในเว็บไซต์

5 อันดับแรก คือ มวยไทย ฟุตบอล ฟุตซอล ว่ายน้ำ และเซปักตะกร้อ นั้น จะเห็นได้ว่า มวยไทย และเซปักตะกร้อเป็นชนิดกีฬาที่มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ มีนโยบายสนับสนุนเพื่อไปสู่ความเป็นเลิศอยู่แล้ว จึงมีความพร้อมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบุคลากรและสถานที่ ส่วนกีฬา ฟุตบอล ฟุตซอล และว่ายน้ำ ก็จัดว่าเป็นกีฬาที่บุคคลทั่วไปให้ความสนใจและเป็นที่นิยม และทางมหาวิทยาลัยมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีสถานที่ที่เหมาะสมเช่นกัน ดังนั้นทั้ง 5 ชนิดกีฬาที่กล่าวมานี้จึงมีความเหมาะสมในการเริ่มต้นที่จะนำเสนอเป็นเนื้อหาทางการกีฬาด้านความรู้ ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ในเว็บไซต์ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาที่ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาลักษณะเนื้อหาทางการกีฬาในเว็บไซต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ ซึ่งการนำแนวทางไปใช้ต้องพิจารณาถึงบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีภาพลักษณ์ที่คาดหวังแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้การสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นไปตามที่ต้องการนั้นต้องใช้เวลา และกระบวนการในการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างกันในแต่ละมหาวิทยาลัย

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษารูปแบบการใช้สื่อวีดิทัศน์ที่เหมาะสมในการสร้างภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ต่อไป

References

Apavate, W. (2014). *Principle of advertising and public relations* (2nd ed.). Bangkok: Odeonstore. [in Thai]

Boonchutima, S. (2018). *Utilization of media for public relations*. Bangkok: 21st century. [in Thai]

Kerdvibulvech, C. (2017). *New digital media…media for the future* (2ndPed.). Bangkok: National Institute of Development Administration Press. [in Thai]

Pitpreecha, R. (2013). *The power of public relations*. Bangkok: 2 st century. [in Thai]

Puksawat, A. (2017). *Strategic public relations innovation through online social network communication*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]

Srisa-ard, B. (2013). *Introduction to research* (9thed.). Bangkok: Suweeriyasarn. [in Thai]

Thailand National Sports University ACT B.E. (2019). *Government Gazette*. Vol. 139 Part 67a, Special Issue. 127 - 157. [in Thai]

Yaipairoj, N. (2014). *Digital marketing: Concept & case study*. Nonthaburi: IDC. [in Thai]

Author

Assistant Professor Jakkraphan Ruangnuphapkhajorn

Sports Communication Program, Faculty of Liberal Arts, Thailand

National Sports University, Chaiyaphum Campus 239 Muang District,

Chaiyaphum Province 36000

Tel: 086-6527975 E-mail: pjune_ja@hotmail.com

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็นแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิคส์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 เป็นต้นไป ที่เว็บไซต์ https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index

2. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณกรรม ปรัชญาและศาสนา ชาติพันธุ์ บรรณารักษ์และสารสนเทศศาสตร์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ศิลปกรรม ประเพณีวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์และโบราณคดี กฎหมายและการเมืองการปกครอง การพัฒนาสังคมและสังคมศึกษา การศึกษา และ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้

3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และประวัติผู้เขียน จำนวน 15-20 หน้ากระดาษ A5

4. แบบอักษร (Font) บทความ

4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร Angsana New ขนาด 14 และพิมพ์เนื้อหาในลักษณะคอลัมน์เดียว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะพิมพ์เดี่ยว (Single space) ระยะขอบบน - ล่าง 2 เซนติเมตร และระยะขอบซ้าย - ขวา 1.8 เซ็นติเมตร

4.2 ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 16 กึ่งกลางหน้ากระดาษ กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่สำหรับคำหลักต่าง ๆ

4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่างต่อจากชื่อผู้วิจัย ชิดขอบซ้าย พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ให้ใช้หมายเลขกำกับเฉพาะที่ภาษาไทยเท่านั้น

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ

6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A5 หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร อย่างเคร่งครัด

9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564

10. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความในมนุษยสังคมสาร ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สุด

11. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

12. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน (ผู้วิจัย/คณะผู้วิจัย) ต้องเขียนข้อมูลส่วนตัวโดยย่อเป็นภาษาอังกฤษไว้ในส่วนท้ายสุดของบทความต่อจากเอกสารอ้างอิง โดยให้ระบุคำนำหน้าชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) (ถ้ามี) คุณวุฒิปริญญาเอก (ดร.) (ถ้ามี) พร้อมใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งรหัสไปรษณีย์ โทรสาร โทรสาร และอีเมลด้วย ในกรณีที่เป็นนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอก ให้เขียนเฉพาะข้อมูลนักศึกษาเท่านั้นโดยไม่ต้องใส่ข้อมูลของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตัวอย่างเช่น

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

* ส่วนประกอบของบทความ *

* บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. บทคัดย่อ (Abstract) สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

3. คำสำคัญ (Keyword) ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลใต้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

4. บทนำ (Introduction) นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

5. เนื้อหา (Body of text) ระบุเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย ๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. เอกสารอ้างอิง (References) อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In - text citation) โดยใช้ระบบนาม - ปี (Author - Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

⁎ บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. บทคัดย่อ (Abstract) สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้า หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

3. คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลใต้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

4. บทนำ (Introduction) ระบุถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลวิจัย

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective) ระบุวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจนและสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ระบุวิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการวิจัย (Results) ระบุผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. อภิปรายผล (Discussion) นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างโยงถึงทฤษฎีต่างๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition)

* การเขียนเอกสารอ้างอิง *

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อหา (In-text citation) ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น สำหรับผู้เขียนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลแล้วตามด้วยปี ค.ศ. ที่เผยแพร่เอกสาร และ/หรือเลขหน้า เช่น Nuemaihom (2020) หรือ (Nuemaihom, 2020: 23)

2. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้เขียน โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก

3. ในกรณีอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และให้วงเล็บคำว่า [in Thai] ไว้ส่วนท้ายของเอกสารอ้างอิงนั้น ให้เขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษคือให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก และให้เขียนรวมไปกับรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษเลย

ตัวอย่างเช่น

References

Nuemaihom, A. (2010). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]

Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.

Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(สามารถดูหลักเกณฑ์และรูปแบบการอ้างอิงเอกสารเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index)

ให้ใช้ระบบการเขียนเอกสารอ้างอิงนี้ตั้งแต่ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562 เป็นต้นไป

Manuscript Preparation Guidelines for the Submission of Academic and Research Articles in Journal of Humanities and Social Sciences (JHUSOC)

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word 2010 onwards via the website: https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index.

2. The article must be relevant to Humanities and Social Sciences of the following areas: Language, Linguistics and Literature, Philosophy and Religion, Ethnics, Library and Information Science, Music and Performance Arts, Fine and Applied Arts, Tradition and Culture, Tourism, History and Archaeology, Law and Politics, Social Development and Social Studies, Education, and Technology and Learning Innovation.

3. The article must be typed on A5 paper to include figures, tables, references, and author's brief personal data. Moreover, it should be between 15-20 pages in length.

4. Font

4.1 Angsana New with font size 14 is required. The article must be typed in one column and single spacing. The top-bottom margins of 2 cm. and the left-right margins of 1.8 cm. are used.

4.2 Both Thai and English article titles should be in bold face, font size 16 with initial caps of the content words, and be centered. Only English title is required for the article written in English or other languages.

4.3 The author's name (and the advisor’s name) must be written in both Thai and English. It must also be typed in bold using font size 14 and centered on the page. For the Thai article, the author’s name is numbered in order.

4.4 Department(s)/program(s), faculty(s) and affiliation(s) must be written in both Thai and English, and set flush on the left using font size 12 below the author’s name. For the Thai article, their Thai information is numbered in order.

5. Either Thai or English article can be submitted. In the case of an English article, it must be verified and signed by an English language expert before being sent to the editor.

6. The article submitted for publication in JHUSOC has not already been published elsewhere or is not under consideration by peer reviewers for publication in other journals.

7. The article must contain both Thai and English abstracts with no more than 1 page of A5, or between 150-200 words. Only English abstract is required for the article written in English or other languages.

8. The author must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

9. The article will be reviewed by least three (3) external peer reviewers from different institutes. This goes in line with the Office of Civil Service Commission's announcement relevant to the criteria and procedures for considering the academic appointment of university lecturers (Issue no. 4) B.E. 2564.

10. The Editorial board is responsible for the final decision regarding acceptance or rejection of the article published in the journal.

11. The author will be officially informed if his/her article is not accepted. However, the manuscript will not be sent back to him/her.

12. The author/authors (researcher/researchers) must write the personal information in English in the last part of the article below the references, providing a title (Mr. / Mrs. / Miss), an academic position i.e. Assistant Professor / Associate Professor / Professor (if any), and a doctoral degree i.e. Dr. (If any). A full address, including a postal code, a fax number, and an email address, should also be provided. It is noted if the author is a master's or doctoral student, his/her personal information must be presented while his/her advisors' individual information is not required.

For examples:

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

✲ Components of Articles ✲

To write an academic article, clear points should be identified and appropriate sequences of the content should be considered. The article should consist of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The article contents are clearly summarized. Both Thai and English abstracts are required. A one-page Thai abstract with 150-200 words is written first, followed by the English one with the same number of words.
It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English keywords are required for the article written in English or other foreign languages.

4. Introduction: The article background is presented. The article scope is also specified.

5. Body of Text: The main contents and sub-topics of the article are identified. Moreover, the topics are sorted by the contents.

6. References: In-text citation is based on the author-year system of the APA (American Psychological Association) style (6th edition). It is noted that all entries in the text should be listed in the references.

⁕ Components of Research Articles ⁕

The research results should be presented systematically. The research article should be composed of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The important research components, including objectives, population, sample group, instruments, statistics for data analysis, and research results. Both Thai and English abstracts must be written. The length of each language is not more than 1 page or between 150-200 words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

4. Introduction: The significance of research problems is identified. The relevant literature is reviewed. In addition, the overall benefits obtained from the research results are also presented.

5. Objective: The research objectives are clearly identified to reflect the overall picture of the research.

6. Methodology: The research methods, including population, samples, instruments, steps of data collection, and statistics for data analysis, are clearly indicated.

7. Results: The research results obtained from analyzing the data are clearly interpreted according to the research objectives.

8. Discussion: The research results are discussed with theoretical support so as to check whether the current research results are in line with or against the previous studies.

9. Recommendations: Utilization of the research results, and guidelines for the next research should be recommended.

10. References: The references must be based on APA (American Psychological Association) style (6th edition).

* Writing References *

1. Both Thai and foreign authors' names in the in-text citation must be written in English only. Moreover, their last names should be written first, followed by the year of publication, and/or page numbers, for example, Nuemaihom (2020) or (Nuemaihom, 2020 : 23).

2. References are listed fully in alphabetical order according to the last name of the author and not numbered. Moreover, the last name is written first, followed by the initial letter of his/her first name.

3. For referring the Thai documents, the documents must be translated into English, and the additional word "in Thai" must be put in the brackets [ ] i.e. [in Thai]. It is noted that the same format for referring both Thai and English documents is required.

For example:

References

Nuemaihom, A. (2010). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]

Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.

Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(For further information about the guidelines on writing references, please visit the website: http://jhusoc.bru.ac.th)

This reference style will come into effect from Vol. 17 No.1 (January-April) 2019 onwards.

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วันที่.........เดือน........................... พ.ศ. ....

เรียน บรรณาธิการมนุษยสังคมสาร

เรื่อง ตีพิมพ์บทความลงในมนุษยสังคมสาร

1. **ชื่อผู้ส่งบทความ**

(ภาษาไทย)..

....

(ภาษาอังกฤษ)..

....

2. **ชื่อบทความ**

(ภาษาไทย)...

....

....

....

(ภาษาอังกฤษ)..

....

....

....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: http://jhusoc.bru.ac.th

3. ประเภทของบทความ

☐ บทความวิจัย (Research article)

☐ บทความวิชาการ (Academic article)

4. เนื้อหาของบทความเกี่ยวกับ

☐ ด้านมนุษยศาสตร์ ☐ ด้านสังคมศาสตร์

5. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด

....

6. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)...

7. สถานภาพผู้ส่งบทความ

7.1 ☐ อาจารย์ ☐ อื่นๆ ระบุ...

คณะ...

สถาบัน...

ชื่อผู้วิจัยร่วม (ถ้ามี) กรณีผู้ส่งบทความไม่เป็นนักศึกษา

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	**ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)**	**หน่วยงาน**	**โทรศัพท์**

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: http://jhusoc.bru.ac.th

7.2 ☐ นิสิต/นักศึกษา

○ ปริญญาโท ○ ปริญญาเอก

หลักสูตร..

สาขา..

คณะ...

สถาบัน...

โปรดระบุชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย)...

(ภาษาอังกฤษ)..

ที่ทำงานปัจจุบัน...

2. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย)..

(ภาษาอังกฤษ)..

ที่ทำงานปัจจุบัน...

8. สถานที่ทำงาน

....

....

....

โทรศัพท์ที่ทำงาน...

โทรศัพท์มือถือ...

โทรสาร..

อีเมล...

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: http://jhusoc.bru.ac.th

9. กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ที่

☐ สถานที่ทำงาน ☐ ที่อยู่ดังต่อไปนี้

....

....

....

โทรศัพท์ที่ทำงาน...

โทรศัพท์มือถือ..

โทรสาร...

อีเมล...

10. กรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล

....

โทรศัพท์ที่ทำงาน...

โทรศัพท์มือถือ..

โทรสาร...

อีเมล...

มีความเกี่ยวข้องเป็น..

11. สิ่งที่แนบมาด้วย

☐ ไฟล์บทความวิจัย ☐ บทความทางวิชาการ

☐ อื่นๆ (ระบุ)...

12. องค์ประกอบของบทความ

ข้าพเจ้าได้จัดทำบทความตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับของ "มนุษยสังคมสาร" ครบสมบูรณ์ ดังนี้

☐ **บทความวิชาการ**	☐ **บทความวิจัย**
○ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	○ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
○ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	○ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
○ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	○ บทคัดย่อและภาษาอังกฤษ
○ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	○ คำสำคัญและภาษาอังกฤษ
○ บทนำ	○ บทนำ
○ เนื้อหา	○ วัตถุประสงค์การวิจัย
○ เอกสารอ้างอิง	○ วิธีดำเนินการวิจัย
○ ประวัติผู้วิจัย	○ ผลการวิจัย
	○ อภิปรายผล
	○ ขอเสนอแนะ
	○ เอกสารอ้างอิง
	○ ประวัติผู้วิจัย

13. ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาได้ตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษในส่วนของ Abstract และบทความความภาษาอังกฤษ และขอรับรองว่าบทความฉบับนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักภาษาและหลักไวยากรณ์ทุกประการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา ลงชื่อ..

(..)

ตำแหน่ง..

.........../......................./..................

14. อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ตรวจบทความนี้แล้วขอรับรองว่า องค์ประกอบและเนื้อหาของบทความนี้ มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้

***(กรณีที่เป็นนิสิตหรือนักศึกษา)**

อาจารย์ที่ปรึกษา ลงชื่อ..

(..)

.........../......................./..................

15. ต้นฉบับที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ ยังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น และยินดีแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการเสนอแนะ

ผู้ส่งบทความ ลงชื่อ...

(...)

............/......................../...................

ผลการพิจารณาบทความจากบรรณาธิการ

☐ เห็นควรดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพของบทความ

☐ ไม่รับพิจารณาบทความ

....

....

....

....

....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม)

บรรณาธิการมนุษยสังคมสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: http://jhusoc.bru.ac.th

หมายเหตุ

1. ขอให้ท่านกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มขอลงบทความด้วยลายมือที่อ่านออกและชัดเจนแล้วสแกนส่งไปพร้อมไฟล์ PDF และ ไฟล์ Word ของบทความต้นฉบับ โดยส่งไปที่ http://jhusoc.bru.ac.th → ติดต่อขอลงบทความ
2. ขอให้จัดเตรียมต้นฉบับบทความของท่านตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของกองบรรณาธิการ “มนุษยสังคมสาร” มิเช่นนั้น บทความของท่านจะไม่ได้รับการพิจารณาในดำเนินการในขั้นต่อไป
3. บทความของท่านต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ พร้อมลงลายมือชื่อรับรอง
4. ในกรณีที่เป็นนิสิตนักศึกษา บทความของท่านต้องผ่านการรับรองจากอาจารย์ที่ปรึกษา โดยลงลายมือชื่อรับรอง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: http://jhusoc.bru.ac.th

Article Submission Form

for Publication in the Journal of Humanities

and Social Sciences (JHUSOC)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University, Thailand

Date: ..../.........../............

To Editor of Journal of Humanities and Social Sciences

Subject Article Submission Form for Publication in Journal of Humanities and Social Sciences

1. Author's Name...

2. Article Title...

....

....

....

3. Types of Articles ☐ Research Article ☐ Academic Article

4. Types of Disciplines ☐ Humanities ☐ Social Sciences

5. The Highest Level of Education..

6. Academic Position (if any)..

7. Position

7.1 ☐ Lecturer ☐ Other Positions (please specify)……………………...

Faculty…………………………………………Institute………………………………

Co-authors (if any) who are not students.

Name	Organization	Telephone	E-mail

7.2 ☐ Students ○ M.A. ○ Ph.D.

Discipline..

Program..

Faculty..

Institute..

Please specify the thesis advisors' names

1. Name………………..

Current Position…………………………………………………...

Address…………………………...

Telephone………………………. E-mail………………………...

2. Name………………...

Current Position…………………………………………………..

Address………………………...

Telephone……………………… E-mail………………………...

8. Author's Present Workplace

....

....

Office Telephone... Mobile Telephone............................

Fax... E-mail...

9. Contact Address ☐ Workplace ☐ Address as below

....

....

Home/Office Telephone.................................. Mobile Telephone..............................

Fax.. E-mail...

10. In case of not being able to contact the author, the editorial board can contact the following person:

Name..

Telephone.. Mobile Telephone.........................

Fax.. E-mail Address...........................

Relationships...

11. Enclosed documents

☐ Research Article ☐ Academic Article

☐ Other (specify) ....

12. Article Components

I have written an article in line with the guidelines of the journal with the following components:

☐ **Academic Article**	☐ **Research Article**
○ Thai and English Titles	○ Thai and English Titles
○ Author's name in Thai and English	○ Author's name in Thai and English
○ Thai and English Abstracts	○ Thai and English Abstracts
○ Thai and English Keywords	○ Thai and English Keywords
○ Introduction	○ Introduction
○ Body of Text	○ Objectives
○ References	○ Methodology
○ Author's Biodata	○ Results
	○ Discussion
	○ Recommendations
	○ References
	○ Author's Biodata

13. An expert has examined accuracy of the English use. It is certified that the article is written in the correct English grammar and can be published in this journal.

Expert's signature..

(..)

Position..

Date.........../......................./..................

14. The thesis advisor(s) has considered this article and approved that its contents and components are complete and accurate according to academic principles, so the article is recommended to be published in this journal. It is noted that the item 14 is for the students only.

Advisor's signature...

(..)

Date........../......................./..................

15. The manuscript submitted for publication in this journal has not been published before and is not under consideration of other journals. Moreover, the author is pleased to make modifications suggested by the editorial board.

Authors' signature...

(...)

Date.........../......................./..................

The results of article acceptance considered by the journal editor are as follows:

☐ It should be forwarded to peer reviewers to evaluate its quality.

☐ It is rejected (Please give reasons for not being able to get the article published in this journal.)..
....
....

(Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom)

Editor

Journal of Humanities and Social Sciences

NB:

1. You must fill out the Article Submission Form with readable handwriting, scan the form and submit it together with both PDF and Word files of the original full article to http://jhusoc.bru.ac.th → **Request for Article Submission**.

2. You must prepare your original manuscript in accordance with the journal guidelines and criteria, otherwise your article will not be considered to get published in the journal.

3. Your article must be written in the correct English and is certified by the English expert with his/her signature on it.

4. For a student, the article must be certified by an advisor with his/her signature on it.

แผนภูมิขั้นตอน (Flowchart) การตีพิมพ์บทความในมนุษยสังคมสาร

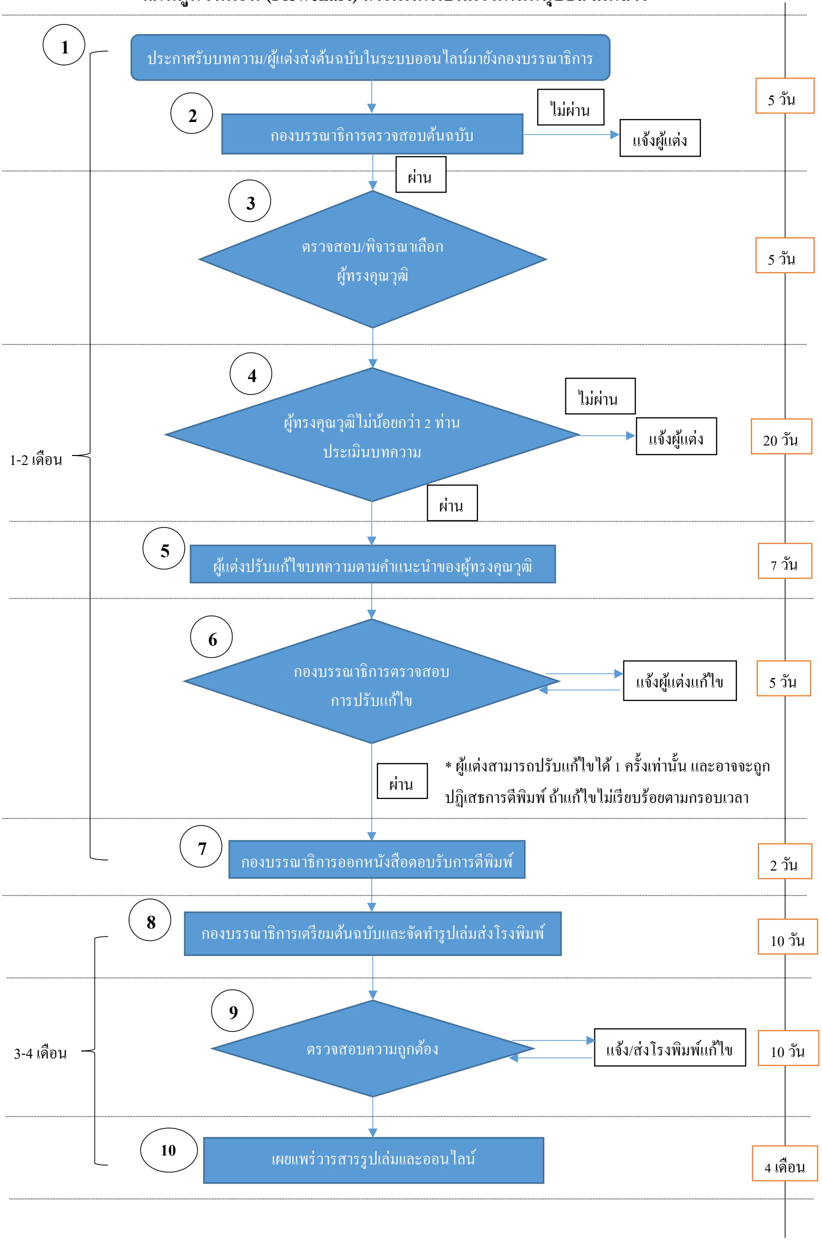

Article Publishing Workflow

Journal of Humanities and Social Sciences (JHUSOC)

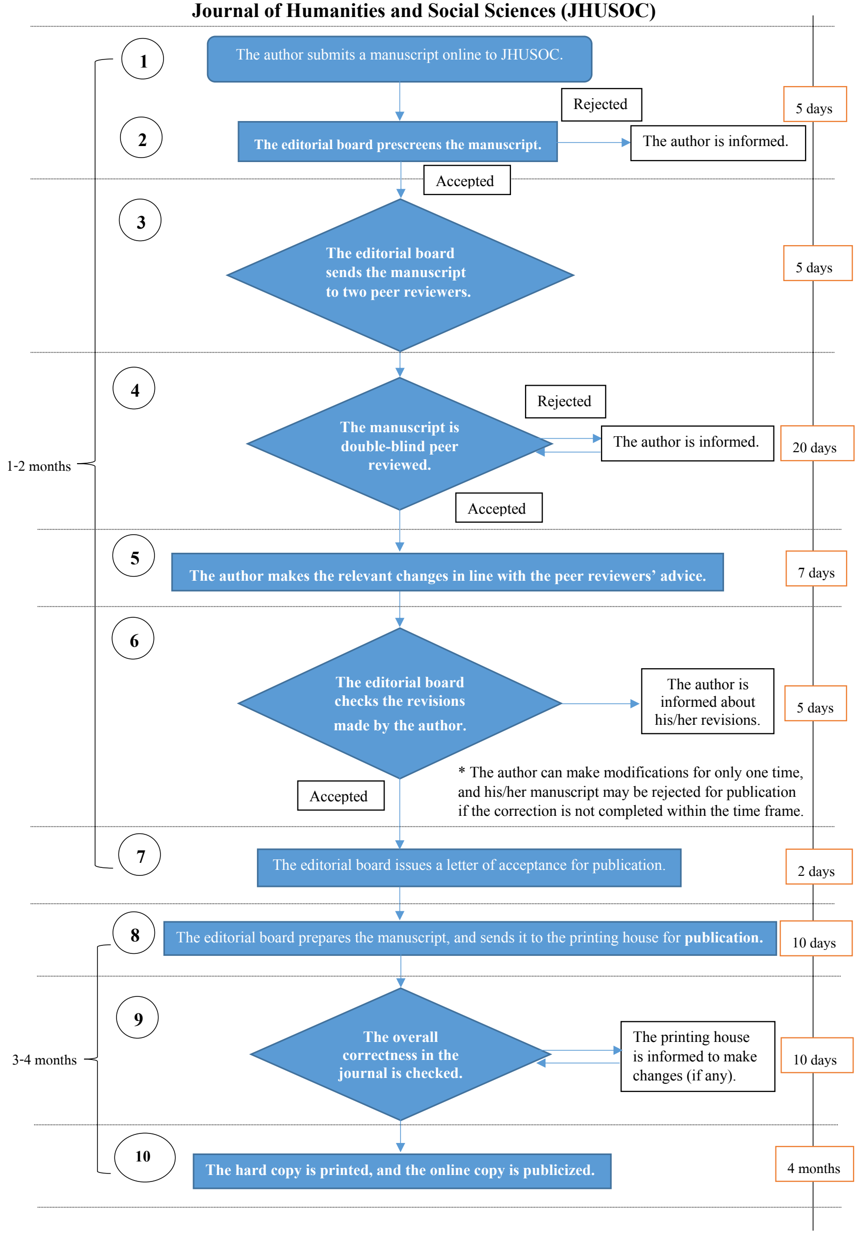

HUSOC
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

หมายเลขสมาชิก........

ใบสมัครสมาชิก

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

Faculty of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว)..

ที่อยู่...

....

โทรศัพท์.. โทรสาร..

อีเมล..

☐ สมัครสมาชิก...............ปี (1 ปี 3 ฉบับ 400 บาท) เริ่มตั้งแต่ฉบับที่..................

☐ ต่ออายุสมาชิก.............ปี (1 ปี 3 ฉบับ 400 บาท) เริ่มตั้งแต่ฉบับที่...................

พร้อมกันนี้ได้ส่งค่าสมาชิก จำนวน...........................บาท

(ตัวอักษร...)

โดยโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ชื่อบัญชี “มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (มนุษยสังคมสาร)” บัญชีออมทรัพย์ เลขที่ 427-1-27273-7

ลงชื่อ..ผู้สมัคร

(...)

วันที่..

หลังจากโอนเงินแล้ว กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน (pay-in-slip) ไปที่ โทรสาร 044-6128-585 หรือ อีเมล jhusoc@bru.ac.th

ออกใบเสร็จในนาม

ชื่อ..

ที่อยู่...

....

ดาวโหลดใบสมัครสมาชิกได้ที่ https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index